Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/mysticaisagoge0000unse

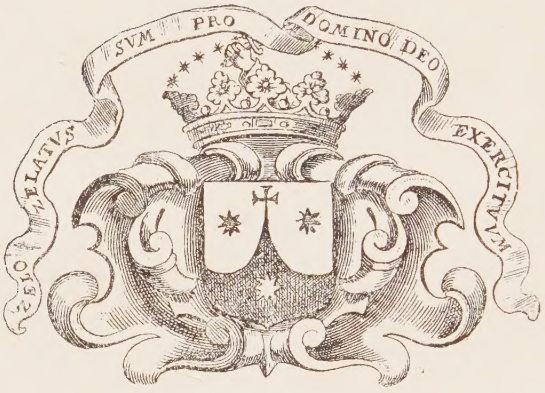

DECOR CARMELI

CURSUS THEOLOGIÆ
MYSTICO-SCHOLASTICÆ

PARS PRIMA

MYSTICA ISAGOGE

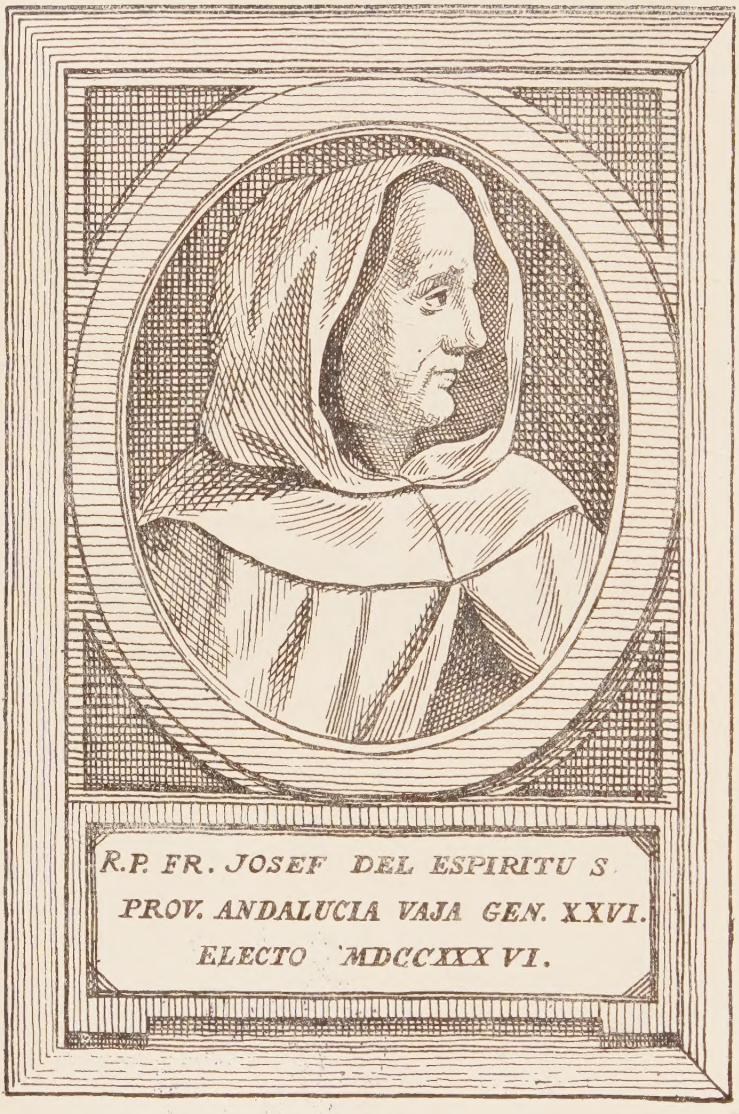

R.P. FR. JOSEF DEL ESPIRITU S.
PROV. ANDALUCIA VAJA GEN. XXVI.
ELECTO MDCCXXX VI.

BIBLIOTHECA CARMELITANA

MYSTICA ISAGOGE

HOC EST

Brevis totius Mysticae Theologiae Synopsis

seu PRIMA PARS TOMI PRIMI

Cursus Theologiae Mystico-Scholasticae

auctore P. Fr. Joseph a Spiritu Sancto

Carmelitarum Excalceatorum Congregationis Hispaniae Generali

EDITIO SEXTA

ad antiquas editiones, collatis auctoritatibus,

a P. Fr. ANASTASIO a S. Paulo

in Collegio philosophico eiusdem Ordinis Cortracensi
historiae et scientiarum praelectore

accuratissime exacta

APUD CAROLUM BEYAERT EDITOREM PONTIFICIUM
6, RUE NOTRE DAME, BRUGIS (BELGII)

1924

De Licentia Superiorum Ordinis.

NIHIL OBSTAT :
Brugis, die 23 Aprilis 1924,
JOS. VAN DER MEERSCH,
Can. Libr. Cens.

IMPRIMATUR :
Brugis, die 23 Aprilis 1924,
H. VAN DEN BERGHE,
Vic. gen.

Ratio huius novae editionis [1]

Quo lector benevolus accuratissimam huius novae editionis diligentiam ac oneris suscepti magnitudinem aestimare queat, industriae meae modum paucis verbis referam.

In primis ad operum his nostris temporibus modo critico editorum exemplar hanc editionem meam curavi, adhibitis virorum huius rei peritorum consiliis.

Ut genuinus auctoris textus integer remaneat, tantam huius editionis novae cum antiqua servo similitudinem quantum hodierna censura critica permittit. Quapropter orthographia et interpunctione hodierna utor, abbreviationes verborum absoletas tollo; innumeris auctorum locis et relationibus prorsus nihil immuto, ne propria argumentorum auctoritas minuatur; perspicuum enim est vim argumentorum omnem non e textu hodierno critico hauriri, sed ex integris textibus ab ipso auctore cognitis et adhibitis. Omnes tamen hos locos ac relationes cum optimis editionibus, ad quas in notis remittitur, contuli. Insuper locos et relationes, in quibus aliquid complendum occurrit aut corrigendum, vel quid aliud notatu dignum, similiter in notis congero. Inter quae notatu digna aestimavi inscriptiones prout in originali lingua operum leguntur, et auctorum nomina in his libellis inscripta. Plerumque enim P. Ioseph a Spiritu S. has inscriptiones latine tantum refert; immo non raro auctoris nomen reticet, maxime si de auctore Carmelita Excalceato agitur; quae designatio ipsi videbatur otiosa, eo quod tunc temporis optime noti erant isti auctores qui nostris diebus non raro ignorantur.

Deinde variis itineribus ac praelaturarum occupationibus detentus, in consulendis ac referendis auctoribus usu eiusdem editionis eorum operum impeditus est; de quo ipse se excusans iuste dolet, prolegom. III, num. 24-27. Hanc igitur originem duxit diversitas verborum de eodem auctore depromptorum ; quod quidem in verbis ex operibus P. N. S. Ioannis a Cruce et Pseudo-Dionysii exscriptis

(1) Haec *Isagogae* specialis editio ad maiorem S. Theologiae mysticae studentium utilitatem facta est. Optimus enim liber est manualis ad usum alumnorum. Qua de causa « *Ratio novae editionis Cursus theologiae mystico-scholasticae* » hic refertur, ut et ipsi alumni de authencia huius novae editionis certiores reddantur.

Ac: 3646

frequentius accidit. Ideo proprias editiones ac versiones, quibus auctor variis in locis usus est, indicare pro viribus meis enitor. Locos Pseudo-Dionysio tributos referendo res ut volui cecidit; at relatio locorum innumerabilium a P. N. S. Ioanne a Cruce mutuatorum parum processit, cum primas editiones hispanas prae manibus non habeam.

Denique ad maiorem lectoris utilitatem quasdam breves notitias bio-bibliographicas auctorum Ordinis Nostri, quorum auctoritas in volumine adducitur, velut supplementum collegi et ad voluminis calcem edendum curavi.

Postremo cum hucusque temporis tomus I quater typis mandatus fuerit, nempe 1° Hispali 1720, 2° Neapoli 1724, 3° Venetiis, 4° Hispali 1730, huius ultimae editionis textum elegi, quia « *per suum authorem recognitus, et a ferme innumeris mendis, quibus spondialium negligentia scatebat, absolutus* » est. Varias tamen aliarum editionum lectiones in notis refero, excepta editione Venetiis facta, quam, diligenter quidem conquisitam, hucusque vero invenire non potui. Tomi secundi textum editionis Hispalensis 1721 cum illo editionis Neapolitanae 1724 contuli, immo partem primam huius tomi II (i. e. Praedicabile I) cum textu Ms. 12. 716, Matriti in « *Bibleoteca Nacional de España* » asservato, comparavi.

Reliqui autem tomi III, IV, V et VI, semel tantum typis mandati sunt, nempe Hispali et Matriti an. 1730-1740.

Libenter gratum offero animum Superioribus nostris tum Hispanis cum Gallicis, qui tempore peregrinationis meae in eorum regionibus, tam amanter me exceperunt et omni ratione investigationes meas faciliores reddiderunt. Insuper maximo auxilio mihi fuerunt plurimi magistri a bibliothecis publicis et privatis tam in Belgio, quam in Gallia et in Hispania. Plures tandem ex Confratribus meis consilio et opere adiuverunt; inter quos R. P. Fr. Archangelus a Regina Carmeli, qui initio mihi adfuit, sed postea officiis praepeditus est.

Faxit Deus ut haec operis eximii nova editio a lectore benevolo benigne excipiatur, multum S. Theologiae mysticae illustrationi conferat et in omnibus uberrimos fructus afferat.

P. Fr. Anastasius a S. Paulo, C. D.

Cortraci, die 8 Decembris 1923.

TOTIUS NOSTRI OPERIS

PROLEGOMENA

EJUSQUE DISTRIBUTIO ET RATIO AD LECTOREM

Rationi consentaneum visum nobis est ante opus mysticum apparatum praemittere, in quo quae communiter lectori dicuntur in prologi angustiis, diversis prolegomenis diceremus. Sic enim et frequens consuetudo retinetur, et fastidii occasio legentibus amputatur. Sic etiam expressius exhibetur operis ratio et ipsius operosius ostenditur distributio. Nec desunt gravissimae notae auctores, quos sic facientes sequamur. Omissis enim pluribus aliis, eminentissimus Aguirre (1) hac methodo usus est in Theologia Sancti Anselmi explananda. Ut autem nihil quod claritati deservire valeat, omittamus, dicenda omnia ad illas conditiones quas pro actibus moralibus assignant communissime doctores, reducere decrevimus. Hae conditiones seu circumstantiae sunt septem, ut hoc carmen ostendit :

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Illisque utitur nostra *Mystica Disceptatio,* q. 3, tract. I (2), eas ad mentaliter orantem applicans. Iisdem et nos utemur, ut nostri mystici cursus rationem lectoribus offeramus. *Quis* ostendit personam mystica haec praedicabilia scribentem. *Quid* materiam in hoc cursu mystico traditam. *Ubi* locum in quo scriptus est mysticus iste cursus. *Quibus auxiliis* auxiliantem ad operis complementum. *Cur* ejus scopum. *Quomodo* modum stylumque. Et *quando* tempus quo opus scriptum fuit, designat. Sed ne amplius in his immoremur, ad nostra prolegomena accedamus.

PROLOGOMENON I

Quis est, qui hoc mysticum opus scribit ?

1. Mysticorum praedicabilium totiusque huius mystici operis scriptor est qui vere non est, nec tuam memoriam meretur, Lector virtuose. Est (quod totius sui non esse caput est) Deo ingratus, suavissimae providentiae benignitatem misere prodigus. Est qui tanquam ad se directum accipit divinum oraculum intimatum per David *Psal.* 49 (3) : *Peccatori autem dixit Deus : quare tu enarras iustitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum ? Tu vero, odisti disciplinam, et proiecisti sermones meos retrorsum.* In quo considerare debemus,

(1) AGUIRRE (JOSEPH SAENZ —), O. S. B., *S. Anselmi, archiepiscopi Cantuarensis, theologia commentariis et disputationibus, tum dogmaticis, tum scholasticis illustrata.* Romae, 1688-1690, 3 t. in-fol.

(2) ANTONIUS AB ANNUNTIATIONE, C. D., *Disceptatio mystica de oratione et contemplatione,* tract. I, quaest. 3; Compluti, 1683, p. 51. — Cf. infra *Appendix.*

(3) v. 16-17.

ait inibi D. Thomas (4). *Primo humanam perversitatem. Secundo Dei patientiam.*

2. Semper humana perversitas gravissima est ; ast si cum tolerantia Dei benignissimi conferatur, mensuram omnem excogitabilem superat. Sic sentio, sic fateor. Hoc tamen ipsum culpam non aufert, sed auget; quia in concursu huius clarissimae confessionis non cessat sermonum Dei contemptus. Et hoc est quod iuxta oraculum praesens provocat iram Dei, teste Angelico Praeceptore dicente (5) : *Perversitas humana consistit in hoc quod bona dicunt, et mala faciunt.* Nil clarius dici potuit, ut tanquam pro me, dicta verba illa auscultem.

3. Haec, quae verissima sunt, duplicem respectum habent. Primus est Deum peccatorem iustitias suas enarrare prohibentem. Secundus est ad Lectorem enarrationes istas lectitantem. De primo agam infra Prolegom. VII. Secundus autem differri haud potest; sed nec auferre valet operis prosecutionem. Lector enim considerare non debet quis sit scriptor operis, sed opus ipsum attendat. Et quae viderit correctione digna, media caritate corrigat. Sciens se nunquam posse esse propensiorem ut corrigat, quam ego ut corrigar. Ideo omnia a me dicenda ex hoc nunc Sanctae Romanae Ecclesiae, quae totius verae doctrinae norma est, corde humili subiicio, et cuiuscumque sapientis censurae exposita esse volo, ut quae emendari debeant a quocumque bene sentiente discam.

4. Arduitate non caret quod exopto ; quippe dum vivimus, librorum valor per scribentium gradum mensuratur. Cum potius ipsa scripta sine respectu ad manum considerari debuissent. Verum enimvero hoc non obtinetur, nisi post plura saecula, vi quorum Scriptoris memoria non exstat. Pulchre ex D. Hieronymo Ruperto Abb., *lib. VII in Matth.* (6): *Quomodocunque volunt, praesentes de nobis iudicent, futuri clementius iudicabunt. « Dum enim vivimus (ait illustris vir Hieronymus) et vase fragili continemur, videntur amicorum prodesse studia, et nocere aemulorum opprobria. Postquam autem reversa fuerit terra in terram suam, et tam nos, qui scribimus, quam eos, qui de nobis iudicant, pallida mors subtraxerit, et alia venerit generatio, primisque cadentibus foliis virens silva succreverit ; tunc sine nominum dignitate sola iudicabuntur ingenia, nec considerat, qui lecturus est, cuius, sed quale sit quod lecturus est. Sive ille Episcopus sit, sive laicus, Imperator, et dominus, aut miles, et servus, aut in purpura, aut serico, aut in vilissimo panno iaceat : non honorum dignitate,* (nec scribentis indignitate) *sed operum merito iudicabitur* (7) ».

PROLOGOMENON II

De materia quae in hoc opere continetur.

5. Circumstantia *quid* materiam scribendam inquirit ? Et illa est sublimior profundiorque quacumque alia. Est theologia mystica, quae ideo mystica dicitur, quia mysticum idem omnino est ac occultum et a nostra cognitione segregatum, ut tenet D. Thomas in hoc eodem tomo, 1 part., lib. 1, num. 8 referendus (8).

6. Propterea theologiae mysticae Parens D. Dionysius librum *De Mystica Theologia* scripturus totius Sanctissimae Triados opem implorat, dicens (9) : *Trinitas supersubstantialis, et superdea, et*

(4) *In psalmum 49 ;* ed. Vivès. t. XVIII, p. 538, n° 9.

(5) Ib.

(6) Migne, P. I., t. 168, col. 1453-1454.

(7) Migne, l. c., habet ut sequitur :... *ingenia. Nec consideret qui lecturus est cujus vel quale sit quod lecturus est, sive ille episcopus, sive sit laicus, imperator et Dominus, aut serico, aut in vilissimo miles et servus, aut in purpura panno jaceat, non bonorum diversitate, sed operum merito judicabitur.*

(8) S. THOMAS, *Commentaria in lib. De Divinis Nominibus, prolog.;* ed. Vivès, t. XXIX, opusc. VII, p. 374.

(9) *De mystica theologia,* cap. I, §. I. Textus est iuxta antiquam translationem quae invenitur in *Operibus omnibus B. Alberti Magni;* ed. Vivès, t. XIV, p. 817ª, Parisiis 1890-1899.

Textus graecus, Migne, P. G., t. 3, col. 997.

superbona inspectrix divinae sapientiae Christianorum, dirige nos ad mysticorum eloquiorum superignotum, et supersplendentem summum verticem, ubi simplicia, et absoluta, et inconvertibilia Theologiae mysteria cooperta sunt secundum supersplendentem occulte docti silentii caliginem, in obscurissimo, etc. Et concludit (10) : *Igitur ista mihi quidem sint oratione postulata.*

7. Qua obsecratione pro toto illo suo mystico opere praemissa, incipit etiam caput II petens, propriam indigentiam fassus, hisce verbis : *In hac autem superlucenti caligine fieri nos precamur* (11). Quod certe non fecit, uti observat Albertus Magnus, in aliis suis libris. Scripsit magnus hic Doctor *De Ecclesiastica Hierarchia* et etiam *De Caelesti,* scripsit *De Divinis Nominibus,* scripsit *De Divinis Hypotyposibus,* et alia plura scripsit ; nullibique tam supplex orat, auxilium petens, quam hic, ubi de mystica theologia scribit. Nec mireris, inquit laudatus Albertus, hoc enim fecit propter theologiae mysticae altitudinem. Dignissima auditu sunt Alberti verba (12) : *Sicut in superiori capitulo ponens modum perceptionis incepit ab oratione propter doctrinae altitudinem, ita et hic, dicens : Precamur nos fieri, etc.* Ea est doctrinae mysticae eminentia, ut qui in aliis, etiam arduissimis, infulis magistri docet, in hac discipuli submissione discat.

8. Quod si de magistro mysticam theologiam propinante ad discipulum audientem transimus, eodem documento instruimur a supra dicto Dionysio, qui eodem cap. I. post Sanctissimae Trinitatis invocationem incipit inspirare Timotheo, carissimo eius discipulo, et pro cuius instructione librum dictum *De Mystica Theologia* conscripsit, dicens (13) : *Tu autem, o amice Timothee, circa mysticas visiones forti contritione, et sensus derelinque, et intellectuales operationes,* prosequiturque alia subiungens summe difficilia, necessaria tamen, quia sine illis mysticam theologiam addiscere non valebit. Omnia opera huius praeclarissimi Doctoris evolve et nunquam invenies eum tantam sollicitudinem posuisse, ut discipuli instruerentur. Nec mysterio carere potest hic tantam sollicitudinem collocasse.

Dubium hoc movet egregius Dionysii explanator Albertus in hunc modum (14) : *Sed quaeretur, quare diligentius hic instruit Discipulum, quam in aliis libris?* Nodumque pulchrum pulcherrima dexteritate solvit sic (15) : *Dicendum, quod in aliis libris, quos de Deo facit, afferuntur divina ad nos in manifestis, ut dictum est: In hoc autem oportet nos ire in Deum, et uniri sibi: et ideo hic est tota perfectio Divinae Scientiae: unde requiritur maior perfectio in auditore.*

9. Confer ista cum iis quae diximus initio Prolegomeni praecedentis non miraberis confusionem meam, totus occupatus erga eruditionem tuam. Omnes tam Scriptores, quam Lectores huius sacratissimae scientiae magnam perfectionem habere debent; si magni criminis reos esse nolint.

10. De theologia mystica agimus, quae iuxta extaticum N. Doctorem, lib. II *Noct.,* cap. 16 (16), est scientia omnino occulta. Audiatur sublimis hic Mysta, Cant. II (17) sic dicens:

A obscuras, y segura
Por la secreta escala disfrazada,
O dichosa ventura !
A obscuras, y en zelada,
Estando ya mi Casa sossegada.

Ubi per occultam scalam mysticam

(10) Ib.

(11) *De Myst. theol.,* cap. 2, §. I ; ed. Vivès *operum omn. B. Alberti Magni,* t. XIV, p. 836a. — Textus graecus. Migne, t. 3., col. 1025.

(12) *In theolog. mystic. Dionysii Areopagitae* cap. 2; *Opera omnia,* ed. Vivès, t. XIV, p. 837b.

(13) *De Myst. theol.* cap. 1. §. 2; ed. Vivès *operum B. Alberti Magni,* t. XIV, p. 820a. — Textus graecus, Migne, t. 3. col. 992, §. 1.

(14) L. c., cap. 1, §. 2 ; ed. Vivès, t. XIV, p. 821b.

(15) L. c., p. 822a.

(16) *Obras del Mistico Doctor san Juan de la Cruz,* edición crítica (del P. GERARDO DE S. JUAN DE LA CRUZ, C. D.) (3 t. in 8°) Toledo, 1912-1914. *Noche oscura del espiritu,* Canción II, verso 2, §. 1 (cap. 17) ; t. II, pp. 105 sqq.

(17) Ib., canción II (cap. 15) p. 98. In ed. Neapolitana, 1724, additur eius versio Itala :

Al buio, e ben sicura
Per la segreta scala trasformata
O felice ventura !
Uscii, ne fui notata
Stando, gia la mia Casa addormentata.

theologiam intelligit Sanctus Doctor, et hoc ob duplex motivum quod invenit, ut hanc scientiam occultam esse asserat. Primum (18) est, quia haec scientia, iuxta D. Thomam (19), est scientia quae animae per amorem communicatur. Quod clanculum evenit ac sine omni notitia operationis naturalis intellectus aliarumque potentiarum. Et hanc arcaneitatem habet scientia haec, nedum ex parte sui et ex parte Numinis illam infundentis; verum etiam ex parte effectuum quos in anima causat. Undecumque illam intuearis, occultissimam prorsus intueberis.

Huiusque doctrinae insignem rationem a priori ostendit inibi Theodidactus Doctor. Etenim sensus potentiaeque possunt quidem habere cognitionem eorum, quae mediis suis speciebus per ipsae transierunt. Eorum autem, quae transitum per illas non fecerunt, notitiam habere haud possunt. Cum autem theologia haec perfectissima ingrediatur per ianuam Principi reservatam, scilicet Spiritui Sancto, qui illam independenter a sensibus et potentiis infundit ; propterea est illis penitus occulta.

11. Idoneo exemplo rem explicat expertissimus hic theologus toto dicto cap. 17 (20) videndus. Etenim qui rem videt nunquam prius visam, nec in se, nec in alia sui simili ; transacta visione, non posset rem illam nominare, nec exprimere *quid est* ipsius. Si ergo hoc quod sensibus perceptum supponitur, explicari non potest atque adeo remanet omnino occultum ipsi videnti propter sui singularitatem ; multo magis erit inexplicabile quod in se est singularissimum independenterque a sensibus infusum (21). Videantur quae in hoc tomo, I. part., lib. IV, dicimus circa locutiones et visiones corporeas, imaginarias et intellectuales; ex quibus aliud exemplum sumitur pro maiori dictorum claritate.

12. Motivum secundum (22) ob quod theologia mystica occulta est, est quia est via quam anima lustrat, ut Deo uniatur ; est scala per quam ad Dominum scalae innixum ascendit. Et hoc arguit magnam sui obscuritatem et sublimitatem, dicente *Baruch*, cap. III (23). *Non est qui possit scire vias eius, neque qui exquirat semitas eius.* Simile oraculum a Davide accepimus *Psalm.* 76 (24), ubi ait : *In mari via tua, et semitae tuae in aquis multis : et vestigia tua non cognoscentur.* Videatur extaticus Parens. lib. II. *Ascens.*, Cap. 8 (25).

13. Ex quibus pluribusque aliis, quae omittimus, cognoscitur non esse caput, per quod mystica theologia obscurissima non sit. Quod certe tremere facit propriam pusillitatem. Vel res cuique perviae sunt meae tarditati tenebrosae, quas ergo tenebras non attinget in re omnibus et ex propria natura tenebrosa ?

14. Haec licet magna sint, non adeo premerent, si auctores ipsi mystici vel nonnullis ex ipsis primi nominis consentientibus, tenebris tenebras non adderent. *Tenebrae occultantur* (hoc est, destruuntur) *lumine, et magis multo lumine: ignorantiam occultant cognitiones, et magis multae cognitiones,* ait D. Dionysius Areopagita, *Epist. I. Ad Caium monachum* (26). Sed si tenebris lucem non opponas, sed tenebras aliis addideris, omnia tenebrosissime confundes.

15. Diversissimas vias lustrant fere omnes mystae, ut eandem veritatem explanent. Quod impossibile est consecutu propter oppositionem infoederabilem, quam ipsae viae, quas lustrant, inter se habent. Videbis mysticos aliquos omnia scholastica funditus evertentes, alios illa nec leviter considerantes. Et cum scholastica theologia scientiaeque omnes quae illi famulantur, sint absdubio theologiae mysticae fundamentum ; plane evincitur illos sine fundamento procedere.

(18) Ib., cap. 17 ; t. II, p. 105, sqq.
(19) IIª IIªe, q. 180, a. 7, ad 1.
(20) IOAN. A CRUCE. I. c. ; ed. crit., t. II, p. 105, sqq.
(21) I. c., t. II, p. 106.
(22) I. c., t. II, pp. 108-109.
(23) v. 31.
(24) v. 20.
(25) Ed. crit., lib. II, cap. 7 ; t. I, pp. 127-131.
(26) Ed. Vivès *operum B. Alberti Magni*, t. XIV, p. 867ª. — Textus Graecus, Migne, P. G., t. 3, col. 1065.

16. Mysticum tibi exhibere possum, qui, ut statuat in quo actu intellectus consistat contemplatio, ipsius intellectus actus explicat incipiens a discursu, quem primum actum intellectus esse dicit : post quem sequitur iudicium ac tandem simplex apprehensio, in qua contemplationem consistere docet. Considera hunc processum et vide, si haec totius facultatis scientificae eversio, immo et naturae cardinum subversio lucem conciliet aut tenebras ? (27)

17. Non diffiteor plerosque prudentissima subtilitate res mysticas enucleare, quos inter, salva omnibus reverentia dixerim, eminent absdubio nostrates, qui inconcussam Angelici Doctoris veritatem insectantes et suam doctrinam a lucidissimis fontibus Seraphicae Theresiae Matris Nostrae et Nostri Seraphici Doctoris (28) haurientes, scopum veritatis attingunt dexteritate solerti.

18. Quis in Domino potest similiter gloriari inter iuniores, sicut Ioseph a Iesu Maria (29), qui profundiores totius theologiae mysticae difficultates in Angelico Praeceptore ita expressas proponit, ut quem prius solummodo scholastica tradentem suspicabaris, post eius lectionem mystica evidenter loquentem contempleris ? Quis non miratur in Ioseph a Spiritu Sancto (30) *Catenam* illam *mysticam,* qua omnes studiosi catenantur ? O utinam illam complesset ac de voto seraphico, ut promiserat, scripsisset ! Sed noluit Caelum exsilium tanti viri differre. Quis in Ioanne a Iesu Maria (31) sapientissimam comprehensionem rerum mysticarum non miretur et ipsius mellifluam eloquentiam ? Quis Philippum a Sanctissima Trinitate (32) vere theologiae mysticae Magistrum esse negabit et quidem facunde fecundissimum ? Quis in illo sui saeculi portento Thoma a Iesu (33) profunditatem, discretionem et quidquid pro mystico theologo desiderari potest non adesse dicet ? Quis... sed quorsum pergo, cum facilius foret folia Sibyllina cumulare.

Cum turbata volant rapidis ludibria ventis,

Quam nostros Mysticos Theologos recensere.

De hoc tamen alias.

PROLEGOMENON III

De loco in quo scripta est haec mystica theologia.

19. Prae manibus habemus circumstantiam *ubi.* Locus pro theologia exercenda inquirendus est : quia licet in omni loco dominationis eius Deus benedicendus sit atque orandus, sunt tamen nonnulla loca specialiter destinata ut Deus oretur. Sic enim edocemur a Sanctissimo Salvatore nostro, qui ostendens locum ubi ad Patrem orare debemus dixit apud *Matt.* cap. VI (34) : *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio, ora ad Patrem tuum, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.* Ubi Magister Caelestis non solum locum pro nostra oratione ostendit, sed clauso ostio fundi debere docet.

20. Triplicem locum pro mystica theologia exercenda specialiter idoneum reperit Extaticus Noster Doctor, lib. III *Ascens.,* cap. 41 (35). Primus est locus solitarius, qui, eo quod ab hominum turbis remotus, aptissimus est ad contemplationem divinorum. Quamobrem Deum dilectam suam ad solitudinem vocat, ut

(27) Cfr. infra tom. II, Praedicab. II, disput. 12, quaest. 5, num. 73, ubi dicitur auctorem *Scholae Veritatis* (conf. 22.) et quemdam FR. ILDEPHONSUM A S. AUGUSTINO sic procedere. Quos auctores invenire non potui.

(28) Scilicet : Joannis a Cruce.

(29) Cf. infra *Appendix.*

(30) Cf. infra *Appendix.*

(31) Cf. infra *Appendix.*

(32) Cf. infra *Appendix.*

(33) Cf. infra *Appendix.*

(34) v. 6. HETZENAUER. O. Min. Cap., *Biblia sacra vulgatae editionis Sixti V Pont. Max. iussu recognita et Clementis VIII auctoritate edita. Ed. critica. Editio altera emendatior,* Ratisbonae et Romae, Frid. Pustet. 1922, p. 958:... *ora patrem tuum in abscondito: et pater tuus qui...*

(35) Ed. crit., t. I, pp. 390-392.

ibi se ei intime communicet et ad cor ipsius alloquatur. Sic enim per *Oseam,* cap. II (36) pollicetur : *Ducam eam in solitudinem, et ibi loquar ad cor eius.* Sic etiam Sponsa ipsa horum favorum experta, pro eorum continuatione clamat, atque adeo pro ipsa solitudine suspirat *Cant.,* VIII (37), dicens : *Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae, ut inveniam te foris, et deosculer te.*

21. Secundus locus, quem sublimis Noster Doctor aptum pro mysticae theologiae exercitio dicit, est ille, in quo Deus consuevit gratias aliquas speciales conferre aliquibus personis. Manet enim, ait Parens Noster, cor personae recipientis favores illos speciales in aliquo determinato loco, specialiter inclinatum devotumque circa illum locum. Quod comprobatum videmus libro *Genes.,* cap. XXIV (38), ubi dicitur de Isaac, quod *egressus fuerat ad meditandum in agro.* Et hoc ex consuetudine ab ipso factum monet Origenes (39), sicut et quod egrediebatur per locum ipsum, per quem exivit, cum ut a patre suo ex Dei imperio immolaretur, ductus fuit. Cuius venustam rationem tradit Lyra (40), dicens hoc sic factum esse, quia cum Isaac Deum adeo sibi benignum expertus fuit, cum per illam ipsam ad aram tetendit, propterea eundem locum repetere solebat experientia ductus.

22. In quo, si observare vis, locum illum duplici motivo orationi consentaneum videbis. Primum est propter dicta numero 21, erat enim oratio illa *ad meditandum in agro.* Qui locus quantum est a tumultibus segregatus, tantum est orationi proprior. Secundum motivum est idipsum de quo nunc loquimur. Erat enim locus ille, in quo Isaac Dei favores receperat ; ideoque ad illum accedere frequentabat, ut benedictionibus repleretur.

23. Sunt et alia loca ad orationem idonea iuxta Nostrum Mysticum Doctorem. Suntque illa, in quibus Deus ostendit se orari et adorari velle : sicut mons Sinai, in quo Moysi legem dedit ; mons ille, in quo praecepit Isaac immolationem celebrandam ; ac felicissimus mons ille Horeb, ad quem iussu Dei potens signis Protoparens Elias ascendit Deum ipsum, si non facialiter, veluti intuitive contemplaturus. Et alia innumera, quae nobis tam Scriptura sacra, quam historiae creditu dignissimae tradunt.

24. Hactenus dicta eo tendunt, ut esse loca pro mystica theologia exercenda apta ostendant ; ut ex ipsis demonstretur loca esse pro ipsa mystica theologia scribenda idonea, inidonea alia ; haec deserenda sunt, illa vero inquirenda ut finis intentus consequatur. Malum hoc reprobare bonumque locum eligere arbitrii nostri non fuit. Quin potius diversissimis locis haec scripsimus, sive apta, sive inepta forent. In civitate Astigitana, in Matritensi curia, in Hispalensi emporio in aliisque locis pene innumeris cursum istum confecimus. Nec ab iis vel ipsa diversoria excipias, in quibus iter faciens tempus pro arcendis temperandisve itineris molestiis destinatum labori huic improbo consecrabam.

25. In quo non solum observanda est locorum inportunitas ; verum etiam, et haec maxime, librorum carentia. Saepissime dum praeconceptis speciebus uti volebam, libri qui auxilii esse poterant, ad manus non erant. Unde praehabitae illae species vel tumulum ante ortum occupabant, vel non ad salivam oriebantur.

(36) v. 14. Ed. crit. Hetzenauer, p. 855:... *in solitudinem: et loquar ad cor eius.*

(37) v. 1.

(38) v. 63.

(39) Migne. P. G., t. 12. col. 120.

(40) *Biblia sacra cum glossa ordinaria a* STRABO FULDENSI *Monacho Benedict : collecta...* et *Postilla* NIC. LIRANI FRANC. *cum additionibus* PAULI BURCENSIS EPISC. ac MATTHIAE THORINGI *replicis* Theolog. Duacensium studio emendatis, Antverpiae apud Joannem Meursiam, 1634, (6 t. in-folio.). LYRA (seu Lyranus) l. c., *Gen.,* c. XXIV, v. 63; ed. 1634, t. I. col. 290 sequentia dicit : *Egressus fue... etc. Hebraei dicunt ad orandum, quia circa tempus vesperarum consuetudo est judaeis orare; vel forsitan* EGRESSUS FUERAT *ad videndum dispositionem cœli, et aliquarum stellarum, quæ incipiebant apparere: quia edoctus erat in astronomia a patre, qui primus eam edocuit in Ægypto, quando ibi descendit, ubi supra dictum est duodecimo capite.*

Hinc etiam ortum duxit diversitas, quam notare quisque poterit in referendis dictis auctorum, quos adducimus. Non enim ubique potuimus vel eandem impressionem, vel versionem eandem qua uteremur, invenire. Diversissimae sunt versiones operum D. Dionysii Areopagitae mysticae theologiae Principis. Et multoties constricti fuimus iam istam, iam aliam adducere, quod facile notare poteris ; et quia motivum non ita pervium est, propterea operae pretium duximus illud proponere : quod quidem est illud quod nuper diximus, videlicet : quia diversitas loci in quo laborabam, differentes versiones offerebat.

Adhuc in ipsis eiusdem Dionysii auctoritatibus, quae pluries in hoc opere repetuntur, hoc verificatur ; siquidem, cum vel ipsos codices iam scriptos nobiscum afferre non possemus, auctoritates in illis secundum unam versionem adductas, secundum alias repetimus. In quo sensus diversitatem non notamus ; sed verborum differentiam fatemur. Semper quod potui, versionem, qua utitur D. Thomas exponens librum *De Divinis Nominibus,* sequimur. In aliis autem eiusdem Dionysii operibus Albertum Magnum sectamur (41).

26. Quod de Areopagita diximus, etiam verum est de secundo Dionysio : de Nostro, inquam, Theodidacto Doctore D. Ioanne a Cruce, cuius egregia profundissimaque opera pluries excussa et aliquando aucta, ut videre est in insigni Hispalensi impressione, non levem occasionem prebent, ut iam unam, iam aliam impressionem afferens, sit casus in quo tibi possim esse de veritate aut de applicatione suspectus. Et quod in hac parte caput est, est magna diversitas, quae aliquando offenditur in ipsis impressionibus. Consule impressionem Hispalensem factam anno Domini 1703 (42). Et si cum aliquibus aliis conferas, multum in non paucis discriminari videbis. Etenim *Canticum* illud *spirituale,* in quo mutuo sibi alloquuntur Sponsus divinus electaque sua Sponsa, continet cantiones 40. Et in iis referendis conveniunt versiones illae usque ad cantionem 15. inclusive ; ab illa vero usque ad 33. inclusive prorsus differunt (43). Quod occasionem praestat, ut idem cantus ab eodem, si non eadem impressione utitur, diversimode pronatur ; a quo immunis sane est, qui ad illam varietatem non cogitur, quae coactio est veluti consectarium ad tantam habitationum mutationem consecutum.

PROLEGOMENON IV

Quo tempore cursus iste elaboratus est ?

27. Circumstantia *quando* ultima est earum omnium, quas proposuimus. Illam tamen hic quarto loco recensemus, quia valde affinis est in praesenti circumstantiae *ubi.* Illa locorum mutatio, de qua Prolegomen. antecedenti locuti sumus, effectus fuit ministeriorum ad vitam activam rotunde pertinentium. Et inter vitae activae ministeria et speculationis attentissimam quietem dissidium magnum esse, nemo ignorat.

28. Occupetur utique Martha et satagat circa frequens ministerium ; placita

(41) Mihi in animo est singula vice indicare, quantum fieri potest, quanam versione Ioseph a Sp. S. usus sit.

(42) Circa hanc editionem anni 1703 (Sevilla, Francisco Leefdael) cf. GERARDO DE SAN JUAN DE LA CRUZ. C. D., *Obras del Mistico doctor san Juan de la Cruz.* Edición *critica.* Toledo. 1912-1914, t. I, Preliminares, §. XIII, pp. LXVI-LXVII.

(43) Circa duplicem lectionem operis *Cántico espiritual* cf. P. GERARDO DE SAN JUAN DE LA CRUZ, l. c., t. I. *Preliminares.* §. XI. p. LXI: §. XII, pp. LXVI-LXVII. — *Introducción al Cántico espiritual.* t. II, pp. 137-157; — *Dos palabras sobre et primer Cántico espiritual,* t. II, pp. 487-490. — FR. PH. CHEVALLIER, O, S. B., *Le Cantique spirituel de Saint Jean de la Croix a-t-il été interpolé* in *Bulletin Hispanique,* t. XXIV, nº 4 (Oct.-Décemb. 1922 pp. 307-342. — M. V. BERNADOT, O. P., *Le texte authentique du Cantique spirituel de Saint Jean de la Croix.* in *La Vie Spirituelle,* t. VII, nº 6 (Mars 1923), pp. [154-161]. — Responsio Patris Fr. FLORENCIO DEL NINO JESUS, C. D.: *Reparos a la critica de un critico,* in *Mensajero de santa Teresa* t. I. num. 6, 9, 10 y 11, etc. (1923-1924) pp. 170-177 ; 284-289 ; 323-328 ; 361-367 ; etc. — P. MARIE-AMAND DE S. JOSEPH, C. D., *Remarques sur l'édition critique des œuvres de saint Jean de la Croix,* in *La Vie Spirituelle,* t. IX, nº 2 (novembre 1923), pp. [43-47].

enim est Servatori nostro eius sollicitudo; sciat tamen secus pedes Domini non sessuram, quamdiu activo ministerio intenta fuerit. Aliorum vineis praeficiatur Sponsa ; sed toto eo tempore quo eis praeficitur, suam vineam a se custoditam fatebitur (44). Quod quidem *non ad votum, et mentem referendum est,* ait inibi D. Thomas (45), votum enim a mente segregari ipsa peregrina ministeria non potuere ; verum exsecutioni contraria votum ipsum faciunt intra mentem inveterari.

29. Oculos sibi eruit Democritus, ut auctores sunt Gellius, lib. X, cap. 17 (46) Cicero, lib. V *De finibus* (47) et Valerius, *De studio* (48), eo motivo ductus, ut posset rerum contemplationi expeditius insistere ; adeo enim peregrinis speciebus mentis tranquilitas inquietatur, ut visum proprium pacificae speculationis quieti contrarium esse autumaret.

30. Non diffiteor reparatores templi Hierosolimitani diversissima et inter se non compatibilia egisse ; eorum enim quisque *una manu sua faciebat opus, et altera tenebat gladium,* ut dicitur lib. II *Esdrae,* cap. IV, vers. 17 (49). Ast inter istum casum et nostrum multa discrimina sunt. Etenim si ad litteram textum intelligas de hominibus illis, qui illud materiale templum reaedificabant, erant quidem ipsis arma ad manus ; ceterum, ut ibi observat Lyra (50): *Erant armati, licet levius, ut si hostes irruerent, possent aliquo modo se defendere.* Armatos dicit *levius* et taliter quod non possent contra inimicorum ingluviem ea expeditione procedere, ac alii qui templi fabricae non insudabant. Debuit enim hoc duplex tam distans ministerium reciproce retardari et multoties impediri. Et hoc idem est, quod nobis in hoc nostro labore accidit activis ministeriis multoties retardato, saepe saepius impedito.

31. Si autem textus dictus mystice intelligatur, per exstructores templi viri perfecti designantur, teste eodem Lyra in *Glossa morali* (51), ubi ait : *per hoc significantur illi, qui sunt in utraque vita, activa scilicet et contemplativa perfecti.* Quos quidem posse inter ministeria magis activa quieti contemplationis attendere, doctrina est mystarum praecipuorum sic sentientium cum Seraphica Matre Nostra D. Theresia, lib. *Fundat.,* cap. 5 (52). Aliis autem qui perfecti non sunt, concessum non est hoc privilegium.

32. Praecipuum tamen discrimen est : quod templi exstructores licet ad manus arma haberent, dum templum aedificabant ; militum tamen et exstructorum ministerium non simul exercebant, nec poterant ; dum enim in contrarios procebant, templum non reparabant ; nec dum fabricam templi instaurabant, in contrarios procedebant. Aliud est enim paratos esse ad pugnandum aliudque pugnare. Habebant certe gladios ad manus ; ad quod illos hostes ex omni parte minitantes cogebant. Quod in nostris Hispanis videri observat Cornelius dicens (53): *Sic olim Hispani assidue cum Saracenis Hispaniam occupantibus confligentes, cum orarent, aut aliquid aliud agerent, gladium ad manus habebant, ut eos incursantes propellerent ; unde mos adhuc viget, ut nunc quoque rustici in Hispania gladiati incedant : immo non arent, nisi gladio accincti.* Quae omnia praeparationem signant, non autem exsecutionem. Quod in nostro casu verissimum est, sicut etiam quod propter hoc adeo lente ad finem venit labor noster.

(44) *Cant.,* c. I., v. 5.

(45) *In Cant. Cant.,* cap. I ; ed Vivès, t. XVIII, p. 559ª : *Hoc autem non ad votum, neque ad mentem est referendum; sed ad locum.*

(46) AULUS GELLIUS, *Noctium atticarum commentarius.* lib. X, cap. 17 ; Lugduni Batavorum, 1644. p. 273.

(47) *De finibus bonorum et malorum,* lib. V, cap. 29; M. T. Ciceronis opera, ed. C. Fr. A. Nobbe, Lipsiae, 1827, p. 928ª.

(48) VALERIUS MAXIMUS, *Dictorum Factorumque Memorabilium libri IX,* lib. VIII, cap. 7. De studio et industria, Antverpiae, 1678.

(49) Alias *Liber Nehemiae.*

(50) *Biblia sacra cum glossa ordinaria,..... et Postilla* NIC. LIRANI FRANC....; Antverpiae, 1634, t. II, col. 1369.

(51) l. c.

(52) Editio critica Hispana : *Obras de Sta Teresa de Jesús, editadas y anotadas por el* P. SILVERIO DE SANTA TERESA, C. D. Burgos, 1915 sqq., t. V, pp. 39, sq.

(53) CORNELIUS A LAPIDE (VAN DER STEEN), *Commentaria in Nehemiam sive lib. II Esdrae,* cap. IV, v. 17; ed. Vivès, t. IV, p. 239ª.

PROLEGOMENON V

De fine cuius gratia hoc opus scriptum est.

33. Circa motivum propter quod cursus hic mysticus scribitur, pauca dicenda sunt ; cum constet hoc motivum nullum aliud esse nisi nostrorum scholasticorum instructionem.

34. Omnes Carmelitas speciali impulsu a Deo vocari ut per viam orationis incedant, notum est ex ipsorum regula praecipiente (54) : *Maneant singuli in cellulis suis,... die, ac nocte in lege Domini meditantes, et in orationibus vigilantes.* Unde ille ipse impulsus salutaris, qui aliquem vocat ad hoc institutum profitendum, illum ad orationis contemplationisque exercitium sacrat. Sic Seraphica Doctrix Mater Nostra D. Theresia, *Mansione* V, cap. 1 (55), ubi ait : *Digo aora, que aunque todas las que traemos este habito sagrado de el Carmen somos llamadas á la oracion y contemplacion : porque este fue nuestro principio ; de esta casta venimos, de aquellos santissimos Padres Nuestros de el Monte Carmelo, que en tan gran soledad y con tanto desprecio de el mundo buscaban este tesoro, esta preciosa margarita de que hablamos, etc.* Est dicere: Quamque omnes, quae Carmelitae dicimur, vocatae a Domino simus ad orationis et contemplationis exercitium: hoc enim nostrum principium fuit, ab hac radice ortum ducimus: ab iis scilicet Sanctissimis nostris Patribus, montis Carmeli incolis, qui vitam vere solitariam ducentes et mundo totis viribus abrenuntiantes thesaurum hunc orationis et contemplationis unionem, de quibus verba facimus, conquirebant, etc. (56). Omitto plura eandem veritatem suadentia, quia tom. II de hoc serio agitur.

Hoc autem licet immediate respiciat propriam utilitatem, etiam respicit utilitatem aliorum ; quamobrem non solum debent Carmelitae contemplationi inhiare ut inde sibi fructus salutares acquirant ; verum etiam, ut frangant esurienti panem suum illumque per viam Spiritus anfractibus senticetisque plenam manuducant. Sin minus se sui muneris contemptores fateantur.

35. Nec sat est, ut munus suum adimpleant, quod utcumque rerum mysticarum notitiam habeant. Debent enim omnia arcana huius sacratissimae theologiae, quoad fieri possit, callere. Ad hoc necessarium omnino iudicamus, quod theologiam mysticam non apprehendant ut facultatem a theologia scholastica prorsus diversam. Sciant germanas esse et sibi reciproce opitulari. Immo sciant eandem facultatem esse theologiam scholasticam mysticamque, de quo secunda parte fusissime agimus (57).

36. Non est ita facile hanc theologiae mysticae et scholasticae identitatem agnoscere, videntes ex una parte scholasticam theologiam libris pene innumeris disputatam sic ut nullum habere commercium cum mystica videatur ; et ex alia numerum fere infinitum librorum sic theologiam mysticam tradentium ac si nullo foedere iungerentur.

Ut autem hoc inconveniens vitetur,

(54) *Regula Primitiva Ordinis Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo a B. Alberto Patriarcha Jerosolymitano tradita et ab Innocentio IV confirmata.* Textus datur in *Constitutionibus Fratrum discalceatorum congregationis sancti Eliae Ordinis Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo,* Romae, 1847, p. 6 ; et etiam in *Constitutionibus Fratrum Discalceatorum Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo Primitivae Observatiae Congregationis Hispaniae...* Matriti, 1701, p. 4.

(55) Ed. crít. t. IV, pp. 69-70, *de aquellos santos padres nuestros del Monte Carmelo...*

(56) Is locus varie legitur : in prima enim editione « *Modo hic dico, tametsi omnes qui sacrum hunc Carmelitarum habitum gestamus, ad orationis et contemplationis studium vocatae sumus : haec namque instituti nostri initia fuere ; ab hac familia a sanctis illis Patribus montis Carmeli incolis, qui per tantam solitudinem et tam singularem mundi huius despectum thesaurum et pretiosam hanc margaritam, de qua agimus, etc.*» — In editione vero Neapolitana legitur versio primae editionis praeter sequentia : « *Modo dico,... Carmeli incolis, qui in fortitudine tanta, et tan singulari mundi huius despectu, thesaurum et pretiosam hanc margaritam, inquirebant, de qua agimus, etc.* »

(57) Scilicet. Disput. prooemal, I, quaest. 8.

immensis difficultatibus superatis, cursus hic elaboratus est, in quo theologiae scholasticae ac mysticae unitas ostenditur. In quem laborem nostri scholastici introeuntes, os Domini facti, sciant separare pretiosum a vili : videlicet, ea quae sunt Spiritus Dei propria ab iis quae propria sunt spiritus infernalis. Quo sibi et aliis proderunt in hoc itinere spiritus, quod est proprissimum munus habentis nomen Carmelitae, ut ex Seraphica Matre Nostra vidimus. Aliter vel ipsum venerabile nomen in vanum habent.

Idem ipse est fluvius Tigris, ex quo nascitur usque dum in Mare Persicum, teste Boetio, simul reddit omnem substantiam, qua dives spatiabatur. Ast licet idem omnino sit, non semper appellatur Tigris, quod est idem ac velox ; causamque offert Solinus in *Polist.*, cap. 46 (58) dicens : *Tigris nascitur in loco eminenti, qui Elegos dicitur, nec ab exordio totus est. Primo pigre fluit, nec cum suo nomine ; at cum fines Medorum invectus est, Tigris statim dicitur ; ita enim nominant Medi sagittam.*

37. Secernere spiritum a carne et quae Dei sunt propria ab iis quae sunt inimicorum animae, est proprium munus Carmelitae ; quod si facit, bene hoc nomine utitur ; sin minus et nomen et esse veluti amissa deploret. Nec tibi hoc arduum videbitur, si consideres divinum oraculum dixisse secunda creationis die: *Fiat firmamentum in medio aquarum et dividat aquas ab aquis* (59). Cui oraculo se non opponi existimant plures iique gravissimi doctores, qui, teste Abulensi (60), opinantur firmamentum productum fuisse prima die creationis. Ceterum cum firmamenti munus sit dividere aquas terreas ab aquis quae super caelos sunt; propterea usque dum secunda die hoc suum munus adimplevit, nec dicitur firmamentum, nec eius productio refertur.

PROLEGOMENON VI

De modo quo cursus noster scribitur.

Vox est Angelici Praeceptoris (61), quod ea quae sunt ad finem, regulantur per ipsum finem. Finem huius operis nuper vidimus agentes de circumstantia *cur ;* nunc autem de modo in eo servando seu de circumstantia *quomodo* agimus, quod claritatis gratia per diversos §§. exsequemur.

§ I.

De nomine ac divisione huius operis.

38. Cum nomen non debeat esse extraneum nominato ; propterea ad locum ubi de modo quo hic cursus scribitur, agimus, de ipsius nomine sermonem facere pertinet. Appellatur ergo cursus iste *Mystico-Scholasticus*. Dicitur *mysticus* propter materiam de qua agit, quae quidem theologia mystica est ; nec quaestionem in ipso invenies, quae proprie mystica non sit. Hoc quippe maximopere curavimus, ut quaestiones quae mysticae non sunt, non versaremus.

39. Quam plurimas quaestiones videbis, quae a theologis scholasticis disputantur. Ex hoc autem non esse proprias

(58) SOLINUS (JULIUS —), *Polyhistor*, cap. 50 ; cf. JOANNIS CAMERTIS MINORITANI, Artium et sacrae Theologiae Doctoris *in CIVLII Solini ΠΟΛΥΙΣΤΩΡΑ Enarrationes*, Viennae Austriae, 1520, ubi, pp. 257-258, textus citatus aliter scribitur : nempe, *De Tigride quoque hoc loco dicere par est. In Armeniae maioris regione caput tollit mire q. lucido, conspicuoque fonte in loco edito, qui Elongosine nominatur. Nec tamen ab exordio statim totus est. Primum pigre fluit, nec cum suo nomine. At cum fines Medorum invectus est, Tigris statim dicitur. Ita enim Medi nominant sagittam.*

(59) *Genes.*, cap. I, v. 6.

(60) ALPHONSUS TOSTATUS (Abulensis Episcopus), *In Genesin*, cap. I; *opera omnia*, Coloniae Agrippinae. 1613, t. I, p. 67b, F.

(61) Ia IIae, q. 95, a. 3, c; Ia IIae, q. 102, a. 1, c; IIa IIae, q. 27, a. 6, c et alibi passim.

mysticae nostrae theologiae non infertur. Tum quia idem quaesitum sub una ratione speciali pertinet ad unam scientiam et sub alia spectat ad aliam. Tum etiam, quia theologia scholastica et mystica non sunt duae facultates, sed eadem, uti diximus num. 35. Unde mirum non est quod eadem quaesita exploret utraque haec theologia. Tum denique, quia omnes difficultates quas disputo in hoc opere, inveniuntur resolutae a theologis mysticis. Quos inter et nos solum est discrimen in modo, quo de ipsis difficultatibus disputamus. Illi enim resolutionem statuunt rationibus probativis nudam ; nos autem, nedum illas, quantum possumus, roboramus ; verum etiam ab emergentibus contrarietatibus vindicamus. Unde si illae difficultates de quibus mystae agunt, prout ab illis versantur, mysticae sunt ; non est ratio ob quam non sint mysticae prout disputantur a nobis. Aliter ipsa quae solum a mysticis disputantur, non essent, prout a nobis de ipsis agitur, mystica ; siquidem eadem methode circa haec ac circa illa alia utimur. Ratioque omnium est eadem, videlicet, quod modus rei rei substantiam supponit ; est enim *adiacens rei determinatio*. Unde assertum quod secundum suam substantiam, vel, ut minus, secundum aliquam rationem sibi intrinsecam est mysticum, mysticum manet, sive hoc, sive illo modo proponitur.

Verum est, quod etiam curavimus, ut vel ipse metaphysicus ardor mysticum saperet ; quod ostendunt omnes huius operis quaestiones, quarum asserta doctorum mysticorum calculo firmantur aliisque communiuntur, quae vere mystica sunt.

40. Dicitur etiam *scholasticus*, tum quia praecipuum quod intendimus in hoc opere, est ostendere identitatem mysticae theologiae ac scholasticae ; atque adeo veluti binomiam esse ostendimus, dum eundem habitum iam scholasticum iam mysticum seu mystico-scholasticum nominamus. Tum deinde, quia, sicuti dicitur mysticus propter ipsius, ut sic dicamus, substantiam ; sic etiam dicitur scholasticus propter modum quo de illo agitur. Praecipuae huius cursus partes omni scholastico rigore traduntur, unde ex hac parte scholasticus est.

41. Praeter intentionem adeo excrevit opus ut illud in quinque tomos dividere duceremus, eorum aliqui in duas partes distribuentur, ob motivum idem et ut commodius volumina sine fastidio legantur ; nec aliter praelatorum placito satisfieri iudicamus ; si speciatim primus tomus mediocris non sit. Hunc dividimus in duas partes, quarum prima continet extractum seu medullam totius mysticae theologiae, in qua doctrinali modo ea tradimus, quibus possint nostri scholastici sufficientissime imbui, totiusque huius arcanae facultatis propria cognoscere. In secunda parte ponimus prooemialia theologiae mystico-scholasticae, in eaque gravissimas difficultates versamus scholastica methodo. Ipsa etiam utimur in secundo tomo, in quo quinque praedicabilia mystica instituimus et de primo ac secundo praedicabili solum in hoc secundo tomo agimus. De aliis vero praedicabilibus in tertio, quarto et quinto tomo (Deo duce) sermo erit: et quia valde superavit praeter spem materia tertii praedicabilis, nunc tomus tertius ternarium numerum ex quinque praedicabilibus tantum (partim) continet; quamvis insequitur vestigia NN. Salmanticensium (62), qui materiam de Gratia, etsi una, in diversis tamen voluminibus versarunt. Alia duo praedicabilia, ad quae totam istam difficillimam scientiam complete undequaque reducimus, insequimur, ut completus cursus evadat. Faxit Deus (63).

(62) cf. *Appendix*.

(63) Sic in IV editione. At vero in 1 et Neapolitana editionibus legitur : « Praeter intentionem adeo excrevit opus, ut illud in duos tomos dividere necessarium duceremus, nec aliter Praelatorum placito satisfieri iudicamus ; si, speciatim primus tomus, mediocris non sit. Hunc dividimus in duas partes, quarum prima continet extractum, seu medullam, totius mysticae Theologiae, in qua doctrinali modo ea tradimus, quibus possint Nostri Scholastici sufficientissime imbui, totiusque huius arcanae facultatis propria cognoscere. In secunda

§. II.

De nomine quo prima pars insignitur ac de aliis huc spectantibus.

42. Distributionem operis in communi declaravimus §. praecedenti, nunc autem ad specialia descendimus. Et primo occurit prima pars tomi primi, quam *Isagogem* nominamus. Isagoge enim idem est ac *introductio,* si nominis significationem inspicis; si autem ad rem significatam oculos convertas, Isagoge deservit ad penitius percipiendum ea respectu quorum introductio est. Quamobrem infelix ille apostata Porphyrius Isagogem (64) confecit ut amicus suus Crisaorius facilius posset subtilissimam doctrinam praedicamentorum percipere.

43. Ad hunc ergo modum in animum induxi ad theologiam mystico-scholasticam introductionem praemittere, qua facilius possint percipi lustrarique arcanae huius scientiae recessus. Huius sacratissimae scientiae termini eius conditionem sapiunt, atque ideo occultissimi sunt. Lingua doctrinae mysticae est omnino extranea, etiam doctissimis in aliis facultatibus. Unde sine hac Isagoge, in qua notitia huius scientiae datur ; mores, termini et phrases aperiuntur ; multoties in theologia mystico-scholastica gradum sistere cogeremur terminos et idioma explanaturi. Quod sine iniuria scholastici rigoris, quem ibi sequimur, et sine confusionis nota fieri nequit.

44. Est et aliud motivum aeque urgens, ut haec Isagoge praemittatur. Munus nobis demandatum est mystica scribere, ut in illis scholastici nostri, dictante Lectore, instruantur. Et etiam, ut pro conferentiis et conclusionibus habeant quo armari possint, iam ut ipsa asserta mystica propugnent defendentes, iam ut arguentes impugnent. De hoc secundo postmodum sermo nobis erit. Ad primum illud nobis visum est conveniens medium haec Isagoge; in ea siquidem eas lectiones mysticae theologiae scribimus, quae valeant materiam lectoribus ministrare ut sine molestia possint discipulos doctrinam mysticam edocere. Nec suspicor tempus pro lectionibus statutum, lectiones, quas scribimus, superaturum. Eo vel maxime, quia diebus immediatis ad mysticas conclusiones conclusio defensanda explananda necessario est.

45. Cum labor noster non dirigatur ad animas instruendas, sed ad mentes nostrorum scholasticorum illuminandas : propterea etiam in hac Isagoge, ubi modo doctrinali procedimus, cum ipsis scholasticis loquimur; atque adeo stylo in schola usitato; quamobrem Isagoge ipsa in modum summularum prodit. Cui addendum est, quod cum nostra theologia mystico-scholastica reducatur ad quinque praedicabilia mystica, quam propterea nominare posses logicam mysticam, ideo summulas mysticas praemittere placuit ; quia sicut ad logicam summulae logicales praecedunt, sic ad logicam mysticam summulas mysticas praecedere non erit extra chorum.

46. In hac ergo mystica Isagoge summulas logicales sapiente videbis modum sciendi mysticum in communi, necnon in particulari : signa mystica, terminum mysticum et eius mysticas proprietates : videlicet, suppositionem mysticam, mysticam alienationem et alias. Videbis orationem mysticam, nomen et verbum, ac denique artem mysticam inveniendi medium, quo anima Deo suarum deliciarum centro uniri valeat.

parte ponimus prooemialia Theologiae mystico-Scholasticae, in eaque gravissimas difficultates versamus Scholastica methodo. Ipsa etiam utimur in secundo tomo, in quo quinque praedicabilia mystica instituimus, ad quae totam istam difficillimam scientiam reducimus ».

(64) Scilicet ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΑΦΟΡΜΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΝΟΗΤΑ (Porphyrii *Philosophi sententiae ad intelligibilia ducentes*); gracce et latine inveniuntur pp. XXXI-XLVIII ed. Firmin-Didot, Parisiis 1855, ΠΛΩΤΙΝΟΣ *Plotini Enneades cum Marsilii Ficini interpretatione... Primum accedunt Porhyrii et Procli Institutiones et Prisciani Philosophi Solutiones.*

47. Aliquis forsan notabit in pluribus brevitatem et in non paucis silentium ; siquidem de visionibus, locutionibus, revelationibus ac purgationibus pauca trado. Si autem aliquis haec censurat, Isagoges nomen ignorat. Sed quidquid sit de hoc, de his omnibus quae hic breviter a nobis dicta dicuntur, infra fusissime disputatur. Ibi videri possunt. Quod si adhuc sit, qui plura desideret ; sciat nos in doctoribus mysticis nihil scholasticum reperiisse ; unde mirari non debet, si ipse in hoc nostro opere mystica aliqua viderit non adesse.

Ad calcem huius §. dicam, quod haec Isagoge in modum summularum tradita, praeter dicta, est ut illam tibi, Lector benevole, alia novitate condirem, quo, dum placuerit, aciem ad illam convertere dignareris. Quid enim quod tibi placeat, dicere possum mystica scribens, cum sim quem tibi num. 1 verissime exposui ? Nec hoc sua et sane non modica difficultate carere diffitebere, quia difficultate non caret ipsum idioma summulisticum mysticum facere. Ut ut sit, propter motiva iam tradita feci.

§. III.

Disputationum prooemialium ratio.

48. In secunda parte primi tomi ponimus duas disputationes prooemiales, in quibus de iis disputamus quae necessaria esse duximus tum pro seipsis, tum etiam ut expeditius in quinque praedicabilibus procederemus. De obiecto et natura mysticae theologiae paucissima scripta reperio. Et haec ita breviter et confuse, ut conceptum efformare res sit multum difficilis.

49. De his et aliis disputo fusissime eo motivo, ut dicendorum conceptus efformetur et mens de eo ipso quod addiscit, sufficienter instruatur. Defectus adesse haud (65) dubito. Utinam talis essem, quod mystica haec arcana sine labe propinassem. Feci tamen quod potui ; immo quantum potui feci ut tibi haec possibili claritate proponerem. Et sane neminem mihi negaturum existimo, his meis elucubrationibus occasionem sapientes habituros, ut sollicitius quam usque adhuc haec mystica profundissima arcana explanent. Non enim dabile est, quod zelo veritatis obarmati defectus meos eliminent ; quin nobis serio dicant, quid tenere debeamus. Nec hoc levissima manu attingere erit sufficiens ; unde bonum istud communi utilitati futurum ominor, antenuncio, praedivino.

§. IV.

Forma ac distributio eorum quae quatuor tomos (66) complent.

50. Ut quaestiones illas quas disputare paramus, aliqua forma ornaremus, placuit seriem praedicabilium mysticorum instituere, logicalium praedicabilium seriem imitantes ad eum modum quo logicam parvam in Isagoge imitati sumus. Quinque sunt praedicabilia logicae: videlicet, genus, differentia, species, proprium et accidens. *Genus* est natura proxime perfectibilis per *differentiam*, quae est natura perfectiva, siquidem generis perfectibilitatem complet actuatque ; ex qua natura perfectiva perficiente naturam perfectibilem et ex ipsa perfectibili natura componitur totum perfectum, quod est *species*. Haec ponitur secundum praedicabile logicum propter rationes quas logici assignant ; si autem aliter res inspiciatur, prius nominanda foret differentia ob motiva quae ipsi logici tradunt. Quem ordinem nos sequemur ut methodice in nostris mysticis praedicabilibus procedamus. Naturam perfectam consequuntur aliqua acciden-

(65) Sic in ed. Neapol. ; « *aut* » in I et IV editionibus.

(66) Sic in IV ed. ; in I et Neapol. vero « *quae tomum secundum* ».

tia propria, sine quibus completam suam perfectionem non haberet. Et haec accidentia propria pertinent ad quartum praedicabile, quod propter hoc dicitur *proprium*. Ultra has proprietates sine quibus dabilis non est natura perfecta, conveniunt ipsi alia accidentia quae communia sunt constituuntque quintum praedicabile, quod dicitur *accidens*. Haec accidentia sunt omnino extra essentiam naturae perfectae ; quia sine illis datur omne illud, quod ad perfectionem necessariam ipsius naturae pertinet. Unde possunt adesse et abesse absque perfectionis exactae detrimento. Haec sunt quinque praedicabilia logica, quae nos invitarunt ut ad ipsorum imitationem seriem praedicabilium mysticorum moliremur.

51. Quinque etenim dicimus esse mystica praedicabilia. Primum est natura formaliter perfectibilis. Estque natura haec perfectibilis mystice per id, quod est mystice perfectivum. Verum hoc, quod est naturam esse proxime perfectibilem, potest intelligi naturae ipsi ex se vel potest aliunde convenire ; ad eum modum quo natura mystice perfecta potest intelligi, quod sit perfecta ex se vel quod sit perfecta ab alio ei pulchritudinem et perfectionem conferente. Ast sicut omnes docent animam ex se mystice perfectam non esse ; sic cum veriori sententia dicemus, tota disputatione prima primi praedicabilis, animam ipsam non esse de se proxime perfectibilem a mystice perfectivo. Hoc enim perfectivum dicemus esse contemplationem, ad cuius exercitium animam idoneam non esse, nisi prius per meditationem proportionetur (67), pluribus citata disputatione demonstrabimus. Habemus ergo meditationem seu orationem discursus esse quod reddit proxime perfectibilem animam, quae de se solum remote perfectibilis erat. Sicut natura logice perfectibilis non est ex se proxime apta ad essendum in pluribus seu praedicari de illis, sed hanc aptitudinem habet a consideratione intellectus ; quae est proximum fundamentum ut universalitas praedicabilitasque resultent. Eoque natura illa quae de se tantum erat remote perfectibilis, redditur perfectibilis proxime per considerationem illam intellectus. Hoc ergo modo anima quae de se solum remote perfectibilis est, fit proxime perfectibilis per considerationem intellectus, quae est meditatio seu oratio discursus. Propter quae primum praedicabile mysticum *genus* nominamus seu de natura mystice perfectibili ; quiaque hanc perfectibilitatem praestat oratio discursus seu communiter dicta, propterea de hac oratione in hoc primo praedicabili agendum nobis est ; in quo naturam ipsius, causas, necessitatem aliaque plura discutiemus, habentes semper prae oculis rigorem scholasticum, cui insudare praecipimur.

52. Animae perfectivum contemplationem esse diximus. Unde illam in secundo praedicabili, quod est *differentia* collocamus. Differt enim media contemplatione homo a natura rationali seu discursiva, sicut medio ratiocinio differt a sensitivis. In hoc ergo praedicabili secundo agemus de causa efficiente contemplationis, de principio elicitivo, de speciebus ad illam deservientibus, de vi ac efficacia ipsius ac de aliis, quae copiosam materiam offerunt discursui, ut in illis ultroneus spatietur et lucem voluntati conferat, qua in Dei amore feliciter accendatur.

53. Ex contemplatione animam perficiente et ipsa anima conflatur natura perfecta, quam mysticam speciem nominamus et ponimus in tertio mystico praedicabili ; in quo huius naturae dotes, fastigium, privilegia aliaque dicentur ; in quorum discussione mens illustratur et voluntas pabulo caelesti enutritur.

54. Perfectionem huius perfectae naturae plura accidentia comitantur, alia indispensabiliter, alia vero contingenter.

(67) In antiquis editionibus legitur : « *ad cuius exercitium animam idoneam esse, si prius per meditationem non proportionetur* ».

Prima sunt proprietates ipsius naturae perfectae, quae certe plenitudinis completionem, quam habet, non haberet sine illis. Pluribus hoc convenire relate ad naturam mystice perfectam notum est ; quia plura sunt, quae ipsius perfectionem complent quaeque ab illa tanquam proprietates dimanant. De omnibus illis agere in *proprio,* quarto praedicabili, confusissimum foret, cum multa sint quae naturam hanc perfectam indivulse comitantur. Praeterquam quod per omnes huius materiae tractatus divagantur. Unde necessarium foret ea vel propriis sedibus non attingere cum iniuria aliorum, vel cum legentium fastidio illa in quarto praedicabili sub *proprii* formalitate repetere. Utrumque peccaminosum est atque adeo praecavendum. Quamobrem *proprium* meditatus sum, quod quartum illud praedicabile compleat. Et hoc *proprium* est purgatio ipsa tum activa, tum passiva, quam anima experitur in sensibus et potentiis. Proprium est naturae perfectae examen hoc durissimum experiri, ut suam perfectionem nanciscatur. Non est naturae perfectae constitutivum rigor iste ; sed cum illa ita inseparabiliter associatur, ut perfectio sine hoc medio non detur. Ob hoc enim his purgationibus constituimus *proprium* nostrum mysticum quartum praedicabile. In eo multa circa hoc disputabimus quia haec proprie disputationi subsunt, etsi longe melius doctrinaliter tradita haberentur (68). De iis in Isagoge diximus, et levi manu, quia non est mysta, in quo haec plenissime tradita non reperias ; speciatimque, ut ibi observabimus, in Nostro Doctore Extatico, qui nihil in hac materia non profundissime agitatum relinquit.

55. Illa alia accidentia, quae naturam perfectam ita ornant, ut possit haec dari omnino perfecta sine illis, sunt, ut patet, accidentia communia, quae certe adesse et abesse possunt de factoque adsunt et absunt absque perfectionis defectu. Haec constituunt quintum praedicabile mysticum, quo numerus nostrorum praedicabilium completur. Haec accidentia sunt raptus, extases, revelationes, gratiae omnes gratis datae aliaque innumera, quae accidentia communia sunt ; siquidem sine illis datur perfectionis completio. Impossibile est de illis omnibus disputare ; unde ea solum attingam, quae magis nostram mysticam materiam concernunt maioremque difficultatem praeseferunt.

56. Haec est, Lector benevole, nostri laboris idea. Si tibi placuerit, mercedem superabundantem accepi. Sin minus nihil amisi. Et, ut verum fatear, in hoc nec tuam complacentiam exopto, nec vereor displicentiam. Hoc enim meditatus fui, ut, qui extracum mysticae theologiae summularum seu logicae parvae more dedi, ipsius theologiae mysticae disputatas logicae magnae comitatibus condirem. Accessit perspicua operis distributio. Omnia quippe mystica praeiacto modo ad praedicabilia reducentes, invenimus quamcumque materiam ad suum ita locum spectare, ut sine violentia controverti possit ; quod in materia adeo divulsa (et mysticam esse nemo negare audebit) flocci faciendum est quidquid in oppositum displicentia malesuada clamet.

§ V.

De methodo in secundo, tertio, quarto et quinto tomo observanda (69).

57. Methodo ipsa utemur in quatuor enumeratis voluminibus, qua in disputationibus prooemialibus usi fuimus(70); omnem in his quaestionibus rigorem scholasticum servantes. Scribitur hoc opus, ut saepius dictum est, propter uti-

(68) Sic in IV ed.; in I vero et Neapol. ed. legitur : « *In eo non multa circa hoc disputabimus ; quia haec non ita proprie disputationi subsunt, sed longe melius doctrinaliter tradita habentur.* »

(69) Sic in IV ed.; in I vero et Neapol. ed. legitur : « *De methodo in tomo secundo observata.* »

(70) Hic locus aliter legitur in ed. prima et Neapolitana : « *Methodo ipsa utimur in secundo tomo, qua in disputationibus prooemialibus usi fuimus* ».

litatem nostrorum scholasticorum, qui dubia mystica disputant iam in conferentiis, iam in conclusionibus, ubi mystica haec arcana scholastica manu urgentissime premuntur. Qua in re venustum portentum obiicitur contemplandum ; dum mysticae theologiae tranquilla toga armis scholastici pulveris lemniscatur. Nec enim plus sudoris concitat metaphysica lucta, quam mysticum inter nostrates luctamen; immo quo res abstructior est, eo est et certamen potentius. Et sane non quae apud Sarmatha Scytasve seu Troglodytas eveniunt, sed quae quotidie nostrates inter evulgo. Unde censurari (71) non debeo, si eo modo mystica scribo, quo versantur ; quin potius, si aliter ea scriberem, expositus censurae essem.

58. Quantum autem haec sic scribens laboraverim, tui est, Lector prudens, animadvertere. Cum extemplo ac nostras disputationes videas, tibi occurrent ipsa dubia a doctoribus mysticis tractata. Sed quomodo ? Hic est totius rei praesentis cardo. Quippe dubia illa apud mysticos inveniuntur, resoluta quidem, sed nunquam aut fere nunquam rationibus, quibus fulciantur, innixa aut ab obiectionibus vindicata. Quod licet sincerus ille ac doctrinalis stylus, quem servant, patiatur ; incompatibile tamen est cum scholastico gladio ancipiti usque ad divisonem cuiuscumque, etiam indivisibilis veritatis pertingente.

59. Videris quae mystae tradunt de oratione proprie et improprie accepta ac de eius definitionibus, et confer cum illis quae nos dicimus. Vide quae dicunt de potentia ac de habitu ipsam orationem eliciente. Vide quae tradunt de aliis fere omnibus quae disputamus. Et me dignum venia, ni fallor, reputabis ob defectus, quos passim, ingenue fateor, offendes. In unico doctorum verbo frequenter integram quaestionem aedifico, ab aliis iam mysticis, iam scholasticis, iam dogmaticis mendicus accipiens post saepe iteratas preces quod et ad construendum aedificium necessarium. Multoties post elaboratam quaestionem diversas disputationes adivi, immo et praedicabilia, ut illam in sede opportuna collocarem ; adeo enim divulsa est materia haec, ut neque locandae quaestiones, nec locus earum nisi post seriam meditationem inveniantur.

PROLEGOMENON VII

Quibus auxiliis opus hoc factum est.

60. Ultimo loco circumstantiam *quibus auxiliis* reservavimus ; quia illa est ratio omnium eorum, quae hactenus dicta sunt. Vidimus enim in praecedentibus operis praesentis arduitatem iam a tarditate seu insufficientia scribentis, iam ab arcana materiae eminentia, iam a loco, a tempore, iam a fine, iam a modo, quibus cursus ista elaboratus est. Ex his omnibus obiectio valde urgens conficitur.

61. Ut quid ergo, dices, homo plane insufficiens opus aggreditur tam magnum tamque difficile, substantia ipsius circumstantiisque consideratis ?

Huic obiectioni, quae sane urgentissima est, unico verbo satisfacio, dicens : Me hoc tam grave opus aggressum auxiliis sanctissimae obedientiae innixum. Dum nil minus in mente erat, mandatum accepi, ut haec scriberem. Prima lux, quae de hoc mystico opere affulsit, fuit praeceptum. Aliud quidpiam cogitare non debui, nisi, ut par est, prompte parere. His auxiliis procedens nullum malum timendum restat, quia *qui custodit praeceptum, non experietur quidquam mali,* ut dicitur apud *Ecclesiasten,* cap. VIII (72). Ex ipso obedientiae auxilio sufficientiam exspectare debui, dicente D.

(71) « *censurare* », in 1 et Neapol. ed.

(72) In antiquis editionibus erronee legitur : « *apud Ecclesiastic. cap. 8.* », cum sit apud *Ecclesiasten,* cap. VIII, v. 5.

Bernardo, *Serm. de Epiphan.: Si vis esse sapiens, esto obediens, sic enim scriptum est : concupiscis sapientiam ? Serva mandata, et Dominus dabit illam tibi* (73).

Obedientia, ut vera sit tres conditiones habere debet iuxta Nostros Salmanticenses in *Arbore virtutum,* num. 80 (74). Primo enim debet esse caeca, secundo prompta, tertio fortis. Debet esse caeca, ut sine discursibus opus imperatum aggrediatur. Debet esse prompta, ut nullo praetextu ab operis exsecutione retardetur. Debet esse fortis, ne propter scopulos imminentes a perseverantia in obtemperando desistat. His tribus conditionibus ornatam meam obedientiam volui, de nullo alio curans, nisi de exsecutione praecepti, alia veluti ad praecipientem attinentia non explorans. Parce igitur erroribus commissis, quos corrigere paratus sum levissima insinuatione tua, Lector sapiens.

(73) Hic textus non est S. BERNARDI, sed GUIBERTI, ABBATIS DE NOVIGENTO, *Sermo in verba sapientiae,* num. 15 ; apud Migne, P. L., t. 184, col. 1041, aliter invenitur, nempe : *Vis eam* (scil. sapientiam) *habere ? serva mandata. Sic enim scriptum est : Concupisti sapientiam ? serva mandata, et Dominus dabit illam tibi* (Eccli. I, 33).

(74) scil. *Cursus theologicus :* Arbor praedicamentalis sive generalis divisio omnium virtutum usque ad infimas species, num. 80; ed. V. Palmé (Parisiis 1870-83), t. VI. p. 461.

MYSTICA ISAGOGE

LIBER PRIMUS

DE MODO SCIENDI MYSTICO

Methodum in prologo assertum secuturus sic incipio et de modo sciendi, quem dialectici definiunt, quod nostra refert, libabo.

SYNTAGMA PRIMUM

De modo sciendi in communi.

Apud dialecticos modus sciendi est *oratio ignoti manifestativa* (1); quae definitio propriissima est nostrae mysticae theologiae. Unde modus sciendi dici debet ; quod expendendo traditam definitionem constabit.

LECTIO PRIMA

1. Quia logica praestat modum sciendi, est omnium scientiarum ianua iuxta D. Thomae communiter receptum. Immo ipsa logica modus sciendi dicitur ex II *Metaph.*, cap. 3 (2) ; eoque non possunt aliae scientiae haberi, quin logica praehabeatur.

2. Sic ergo theologia mystica est ianua caelestis Academiae, ubi scientiae beatorum habentur. Nec sine illa patet caelestis aditus, quia, qui non intrat per ostium, hostium vexilla sequitur fur et latro.

3. Praestat insuper nobis modum, quo in cognitionem rei summe ignotae deveniamus ; scilicet in cognitionem (3) Dei, qui ob immensam sui perfectionem a nobis attingi non posset sine hac sacra et lucidissima face.

4. Igitur theologia mystica est oratio ; quod negabit nemo, cum certo certius sit hanc theologiae sacrae principem partem esse intimam locutionem animae cum Deo. Insuper tradit regulas, mediis quibus oratio habetur ; signa confert, quibus spiritualis profectus demetitur ; pluraque alia facit, ob quae orationis nomen sibi propriissime arrogat.

(1) COMPLUTENSES (Collegium Complutense philosophicum Discalceatorum Fratrum ordinis Beatae Mariae de Monte Carmeli), *Artium Cursus*, Summulae, Praeambula de modis sciendi ; ed. Francofurti, 1629, t. I, p. 3ª. — Cf. infra *Appendix*. — COMPLUTENSES ABREVIATI seu IOANNES AB ANNUNTIATIONE, *Collegii Complutensis Fr. Discalceatorum B. M. V. de Monte Carmeli Artium cursus ad breviorem formam collectus, et novo ordine, atque faciliori stylo dispositus*. Breves institutiones ad logicam, quas *Summulas* vocant, lib. I, cap. 1; ed. Lugduni, 1670, t. I, p. 5. — Cf. infra *Appendix*.

(2) ARISTOTELES : *Opera omnia graece et latine*, ed. Firmin-Didot, Paris 1848-1874 (5 tom.) ; *Metaph.*, lib. I (a), cap. 3. num. 4; tom. II, p. 488. — BEKKER, 995ª. 13. (i. e. *Aristoles graece ex recensione Immmanuelis Bekkeri edidit Accademia regia Borussica*, Berolini, 1831, 2 tomi in 4.

(3) « *cognitione* », in prima editione.

5. Huius sanctissimae orationis genium est manifestare nobis Deum, qui summe ignotus est ; sic enim eum Isaias vocat cap. XLV (4): *Vere tu es Deus absconditus.* Et in *Actibus Apost.* dicitur Deus *Ignotus ;* sic (5) enim cap. XVII (6) ait Paulus : *Inveni et aram, in qua scriptum erat : Ignoto Deo.* Ex quo patet quam apte theologia mystica dicitur oratio ignoti manifestativa.

6. Summa Dei celsitudo sic semper captum nostrum transcendit, ut sit *nubes latibulum eius,* sicut dicitur *Iob,* cap. XXII (7) ; quamobrem theologia quae est scientia de Deo agens, sacra dicitur ; quia sacrum, ut ait D. Ambrosius, idem est ac a nostra consideratione separatum, ob quod mens humana non potest definire quid sit Deus. De quo D. Thomas, I^a. p., q. 1., art. 7, ad 1.

7. Hoc ergo quod de theologia in communi verum est, in mystica specialiter urget ; hincque mystica nominatur ; mysticum enim idem est ac sacrum ; quia, ut docet D. Thomas in IV *Sent.,* dist. 8, q. 1, a. 1, quaestiunc. 1 (8), sanctum dicitur et subiectum sanctitatis, et quod ad sanctitatem ordinatur ; unde cum theologia mystica dicat intimum ordinem ad Deum, in quem viam purgativam, illuminativam et unitivam refert ; ideo speciali motivo sancta dicitur ; atque adeo nobis est motivo speciali arcana.

8. Verum ad nostra proximius accedentes, mysticum est idem quod occultum, teste D. Thoma, *super cap. 1. De divinis nominibus* (9). Unde, cum haec pars theologiae cui incumbimus, mystica dicatur, est supra reliquas theologiae partes arcana. Et quia citra dubium est, quod quidquid scientia habet, participat ab obiecto ; propterea, si prae omnibus theologiae partibus haec sacratior occultiorque ostenditur, est, quia Deus, ut est obiectum ipsius, et vividius sanctitate cingitur, et offusiores nebulas habitare cognoscitur ; unde, ut est theologiae mysticae obiectum, peculiariter dicitur ignotus. Quare mysticae scientiae Parens Dionysius Deum, ut ab hac scientia contemplatum, nedum ignotum dicit, verum et superignotum appellat in *De Mystica Theologia,* cap. 1, iis verbis : *Dirige nos in ipsum superignotum et praefulgens. Excelsumque mysticorum eloquiorum culmen* (10). Quibus ostendit illum, qui alias est nobis sive fide ambulantibus, sive proprio discursu utentibus ignotus, magis ignotum esse, si ut mysticae theologiae obiectum consideretur.

9. Et quidem solidissimo fundamento ductus locutus fuit Dionysius ; siquidem, ut Deus media theologia mystica habeatur, plura eaque valde ardua obsistunt. Aliae enim scientiae solummodo perficiunt intellectum ; eoque videmus, nec sine lacrimis, pene innumeros in palestra scholastica iure optimo candidatos, qui mysticum nec a primo limine salutarunt. Huius rei fletu dignae causa est, quod aliae scientiae solum requirunt intellectum, ast mystica etiam requirit voluntatem. Et Deus ipse, qui discursui fidei alumno permittitur speculandus, non nisi caritate fulgidis conceditur amplectendus ; et qui scholastice ignotus est, mystice est superignotus ; siquidem ex parte principii requirit et intellectum fide plenum, et voluntatem cariate decoram.

10. Iam vero si ad alia convertamur, scholasticus, quamquam praerequirat pulchram captivitatem fidei Deum ut attingat, procedit tamen mediis discursibus sibi familiaribus, quae occupatio dulcis sane est. At mysticus nedum intellectum captivat, verum et ipsum pur-

(4) v. 15.
(5) « *si* », in I editione.
(6) *Act. Apost.* c. XVII, v. 23.
(7) v. 14.
(8) ed. Vivès, t. X, p. 177^a.
(9) *Commentaria in De divinis nominibus,* prolog.; ed. Vivès, t. XXIX, opuscul. VII, p. 374b.

(10) Textus graecus datur apud Migne, P. G., t. 3. col. 997. Quanam versione Ioseph a sp. S. hic usus sit reperire non potui ; supra (Prolegom. I, num. 6) eundem locum retulit iuxta antiquam translationem quae datur in *operibus B. Alberti Magni,* t. XIV, p. 817.

gaturus evacuat, propriam voluntatem enecat seque ipsum ad nihilum redigit. In quo mirum est quot difficultates perpetitur ; tum ob ipsius rei arduitatem; tum ob ingentes salebras, quibus incepto operi terga dare daemon, caro, mundus alto conamine satagunt. Unde plus quam ignotus est Deus ut est theologiae mysticae obiectum ; verum ipsa illum nobis familiarem reddit.

LECTIO SECUNDA

11. Ex dictis possumus theologiae mysticae definitionem cudere. Plures a doctoribus circumferuntur. Alii enim videntes theologiam mysticam dividi in illos tres gradus sive status incipientium, proficientium et perfectorum (de quibus D. Thomas agit IIª IIᵃᵉ, quaest. 24, art. 9), tot definitiones illi aptant, quot gradus habet. Unde aliter illam definiunt prout ad incipientes attinet, et aliter prout ad proficientes et perfectos.

12. Quod si illis obiicias : rectam methodum petere ut prius definiatur res et postmodum dividatur ; ergo priusquam mystica theologia in tres illos gradus partiatur, definiri debet definitione illis omnibus conveniente.

13. Hoc si eis obiicias, respondent : antecedens falsum esse in ambiguis ; haec enim prius dividuntur et postmodum definiuntur. Non enim potest *canis,* verbi gratia, definiri, quin prius in caelestem, marinum et terrestrem dividatur. Unde cum nomen theologiae mysticae ambiguum sit ad dictos tres gradus, nec aliquem ex illis determinet, propterea dividenda prius est et postmodum definienda tot definitionibus quot gradus habet.

14. Alii autem auctores tametsi fateantur, quod res quae pari ambiguitate laborant ac *canis* (in quo praeter nomen nil aliud commune datur), priusquam definitioni debent divisioni subesse ; tamen hoc in mystica theologia evenire negant, quia non quaevis statuum entitatumve diversitas sat est, ut res non possint sub unica definitione comprehendi. Quod mihi certe evidens est ob multa.

15. *Primo* quidem, quia cum non solum nomen, sed etiam ratio per illud significata est aliquibus communis, tunc omnia illa quibus communis est illa ratio, possunt debentque unica definitione comprehendi ; aliter enim nec genus quidem definiri posset, quin prius divideretur. At non solum nomen *theologia mystica,* sed etiam ratio per illud significata communis est omnibus gradibus seu partibus, in quas partitur mystica theologia, ut nemo negare audebit. Ergo.

16. *Secundo,* quia D. Thomas, cuius citata auctoritate (11) secatur mystica theologia in dictos tres status, dividit etiam inibi caritatem in eosdem tres status seu vias, de quo videri potest Angelicus Praeceptor (12). Sed licet caritas sic dividatur, potest definiri et reipsa definitur definitione omnes tres illas vias comprehendente ; nec inquirenti quid est caritas ? hactenus dictum est, de qua interrogat, an de caritate incipientium, an de proficientium, an denique de illa quae est propria perfectorum ? Ergo, licet theologia mystica modo dicto dividatur, prius tamen poterit definiri.

17. *Tertio* denique, quia magis differt theologia mystica ab scholastica quam gradus theologiae mysticae inter se. Sed theologia mystica et scholastica uni definitioni subsunt. Ergo pariter.

18. Maneat ergo mysticam theologiam debere unica definitione definiri. Sed quae erit illa, cum plures, ut diximus, circumferantur ? quamlibet ex multis, quas mystae adducunt, seligere possumus ; quia omnes illae apte explicant definiti naturam.

(11) IIª IIᵃᵉ, q. 24, a. 9.

(12) l. c.

19. In primis enim Ioannes Gerson, *Alphab.* 65 (13) sic eam definit : *Est experimentalis cognitio habita de Deo per amoris unitivi complexum.* Et *Alphab.* 86 (14) ait : *Theologia mystica est unio experimentalis et gratuita mentis cum Deo.* Insuper Dionysius Cartusianus (15) illam definit per hoc : quod sit *secretissima cum Deo locutio.* Denique Magister Vallgornera (16) hanc ex D. Thoma efformat definitionem : Est *contemplatio perfectissima et altissima Dei, et fruitivus ac suavissimus amor ipsius intime possessi.*

20. Omnes istae definitiones egregrie ostendunt naturam mysticae theologiae, si debite eius statibus applicentur, ut patet in prima ; quippe tam incipientes, quam proficientes et perfecti habent experimentalem cognitionem de Deo ; aliter tamen et aliter, nam est cognitio perfectior secundum quod convenit statui perfectiori. Similiterque semper haec experimentalis cognitio habetur per amoris unitivi complexum ; quia ille ipse amor, per quem perfecti Deo uniuntur complexumque suaviter osculantur, est medio quo incipientes vitia extirpant et proficientes virtutum amoenitate frondent.

21. Haec licet ita esse fatear, non morabor, quin ex dictis lectione antecedenti sic theologiae mysticae naturam aperiam : *Est oratio superignoti manifestativa per fruitivum ac suavissimum amorem ipsius intime possessi.* Auctoritatem cudendi definitiones non ambio ; ast, ut ea quae exaro, possibili perspicuitate ornentur, anhelo. Dicitur ergo *oratio* tum ob dicta numero 4, tum quia, cum sit scientia, consistit in contemplatione sui obiecti. Quae contemplatio, ut huius facultatis propria, oratio quidem est omnibus illius statibus communis. Per hoc autem quod sit oratio, convenit cum aliis orationibus ; quia grammatica suas orationes habet et etiam dialectica suas. Ab iis tamen et ab omnibus aliis differt per hoc, quod sit *superignoti manifestativa.* Aliae enim facultates etsi manifestent ignotum, sola tamen mystica theologia manifestat superignotum, ut patet ex dictis numeris 8 et 9 ; quia solus Deus, ut obiectum eius, dicitur superignotus, ut ex ibi dictis constat.

22. Dices : mystica theologia est summe obscura, ut ex se et dictis patet. Ergo non potest superignotum manifestare.

23. Respondetur : bene posse magis ignotum per minus ignotum manifestari. Sapientia haec utique obscura est ; sed Deus est obscurior, cum in circuitu eius nubes et caligo sint ; unde, etsi obscura sit, potest nobis Deum manifestare et modum quo illum cognoscamus, edocere. Adde sapientiam istam esse non spiritualibus obscuram ; spiritualibus vero appetibiliter claram, quia istis lux in tenebris lucet.

24. Dicitur etiam, quod mystica theologia manifestat superignotum *per fruitivum ac suavissimum amorem ;* quia haec scientia vere est amoris, ut eam pluribus in locis nominat Seraphicus

(13) *Considerationes de mystico theologia,* Parte VI principali, consid. 28 ; *Opera omnia,* Antverpiae, 1706, t. III, col. 384.

(14) ib. Parte VIII principali, consid. 44 ; ed. 1706, t. III, col. 396-397 (quoad sensum). — *Tractatus VII super Magnificat ;* ed. cit., t. IV, col. 341. *Theologia mystica... existit in experimentali et gratuita unione, seu collectione et exultatione humilium mente cordis sui cum Deo.* — Duo textus qui hic afferuntur non inveniuntur in *Tractatu de Elevatione mentis in Deum cui titulus est Alphebetum divini Amoris,* quod datur in ed. cit t. III, col. 769-800. Hoc « *Alphabetum* » antiquitus Ioanni Gerson adscribebatur, deinde Nider, O. P. (+ 1438 vel 1440) ; videtur opus esse Thomae a Kottzing seu Koczen (XV s.). cf. MARCEL VILLER S. J: *Nider est-il l'auteur de l'Alphabetum Divini Amoris* in *Revue d'Ascétique et de Mystique,* t. IV, n° 16 (Octobre 1923) pp. 367-381.

(15) *De contemplatione libri tres,* lib. I, art. 19; lib. III, art. 14 ; *Opera omnia,* ed. Montrolii-Tornaci, 1896-1912, t. XLI, pp. 155 et 270. — Item, *Difficultatuum praecipuarum praecedentium librorum absolutiones breves ac necessariae,* art. 3 (ad calcem *Commentariorum in lib. De Theologia mystica) ;* t. XVI, p. 491ª, C. In his tribus locis textus datur ut sequitur : *Secretissima mentis cum Deo locutio.*

(16) *Mystica Theologia Divi Thomae,* q. I, disp. prooemial., art. 1, num. 6 ; ed. 3, Augustae Taurinorum, 1911, t. I p. 5.

Pater Noster D. Ioannes a Cruce, quorum solum adducimus pro nunc id, quod ait libro II *Noctis*, cap. 12 (17), hisce verbis : *Nunca da Dios sabiduria mystica sin amor.* Est dicere (18) : Nunquam absque amore mysticam sapientiam dat Deus. Qui amor est ipsius ignoti *intime possessi ;* quod per distributionem accommodam de incipientibus, de proficientibus ac perfectis intelligendum est; omnes enim, ex quo Deum amant, Deum possident : *Neque enim quisquam posset Deum diligere, si eum quem diligit non haberet,* uti ait D. Gregorius, *Homilia* 30 *in Evangelia* (19). Aliunde autem hoc ipsum comprobare possumus, breviter tamen. Ex quo enim asceta Deum super omnia diligendum cognoscit, habet simplicem volitionem erga ipsum, ad quam sequitur *complacentia ;* estque actus voluntatis, quo haec habet quandam fruitionem finis, quem in apprehensione incipit possidere, ut infra magis explicabimus cum de actibus intellectus ac voluntatis egerimus. Si autem incipiens Deum possidet, quanto magis proficiens ? Quanto magis perfectus Deum possidebit ? Quae omnia rigorosissime implentur, cum anima faciali intuitu in patria superignotum ipsum, tunc sibi notissimum, contemplatur.

LECTIO TERTIA

25. Divinus hic modus Deum mystice sciendi triplex est iuxta triplicem modum, quo gaudet anima eundi in Deum. Dividitur ergo in illos tres modos seu vias, quibus Deus mystice cognoscitur : nempe in purgativam, illuminativam et unitivam. Prima est incipientium, secunda proficientium, tertia denique perfectorum. Celebris est ista divisio, nedum adaequatione divisi, verum et consensu doctorum, qui, secuti D. Thomam, IIª IIªᵉ, quaest. 183, art. 4, eam communiter tradunt.

26. Ratioque suffragatur : quia cum processus spiritualis animae in Deum sit quidam motus, considerari debet secundum principium, secundum medium et secundum terminum. Principium est via purgativa, in qua incipientes peccata deplorantes et a foetido tenebrarum ergastulo exeuntes, in admirabile claritatis lumen evecti in Deum dirigunt gressus suos. Medium est via illuminativa, in qua proficientes virtutum acquisitione fulgent. Terminus autem est via unitiva, in qua perfecti heroico virtutum candore amicti Deo suavissime uniuntur in eoque dulcissime conquiescunt. Nec est dabilis alius modus eundi in Deum in hoc spirituali progressu ; unde sequitur in dictas tres vias adaequate dividi.

27. Quae, quia scitu digna sunt tum ex se, tum quia sunt plurium aliorum fundamentum, non pigebit prolixius aperire. Etenim iste spiritualis motus habet terminum *a quo,* medium transeundum et terminum *ad quem* ad similitudinem motus progressivi, in quo haec omnia inveniuntur. Videatur D. Thomas, IIª IIªᵉ, quaest. 24, art. 9. Terminus *a quo* sunt peccata omnia, sunt appetitus et omnium eorum radix proprius amor. Ab his omnibus exire debet, qui Deo adhaerere studet. Peccata deponet media generali confessione et pura contritione, quam indivulse comitatur firmum propositum non iterandi peccata fugiendique occasiones peccandi. Proprium vero amorem indeque exeuntem tartaream appetituum turbam sedula eorum mortificatio fatigat. Et totum tempus quod in his exterminandis insumitur, manet in via purgativa, ut infra magis constabit. Huius ergo viae praecipua cura est peccata eorumque causas et occasiones vitare, ne caritatem recenter natam extinguant.

(17) Ed. crit., *Noche oscura del Espiritu,* canción I, verso 2, § 2 (cap. 12) ; t. II, p. 88.

(18) « *Est dicere* » desunt in I et Neapol. ed.

(19) Num. 1 ; Migne, P. L., t. 76, col. 1220.

28. Postquam autem haec fecit, incipit anima virtutum nitore fulgere ; et toto tempore quo in his obtinendis moratur, est in via illuminativa, cuius propria sollicitudo eo tendit, ut caritatem aliarum virtutum societate roboret. Quae quidem postquam est virtutum agmine firma, facit animam unionem cum Deo ambire et ad ipsius amplexum cordicitus anhelare. Tuncque est in via unitiva. Per quae non obscure patet sufficiencia traditae divisionis et natura cuiuscumque ex dividentibus.

29. Verum dicta omnia opposita veritati videntur ; quia, ut norunt quotquot dialecticantur, membra dividentia mutuo sese opponunt, nec potest illis commune esse idipsum in quo discriminantur, ut vel ex ipsis terminis notum est. Unde non potest esse proprium viae purgativae deplorare fugereque peccata ; siquidem haec tota vita deplorari debent, immo et vitari. Primum patet ex illo *Psalmi* 50 (20) : *Et peccatum meum contra me est semper.* Et ex illo : *Lavabo per singulas noctes lectum meum : lacrimis meis stratum meum rigabo* (21). Ubi, ut vides, asserit David quod etiam in culmine perfectionis constitutus, peccatum antea commissum contra se habebat, cuius gravitatem considerabat deplorabatque per singulas noctes. Secundum constat, quia etiam proficientes et perfecti sunt in statu peccandi debentque dicere : *Et ne nos inducas in tentationem ; sed libera nos a malo* (22). Eo vel maxime, quia etiam perfectissimi venialiter peccant, uti docet Thomisticae Scholae fulgor ingens Sanctissima Theresia, libro *De Via perfectionis,* cap. 15 (23) ; quia sine specialissimo privilegio non possunt omnia venialia vitari ; quod privilegium soli Beatissimae Virgini MARIAE hactenus concessum est, ut adstruit eadem Sanctissima Theresia, *Epistola* 31, num. 9 (24), videatur *Concil. Trident.,* sess. VI (25), hoc decernens. Ergo non est proprium viae purgativae flere desereque peccata.

30. Insuper, in via illuminativa et unitiva patiuntur fortissimae purgationes, ut suo loco videbimus. Ergo quaelibet potest dici via purgativa.

31. Etiam, in via purgativa et unitiva acquiruntur virtutes, quia usquedum meritum finitur, magis ac magis anima in virtutibus radicatur. Immo ubi proprie obtinentur virtutes est in via purgativa ; ibi enim habetur gratia, quam omnium virtutum chorus indivulse comitatur. Ergo cum advenit via illuminativa, iam supponuntur virtutes.

32. Tandem, in via purgativa et illuminativa appetit anima intimam unionem cum Deo. Ergo hoc non est proprium viae unitivae.

33. His melius percipitur statuta veritas ostenditurque assertae divisionis bonitas ; licet enim veritatem contineant quae obiiciuntur, non tamen facti discursus soliditatem enervant. Itaque fatemur in viis purgativa et illuminativa dari illum appetitum ad unionem cum Deo, in purgativa virtutes haberi et in illuminativa unitivaque animam purgari. Ast haec nostram divisionem non oppugnant. Ea enim accipienda est ex unanimi Patrum consensu, quorum litteris et experientiae assurgere, praecipue hac in parte, debemus. Ex eorum vero doctrina via purgativa ea est, cuius praecipuum studium collocatur in eo, quod caritas ab ingluvie inimicorum ferociter saevientium vindicetur et anima ab

(20) v. 5.
(21) *Ps.* 6, v. 7.
(22) *Matth.,* c. VI, v. 13.
(23) Ed. crit., t. III, p. 70.
(24) *Epist. ad suum fratrem Don Lorenzo de Cepeda,* 2 Ian. 1577 ; *Lettres de s. Thérèse,* trad. du P. GRÉGOIRE DE S. JOSEPH, C. D., 2e ed., Rome, 1905, t. II, lettre CLVIII, p. 4.

(25) Sess. VI, can. 23. *Sacrosancta Concilia ad regiam editionem exacta... studio* PHILLIPPI LABBEI ET GABR. COSSARTII, S. I. Venetiis, 1728-1733, t. XX, col. 42. — DENZIGER-BANNWART, *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum,* 10 ed., Friburgi Brisgoviae, 1908, p. 279, num. 833.

inordinatorum habituum appetituumque vitae anteactae faecibus expurgetur. Unde quamquam hoc etiam sollicitent proficientes et perfecti, haec tamen non est praecipua eorum cura, sed proprie ad incipientes spectat, qui prae aliis pene fumantibus ignibus fatigantur. Et ut hac similitudine rem explicatius tradam, dico quod omnes tam incipientes, quam proficientes et perfecti cum igne peccatorum bella gerunt. Verum incipientes pugnant ut ignem, in vitiorum strue frementem adhuc, extinguant ; proficientes autem et perfecti decertant ne ignis ille iam vel pene extinctus, vel emortuus revirescat. Unde illae Davidis lacrimae pro statuum diversitate diversos effectus habebant ; dum erat incipiens plorabat ut peccatum, quod contra se habebat, penitus iugularet ; dum autem perfectus erat, lacrimabatur ne peccatum, in cuius consideratione permanebat, rediret.

34. Quod vero multoties venialiter peccent proficientes et perfecti, licet veritatem habeat, non tamen ad rem facit ; quia illa venialia peccata compatiuntur cum purgatione activa partis cognoscitivae et affectivae, quae, ut iam videbimus, perficitur in via purgativa. Unde non pertinent ad statum incipientium ; ex quo enim anima active purgata est, iam non manet in via purgativa, sed transit ad alias ; atque adeo ea quae debent praesupponi ad dictam purgationem activam, pertinent ad incipientes; ea vero quae illam supponunt, spectant vel ad proficientes, vel ad perfectos. Quo solo ad omnia obiecta respondetur.

35. Sane fortissimae sunt purgationes, quae in via illuminativa et unitiva perpetiuntur ; omnes tamen supponunt dictam activam purgationem, quae viam purgativam constituit, cuius praecipua cura est defendere caritatem ; in aliis vero non praecipue attenditur caritatis defensio, sed maior ipsius radicatio. Similiter in via purgativa virtutes acquiruntur, non tamen exercentur, hoc quippe viae illuminativae reservatur; et hoc, quod est virtutes exercere proficere dicitur, a quo proficientes dicuntur. Dum autem medio hoc exercitio virtutes radicatae sunt, studet anima intensius Deo vacare eique arctissime uniri, et hoc est perfectorum munus.

LECTIO QUARTA

36. Antequam ab his discedas non te taedeat dictorum percipere fundamentum ab auctoritate petitum. Magnus enim Parens ille Dionysius haec omnia adumbrata in Moyse contuitus est. Praecepit Dominus Moysi, *Exod.*, XIX, ut ipse expiaretur et ut a non expiatis segregaretur. Post quae lumina perspexit ineffabiliter radiantia tubasque audivit inecluctabiliter allicientes (26) ; ac tandem divinam caliginem ingressus cum Deo, illam inhabitanti, habuit colloquia suavissima audivitque arcana verba, quae non licent homini loqui. Hoc ergo factum mystico viam spiritus ambulanti applicat laudatus Dionysius, cap. 1 *Mysticae Theologiae* (27) his verbis :

Non temere divinus Moyses expiari primum ipse iubetur, ac deinde a non expiatis segregari, et post omnem expiationem audit multisonas tubas, cernitque multa lumina puros, ac multiplices radios iacentia : postmodum a multitudine separatur, et cum Electis Sacerdotibus ad summum fastigium divinorum ascensuum pertingit... Et in omnimode intactili haeret, et invisibili (28), *totus existens ipsius, qui est ultra omnia,... secundum meliorem partem copulatus.*

37. In quibus expressae sunt tres illae viae, de quibus locuti sumus. Via purgativa in Moysis expiatione ; illuminativa in luminum visione ; unitivaque in

(26) « *Allicientia* » in antiquis editionibus.

(27) § 3. Textus datur iuxta translationem Corderii ; Migne, P. G., t. 3, col. 999 et 1002 ; text. graec. ib. col. 1000-1001.

(28) Migne, l. c. : *intactili et invisibili haeret.*

cum Deo caliginem habitanti copulatione. Considera ergo Moysen, qui extractus ab aquis dicitur, id est, hominem extractum a culparum et vitae laxioris aquis media peccatorum confessione ; hic, si vult viam spiritus ingredi orationique se dedere, debet ante omnia a peccatorum faecibus expurgari. In quo licet proficiat, non tamen proficiens dicitur, sed incipiens ; peracta vero hac purgatione virtutum lumina cernit ipsarumque concentu suavissime deliciatur, tuncque est in via illuminativa, in qua incipiunt videri et audiri eae ipsae virtutes, quas licet prius haberet, non audiebat propter vitiorum strepitum, quorum expiationi insudabat. Ac denique his praeventus divinam caliginem ingreditur, in qua cum Deo iam perfectus copulatur, ibique dulcedinem experitur creatam capacitatem transcendentem ; propterea dicitur Deus tunc caliginem habitare ; quia, ut observat Extaticus Parens Noster D. Ioannes a Cruce in *Ascensu montis,* libro II, cap. 9 (29), quoties pientissimus Deus animae se multum communicat, caliginem habitare dicitur, ut pluribus Sacrae Scripturae locis inibi ostendit Theodidactus Parens.

38. Unde ex dictis constat : Deum has suas vias Moysi manifestasse secundum *Psalmi* dictum (30) : *Notas fecit vias suas Moysi ;* et in illo cuicumque vitam spiritualem anhelanti. Etenim cuivis clamanti cum Davide ad Dominum et dicenti : *Vias tuas Domine demonstra mihi : et semitas tuas edoce me* (31). Respondet per ipsum Davidem Dominus : *Diverte a malo, et fac bonum : inquire pacem, et persequere eam* (32). In quibus verbis continentur dictae tres viae, ut auctor est D. Thomas, IIª IIᵃᵉ, quaest. 24, art. 9, qui omnino videndus est. In recessu a malo intelligitur via purgativa, cuius principale studium est recedere a peccato. In hoc, quod est facere bonum, exprimitur via illuminativa, in qua homo principaliter intendit in bono proficere. In pacis inquisitione ponitur via unitiva, cuius praecipua sollicitudo est, ut Deo inhaereat et Deo fruatur ; et hoc pertinet ad perfectos, qui cupiunt dissolvi et esse cum Christo, de quo loquitur divinum oraculum, dum ait : *Inquire pacem* (33), ut observat D. Thomas supra ipsum psalmum (34) ex D. Paulo *Ad Ephesios,* II (35), dicente, quod Christus *est pax nostra.*

39. Ex omnibus hactenus dictis habetur traditam divisionem rectam esse. In ea tamen non dividuntur tres viae entitative diversae, sed eadem secundum diversos status. Illo ipso modo quo caritas, quae hos status constituit, diversa est in incipientibus a seipsa in proficientibus et perfectis secundum maiorem perfectionem, qua gaudet in statu perfectiori (36).

40. Dices : Incipiens potest habere perfectiorem caritatem quam proficiens, ut constat tum ex se, tum ex D. Thoma. Ergo maior perfectio caritatis non constituit viam illuminativam perfectiorem.

41. Respondetur : antecedens esse verum respectu diversorum. Potest enim unus qui in via purgativa est, perfectiorem caritatem habere quam alius qui est in via illuminativa ; quia gratia maior est in uno quam in alio, ut ait Seraphica Theresia, libro *Vitae,* cap. 37 (37) et alibi ; cum qua et cum Caietano, IIª IIᵃᵉ, quaest. 130, art. 1 (38), modo dicto intelligo Angelicum Thomam, dum ait caritatem posse esse maiorem in incipiente quam in proficiente ; loquitur enim relate ad diversos. Ceterum unus et idem non potest non esse perfectior dum proficit, seipso dum incipit.

(29) Ed. crit., cap. 8 ; t. I, pp. 132-134.
(30) *Ps.* 102, v. 7.
(31) *Ps.* 24, v. 4.
(32) *Ps.* 33, v. 15.
(33) l. c.
(34) *In psalm.* 33, v. 15 ; ed. Vivès, t. XVIII, p. 421b.
(35) v. 14.
(36) cf. IIa IIae, q. 24, a. 9 et q. 183, a. 4, ad 1.
(37) (Quoad sensum) *Vida,* cap. 39 ; ed. crit., t. I, pp. 349 sqq.
(38) § II : ed. Leonina *Operum omnium D. Thomae ;* Romae. 1882 sqq., t. X, p. 72b.

SYNTAGMA SECUNDUM

De via purgativa, quae est modus particularis sciendi Deum.

42. Viso iam modum eundi in Deum esse triplicem, restat, ut de illis in singulari loquamur. Et primo de via purgativa, quam non incongrue cum definitione conferimus ; quia sicut definitio *est oratio explicans naturam rei* (1), sic via purgativa est oratio hominis naturam ostendens. Nullibi vividius exprimitur miseria in quam originea lues naturam humanam impulit, quam in hac via; in qua peccatorum tenebrae eius fragilitatem aperiunt, appetituum turba male bono affectam signat et peccandi misera consuetudo vitam anteactam refricare anhelat. Hanc ergo purgativam viam sequentibus lectionibus aperimus.

LECTIO PRIMA

43. Via purgativa est initium huius spiritualis motus eamque possumus definire per hoc quod sit *oratio manifestativa Dei media activa purgatione potentiae cognoscitivae et affectivae.* Per hoc quod sit *oratio manifestativa Dei,* convenit cum via illuminativa et unitiva ; a quibus discriminatur per hoc quod hoc faciat media purgatione activa dictarum potentiarum.

44. Ad has duas classes potentiarum cognoscitivarum affectivarumque reducimus hominis potentias quae vel formaliter, vel connexive ad contemplationem requiruntur, de quibus ad longum, quantum per materiam praesentem nobis licet, ageremus, si Complutentes nostri, quidquid dici in praesenti potest, non discusserint in libro *De anima,* ubi huius vires, sensus, potentias et facultates operiosissime nudant omniumque aspectui proponunt. Hoc ergo motivo ducti a dictorum examine, cui hic mystae insudant, deobligamur. Eo vel maxime, quia hoc opus nostris scholasticis dirigitur, in quibus notitia horum e Complutensibus recenter hausta supponitur. Unde non signate eam dare intendimus, sed sufficiet, si exercitam, modum quo dictae facultates active expiantur tradentes, dederimus.

45. Purgatio alia est activa et passiva alia, et utraque subdividitur in purgationem sensus et intellectus, de quibus suo loco agemus ; modo tamen quae omitti non possunt dicemus. Has purgationes aliqui doctores ad viam purgativam attinere dicunt, quatenus de illis omnibus in ea loquuntur. Forte vocum similitudine ducti, quidquid purgat animam ad viam purgativam spectare rentur. Quod certe falsum est ; quia ut minus purgatio passiva spiritus implicat quod sit viae purgativae propria, cum ad proficientes attineat. Immo perfecti etiam suas purgationes perpetiuntur. Unde, si verum hi doctores assererent, vel via purgativa reliquas duas transcenderet, vel quotquot purgantur incipientes forent.

46. Nisi forte iungere omnes illas purgationes sit claritati studere, quatenus simul traditae reciproco sese foedere fovent ut capiantur. Ut ut sit, ab illis non sumus. Sicut nec ab aliis, qui purgationem passivam sensus ad illam viam pertinere autumant, ad quam pertinet activa eiusdem sensus purgatio. Huius opinionis plures theologi sunt iique magnae auctoritatis, ut sunt gravissumus Magister Vallgornera, quaest. II, disputatione 8 (2) ; *Disceptatio my-*

(1) COMPLUTENSES, *Artium Cursus,* summulae, Praeambula de modis sciendi ; ed. Francofurti, 1629, t. I, p. 4a. D. — COMPLUTENSES ABBREVIATI seu IOANNES AB ANNUNTIATIONE, *Artium Cursus,* summulae, cap. 2 ; ed. Lugduni, 1670, t. I, p. 6a.

(2) *Mystica theologia,* q. II, disp. 18 ; 3a ed., 1911, pp. 306 sqq.

stica, tractatu II, quaest. I (3), aliique.

47. Verum contrarium sentimus cum Venerabili Dionysio Cartusiano cap. 3, *De fonte lucis* (4), *Medulla mystica,* tractatu IV, cap. 8 (5) ob motiva suo loco aperienda. Eoque dicimus pertinere ad viam purgativam purgationem activam sensus et spiritus ; proptereaque illam per ordinem ad hanc activam purgationem definivimus, non vero per ordinem ad purgationem passivam. Quia quidquid in hac via evenit, ultimo per dictam activam purgationem perficitur ; immo per ipsam et in ipsa tota haec via completur finiturque ; passiva vero purgatio ad viam illuminativam spectat.

48. Quod autem in hac parte nobis plurimum negotii facessit, est auctoritas sanctissimi Protoparentis nostri D. Ioannis a Cruce, qui eos quos haec passiva purgatio fatigat, rotunde incipientes appellat libro I *Noctis,* cap. 8 (6). Unde cum incipientes pertineant ad viam purgativam, ad ipsam quoque purgatio passiva sensus spectabit.

49. Sed enim ex eodem Seraphico Doctore inibi (7) constat, dictam passivam sensus purgationem propriam esse viae illuminativae ; de quo videatur *Medulla mystica* praecitata (8). Pungit tamen, cur expertissimus Doctor incipientes nominat eos qui sic purgantur ? Respondetur primo : quod, ut constat ex nostra *Catena mystica* (9) et ex *Medulla* item *mystica,* tractatu V, cap. 6, numero 52 (10) et ex aliis doctoribus non solum dantur incipientes, proficientes et perfecti respectu trium viarum spiritus quarum elucidationi incumbimus ; sed etiam relate ad unamquamque ex dictis tribus viis triplex ille status distinguendus est; ita ut in via purgativa qui illam incipiunt, dicuntur incipientes nedum respectu aliorum qui sunt in aliis viis, verum etiam respectu eorum qui in medio (ut sic loquar) ipsius viae purgativae sunt, qui proficientes dicuntur non absolute et simpliciter, sed respectu eorum qui eandem purgativam viam initiantur. Similiterque ii dicuntur intra limites huius purgativae viae perfecti, qui eius metam attingentes in limine viae illuminativae sunt. Quod pariformiter de via illuminativa et unitiva tenere debes.

50. Ex qua verissima doctrina dicimus : sanctissimum Doctorem illos incipientes nominasse, non quia ad vitam purgativam pertinere intellexisset, sed quia in via illuminativa ad quam illi pertinent, dantur duae passivae purgationes, una sensus et alia spiritus ; quiaque haec spiritus purgatio evenit in ultimo viae illuminativae, cum iam iam anima in proximo est ut in statu perfetorum collacetur ; ideo relate ad hos qui hanc spiritus passivam purgationem patiuntur, illi alii incipientes nominantur, quia horum purgatio evenit in initio viae illuminativae.

51. Respondetur secundo cum citata *Medulla* (11), quod per se haec purgatio pertinet ad viam illuminativam ; per accidens vero et ob fines Deo notos etiam manentibus in via purgativa confertur, sicut etiam ipsis aliquando datur contemplatio, quae certe ad viam illuminativam per se spectat. Nostra resolutio loquitur non de eo quod per acci-

(3) ANTONIUS AB ANNUNTIATIONE, C. D., *Disceptatio mystica de oratione et contemplatione,* tract. II, quaest. 1 ; Compluti, 1683, p. 99. — Cf. infra *Appendix.*

(4) *De fonte Lucis ac semitis vitae,* art. III ; ed. Monstrolii-Tornaci, t. XLI, pp. 98-99.

(5) FRANCISCUS A S. THOMA, C. D., *Medula mystica, sacada de las divinas letras, de los santos Padres, y de los mas classicos doctores mysticos, y escolasticos : ...* ; Madrid, 1702, p. 169. — Cf. infra *Appendix.*

(6) Ed. crit., *Noche oscura del sentido,* canc. 1, v. 1, § 9. (cap. 8) ; t. II, p. 26. — cf. etiam § 8 (cap. 7), pp. 23-25.

(7) l. c. t. II, p. 26.

(8) FRANCISCUS A. S. THOMA, C. D., *Medula mystica,* l. c., pp. 170-171.

(9) IOSEPH A SP. S. (Lusitanus) C. D., *Cadena mystica Carmelitana de los auctores Carmelitas Descalzos,* Colación I, Propuesta 7, Respuesta 5 ; Madrid, 1678, p. 49a ; et Col. I, Prop. 29, Conclus., p. 244b. — Cf. infra *Appendix.*

(10) FRANCISCUS A S. THOMA, *Medula mystica ;* ed. 1702, p. 274.

(11) Tract. IV, cap. 8 ; ed. 1702, pp. 170-171.

dens evenit, sed de eo quod huic purgationi per se convenit. Unde Seraphico nostro Ioanni non opponitur ; siquidem loquitur de tali purgatione non solum secundum quod regulariter datur, sed etiam prout evenit extra id quod regulariter et ex se petit. Eoque docet in utraque illa via dari.

LECTIO SECUNDA

52. Ut autem ad ea quae incipientium sunt propria, recto tramite descendamus, ab iis quae facere debent illico ac viam purgativam adoriuntur, incipiemus. De quo D. Bonaventura, V. p. *Breviloq.* (12), sic fatur : *Prima igitur incipientium cura esse debet deploratio propriae miseriae, et imploratio divinae misericordiae.* Unde actus spiritu Dei dum viam spiritus ingreditur, debet primo recurrere ad ipsum Deum misericorditer agentem et ipsius auxilium implorare quo possit arduum hoc iter adoriri.

53. Nihil sine Deo, etsi leve, facere potest homo. Quomodo sine ipso tantae molis machinam construet superaturam Empyreum ? Initio cuiuscumque ardui operis debet homo opem a Deo orare, ut possit optatum finem habere ; ob hoc Thomistae cum suo Angelico Duce (13) recognoscunt in puero ad rationis usum perveniente obligationem recurrendi ad Deum, ut sic caeleste ipsius auxilium habeat quo fultus vitam rationalem, qua tunc gaudere incipit, ingrediatur. Ex quo Thomistae aliquot deducunt in illo instanti urgere orationis praeceptum, quia tantae molis rentur caelestem condere gentem. Hincque colligitur, quam necessarium sit implorare Dei auxilium initio huius vitae spiritualis, quae longe superat rationalem vitam.

54. Ut vero divina misericordia apte valeat implorari, deploratio propriae miseriae debet anteire. Faciat ergo qui hanc spiritualem viam aggreditur, generalem peccatorum confessionem, quam prudens examen antecedat ; sicque conscientiam mundabit ab iis quae ipsum a Dei amicitia seiungunt. Hancque generalem confessionem faciat, quamquam alias fecerit ; oportet enim magistrum per anterioris vitae rationem animae genium cognoscere.

55. Parvipendat eorum dictum et quidem valde imperiosum, qui postquam generalem confessionem alicuius audierunt, totis viribus susque deque praecipiunt ne talem confessionem iterent in tota vitae periodo. Plures hoc absoluto praecepto ligatos vidimus et dolemus. In omnibus prudentia opus est, sed in his maxime. Unde, si expediens visum fuerit, iteranda confessio est ; haec enim non solum fit ut conscientia sarcinam culparum tumulet, sed etiam ut confessionem faciens palam genii propensionem exhibeat.

56. Nota tamen hanc regulam, quam proponimus, etiam generalem esse eoque exceptionem pati ; quia, si discipulus est valde scrupulosus et ex generali confessione non speratur utilitas, omitti debet. Verum in hoc casu tenetur inclinationes quae in se magis vigent, aperire et vitam praecedentem in communi manifestare. Ratioque ea est : quia magister cognoscere debet discipuli genium et ingenium, ut illum possit dirigere ; atque adeo debet discipulus proprietatum suarum ingenuam ostensionem facere, ut magister valeat in eius cognitionem venire. Aliter teretur tempus, quin possit discipulum in finem intentum dirigere ; quia sine alta ipsius comprehensione regulas quibus eget, dare nequit.

57. Non eodem modo diriguntur omnes. Vel naturalis complexio sciri debet, ut idonee munus suum obeat. Aliter enim cholerici, phlegmatici aliter et

(12) *Breviloquium* datur in ed. Peltier, t. VII, pp. 240a-343b et in ed. Quaracchi, t. V, pp. 199a-291b. Hunc textum in his editionibus non inveni.

(13) Ia IIae, q. 89, a. 6.

aliter alii ferendi in virtutem sunt. Unde comprehendere debet totum quod in discipulo est ; quod sine generali peccatorum confessione vel genii, habituum inclinationumque ostensione aut nunquam, aut raro et tunc lentissime fiet.

LECTIO TERTIA

58. Ut dictam generalem confessionem passionumque exhibitionem audiat animamque in perfectionem dirigat, non quicumque eligendus est ; nec enim cum potestate absolvendi infunditur habilitas gubernandi. Unum e multis eligat, cui suae animae profectum committat cuiusque ductu magnum hoc iter ascendat. Sciat omnino necessarium esse hoc magisterium. Quo supposito, mature eligat, ne immatura electio recessum maturet. Deum oret et ipse idoneam electionem disponet, ut sic non amittat per inconsideratam determinationem eligendi, qua gaudet, libertatem. Tota haec doctrina est sanctissimae Matris Nostrae D. Theresiae, cap. 13 *Vitae suae* (14), ubi haec docens, dicit : *Deum laudet quod eligere potest cui obtemperet, et non amittat hanc virtuosam libertatem ; sed potius directore careat quousque idoneum directorem inveniat, Dominus enim providebit, si humilitate et desiderio non errandi procedat.* Hactenus Theresia sanctissima.

59. Nemo absque hoc spirituali magistro potest viam spiritus ambulare : *Cum impossibile sit (iuxta probatissimam et verissimam Patrum sententiam) quemquam eorum, qui sub obedientia vivunt, absque spiritualis magistri ductu, ad perfectionis metam pervenire,* ait *Constitutio nostra,* I parte, cap. 18, numero 5 (15) ; quibus verbis gravissimae auctoritatis auctor asserit et esse necessarium hoc magisterium, et hoc esse Patrum verissimum sensum.

60. Praecipuus huius divinae artis magister Deus est, iuxta illud *Matthaei,* XXIII (16) : *Magister vester unus est Christus.* Ubi ly *unus* non aliorum societatem excludit, sed Domini principalitatem ostendit, ubi inibi asserit Sanctus Thomas (17) per haec verba : *Ille proprie dicitur magister qui doctrinam habet a se, non ille qui traditam ab alio, aliis dispergit : et sic solum unus est magister, scilicet Deus, qui proprie doctrinam habet ; sed ministerio multi sunt magistri.* Hoc ipsum docet idem Angelicus, *super Isaiam,* cap. L (18) ad illa verba : *Mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.* Idem docet Extaticus noster Parens D. Ioannes a Cruce in *Flam.,* cant. III, § 9 (19).

61. Haec licet ita sint passimque ab omnibus circumferantur, tenere ut certum debemus necessarium esse hominis magisterium, ut homo ad cor altum perfectionis accedat. Non enim potest secundum providentiam praesentem perfectio haberi, quin homo homini subiiciatur ; quod certe nobis ostensum est in D. Pauli mirabili vocatione. Postquam enim Deus illum vocavit (20), ad Ananiam misit, ut instrueretur ; quia licet Christus posset illum instuere (quis hoc dubitabit ?) malluit tamen ut ab homine instrueretur, ut sic huius humani magisterii necessitatem commendaret, ut observavit D. Bernardus ; et etiam ne aliis ansa praesumptionis daretur, dum sibiipsis licitum reputarent, quod factum cum D. Paulo viderent ; atque adeo ef-

(14) Ed. crit., t. I, p. 99 : *Pues si es seglar, alabe a Dios que puede escoger a quien ha de estar sujeto, y no pierda esta tan virtuosa libertad ; antes esté sin ninguno hasta hallarle, que el Señor se le dará, como vaya fundado todo en humildad y con deseo de acertar.*

(15) *Constitutiones... Congregationis Hispaniae,* ed. Matriti, 1701, p. 122 : *Cum impossibile sit (secundum probatissimam, ...)*

(16) v. 10.

(17) Ed. Vivès, t. XIX, p. 557b-558a.

(18) v. 4. S. THOMAS : *In Isaiam,* cap. L ; ed. Vivès, t. XIX, p. 25b.

(19) Ed. crit., *Llama de amor viva,* canc. III, v. 3, §. 9 ; t. II, pp. 452 sqq. — *Primera Llama de amor viva,* canc. III, v. 3, §. 9; t. II, pp. 659-660.

(20) Sic in ed. Neapol. ; « *vocabit* » in I et IV ed.

futientes se habere magisterium divinum aspernarentur humanum, ut Cassianus notavit *Collatione* XIV, cap. 16 (21).

62. Hanc humanae directionis necessitatem assertam vidit D. Thomas in cap. III *Canticorum* (22), ibi : *Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem.* Mirabiliter loquitur de hac re Theodidactus D. Ioannes a Cruce pluribus in locis, qui videri possunt in libro *Sententiarum* eiusdem Sanctissimi Doctoris a folio 98 (23). Verum nullus maiori magisterio hanc materiam edisserit quam sanctissima Theresia, cuius caelestis doctrinae pabulo sic nutrimur (24) ut ipsius prudentissimis monitis quidquid hac in parte expedit scire, sciamus. Videatur loco citato numero 58 (25) et libro II *Fundationum,* cap. 8 (26), quibus nil amplius desideres ut plura, quae hic a nonnullis coacervari solent, addiscas.

63. Ex his omnibus constat quam recte citata constitutio nostra processit, dum directoris necessitatem edocuit et hanc esse Patrum probatissimam sententiam asseruit. De quibus, quia admodum necessaria sunt, postmodum disputabimus..

LECTIO QUARTA

64. Vitae spiritualis atrium, quod via purgativa est, super quatuor columnas consurgit. Quarum prima est peccatorum confessio, secunda vitiorum extirpatio, tertia passionum cohibitio, quarta denique activa sensuum potentiarumque purgatio. Super quas caput erigit quae ab illis ortum naturali pondere ducit, vitatio peccatorum nedum mortalium, sed etiam venialum.

65. Facta ergo generali confessione, sequitur extirpatio vitiorum, quae sane peccata non sunt cum compatiantur cum gratia, cum qua peccatum incompossibile est etiam per posse absolutum Dei, ut adstruit Sanctissima Theresia, libro *Vitae,* cap. 40 (27). Sunt tamen pessimi habitus ex frequentia anteriori peccandi mala proles semper in reditum peccatorum propensa et actus virtutis retardans. Haec tartareae vulvae nocturna lues premit, obnubilat, maculat debilitatque animam, eius unioni cum Deo obsistens, uti profunde probat expertissimus Parens noster D. Ioannes a Cruce, libro I *Ascensus,* cap. 6 et sequentibus (28).

66. Unde anima unioni cum Deo inhians debet in horum vitiorum extirpationem alto conamine ferri. Non omnia simul aggrediatur, quia sic littus arabit; sed consideret, quod vitium magis viget estque aliorum omnium velut caput, in hocque omnium suarum virium robur vibret, ictus iaculetur. Quo extincto, iam ipsa victoria robustior alia sine capite trunca felici facilitate viriliter expugnabit ; quippe capitis obtruncatio est sequacium exterminium, ut habemus adumbratum in celebri illo triumpho quem David de Goliath Philisthinorum capite reportavit, de quo libro I *Regum,* cap. XVII (29) dicitur, *videntes autem Philisthiim, quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt.* Hoc ipsum evenit in expugnatione vitiorum ; validiore enim prostrato, cetera pariter prosternuntur.

67. Vitia haec omnia ad illa septem revocantur, quibus totidem hydra infernalis capita effert. Certum est esse pene innumerum vitiorum numerum, cum virtutum numerum longe superet. Cuius doctrinae ea ratio est, quod virtus con-

---

(21) *Collationes Patrum XXIV,* collat. XIV, cap. 13 ; Migne, P. L., t. 49, col. 979-981, Parisiis 1846.
(22) v. 3 ; S. Thom., ed. Vivès, t. XVIII, p. 569b.
(23) Ed. crit., *Avisos y sentencias,* nº 227-241 ; t. III, pp. 41-43.
(24) Cf. Oratio eius officii.
(25) Erronee ponitur in antiquis editionibus : « *numero 41* », cum sit num. 58, ubi citatur caput 13 *Vitae ;* ed. crit., t. I, pp. 97-100.
(26) Ed. crit., t. V, pp. 65-69.
(27) Ed. crit., t. I, p. 361.
(28) Ed. crit., t. I, pp. 57 sqq.
(29) Lib. *I Regum* (alias lib. I *Samuelis*), cap. XVII, v. 51.

sistit in medio, vitium vero in extremis eiusdem medii, quiaque quodvis medium separat plura extrema ei vel per defectum, vel per excessum contraria, propterea cumulus vitiorum numerum virtutum excedit. Verum, quia molestissimum foret illa omnia recensere, ad suas quaeque origines revocantur. Hae sunt illa septem vitia capitalia quorum nomina vel a puero didicisti, et ideo capitalia dicuntur, quia unumquodque plurium aliorum origo est. De his ergo nonnulla in sequentibus dicemus, ne intactam rem ab omnibus tactam relinquamus.

68. Modo vero pro omnibus illis tenendum est, tandiu animam foedare, quandiu labor sudorque hominis iam gratia decori in eorum expulsione morantur. Nec contrarium docuit D. Thomas, III[a] p., quaest. 85, art. 2, ad 3, ubi asserit, quamlibet virtutem habitum sibi oppositum formaliter excludere, *sicut albedo expellit nigredinem ab eodem subiecto*. Unde si formaliter vitium virtusque expelluntur, inintelligibile est, quod in eodem compatiantur. Similia habet Angelicus idem Praeceptor II[a] II[ae], quaest. 53, art. 1, ad 3 et aliis in locis.

69. Verum sensus D. Thomae ab ipsomet aperitur quaest. 1 *De virtutibus*, art. 10, ad 16 (30), ubi ait : *Non remanet cum virtute temperantiae infusae habitus intemperantiae in ratione habitus, sed in via corruptionis*. Similia docet in IV *Sent.*, dist. 14, quaest. 2, art. 2, ad 4 (31). Ubi postquam asseruit quod habitus vitiosi virtuosique compatiuntur, subiungit : *Quamvis impediantur, et etiam retardentur* (32), scilicet vitia per virtutes. Quibus rem omnem aperit sanctus Thomas considerans habitum in esse entis et in esse habitus seu, et est idem, quoad substantiam et quoad statum. Quae distinctio scholasticis familiarissima est. Vitium quoad substantiam dicit substantiam vitii et nihil amplius. Vitium quoad statum addit supra substantiam ipsius habilitatem seu expeditionem qua operatur. Primo modo operari potest vitium ; eam tamen capacitatem non mandabit exsecutioni ob impedimentum praestitum a virtute opposita, nisi ad summum adeo exiliter ut eas solum operationes eliciat, quae parvae entitatis sunt intra ipsius sphaeram. Ad eum modum quo fides quae (quia in peccatore non remanet in esse virtutis seu quoad statum, sed solum in esse entis seu qualitatis aut quoad substantiam) licet possit mysteriis assentire de factoque assentiatur, hoc tamen non est ut ad salutem oportet, cum ille assensus sit caritate nudus. Similiter vitium in esse qualitatis quamquam operetur, eius operationes sunt in linea prava adeo parvae ut cum gratia et virtutibus compatiantur, sicut cum peccato et vitiis actus fidei compatiuntur.

70. Modo vero videndum est, quid dicat vitium quoad substantiam et quoad statum, ut sic res ista admodum utilis penitus comprehendatur. Vitium quoad statum dicit ex parte sui propriam entitatem vitii et ex parte illud habentis dicit voluntarietatem ; ex qua voluntarietate et entitate habitus vitiosus consurgit ad operandum aptissimus. Hac voluntarietate caret vitium in homine iustificato. Ex quo enim hic de peccatis conteritur, voluntatem illam qua vitia sunt introducta, retractat ; atque adeo iam haec non remanent voluntaria, licet eorum entitas in malum inclinans aegre tamen perseveret. Unde non potest illas operationes habere quae sunt simpliciter tales, sed alias valde tenues. Hinc vero clarissime patet angelica mens. Ait enim, quod virtus formaliter expellit oppositum vitium, unde intemperantia expellitur a temperantia infusa, non tamen absolute, sed in ratione habitus. Eoque vitia quoad substantiam compatiuntur cum virtutibus, *quamvis impediantur, et etiam diminuantur ab eis* (33). Diminuuntur quidem, quia ex iis duabus rebus quas

(30) Ed. Vivès, t. XIV, p. 213[a] : « *infusa* » pro « *infusae* ».

(31) Ed. Vivès, t. X, p. 359a. In antiquis editionibus erronee dicebatur : *in 4. dist. 14. quaest. 2. art. 4.*

(32) Ed. Vivès, l. c.: « *diminuantur* » : Ipse Ioseph a Spiritu Sancto numero sequenti utitur voce « *diminuantur* ».

(33) l. c.

habitum vitiosum constare diximus, voluntarietas perit virtutibus advenientibus. Impediuntur etiam, quia ipsae virtutes vitiorum inclinationi ne in actum exeat, obsistunt.

71. Ex dictis habes textus illos D. Thomae adeo perspicue ab ipso enucleatos, ut mirere nonnullos Thomistas gravis notae iis ductos non adeo thomistice opinari Ia IIae, quaest. 71, art. 1. Subindeque habes habitus vitiosos opponi quidem cum virtutibus, aliter tamen et aliter. Nam cum virtutibus quae radicantur in gratia consummata, opponuntur nedum in esse habitus, verum etiam in esse qualitatis. Unde in gloriam nullus habens habitus vitiosos intrabit. Cum virtutibus vero huius viae opponuntur quoad statum vel in esse habitus, non autem quoad substantiam aut in esse qualitatis. Et licet prout sic inveniantur in homine iusto, illum non denominant vitiosum ; quia haec denominatio provenit ab illis quoad statum consideratis.

LECTIO QUINTA

72. Iam vero de vitiis capitalibus locuturus moneo non esse animum de iis plura dicere, sed pauca ; et haec non cum respectu ad omnem illam materiam quam concernunt, sed solum dicam ea quae incipientes, ad quos labor hic dirigitur, respiciunt.

73. Plurimum illos haec vitia fatigant, et in primis quae eorum nocturnum agmen agit superbia, quae iuxta D. Thomam, IIa IIae, quaest. 162, art. 2, est *inordinatus appetitus propriae excellentiae.* Hoc vitio incipientes ita communiter laborare solent, ut vix aliquis inveniatur, qui gratiae sensibilis fervore actus, non sit vinculo elationis irretitus, ait Extaticus Parens noster, libro I *Noctis,* cap. 2 (34). Ratio huius petenda est ex D. Thoma, II *Ad Corinthios,* c. XII, lect. 2 (35) consistitque in eo quod *in bonis est maxime materia huius vitii, scilicet superbiae, quia eius materia est bonum.*

74. Quare incipientes considerantes se recipere frequenter a Deo consolationes et vehiculum gratiae sensibilis, qua Pientissimus Pater eorum imbecillitati subvenire studet, et videntes seipsos in via virtutis collocatos aliosque manere in culparum anfractibus constitutos, hos contemnunt superbe de se sentientes; haecque arrogantia eos ducit ad barathrum omnis superbiae, cuius quatuor sunt species, ut ex D. Gregorio (36) docet D. Thomas, loco citato ex IIa IIae art. 4, ad 1 (37). Prima est cum quis putat bonum a seipso habere ; secunda cum licet bonum non a se, sed a Deo concessum fateatur, suis tamen meritis obtentum esse mentitur ; tertia cum iactat se habere bonum quod non habet ; quarta denique cum, aliis despectis, desiderat omnibus notum esse bonum quod habet.

75. Hae sunt superbiae species quibus incipientes impetuntur et frequentissime catenantur. Quod ut penitius calleant et talem pestem abigere curent, non morabor duodecim illos gradus superbiae, quos laudatus D. Thomas ex D. Bernardo (38) ad 4 argumentum (39) explicat recensere. Sunt enim : *curiositas mentis, levitas, inepta laetitia, iactantia, singularitas, arrogantia, praesumptio, defensio peccatorum, simulata confessio, rebellio, libertas, peccandi consuetudo.* Isti sunt superbiae gradus oppositi duodecim gradibus humilitatis, de eisque in gratiam incipientium aliqua di-

(34) Ed. crít., *Noche oscura del sentido,* canc. I, v. 1, §. 3 (cap. 2) ; t. II, p. 10 initio.
(35) Lect. 3 in ed. Vivès, t. XXI, p. 158b.
(36) *Moral.,* lib. XXIII, cap. 6 (vet. 7) ; Migne, P. L., t. 76, col. 258.
(37) IIa IIae, q. 162, art. 4.
(38) *De gradibus humilitatis et superbiae,* cap. 10 et sqq.; Migne, P. L., t. 182, col. 957 sqq.
(39) IIa IIae, q. 162, art. 4, ad 4.

cam, quae fideliter ex nostris Doctore Angelico et Seraphico Patre locis proxime citatis libabo.

76. *Primus gradus humilitatis est corde et opere semper humilitatem ostendere, defixis in terram aspectibus : cui opponitur curiositas, per quam aliquis ubique curiose, et inordinate circumspicit* (40). Quod certe incipientium est ; ait enim noster Mysticus Doctor (41) illos vexari desiderio loquendi res spirituales coram aliis malleque dicere et docere quam discere et edoceri. *Secundus gradus humilitatis est, ut pauca verba et rationabilia loquatur aliquid non clamosa voce : contra quem opponitur levitas mentis, per quam homo superbe se habet in verbo* (42). Quae levitas maculat incipientes, qui dum ab aliquo edocentur, dicentis dicta interrumpunt ac si iam illa omnia scirent, cum illos sane laterent.

77. *Tertius gradus humilitatis est, ut non sit facilis, et promptus in risu : cui opponitur inepta laetitia* (43), qua incipientes abundant. Ex quo enim vident liberalitatem qua cum illis Deus utitur, efferuntur et in suis operibus atque in seipsis gloriantur. *Quartus gradus humilitatis est taciturnitas usque ad interrogationem : cui opponitur iactantia* (44). Hacque afficiuntur novitii in vita spirituali, volentes sua exercitia, orationem et spiritum propalare ; immo et alios, ut nuper diximus, erudire. *Quintus gradus humilitatis est tenere, quod communis regula monasterii habet. Cui opponitur singularitas, per quam aliquis sanctior vult apparere* (45). Quod vitium ita in horum aliquibus viget, ut non solum velint velut sanctos haberi ; sed totis viribus conantur alios velut pessimos reputari ; quod verbo opereque cum occasio se offert garriunt. *Sextus gradus humilitatis est credere et pronuntiare se omnibus viliorem : cui opponitur arrogantia, per quam homo se aliis praefert* (46). Quod immediate dicta ita proprium incipientibus esse demonstrant, ut tempus tererem, si aliter manifestare curarem.

78. *Septimus gradus humilitatis est ad omnia se inutilem et indignum confiteri et credere : cui opponitur praesumptio, per quam aliquis se reputat sufficientem ad maiora* (47). Et hoc est, quod praecipue Extaticus noster Parens praelaudatus vituperat (48) in his hominibus qui, cum adhuc non calleant iura legesque addiscendi, fastigium docendi ambiunt et etiam suos directores imbuere suis imaginationibus volunt. *Octavus gradus humilitatis est in duris, et asperis patientiam amplecti : cui opponitur simulata confessio, per quam aliquis non vult subire poenam pro peccatis, quae simulate confitetur* (49). Quamquam in aliis superbiae gradibus post auctoritatem D. Thomae ostenderimus quemque ex illis ad incipientes pertinere ex doctrina Seraphici Doctoris nostri non eius verba referentes, sed sensum fideliter propinantes. Nunc autem sententiam ad unguem scriptam dabimus, ut varietas temperet aliqualiter rei non admodum gratae fastidium. Sic enim loco citato ait Theodidactus Pater (50) de his hominibus : *Tienen empacho de dezir desnudos sus pecados : porque no*

(40) IIa IIae, q. 162, art. 4, ad 4 ; ed. Leonina, t. X, p. 318b:... est, *corde et corpore semper... aspectibus*. Cui... aliquis curiose ubique et inordinate circumspicit.

(41) Ed. crit., *Noche oscura del sentido*, canc, I, v. 1, §. 2 (cap. 2) ; t. II, p. 8.

(42) Ed Leonina, l. c.:... est *ut pauca verba... aliquis, non clamosa voce*. Contra... per quam scilicet homo...

(43) l. c. : *ut non sit facilis aut promptus in risu*. Cui...

(44) l. c.

(45) l. c.:... *singularitas :* per quam scilicet aliquis...

(46) l. c.

(47) l. c.: Cui opponitur *praesumptio :* per quam scilicet aliquis reputat se sufficientem ad maiora.

(48) Ed. crit., l. c.

(49) In ed. Leonina, l. c.: Nonus gradus est *in duris et asperis patientiam amplecti*. Cui opponitur *simulata confessio :* per quam scilicet aliquis... — Est etiam nonus gradus apud *D. Bernardum, De gradibus humilitatis et superbiae*, cap. 18 ; Migne, P. L., t. 182, col. 966-968.

(50) Ed. crit., l. c., t. II, p. 9.: *Tienen empacho de decir sus pecados desnudos porque no los tengan los confesores en menos.*

los tengan los Confessores en menos. Id est : Pudore subrustico praepediuntur ad proponendum christiana sinceritate sua crimina, caventes ne a suis confessariis parvi habeantur (51). Et insuper : *Van coloreando sus pecados, porque no parezcan tan malos : lo qual mas es escusarse, que acusarse* (52). Hoc est : sua peccata quaesitis coloribus obvelare sollicitant, ne adeo defectuosi appareant, quod potius excusatio est quam accusatio (53).

79. *Nonus gradus humilitatis est confessio peccatorum : cui opponitur defensio eorumdem* (54). Et incipientes adeo tenaciter imperfectiones suas operationesque defendunt ut, *quando sus Confessarios, y Prelados no les aprueban su espiritu, juzgan, que no se lo entienden, ni son espirituales* (55). Ait ergo : Cum apud suos confessarios et praelatos horum incipientium spiritus non bene audit, eorundem confessariorum et praesulum inscitiae et virtutis defectui id attribuunt (56). Item : *Procuran tratar con otro, que quadre con su gusto : porque ordinariamente desean tratar su espiritu con aquellos, que entienden, que han de alabar, y estimar sus cosas* (57). Id est : Proprium directorem relinquentes, alium adire satagunt ; hi enim regulariter res suas exponere concupiscunt aliis, a quibus laudem et aestimationem se consecuturos sperant (58). *Decimus gradus humilitatis est obedientia : cui opponitur rebellio* (59). Vitium adeo proprium incipientium, ut vel proprio directori rebelles, cisternas dissipatas sibi quaerant, ut modo vidimus.

80. *Undecimus gradus humilitatis est, ut homo non delectetur facere propriam voluntatem : cui opponitur libertas, per quam homo delectatur libere facere, quod vult* (60). Quam miseram libertatem maximopere ambiunt isti homines ; quia, ut dictum est, nihil intentatum patiuntur ut sua sensa cerebrose tueantur ; eoque miseriae devenire hac parte solent ut de eis asserat D. Ioannes a Cruce (61) : *Huyen como de la muerte de aquellos, que les deshazen sus cosas para ponerlos en camino seguro. Y aun á vezes toman ojeriza con ellos.* Latino idiomate dixeris : Tanquam a morte recedunt ab illis qui suas pueriles tricas conterunt eo animo, ut eos in recta virtutis via statuant ; et eo devenire solent ut eos qui eorum profectui sic incumbunt, interdum animo novercali insectantur (62).

81. *Ultimus gradus humilitatis est timor Dei : cui opponitur peccandi consuetudo, quae implicat Dei contemptum* (63). Cuius criminis rei sunt inci-

(51) In I editione, « Pudet eos sua peccata nudos dicere ne parum eos confessarii obtineant ». — In editione vero Neapolitana, ut in prima ed. praeter : « confessarii parvipendant ».

(52) Ed. crit., l. c.: *y vanlos coloreando porque no parezcan tan malos, lo cual más es irse á excusar que á acusar.*

(53) In I ed., « Sua peccata coloribus induendo, ne tam mala esse videantur. Quod potius est se excusare quam accusare ». — In Neopolitana vero, ut in prima, praeter : « sua peccata coloribus inducunt, ne... ».

(54) In editione Leonina, l. c., est octavus gradus ; item apud D. BERNARDUM, *De gradibus humilitatis et superbiae,* cap. 17 ; Migne, P. L., t. 182, col. 966.

(55) Ed crit. l. c., t. II, pp. 8-9 : *A veces también, cuando sus maestros espirituales, como son confesores y prelados, no les aprueban su espiritu y modo de proceder (porque tienen gana que estimen y alaben sus cosas), juzgan que no les entienden el espiritu, y que ellos no son espirituales, pues que no aprueban aquéllo y condescienden con ello.* — Ipse Ioseph a Sp. S. hunc locum complete refert disputatione secunda prooemiali, quaest. 6, §. 2, num. 94.

(56) In I editione legitur : « Dum confessarii eorumque praelati suum spiritum non approbant, intelligunt eum nescire eosque spirituales non esse ». — In editione vero Neaplitana, « *praesumunt* » loco « *intelligunt* », cetera ut in I ed.

(57) Ed. crit., l. c., t. II, p. 9.

(58) In I editione legitur : « Inhiunt cum alio agere gustui suo conformi, nam quasi semper suum spiritum tractare desiderant cum illis se suaque opera laudare ac existimare ». — In Neapolitana ut in I editione, praeter: « ...cum iliis se suaque opera laudantibus ac existimantibus ».

(59) Ed. Leonina, l. c.

(60) Ed. Leonina, l. c.: Undecimus autem gradus est, *ut... voluntatem.* Cui opponitur *libertas :* per quam scilicet homo...

(61) Ed. crit., l. c.: *Huyen, como de la muerte, de los que se las deshacen para ponerlos...*

(62) In I editione: « Sicut ex morte aufugiunt ab illis, sibi sua destruentibus, ut ipsi in recto perfectionis tramite collocarentur. At interdum adversus eos oculos ponunt. » — Similiter in editione Neapolitana praeter : «... perfectionis tramite collocentur. At interdum adversus eos iratos oculos ponunt ».

(63) Ed. Leonina, l. c.: *Ultimus autem gradus...*

pientes : primo, quia, ut vidimus in gradu octavo, contemnunt suos directores et praelatos, quod esse nequit absque Dei contemptu, cum scriptum sit : *Qui vos spernit, me spernit* (64). Secundo, quia Dei in opere contemptores divinae eius ordinationi subesse nolunt, eoque : *Tienen muchas vezes ansias con Dios, porque no les quita sus imperfecciones, y faltas : mas por verse libres de su molestia en paz, que por intento de agradar á Dios* (65). Hoc est : Etiam de Deo queruntur, quia eos a propriis imperfectionibus defectibusque non liberat : nec hoc faciunt ut Deo placeant, sed ut eximantur a molestia qua torquentur (66).

82. Ecce vobis scalam humilitatis et superbiae. Illa ad caelum itur, hac iter caeleste retardatur. Vix invenietur incipiens, qui in humilitatis gradibus non offendat et ad superbiae scalam non declinet. Eorum vestigiis non insistatis, carissimi, sed ita recte viam perfectionis currite, ut sine offensione per scalam spiritus, per quam vitam spiritualem ingressi, gradimini, gradiamini. Triplex remedium assignat laudatus D. Thomas, art. 6, ad 1 (67), contra hoc immane vitium : primum est consideratio propriae miseriae ; secundum consideratio divinae magnitudinis ; et tertium imperfectio omnium eorum de quibus homo superbit. Hoc triplici medio, veluti medicato bolo, superbiae arrogantiam superabitis.

LECTIO SEXTA

83. Quia multum immorati sumus in capite vitiorum capitalium, curabimus sequentia leviori manu attingere. Igitur avaritia, iuxta D. Thomam, IIª IIᵃᵉ, quaest. 118, art. 1, est *immoderatus amor acquirendi vel retinendi exteriores divitias*. Hoc vitium maculat incipientes, qui, gustata caelestium rerum dulcedine et illa quam receperunt non contenti, augeri postulant prece importuna. Quod si Deus nedum hanc dulcedinem non auget, verum etiam semel concessam aufert (ut robusti fiant) fatigantur et avare desiderant invenire quod humili resignatione assequerentur. Mire eos instruit Extaticus noster Parens D. Ioannes a Cruce, libro I *Noctis*, cap. 3 et libro II, cap. similiter 3 et libro III *Ascensus*, cap. 34 (68).

84. Sunt aliqui mystici qui de luxuria hic loquentes, ea suffarcinant quae naturam huius vitii respiciunt ; pro eoque cavendo ea remedia adhibent quae omnia omnium statuum individua comprehendunt. Quod an recte factum sit, cum de imperfectionibus incipientium agitur, alii dixerint. Et sane non soli incipientes, sed etiam perfectissimi legere debent plenum illud D. Bonaventurae opusculum *De vitanda familiaritate Dominarum* (69), cuius aliquis e nostratibus hic meminit ; quia eius lectio non est privative propria incipientium, etiam perfectos instruit et hos maxime.

85. Unde clarissima lumina D. Thomae et D. Ioannis a Cruce secutus dicam quae propria incipientium sunt. Igitur

(64) *Luc.*, c. X, v. 16.

(65) Ed. crit., l. c.: *Tienen muchas veces ansias con Dios porque les quite sus imperfecciones y faltas, más por verse sin la molestia de ellas en paz, que por Dios.*

(66)In I editione legitur : « Sunt illi multoties anxietates cum Deo, ut ne aufert defectus, imperfectionesque ab eis ; ut satis in pace quiescentes, ac liberi ab eorum molestia, quam Deo grati manere ». — In Neapolitana vero : « Sunt illi multoties anxietates, ut Deus auferat defectus, imperfectionesque ab eis ; potius ut in pace quiescentes, ac liberi sint ab eorum molestia, quam Dei placendi gratia ».

(67) IIa IIae, q. 162, a. 6, ad 1.

(68) Ed. crit., *Noche oscura del sentido*, canción I, v. 1, §. 4 (cap. 3); t. II, pp. 11-13. — *Noche oscura del espiritu*, §. 2 et 3 (cap. 2 et 3) ; t. II. pp. 53-57. — *Subida del Monte Carmelo*, lib. III, cap. 33 ; t. I, p. 37.

(69) *De modo confitendi et de puritate conscientiae*, cap. 14 : De periculo familiaritatis dominarum ; *Opera omnia*, ed. Peltier, t. VII, pp. 573a-575b (Parisiis, L. Vivès 1864-1871). cf. etiam *Pharetra*, lib. III, cap. 26: De familiaritate ; ed. Peltier, t. VII, pp. 151b-152b. *De Institutione Novitiorum*, part. I, cap. 39 : De vitandis mulieribus ; ed. Peltier, t. XII, pp. 303b-304a.

Angelicus Doctor in *Ad Corinthios* II, cap. XII, lectione 2 (70) et etiam IIª IIªe, quaest, 162, art. 6, ad 3, ait, Deum ut sapientissimum medicum morbis animarum mederi, sinentem eas culparum et tentationum verbere vapulare. Verber hoc frequentissime luxuria est, qua incipientium animae, quae vix prae vitiorum morbis stare queunt, humiliantur. Quare animae morbos abiiciant et luxuria cessabit. Sumitur haec a Deo ut medium quo salus animae habeatur. Unde sanitati (71) restituta conquiescet.

86. Aliter hoc ipsum ex eodem sanctissimo Doctore accipe : Incipientes superbia abundant, ut vidimus tota lectione praecedenti ; ut Deus autem hanc superbiam incipientium extinguat, luxuriam parat qua humiliati resipiscant. Aurea sunt D. Thomae verba (72): *Sicut in syllogismis ducentibus ad impossibile quandoque aliquis convincitur per hoc, quod ducitur ad inconveniens magis manifestum ; ita etiam ad convincendum superbiam hominum, Deus aliquos punit, permittens eos ruere in peccata carnalia.* Ideoque quousque ab hac sui status superbia sint nudi, non vivent a carnis illecebris separati.

87. Triplex aliud motivum huius belli belle asignat Seraphicus noster Parens, libro I *Noctis,* cap. 4 (73). Primum est delectatio quam sensus percipit in rebus ipsis spiritualibus, siquidem cum spiritus delicietur rebus spiritualibus quas incipiens experitur ; propterea sensus, cum purgatus adhuc perfecte non sit, in suae sphaerae delicias fertur. Huius mali remedium est quantotius egredi ab illo imperfecto statu, quia omnia disparent in obscura nocte in qua Deus animas, illas perfecturus, constituit.

88. Secundum est diabolus, qui ut animam dum orat perturbet, hos sensualitatis motus commovet. Huius mali remedium est orationi avidius insistere et sic hae daemonis astutiae superantur. Quia si iis territus orationi valedicis eo quod alias haec non experiris, absdubio tentationi succumbis. Tertium motivum est ipse timor, qui incipientes fortiter tenet circa hos libidinis motus. Peccare nolentes adeo ad aspectum serpentis colubri horrent, ut illos, sine culpa tamen, perpetiantur. Huius remedium est ut minus horrori deferatur et plus voluntati Deo in omnibus placendi. Sicque liberi ab huius inimici tiranide victoriam reportabunt.

89. Tripliciter in irae laqueo comprehenduntur incipientes, ut colligitur ex Seraphico nostro Doctore, libro I *Noctis,* cap. 5 (74). Primo irascuntur contra aliorum imperfectiones. Secundo contra proprias. Tertio quia finitur delectatio illa sensibilis, quam in oratione perceperunt. Primi absdubio imperfectissimi sunt ; quia licet bono zelo agantur, magis quam illo superba indiscretione feruntur. His absimiles haud sunt secundi; qui omnes ut hanc imperfectionem eradicent, recte procedant et orent in Domino suam spem collocantes ; qui illuminabit abscondita tenebrarum et sua gratia illos omnes compescet, ut in admirabile lumen resurgant *et tunc laus erit unicuique a Deo* (75). Ultimorum imperfectio pariter nota est; hi enim non Deum orando quaerunt, sed orationis delicias, atque adeo his deficientibus irascuntur.

90. Istorum imperfectioni affinis valde est gula spiritualis, quae nihil aliud est quam *inordinata spiritualium consolationum sollicitudo.* Vix in incipientium choro genua sunt quae coram hoc idolo non flectantur. Sic asserit Mysticus noster Doctor, libro I *Noctis,* cap. 6 (76), qui mire harum numerum pene innumerum imperfectionum edisserit, medicamina adhibens quibus periculum imminens caveatur. Videri debet ut quidquid in hac materia sciendum tum a directo-

(70) Ed. Vivès, t. XXI, pp. 158 sq., lect. 3.
(71) Sic in I et Neapol. ed.; « *sanitate* » in IV ed.
(72) IIa IIae, q. 162, a. 6, ad 3.
(73) Ed. crit., *Noche oscura del sentido,* canción I, v. I, §. 5 (cap. 5) ; t. II, pp. 13-18.
(74) Ib., §. 6. (cap. 5) ; t. II, pp. 19-20. Erronee in antiquis editionibus ponitur « *libro 3. noctis.* »
(75) *I Corinth.*, c. IV, v. 5.
(76) l. c., §. 7 (cap. 6) ; t. II, pp. 20-23.

ribus, tum a discipulis est, mirabili arte traditum veneretur.

91. Invidia etiam corripiuntur incipientes ; quippe non aequo animo ferunt, si aliquem ab aliis laudatum vident, et maxime a praelatis et directore utriusque, si eidem subsunt. Laudent eos quos alii extollunt, motiva detegant quibus plus a laudatoribus efferentur, et sic contra invidiam agentes ipsius manus foede pallidas fugient, illam eliminantes.

92. Ultimum capitalium vitiorum acedia est, quae non raro in incipientibus invenitur. Ex quo enim Deus ab illis subtrahit delicias quibus in oratione fruuntur, angustiantur et pigri nec manus levant ut bene agant. Plurimi hac via periere, quorum ruina aliorum doctrina est. Huius vitii remedium proprium illud est quod est ferme commune omnibus vitiis capitalibus. Qui enim Deum ipsum in oratione quaerit, vel viam inviam conatur ambulare, sciens quod in terra deserta et invia et inaquosa solet Deus apparere. Sane qui hoc immobili sidere ductus Deum solum quaerit, quot sentibus in progressu cruentatur, tot calcaribus movetur ut Deum ipsum, immensis salebris emensis, maioribus certaminibus exantlatis inveniat et iam illud nemo despiciat (77). His pro vitiorum extirpatione dictis, ad passionum moderationem accedamus.

LECTIO SEPTIMA

93. Divus Thomas, Iª parte, quaest. 81, art. 2, dividit appetitum sensitivum in concupiscibilem et irascibilem. Hae duae potentiae realiter et specifice distinguntur. Realiter quidem, quia habent diversa subiecta quae informant ; nam concupiscibilis recipitur in iecore et irascibilis subiectatur in corde. Differunt etiam specifice, quia licet utraque respiciat bonum sensibile, concupiscibilis illud respicit, prout dicit hoc quod est delectare perficereque potentiam cuius bonum est. Irascibilis autem respicit bonum sensibile, prout est arduum et difficile consequi. Ex quo sequitur irascibilem praestare concupiscibili ; quia respicit obiectum sub ratione minus materiali ; regitur enim ab aestimativa, quae rationibus insensatis ducitur; concupiscibilis vero ab imaginativa, quae sensatis rationibus regitur.

94. Actus harum potentiarum dicuntur passiones. Passio vero, prout ad praesens attinet, definitur a mysticis per hoc quod sit : *Motus appetitus sensitivi ad imaginationem boni vel mali cum aliqua corporis immutatione, quo scilicet fertur ad bonum et fugit a malo* (78). Per hoc quod sit *motus appetitus ad imaginationem boni vel mali,* convenit passio cum actibus voluntatis; sunt enim motus appetitus ad imaginationem boni vel mali ; siquidem est de ratione appetitus, sive rationalis sit, sive sensitivus moveri a bono et malo ; ab hoc ut illud respuat, ab illo vero ut illud prosequatur. Differunt tamen per hoc quod passio est motus appetitus sensitivi ; illi vero alii actus sunt motus appetitus rationalis, scilicet voluntatis.

95. Praecipua autem differentia sita est in eo quod actus voluntatis nullam causat mutationem in corpore ; quia cum voluntas non sit organo affixa utpote pure spiritualis, propterea eius actus nullam corporalem mutationem inducunt ; atque adeo licet voluntati tribuantur actus convenientes in nomine cum actibus appetitus sensitivi, non tamen dicuntur passiones, nec illam significant, sed solum simplicem actum seu affectum eiusdem voluntatis.

96. Actus autem appetitus sensitivi

(77) *Cant.*, c. VIII, v. 1.

(78) PHILIPPUS A SS. TRINITATE, C. D., *Summa theologiae mysticae*, Parte I, tract. II, discurs. 3, art. 1 ; ed. Bruxellis, 1874, t. I, p. 276. — Cf. infra *Appendix*. — ANTONIUS A SPIRITU SANCTO, C. D., *Directorium mysticum*, tract. II, disp. 1, §. 5. num. 86 ; ed. Vivès, Parisiis, 1904, p. 71 ; qui definitionem hanc a Philippo a SS. Trin. mutuatus est. — Cf. infra *Appendix*.

dicuntur passiones propter passionem corporis quam causant (79). Pro quo scire debes transmutationem dupliciter fieri : primo cum datur receptio unius sine exclusione alterius, ut cum corpus mutatur de non albo in album, datur receptio albedinis, quae sane recipitur sine expulsione alicuius formae praeexistentis. Secundo datur transmutatio cum recipitur aliquid in subiecto a quo aliquid aliud excluditur. Et hoc adhuc dupliciter : nam illud quod excluditur, potest esse conveniens subiecto vel contrarium. Exemplum primi habes in homine transeunte de sano in aegrum : recipit aegritudinem cum expulsione sanitatis, quae illi omnimode conveniens est. Exemplum secundi offert ipse homo transiens de aegro in sanum, quippe recipit sanitatem cum expulsione aegritudinis sibi contrariae. Unde habes passionem tripliciter evenire : primo cum datur receptio sine expulsione ; secundo cum excluditur contrarium ; tertio denique cum expellitur conveniens. Prima passio est summe impropria ; secunda propria est ; at tertia est propriissima, ut ex ipsis terminis notum est ; tunc enim quis dicitur propriissime pati, cum per adventum rei contrariae et afflictivae sua sibi conveniente perfectione privatur.

97. Passio ergo prout fit cum expulsione est de qua loquimur et quae tradita definitione definitur. Constatque traditam definitionem rectam esse, cum designet principium et obiectum, inter quae actus, qui definitur, versatur ; et insuper tradat effectum proprium quem talis actus inducit. Illae vero particulae: *quo scilicet* et sequentes maiores claritatis gratia positae sunt. Quae omnia ex dicendis maiorem lucem accipient.

98. Ut autem numerum harum passionum proponamus, obiectum appetitus considerare debemus. Hoc, ut dictum est, est bonum et malum ; malum ut recusandum, bonum vero ut amplectendum. Unde secundum diversitatem qua appetitus tendit in obiectum, erit et passionum multiplicitas. Appetitus respicit suum obiectum vel absolute sumptum, vel prout dicit arduitatem difficultatemque. Primo modo est potentia concupiscibilis ; secundo vero irascibilis ; ut patet ex dictis numero 93. Concupiscibilis tendit in obiectum vel bonum, vel malum. Si tendit, in obiectum bonum, tripliciter se habet relate ad illud. Primo enim respicit illud ut bonum abstrahendo ab aliis ; et sic causat amorem ; tendentia enim potentiae in bonum ut tale est amor. Secundo respicit bonum ut absens ; et sic excitat desiderium obtinendi illud bonum quod iam amat. Tertio respicit bonum ut iam adeptum ; et tunc gaudium excitat, siquidem de bono obtento gaudemus. Eodem modo philosophandum est circa malum : nam vel illud respicit absolute et sine reduplicatione aliqua, vel respicit illud ut absens, vel ut iam est praesens. Primo modo excitat odium ; secundo fugam, tertio vero tristitiam. Nam malum ut malum abominatur, ut absens cavetur, ut praesens vero tristitiam parit. Non potest bonum ut terminus concupiscibilis aliter considerari, nec malum valet aliter intueri ; eoque nec aliter in illa ferri potest haec potentia. Quamobrem sex sunt ipsius passiones. Prima radixque aliarum omnium est amor, cui odium opponitur, quod passio secunda est ; tertia est desiderium, cui quarta, quae est fuga, contradicit ; quinta est gaudium eique tristitia, ut sexta, contrariatur.

99. Deinde respicere obiectum ut arduum, est opus irascibilis. Et cum respicitur bonum arduum ut possibile tamen consequi, excitatur spes ; si vera haec possibilitas vel abest, vel non cognoscitur, datur desperatio, spei contraria. Dum vero movetur homo ad sollicitandum illud bonum arduum possibile consequi, et difficultatibus arduitatis non deterritus media aggreditur quibus illud consequatur, ratus quod audaces fortuna iuvat timidosque repellit, tunc excitatur audacia. Si vero arduitatis seu

(79) Ia IIae, q. 22, a. 3.

difficultatum pondere pressus spem pene emortuam habeat, tunc datur timor. Ac denique cum quis appetit ab iniuria irrogata vindicari, datur ira. Unde undecim sunt hae passiones : sex pertinent ad concupiscibilem, quinque vero ad irascibilem. Ex illis amor contrariatur odio, desiderium fugae, tristitiae gaudium, spes desperationi, timori denique audacia, ira vero contrarium non habet quod habere possit passionis nomen.

100. Ex dictis notum manet, quam apte diximus supra, amorem esse passionum omnium radicem originemque ; siquidem omnes illas transcendit et imperat. Eo enim bonum desideratur, delectat, speratur, audaciam et iram excitat, quia amatur ; si namque non amaretur, hos motus non excitaret. Similiterque malum, cum terminet actum secundarium voluntatis, qui sine primario stare nequit ; ideo illum terminat, quia praesupponitur actus amoris ; non enim malum respueretur, si non amaretur bonum. Exactiorem horum notitiam tradunt aliqui mystici, alii vero nullam, nos autem mediam tenuimus viam ; ita ut aliqua non tacentes, plura reticeremus, lectorem ad nostrates (80) remittentes, quorum multi plena manu hanc materiam absolvunt cum D. Thoma, Ia IIae, quaest. 22 et 23.

LECTIO OCTAVA

101. Passiones dictae (ut sic ad mystica proximius accedamus) ex se non sunt malae, induunt tamen bonitatem et malitiam a voluntate vel imperante, vel non prohibente ; si namque conformantur regulis rationis, sunt bonae ; et si non conformantur, malae sunt. In quo laudare debes mysticorum loquendi proprietatem, qui aiunt, incipientes debere evacuare peccata, eradicare vitia et passiones regulare. Peccata evacuantur confessione, vitia eradicantur mortificatione, passiones vero regulantur ratione. Vitia et peccata sunt determinate mala, ita ut nulla vi possint induere bonitatem; eoque quantocius expellenda sunt ut regnum virtutis valeat obtineri. Ast passiones, cum ex se sint indifferentes ad bonum et malum, ratione regulatae bonae sunt adiuvantque ad obtinendam virtutem.

102. Et ut practicum modum quo moderentur, audias, de unaquaque seorsim, breviter tamen, dicemus. Igitur amor potest esse inordinatus ex parte obiecti et ex parte modi. Ex parte obiecti est inordinatus, cum amatur obiectum illicitum. Tunc est inordinatus ex parte modi, cum obiectum licitum amatur indebito tamen modo, nempe plus quam amari debeat. Si inordinatio est ex parte obiecti amati, moderabitur passio ista per appositionem obiecti contrarii, ut si quis amet mundanos honores, hanc passionem frenabit considerans amansque bona caelestia ; tunc enim amor huius sacratissimi obiecti obiectum aliud ostendet non amore, sed odio dignum ; atque adeo, manente amore, per solam variationem termini transit de vitioso in virtuosum.

103. Si vero inordinatio sit in modo, quia scilicet obiectum licitum amat indebito modo ; tunc vel potest sine dispendio aliquo ab amore illius obiecti arceri, vel non ; si non, illud amet, sed modum tenens excessum iugulet. Si arceri potest, avertatur ; non quia malum amat, sed ne bonum male diligat. Absolute tamen passio ista et generaliter omnes passiones appetitus concupiscibilis moderantur virtute temperantiae ex D. Thoma, IIa IIae, quaest. 141, qui videri potest tota illa quaestione praecipue articulis 2, 3 et 4. Unde cum hac virtute omnes sex passiones appetitus

(80) Ut sunt PHILIPPUS A SS.. TRIN., *Summa theologiae mysticae*, Parte I, tract. II, disc. 3. art. I ; ed. 1874, t. I, pp. 275-279 ; et ANTONIUS A SP. S., *Directorium mysticum*, tract. II, disp. 1, S. 5 ; ed. 1904, pp. 70-73.

concupiscibilis moderentur, propterea ad assignandum medium quo irascibilis passiones moderantur, transimus.

104. Bonum arduum, quod est obiectum spei, habet aliquid retrahens, ut asserit D. Thomas, IIª IIªe, quaest. 161, art. 1. Bonitas attrahit et ideo excitat spem. Difficultas retrahit, eoque inducit desperationem. Ut autem hae duae passiones moderentur et ne desperatio aut maior spes quam par est excitetur, requiruntur duae virtutes moderantes, quas quidem Angelicus Doctor assignat. Prima est humilitas, quae temperat et refrenat animum ne immoderate tendat in excelsa. Secunda est magnanimitas, quae impellit et firmat animum ad prosecutionem magnorum secundum rationem rectam. Videatur D. Thomas, loco citato et Iª IIªe, quaest. 60, art. 4.

105. Sequitur audacia, quae habet idem obiectum ac timor, sed sub contraria ratione ; quia timor respicit malum ut ei succumbens aut ut ab eo fugiens ; audacia vero idem malum respicit aut illud superans aggrediendo, aut sustinens tolerando. Nec intelligas audaciam non esse actum prosecutionis, cum dicamus respicere malum ut obiectum. Nomine quippe mali ipsa arduitas cum bono connexa intelligitur ; quae quidem arduitas, cum retrahat, ut numero praecedenti dicebamus, habet rationem mali, qua perterritus timor horret, quamquam audacia caput erigens illam aggrediatur. Has duas passiones moderatur fortitudo, licet fortitudine magis moderetur timor quam audacia. Sic D. Thomas, IIª IIªe, quaest. 123, art. 6, ubi ait : *Philosophus dicit in tertio Ethicorum* (81), *fortitudo est magis circa timores reprimendos, quam circa audacias moderandas.* Dicitur autem fortitudo magis respicere timores quos reprimat, quia potior ipsius actus, ut cum Philosopho adstruit inibi D. Thomas, non est audacter oppugnare, sed patienter sustinere.

106. Passionum ultima est ira, quae fit cum ascensione sanguinis circa cor. Haec est motus quo laesus ad vindictam provocatur. Et istum motum moderantur mansuetudo et clementia ex D. Thoma, IIª IIªe, quaest. 157, art. 1 et idem Angelicus Doctor explicans illud Psalmi 24 (82) : *Diriget mansuetos in iudicio :* ait (83) : *Mansuetudo est virtus mitigans iras, quia ira valde impedit, et maxime in moribus invenitur.* Unde qui mansuetus fuerit, etsi, cum opus sit, irascatur, non peccabit.

107. His virtutibus moderantur omnes istae passiones, quae sic moderatae ad virtutem nanciscendam maximopere conducunt. Quare debet incipiens his virtutibus insudare, ut possit ad suum finem feliciter pervenire. Directorque debet illum in his dictis virtutibus exercere, quo ex utriusque mutuo conamine obstacula retardantia exarmentur et fructus optatae palmae manu hilari apprehendantur.

LECTIO NONA

108. Vidimus initio lectionis praecedentis vitia extirpari mortificatione et passiones moderari virtutibus adiuta ratione. Quae eo tendunt ut incipientes in oratione exerceantur ; haec enim est propriissimum viri spiritualis studium. Quod studium et sollicitudo illa extirpandi vitia et moderandi passiones reciproca activitate foventur. Mortificatio enim passionum et appetitus vitiis vitiati cordis valvas orationi pandit ; oratio ipsa passiones et vitia persequitur ut media mortificatione superentur. Unde cum hoc sit incipientium studium, de ipso nonnihil dicemus ; plura, cum de purgationibus agamus, dicturi.

(81) III *Ethic.*, cap. 9. num. 1 ; ed. Didot, t. II, p. 35 ; — Bekk., 1117a, 29.

(82) v. 9.

(83) *In psalm. 24,* num. 8 ; ed. Vivès, t. XVIII, p. 365a : *Mansuetudo est virtus mitigans iram, quae ira valde impedit cognitionem, et maxime in maribus invenitur.*

109. Mortificatio est duplex, exterior scilicet et interior. Mortificatio exterior respicit exteriorem hominem, sensus videlicet externos componendo. Interior vero est qua motus et affectus interni mortificantur. Utraque mortificatio necessaria est ; exterior quidem ut interior perduret ; et interior ut exteriorem valoret. Nihil prodest exterior mortificatio sine interiori ; et sine exteriori interior in nihilum citissime abibit. Hae duae mortificationes sunt duae alae quibus anima in contemplationem aquilis ocior ascendit.

110. Unde incipientes sui profectus cupidi et qui ad superiora tendere festinant, totis viribus debent se mortificationi dedere, sensus exteriores interioresque et omnes suas potentias cohibentes, immo et semetipsos abnegantes, ut ultra progredi valeant in via spiritus.

111. Dictae mortificationes sumi possunt relate ad illicita et ad licita. Prima bona est et obligatoria ; sed secunda est melior atque adeo animam amictu speciosissimo ornat. Et insuper ipsum animam magis ab illicitis seiungit. Quippe vox est D. Gregorii, V *Moralium,* cap. 8 (84) : *Solus in illicitis non cadit, qui se aliquando et a licitis caute restringit.* Unde quanto hisce mortificationibus se dederint incipientes, tanto pede velociori et solidiori proficient et facilem viam ad orationem sternent.

112. Haec etiam oratio est proprium ipsorum exercitium ; non quia solis incipientibus conveniat, quippe omnium hominum proprium est orare ; sed quia omnium et semper incipientium est se in oratione exercere. Non tamen omnis oratio est incipientium propria: alia enim est oratio quae ad perfectos attinet, et alia quae ad proficientes spectat. Propria igitur incipientium oratio meditatio est ; falluntque et falluntur qui hisce temporibus aliter opinantur. Nostrum tamen dictum a sanctissima Matre nostra Theresia didicimus, quae cap. 13 *Vitae* (85) de oratione meditationis locuta concludit : *et hic est modus orationis in quo omnes incipere debent.* Quod sane Angelici Praeceptoris auctoritate firmatur : ait enim IIª IIªe, quaest. 82, art. 3, in corpore : *Et ideo necesse est quod meditatio sit devotionis causa.* Unde cum incipientes habeant certe devotionem, haec devotio a meditatione oriri debet.

113. Ratioque huius discursus ea est : quod devotio est actus voluntatis, quare ab aliquo actu intellectus causatur, cum hoc sit de ratione actus cuiuscumque voluntatis ut praesupponat actum intellectus, sicut et potentia ipsa intellectiva ad volitivam supponitur. Unde devotio vel causatur a meditatione, vel a contemplatione, ut asserit citatus D. Thomas. Cum autem in incipientibus nequeat a contemplatione causari, quia contemplatio non est res propria incipientium ; relinquitur quod in illis causetur a meditatione.

114. Pro meditationis materia assumat quatuor novissima vel consideret gravitatem, foeditatem et damna mortalis peccati, aut in mysteriis vitae et passionis nostri Redemptoris spatietur. In his omnibus pabulum animae inveniet, quo munitus longam viam purgativam demetiatur et ad contemplationis verticem praeparetur.

115. Quo autem tempore relinquenda sit meditatio et ad contemplationem transeundum, acurata sollicitudine exploret magister ; quia si discipulus non est aptus ut ad viam illuminativam transeat, si purgativam relinquit, oleum et operam perdet. Si autem ad contemplationem maturum detinet in via purgativa, dimittet accepta et non accipiet promissa. Unde maxima dexteritate opus est, ut haec obstacula extreme contraria devitet. Signa vero quibus

(84) Cap. 11 (Rec. 8, Vet. 6) Migne, P. L., col. 688.

(85) Ed. Crít., t. I, p. 96 : *Es el modo de oración en que han de comenzar, y de medlar y acabar todos.*

tanquam Daedali filo uti debet, ut ab his labyrinthiis liberetur, tria sunt proponunturque a Seraphico Parente nostro D. Ioanne a Cruce, libro II *Ascensus*, cap. 13 (84) ; suntque sequentia.

116. *Primum* signum est, quod mysticus videat se meditari non posse, nec imaginatione operari, nec in hoc ut prius deliciabatur, deliciatur, quinimo ariditatem invenit ubi prius dulcedinem reperiebat. *Secundum* signum est, quod non illi placet imaginationem sensumve ponere in rebus particularibus exterioribus aut interioribus ; non quia imaginationis irrequieta fatigatio ligetur, sed quia a consilio fastidit anima illam in aliis collocare. *Tertium* est et certius quidem, quod animae placet manere in pacifica solitudine Deumque considerare cum amorosa attentione sine consideratione aliqua particulari, nec actibus discursivis, sed solum cum notitia quadam generali et amorosa.

117. Haec tria sunt signa, quae Theodidactus Doctor noster assignat, quorum exactissimam sufficientiam solida ratio demonstrat. Etenim si anima deliciatur meditando, hincque illinc per discursum transeundo, idonea ad contemplationem non est ; haec enim est centrum, finis et terminus meditationis, quae est via mediumque quo ad contemplationem itur ; et qui in medio deliciatur, termino certe non inhiat. Requiritur ergo ut primum signum, quod anima non possit meditari et ariditatem ubi prius delicias reperire.

118. Ast quia haec ariditas potest provenire a culpa ipsius animae, vel quia peccavit, vel quia distracta est, nec se, ut debet, praeparat orationi ; propterea requiritur secundum signum, scilicet quod illi displiceat ponere imaginationem in rebus particularibus ; qui enim distracte vivit, super meditatione nauseat, quae spiritualia non sunt diligit et delectatur, cum inutilibus vacat.

119. Verum quidem est, quod fastidium potest provenire ex aliquo humore melancholico, quo ita afficitur anima ut nec meditari, nec alia cogitare queat ; et ob hoc requiritur tertium signum, nempe quaedam simplex et affectuosa attentio in Deum. Qui enim atrabili corripitur, hanc affectuosam attentionem habere minime potest. Unde, ut vides, nec primum signum sine secundo, nec utrumque sine tertio convincunt meditationem relinquendam esse ; sed ex omnibus tribus adaequatum signum evidens consurgit, ut a meditatione in contemplationem transeatur, hoc est, a via purgativa in illuminativam.

120. Ex quibus habetur, vane in hac parte plures mystas ad temporis spatium recurrere, ut fiat hic transitus. Tempus enim in via purgativa insumptum mensura esse non potest, ut talis via deseratur ; tum quia diversitas complexionum multum conducit, ut citius feliciusque via purgativa perficiatur ; tum quia diversus conatus euntium eundi diversum modum convincit ; tum quia Deus, sicut non omnes ad aequalem perfectionis gradum destinat, ita nec omnes aequali celeritate vocat ; tum denique, quia diversitas directorum rem incertam relinquit ; magis enim proficit anima dexteriori et vigilantiori subiecta, quam si sit desidi insciove subordinata (87). Unde tempus norma esse non potest, nisi ut tempus ipsum inutiliter insumatur et ansa erroribus detur. Poterit tamen tempus attendi, dum est aliqua dubitatio circa aliquam ex regulis assignatis ; tunc enim aliqualiter erit tempus non omnino impertinens.

121. Ceterum, cum certum sit viam purgativam deserendam non esse usque dum purgatio activa perficiatur, omnia ea signa quae hanc purgationem perfectam ostendunt, signant etiam tempus quo anima in viam illuminativam intrare potest. De his ergo infra agemus, tunc-

(86) Ed. Crit., *Subida del Monte Carmelo*, lib. II, cap. 11 ; t. I, pp. 150 sq.

(87) cf. S. TERESIA, *Vida*, cap. 34, y 39 ; edic. crit., t. I, pp. 289 y 349-353.

que clarius constabit non incongrue definiri viam purgativam per ordinem ad activam purgationem, qua finita, anima ad contemplationem ascendit, cum qua et nos e via purgativa ad illuminativam festinamus.

SYNTAGMA TERTIUM

De via illuminativa, quae est secundus modus Deum in particulari sciendi.

122. Divisioni, quae est secunda pars modi sciendi dialectici, correspondet via illuminativa ; quia sicut divisio animam a corpore separat ut hac arte ignoti naturam ostendat, sic haec via caelestes virtutes secum trahit, quibus anima a terra vitiorum separata in Dei cognitionem tendit.

LECTIO PRIMA

123. Viam illuminativam possumus definire per hoc quod sit *Oratio manifestativa Dei per virtutum acquisitionem et passivam purgationem.* Postquam anima praeterita flevit et in eradicatione vitiorum passionumque moderatione profecit, incipit, clarescente die, sua felicitas coruscare ; siquidem Deum clarius vividiusque cognoscit, dum in eum media ipsius contemplatione rapitur. Quo intellectus ascensu accenditur voluntas, ut amet tam benignum Patrem. Unde D. Bonaventura sic definit istam viam in prologo *Theologiae mysticae* (1) : *Via illuminativa dicitur, qua mens cogitando ad amoris inflammationem accenditur.*

124. Et quamquam haec definitio huius viae naturam egregie exprimat, illam tamen aliam assignavimus, quia procedit per ea quae faciunt magis intelligibilem viam illuminativam ; nulli quippe nisi proficientibus convenit virtutibus speciali sollicitudine roborari purgationemque passivam experiri. Unde cum mens nostra eo meditato collinet (2) ut claritate possibili arcana haec proponantur ; ideo quidquid ad hoc idoneum visum fuerit, non relinquetur infectum.

125. Est et aliud caput inde consurgens, ut haec faciamus ; quia data definitio est brevissimum memoriale eorum quae viam illuminativam constituunt. Unde qui dictam definitionem retinent, praecipuum huius viae non ignorant ; siquidem illa ostendit ea in quibus exercentur proficientes.

126. Horum exercitium est purgatio passiva tam sensus, quam spiritus, de qua nihil modo ; eoque ad aliud exercitium in definitione expressum accedimus. Istud est virtutum acquisitio, quibus anima ornatur ut omnium Domino desponsetur. Ut in hac virtutum acquisitione recte procedant, tam discipulus quam director vires animae cognoscere debent, aliter miserabiliter cadent. Meminerint illius caelestis moniti Seraphicae Doctricis et Matris Nostrae, Mansione V, cap. 3 (3) : *La imaginacion es á donde el Demonio haze sus saltos, y engaños : á mugeres, y gente sin letras podrá hazer muchos ; porque no sabemos entender las diferencias de poten-*

(1) Ed. Peltier, t. VIII, p. 2. — Hoc opusculum numeratur inter *certe spuria,* eius auctor est FR. HUGO (alias HENRICUS) de BALMA, O. MINOR. cf. *Opera omnia S. Bonaventurae,* ed. Quaracchi, t. VIII, *Prolegomena,* cap. 3, art. 2, p. CXI ; BENED. BONELLI, *Prodromus ad opera omnia S. Bonaventurae,* col. 677 sq, Venetiis, Bassani, 1767. Hoc opusculum non invenitur in editione Quaracchi. Causa cur hic tractatus olim D. Bonaventurae adscribebatur, videtur esse quod in variis codicibus opusculum *De triplici via ad sapientiam,* quod absdubio opus Seraphici Doctoris est, sub titulo *Mystica Theologia* invenitur. cf. Ed. Quaracchi, t. VIII, Prolegomena, cap. 1, §. 1, b) ; cap. 3, art. 2, pp. IX et CXI.

(2) « *collimet* » in antiquis editionibus.

(3) Ed. crít., t. IV, p. 89.

cias, é imaginacion, y otras mil cosas, que ay interiores. Est dicere : In imaginatione dolos praestigiasque suas daemon fabricat. Et specialiter hoc exsequitur cum mulieribus et idiotis, non enim cognoscunt numerum, indolem et differentias potentiarum, imaginationis et plurium aliorum quae intra nos sunt (4).

127. Audiant hoc et confundantur quotquot mysticorum non esse haec ex professo tractare crocitant. Non possumus horum disputationem texere ; non quia non iudicemus omnino necessariam, sed ob dicta numero 59 (5). Adhuc tamen non pauca dicam, praecipue ex iis quae philosophiam transcendunt ; in his enim non militat ratio illa, ob quam in philosophicis superfluum ducimus spatiari.

128. Virtutum ergo acquisitio est exercitium proficientium ; intellecto illo verbo *acquisitio* modo, quo numero 31 (6) dicebamus. Ast quamquam anima virtutibus ornetur, non est earum subiectum ; quia cum ipsa non sit immediate operativa, non est subiectum harum virtutum, sed in illis potentiis quas perficiunt, recipiuntur.

129. Potentiae propriae animae rationalis sunt in duplici differentia ; nam aliae conveniunt ipsi qua rationali, aliae vero secundum quod ea praestat quae formis brutorum sunt communia. Et hae dupliciter adhuc considerari debent : primo *secundum se,* secundo *prout coniunctae animae rationali.* Potentiae hae sensitivae *secundum se,* nec per infusionem, nec laboris industria aliquam virtutem recipiunt ; quia ipsae a natura habent quidquid requirunt ut operentur. Si autem sumantur *prout coniunctae,* adhuc dupliciter considerantur vel, ut proprius loquar, sunt in duplici differentia, nam aliae sunt supremae, aliae vero non. Si non sunt : nullum habitum recipere possunt, ut patet in sensibus externis. Si sunt in tali linea supremae, cum supremum infimi attingat infimum supremi, idem iudicium ferendum de illis est ac de iis quae animae prout rationali conveniunt. Potentiae propriae animae rationalis, qua talis, temporis decursu et per infusionem aliquid recipiunt quo in operationem exeant, sine quo vel nullo modo, vel difficillime operarentur : unde idem dicimus de potentiis propriis partis sensitivae supremis.

130. Potentiae propriae animae rationalis sunt intellectus et voluntas ; nam memoria, si secundum quod ad partem intellectivam pertinet sumatur, non differt ab intellectu ex I^{a} parte, quaest. 79, art. 7 et ex Complutensibus, *De anima,* disputatione 18, num. 6 (7). Intellectus est potentia cognoscitiva, voluntas vero appetitiva. In parte sensitiva sunt etiam supremae potentiae, aliae cognoscitivae et appetitivae aliae. Cognoscitivae sunt quatuor : videlicet, sensus communis, imaginativa, aestimativa et memoria. Appetitivae sunt duae : nempe, concupiscibilis et irascibilis, de quibus egimus numero 93 et sequentibus.

131. In omnibus his aliqui habitus de novo recipiuntur ut operentur. Verum est discrimen, quia habitus qui recipiuntur in potentiis cognoscitivis sensitivis, non possunt habere rationem virtutis ; quia cum virtus sit consummativa recti operis ex I^{a} II^{ae}, quaest. 56, art. 5 et verum quod hae potentiae respiciunt, non

(4) In I ed. legitur : « Dumtaxat inane et imaginarium quid ; in quo Diabolus dolos et insidias suas struit, quos mulieribus, atque indoctis multos, ac varios struere posset, utpote, quae quod potentiarum, et imaginationum sit discrimen, aliasque sexcentas res interiores intelligere nescimus ». — In editione vero Neapolitana : « Dumtaxat periculum in imaginatione est ; in qua Diabolus, dolos, et insidias struit ; et quidem in mulieribus, atque indoctis multos, et varios struere potest : utpote, qui, quod potentiarum, et imaginationum sit discrimen, aliasque permultas res interiores percipere nescimus ».

(5) Sic in antiquis editionibus ; locus cui alluditur est : Prolegom. VI, num. 39 et 59.

(6) num. 31-35 foret accuratior.

(7) i. e. COMPLUT. ABREV. seu IOANNES AB ANNUNTIATIONE, *Artium Cursus,* lib. III *De anima,* disp. 18, q. 1, num. 6 ; ed. 1670, t. IV, p. 308. — cf. COMPLUTENSES, *De anima,* disp. 19, q. 1. num. 5 sqq.; ed. Lugduni, 1637, pp. 493 sqq.

compleatur in illis, sed in solo intellectu ; propterea rationem virtutis habere non possunt isti habitus, nec ipsae potentiae subiectum virtutis esse possunt. Unde solum remanent quatuor potentiae in quibus virtutes, quae tales vere sunt, valeant subiectari. Potentiae istae sunt intellectus, voluntas, concupiscibilis et irascibilis.

LECTIO SECUNDA

132. Obiectum intellectus est ens verum tota sua latitudine, ingrediente veritate non ut ratione formali, sed ut conditione, ut docet D. Thomas, Iª parte, quaest. 16, art. 3, ad 3 et inibi Caietanus (8). Obiectum voluntatis est bonum in tota etiam latitudine sua apprehensum ab intellectu. Bonum etiam est obiectum concupiscibilis et irascibilis, at non apprehensum ab intellectu, sed bonum sensibile ; per ordinem ad quod diversificantur istae potentiae ab omnibus aliis ; inter se tamen differunt modo dicto numero 93.

133. Has ergo quatuor potentias subiecta diversarum virtutum esse dicimus; ita quod virtutes perficientes in ordine ad verum subiectantur in intellectu, perficientes autem in ordine ad bonum subiectantur in appetitu, ita taliter quod, si bonum in ordine ad quod perficiunt requirit ut conditionem propositionem intellectus, subiectantur in appetitu rationali ; eae vero quae respiciunt bonum sensibile, si illud absolute sumptum respiciunt, subiectantur in concupiscibili ; si vero illud respiciunt ut arduum, in irascibili.

134. Harum potentiarum actus ex se solum dicunt suam entitatem et speciem, nullam tamen, prout sic, dicunt rectitudinem aut deformitatem ; hanc quippe solum dicunt, quatenus procedunt a potentia informata aliquo habitu ; et recti sunt, quando habitus est rectus ; mali vero, si deformis. Mali habitus, quorum extirpationi purgatio activa navavit operam, cupiunt redire ac de novo in potentiis subiectari ; quod ut non assequantur, virtutes in via illuminativa exercentur.

135. Potentiae dictae quamvis conveniant in hoc, quod mediis suis actibus aequaliter sese ostendunt, observandum est tamen actiones appetitus sensitivi passiones dici, actiones vero intellectus voluntatisque operationes nominari. Et hoc non ideo est, quia priores potentiae non sint activae et in posterioribus sua passio non detur ; quippe, teste Philosopho (9), intelligere est quoddam pati ; et appetitus sensitivus vere appetit fugitque, quod activitatem sonat. Dicuntur tamen passiones actus appetitus, quia fiunt cum corporali transmutatione, ut vidimus numuro 96 ex D. Thoma; Iª IIªe, quaest. 22, art. 3 ; nomen vero operationis tribuitur actibus intellectus et voluntatis eo quod talem transmutationem non dicunt, utpote spirituales et organo non affixi.

LECTIO TERTIA

136. Ex dictis habetur requiri virtutes ut actus dictarum potentiarum rectificentur, ad quod omnino necessaria est horum actuum notitia ; sine illa enim nec discipulus progredi, nec magister eum valebit dirigere ; res enim omnino necessaria est ut possit unusquisque munus suum obire.

137. Igitur horum actuum exactam et

(8) cf. *S. Thomae Aq. opera omnia,* ed. Leonina, t. IV, p. 207.

(9) *De anima,* lib. III, cap. 4, num. 9 sqq.; ed. Didot, t. III, p. 468a ; Bekker, 429b, 25. — S. THOMAS, *in III de anima,* lect. IX; ed. Vivès, t. XXIV, pp. 163a-164b ; I, q. 79, art. 2, *sed contra.*

operosam notitiam ex nostris Salmanticensibus, *De virtutibus* (10) petenda est. Nos vero aliqua dicemus. Actus intellectus alii sunt speculativi et alii practici. Primi sunt tres illi actus, quos, dum Summulistam ageres, didicisti et explicant Complutentes (11) ; suntque simplex apprehensio, iudicium et discursus, quorum naturam et virtutem retinere debes ut contemplationis notitiam nanciscaris. Actus practici sunt in duplici differentia ; nam alii sunt practici per se, alii vero per accidens. Hi sunt ipsi actus speculativi, illis enim per accidens admiscentur actus voluntatis quo practici fiunt, ut cum applicat intellectum ad speculandum vel gaudet speculatione.

138. Practici per se ii sunt, qui per se ad practicam spectant, quae voluntatem erga bonum dirigit. Ex his alii versantur circa finem et alii circa media. Primi non habent aliud nomen nisi *iudicium practicum*. Ex his vero qui versantur circa media, prior est *consilium,* per quod media explorantur. Secundus dicitur *sententia,* qui cum omni rigore dicitur *iudicium practicum ;* hic ex pluribus mediis a *consilio* inventis eligit illud, quod hic et nunc iudicat magis idoneum; quod si per *consilium* unicum tantum medium inventum est, tunc non erit opus alterius iudicii praeter illud, quod in ipso consilio clauditur. Ultimum sequitur *imperium* et est actus omnibus aliis perfectior ; eo siquidem dirigitur voluntas ad exsecutionem operis et ad illum iudicium et consilium ordinantur.

139. Actus voluntatis alii respiciunt finem, alii vero media. Ex primis prior est *simplex volitio,* qui potentiae nomine dicitur voluntas ; et illo amatur finis absolute et sine respectu ad media nec ad consecutionem. Secundus actus est *complacentia,* qui supra affectum prioris addit imperfectam quamdam fruitionem finis, quem in apprehensione incipit possidere. Tertius est *dilectio* et addit unionem inter amantem et amatum quatenus unum reputantur. Quartus est *intentio* et respicit finem ut per media consequibilem. Quintus est *fruitio* et *quies* in fine adepto vel secundum rem et sic est perfecta, vel secundum apprehensionem et sic est imperfecta.

140. Ex iis quae media respiciunt, primus est *consensus,* quo voluntas media omnia a ratione proposita sine alicuius exclusione approbat, quod dicitur *consentire.* Secundus est *electio,* quo voluntas ex mediis propositis approbatisque unum aut aliqua assumit, illud aut illa aliis praeferendo ; et quod eligit, est quod solum exsecutioni mandatur. Si vero *consilium* non plura, sed unicum tantum medium proponit ; tunc consensus et electio non sunt duo realiter actus, sed idem, qui ut approbat est consensus, et ut praefert aliis quae non placent, est electio. Tertius est *usus,* quo voluntas applicat alias potentias ad operandum. Dividiturque in activum, qui est ipse actus elicitus a voluntate ; et passivum, qui elicitur ab aliis potentiis ex applicatione et imperio voluntatis ; et hinc provenit celebris illa divisio actuum in elicitos imperatosque.

141. Hi sunt actus intellectus et voluntatis,quos debet conprehendere magister ut sobrie suum ministerium impleat. Observetque quod in voluntate pro quavis actuum serie ponitur unica virtus ; quia cum virtus sit boni operis consummativa (12) et bonum voluntatis non compleatur usque ad assecutionem finis ; propterea una sola virtus perficit omnes voluntatis actus. In intellectu autem aliter res se habet ob oppositam rationem; unde pro diversis actibus, etiam in eadem serie, ponuntur diversae virtutes ; quia rectitudo intellectus in quovis horum actuum habet suum complementum. Sic edocemur a D. Thoma, IIª IIªe, quaest. 51, art. 2. Vide nostros Salmanticenses in elucidatione art. 6, Iª IIªe, quaest. 57 (13).

(10) *Tractatus XII : De virtutibus ;* ed. V. Palmé, t. VI. Cf. infra *Appendix.*

(11) *Logica,* summulae, prooem., ed. Francofurti 1629, p. 2.

(12) Ia IIae, q. 56, a. 5.

(13) Id est : *Tract. XII : De Virtutibus,* ed. V. Palmé, t. VI, pp. 291 sqq.

LECTIO QUARTA

142. Ut autem materia haec melius percipiatur, eius praxim proponemus. Ordinem quem inter se servant actus voluntatis et intellectus texentes. Sit finis ipsa *virtus,* cuius bonitatem posse debereque omnes nostras potentias movere nemo ignorat.

143. Igitur relate ad hunc pulcherrimum finem primus actus qui in nobis datur est *iudicium* minus rigorose tale, quo intellectus finis bonitatem absolute et sine ordine ad media proponit ; unde medio hoc actu proponit intellectus bonitatem virtutis ; huic correspondet ex parte voluntatis *simplex volitio,* qua *virtus* sine ordine ad media amatur. Sequitur etiam ex parte voluntatis *simplex complacentia,* qua voluntas sibi complacet de eo quod iam aliquomodo possidet, hoc est, in apprehensione. Adhuc ex parte voluntatis sequitur dilectio, qua amans virtutem reputat eam quasi idem sibi. Ad istum actum sequitur ex parte etiam voluntatis *imperfecta fruitio,* quae est delectatio seu quies in fine in apprehensione adepto.

144. Nec mireris ad unicum actum intellectus, scilicet *iudicicium,* sequi ex parte voluntatis tot actus ; nam hoc evenit, vel quia inter quemvis actum voluntatis mediat illud primum iudicium proportionans se cum actu, cui immediate praecedit. Unde sicut iudicium de bonitate praecedit simplicem volitionem; ita ad hanc sequitur ex parte intellectus iudicium, quo voluntati proponitur debere sibi complacere de fine iam aliqualiter possesso, ad quod iudicium sequitur in voluntate *simplex complacentia.* Vel evenit, quia ex quo voluntati proponitur bonitas finis, efficacia talis propositionis tanta est, ut ea sola et virtus ametur, et voluntas sibi in ea complaceat, et diligatur, et imperfecte fruatur. Et hoc secundum iudicamus verius.

145. Ad hos omnes actus sequitur in intellectu *iudicium practicum* magis proprie tale, quo iudicatur de convenientia virtutis ut per media consequibilis. Et correspondet in voluntate *intentio,* qua ipsa in virtutem ut per media consequibilem fertur. Sequitur in intellectu *consilium,* quo explorantur media quibus virtus consequatur ; et correspondet in voluntate *consensus,* quo consentit et media approbat. Sequitur in intellectu *sententia* seu *iudicium practicum* cum omni proprietate tale, quo ex omnibus mediis propositis et approbatis quod magis conveniens iudicatur, eligitur ; huic in voluntate correspondet *electio,* qua eligitur medium illud quod proponitur. Sequitur in intellectu *imperium,* quo dirigitur voluntas ut opera faciat quibus virtutem obtineat, quod facit per actum qui vocatur *usus,* activus scilicet et passivus ; qui quidem est actus voluntatis applicans alias potentias ad operandum et actus ipsarum potentiarum. Insuper correspondet *possessio* et *consecutio* finis per intellectum, tandemque sequitur *fruitio perfecta* in virtute secundum rem adepta.

LECTIO QUINTA

146. Debent animarum directores omni sollicitudine vigilare in discernendo veras virtutes a vitiis, ait D. Gregorius, II[a] parte *Past.,* cap. 9 (14) ; quod facere non possunt quin ipsas cognoscant. Immo ut discipuli virtutes ament, opus est ut illas non ignorent. Non enim potest voluntas in incognitum ferri. Unde de virtutibus agendum nobis est quae actus nuper dictos informant. Non est instituti nostri hanc materiam plena manu tractare, sed aliqua dicere obligamur ut virtutum notitia utcumque haberi possit.

(14) *Regulae pastoralis liber,* Parte II, cap. 9 (al. 20) ; Migne, P. L., t. 77, col. 44 : *Necesse est ut rector animarum virtutes ac vitia vigilanti cura discernat.*

147. Virtus ergo definitur a Magistro in II *Sent.*, dist. 27 (15), per hoc quod sit : *Bona qualitas mentis, qua recte vivitur, qua nullus male utitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur.* Quam definitionem adducit et approbat D. Thomas, I^{a} II^{ae}, quaest. 55, art. 4 (16). In illa particula *qualitas* habet rationem generis, per quam convenit virtus cum omnibus illis qualitatibus quae virtutes non sunt. Et licet qualitas sit genus remotum relate ad virtutem, potuit haec per illam definiri, quia, ut docet Aristoteles, II *Topicorum,* cap. 2 (17) recte definitur homo, sive dicatur *animal rationale,* sive *vivens sensibile rationale ;* cum per illam differentiam *sensibile vivens,* quod est genus remotum ad hominem, fiat illi proximum ; quod idem evenit in nostro casu. Subsequentes enim particulae omnes habent rationem differentiae, quibus completur adaequata definitio. Ly *bona* explicat differentiam virtutis a vitio et aliis qualitatibus rem male disponentibus. Per particulam *mentis* differt ab habitibus bonis corporeis, ut sanitas. Unde ly *mentis* designat virtutis subiectum esse potentias rationales quae tales sunt essentialiter, ut intellectus et voluntas, et etiam participative, ut potentiae sensitivae illae de quibus egimus numeris 130 et 131 in fine. Similiter poteris dicere per eandem particulam differre virtutem a gratia habituali ; quippe subiectum huius est anima, quae, ut asserunt nostri Salmanticenses, tract. XII, disp. 1, num. 62 (18) non hic intelligitur nomine *mentis.* Unde sicut per hanc particulam differt a qualitatibus quarum subiectum est corpus, sic et ab illa quae non in potentiis animae, sed in anima ipsa subiectatur.

148. Dicitur etiam *qua recte vivitur,* unde signat virtutem esse principium proximum operandi ; non enim sumitur pro esse, sed pro operari ; per quod adhuc differt virtus a qualitatibus quae non sunt operativae, ut sanitas et aliae ; etiam a gratia quae non est immediate operativa. Insuper differt a donis Spiritus Sancti ; his enim recte vivitur per instinctum seu illustrationem extraordinariam eiusdem Spiritus Sancti. Virtute vero recte vivitur non transcendendo omnes regulas communes, sed sequendo dictamen rationis per prudentiam perfectae. Additur *qua nullus male vivitur,* per quod differt ab illis habitibus seu qualitatibus quibus potest quis uti male, ut sunt opinio, fides humana, character et similes. Per particulas suprapositas definitur virtus acquisita ; ut autem definitio conveniat virtuti infusae,

149. Additur *quam Deus in nobis sine nobis operatur.* Nam virtutes acquisitas nobiscum Deus operatur, infusas vero sine nobis ; hoc est, virtutes acquistas acquirimus gratia Dei active concurrentes ad earum productionem ; ast infusas solus Deus effective causat concurrentibus nobis solum materialiter et dispositive ; per quod patet sufficiens differentia has inter virtutes et omnium earum ab aliis qualitatibus quae virtutes non sunt.

LECTIO SEXTA

150. Multipliciter dividitur virtus, ut passim apud auctores reperies, ex quibus duas solum divisiones proponam. Primo dividitur in politicam, purgatoriam et purgati animi. Divisionem hanc tradit D. Thomas, I^{a} II^{ae}., quaest. 61, art. 5. Divisum huius divisionis non est virtus ut sic, sed virtus moralis ; propterea D. Thomas solius virtutis cardinalis meminit dum tradit hanc divi-

(15) i. e. Petrus Lombardus (alias Magister Sententiarum), II *Sent.*, dist. 27 ; *Opera omnia D. Thomae,* ed. Vivès, t. VIII, p. 359b : *Bona qualitas mentis qua recte vivitur, et qua nullus male utitur, quam Deus solus in homine operatur.*

(16) Et etiam II *Sent.*, dist. 27, q. 1, a. 2 ; ed. Vivès, t. VIII, pp. 364-366.

(17) Sic in antiquis editionibus ; sed requiritur : *VI Topicorum,* cap. 5, num. 5 ; ed. Didot, t. I, p. 241 ; Bekk., 143a, 22.

(18) *Tract. XII : De virtutibus,* disp. 1, dub. 4, §. 1, num. 62 ; ed. V. Palmé, t. VI, p. 226.

sionem, ut patet ex titulo articuli praecitati ; quod non ideo fecit, quia sentiret solas virtutes cardinales sub illa divisione comprehendi, sed quia ad virtutes cardinales reducuntur omnes virtutes morales ex eodem Angelico Praeceptore in prologo II^{ae} II^{ae}. Unde idem est virtutes cardinales dividere ac morales.

151. Insuper debes cum Caietano (19) observare, quod data divisio *non est virtutum secundum essentiam ; sed secundum statum, et actus perfectionem.* Quare eaedem virtutes prout in uno statu sunt politicae et prout in alio sunt purgatoriae aut purgati animi. Unde D. Thomas citatus ad 2 (20) ait : *Politicae virtutes moliunt passiones, id est, ad medium reducunt ; purgatoriae auferunt : tertiae, quae sunt purgati animi, obliviscuntur.* Ex quibus habes bene dixisse nostrum Ioseph a Spiritu Sancto in sua *Catena mystica,* col. I, prop. 8, r. 2 (21) : virtutes politicas esse proprias incipientium, purgatorias ad proficientes attinere, purgati autem animi ad perfectos spectare. Unde ipsae virtutes quas homo habet ante purgationem activam et in ipsa purgatione, sunt politicae. Eae vero quae purgationem passivam non supponunt, purgatoriae sunt; ac denique illae quae tam ad activam quam ad passivam purgationem sequuntur, sunt virtutes purgati animi. Vide dicta numero 29, quia ex his illa percipies et ex illis ista facillime penetrabis.

152. Aliter dividitur virtus in theologicam, intellectualem et moralem. Virtus theologalis habet Deum immediate pro obiecto, relate ad quem potentias perficit; illa siquidem Deo iungitur mens humana ex D. Thoma, I^{a} II^{ae}, quaest. 68, art. 4 (22). Virtus haec theologica est triplex, scilicet Fides, Spes, Caritas ; quae superant perfectionem omnium aliarum virtutum ; immo et donorum perfectionem excedunt, ut docet D. Thomas, loco citato et II^{a} II^{ae}, quaest. 9, art. 1, ad 3.

153. Fides ex D. Paulo, *Ad Hebraeos,* XI (23), est *sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Dicitur *substantia,* tametsi accidens sit ; quia ex D. Thoma, II^{a} II^{ae}, quaest. 4, art. 1 in corpore, *substantia solet dici prima inchoatio cuiuscumque rei, et maxime quando tota res sequens continetur virtute in primo principio.* Quiaque fides est primum fundamentum basisque totius supernaturalis fabricae, propterea dicitur *substantia.* Dicitur *rerum sperandarum,* licet spes non dicatur rerum credendarum ; quia omne quod spe theologica speratur, creditur ; sed non e contra, cum Verbum divinum carnem sumpsisse credamus, non autem speremus. Quippe spes solummodo ad futura extenditur ; fides vero etiam ad praesentia praeteritaque terminatur. Dicitur *argumentum,* non quia argumentativa sit, sed quia sicut demonstratione convincitur intellectus ad assentiendum conclusionibus, sic fide captivatur ut assensum praestet revelatis rebus. Dicitur *non apparentium* quia, ut patet ex *Ad Romanos,* VIII (24), *quod non videmus, speramus.*

154. Per se loquendo non datur fides sine spe, quamquam per accidens dari possit, ut patet in his qui desperant. Subiectum fidei est intellectus. Ex quo tamen non sequitur ipsam esse virtutem intellectualem : ait enim D. Thomas, III *Sent.,* dist. 23, quaest. 2, art. 3, quaest^{la} 3, ad 1 (25) : *Non omnem habitum, qui habet pro subiecto intellectum posse dici virtutem intellectualem, nisi perficiat intellectum et quantum ad obiectum, et*

(19) *In Iam IIae,* q. 61, art. 5, §. 1 ; *S. Thomae Aq. opera omnia,* ed. Leonina, t. VI, p. 399a: *non est distinctio virtutum secundum essentiam ;...*

(20) Ia IIae, q. 61, a. 5, ad 2 ; ed. Leonina, t. VI, p. 399a: « Unde Plotinus dicit quod *passiones politicae virtutes molliunt,* id est ad medium reducunt ; *secundae,* scilicet purgatoriae, *auferunt ; tertiae,* quae sunt purgati animi, *obliviscuntur* ».

(21) *Cadena mystica carmelitana,* col. I, prop. 8, resp. 2 ; ed. 1678, p. 52b.

(22) ad 3.

(23) v. 1.

(24) v. 25.

(25) Ed. Vivès, t. IX, p. 361a.

quantum ad modum actus. Et licet fides perficiat intellectum quantum ad obiectum, scilicet dirigens illum ad verum, non autem quantum ad modum actus ; quia modus proprius actus intellectus est clare procedere, quod omnino repugnat fidei ; atque adeo virtus intellectualis non est, de cuius ratione est, quod clare procedat quantum est ex parte sua. Quod dicimus propter theologiam, quae licet in viatoribus obscure procedat, hoc tamen est per accidens ratione status ; in patria autem aliter procedet ; quod de fide verificari nunquam potest, quia accedente lumine perit.

155. Spes definitur per hoc quod sit: *Habitus infusus, quo voluntas firmiter tendit in Deum, ut in bonum arduum futurum consequi possibile ipsius Dei auxilio* (26). Quae definitio clarissime huius virtutis naturam ostendit, praesertim suppositis quae circa spem, quae est passio appetitus, diximus numeris 99 et 104.

156. Caritas est virtus *qua diligitur Deus propter se, et proximus propter Deum, et in Deo.* Sic Magister in III *Sent.,* dist. 27 (27) ; ex qua definitione habetur obiectum caritatis esse Deum et proximum. Deus est obiectum primarium, cum per se et propter se attingatur a caritate. Proximus autem est obiectum secundarium, cum attingatur propter Deum. Haec virtus omnium est virtutum regina, cuius imperio subsunt. Illaque constituuntur tres illae viae, per quas in praesenti ambulamus (28).

157. Virtus intellectualis est, quae perficit intellectum in ordine ad verum ; dividiturque in intelligentiam, sapientiam, scientiam et artem. Omnes illae in intellectu subiectantur, illum dirigunt iuxta modum ipsius intellectus ; eoque intellectuales dicuntur. De his virtutibus non plura dicemus, tum quia parum conducunt ad nostrum propositum, tum quia earum notitia habetur apud nostram *Logicam Complutensem,* disputatione 20 (29).

158. Virtus moralis dicitur a *more ;* quod nomen significat inclinationem ad aliquid ; quiaque hoc quod est ad aliquid inclinari est proprium potentiae appetitivae, quae ex natura sua fertur ad res, ut passim adstruit D. Thomas (30) ex Augustino in illo notissimo dicto, quod iam in paroemiam abivit : *Amor meus pondus meum, eo feror quocumque feror* (31) : propterea virtus moralis illa dicitur, quae dependenter a prudentia et eius regulis perficit appetitum et in ipso subiectatur.

159. Virtus moralis dividitur in acquisitam et infusam. Quid autem sit virtus acquisita infusaque diximus numero 147 (32). Virtutes infusae infunduntur omnes simul cum gratia ; adeoque connexae sunt cum caritate, ut nec sine caritate dari possint, nec caritas sine illis, ut docet D. Thomas, quaest. 4 *De virtutibus,* art. 2 (33). Virtutes acquisitae in statu perfecto etiam dependent a caritate ; si vero sumantur quoad essentiam, possunt sine caritate dari, cum videamus peccatores faciliter elicientes harum virtutum actus.

160. Haec sufficiant pro utcumque ostendenda virtutis pulchritudine ; qui plura voluerit, adeat inter scholasticos nostros Salmanticenses in *Arbore virtutum* (34) et inter mysticos nostrum Ioannem a Iesu Maria in *Schola orationis,* tractatu VI (35). Ubi omnia haec plene planeque discussa reperiet.

(26) Salmanticenses, *Arbor praedicamentalis virtutum,* num. 18 ; ed. V. Palmé, t. VI, p. 425a : *Habitus infusus, per quem voluntas...*

(27) Ed. Vivès *Operum omnium D. Thomae,* t. IX, p. 417a : *Caritas est dilectio qua diligitur Deus propter se, et proximum propter Deum vel in Deo.*

(28) cf. IIa IIae, q. 24, a. 9 et q. 183, a. 4, ad 1. — cf. supra num. 39.

(29) disp. 19 et 20 ; Francofurti, 1629, pp. 397-438. — Complut. Abbrev., *Logica,* disp. 19 et 20 ; ed. Lugduni, 1670, t, I, pp. 444-485.

(30) Ia IIae, q. 58, a. 1.

(31) *Confessionum* lib. XIII, cap. 9 ; Migne, P. L., t. 32, col. 849 : *Pondus meum amor meus ; eo...*

(32) num. 147-149.

(33) Ed. Vivès, t. XIV, p. 303.

(34) Ed. V. Palmé, t. VI, pp. 408-510.

(35) *Schola de oratione et contemplatione..., tract. VI, De Virtutibus ; Opera omnia,* ed. Coloniae Agrippinae, 1650, t. II, pp. 581a-590b ; ed. Florentiae, t. II, pp. 537b-546a. — Cf. infra *Appendix.*

LECTIO SEPTIMA

161. Omnes dictae virtutes pertinent ad omnes tres status viae perfectionis. Verum ut purgatoriae sunt, sunt propriae viae illuminativae ; unde ad eum attinet in acquisitione harum virtutum laborare ; proptereaque per ordinem ad hanc acquisitionem definitur. Cum autem director viderit discipulum magno desiderio proficiendi in virtute affectum, tunc credere potest virtutem in eo esse eo perfectionis gradu, qui proprius est huius status ; quippe ea est virtutis pia indoles, ut semel possessa gustataque corda gustantium inflammet, ut illam magis ac magis degustent (36).

162. Ut autem prudens iudicium efformet, exploret, si discipulus prompte delectabiliterque eos virtutum actus eliciat, quos prius non nisi difficulter eliciebat ; siquidem est vox expertissimi Bernardi, *Epistola* 72 (37) : *Absque dubio virtutem habet, qui non se difficilem, et morosum ad eius opera, sed agilem, et expeditum advertit.* Quod ut non obscure cognoscat, videat, si discipulus caret vitiorum molestissima lucta et passionum importuno tumultu. Quia cum sit de ratione virtutis reprimere vitia contraria et elicere actus proprios, cum hos elicit sine illorum pugna, est signum certum vitia repressa passionesque moderatas esse ; atque adeo tunc virtus perfecte dominatur exterminatis contrariis. Hocque est totum proficientium exercitium.

163. Proficientium enim est propria contemplatio, ad quam habendam omnino requiruntur virtutes ; quod de theologicis nemo dubitare potest. De moralibus vero idem asserendum est ; quia licet illae virtutes pertineant essentialiter ad vitam activam, dispositive tamen ad contemplativam pertinent ; quia, ut ait D. Thomas, II^{a} II^{ae}, quaest. 180, art. 2 : *Virtutes morales impediunt vehementiam passionum, et sedant exteriorum occupationum tumultus.* Unde cum contemplatio sit summa quies animae profundumque ipsius silentium, quacumque inordinata commotione perturbatur. Indidemque convincitur conducere ad exercitium contemplationis virtutes morales, quae removent hoc quod prohibet contemplationem. Cuius natura proprietatesque infra commodius aperientur. Dictisque habes ea in quibus via illuminativa consistit ; purgationeque passiva in alium locum, ut saepe dixi, relicta.

SYNTAGMA QUARTUM

De via unitiva, quae est tertius modus particularis Deum sciendi.

164. Sicut argumentatio est inter modos sciendi dialecticos perfectior, quia in eam alii ordinantur, sic et via unitiva perfectior est inter mysticos modos sciendi ; in illam quidem aliae viae, ut sint viae perfectionis, referuntur. Et hoc est primum caput similitudinis versantis hos inter modos sciendi. Insuper sicut argumentatio unum ex alio deducit sicque subiecti proprietates ostendit ; ita via unitiva Dei ineffabiles proprietates contemplandas proponit. Denique in argumentatione propter identitatem extremorum habitam cum medio in praemissis uniuntur maior minorque extremitas in conclusione ; quae unio in argumentatione perfectissima evenit per hoc quod minor extremitas subiiciatur subsitque extremitati maiori. Quod certe datur in via unitiva, eo unitiva dicitur ; quippe post tot toleratos labores, post tot praecedentium viarum exercitia, in hac unitur

(36) « *Degustet.* » in I et Neapol. ed.

(37) Perlustratis omnibus S. Bernardi epistolis tum genuinis, tum dubiis ac spuriis locum hunc invenire non potui apud Migne, P. L., t. 182.

minor extremitas cum maiori ; anima scilicet cum Deo, ei omnimode subiecta. De hac supereminenti via locuturus pauca dicam ; quia postmodum de oratione unionis, quae est specialis orationis species ad hanc unitivam viam attinens, acturus sum.

LECTIO PRIMA

165. Quae hactenus dicta sunt, sunt dispositiones ad dicenda ; quippe via purgativa illuminativaque disponunt animam ut viam unitivam ingrediatur. Via unitiva potest dici : *Oratio manifestativa Dei per aestuantissimum studium ad osculum oris ipsius.* Meta huius viae subindeque totius perfectionis est intima unio cum Deo. Hanc anima desiderat ex quo viam spiritus ingreditur. Non tamen eodem modo in omnibus statibus afficitur hoc desiderio ; quippe in incipientibus et proficientibus et tepidum est, et non ita purum, cum adhuc per ignem et aquam purgationum non transierint. Insuper quia incipientes occupati sunt in pugna culparum ; proficientes vero in acquisitione virtutum ; quae occupatio est eis propriissima et principalissima ; atque ideo non respiciunt immediate unionem, sed disponuntur ad illam. Perfecti autem cum iam passiva spiritus purgatione examinati sint, totis viribus in hanc unionem tendunt, quam immediate respicit quidquid operantur. Unde tametsi exerceantur in heroico virtutum exercitio (de quo nostrates affatim in praesenti agunt), hoc exercitium non est eorum cura praecipua, sed caelestis illa unio; quippe verbo et opere anima in hoc felicissimo statu constituta clamat : *Mihi adhaerere Deo bonum est, et ponere in Deo meo spem meam* (1). *Quid mihi est in Coelo, et a te quid volui super terram* (2) ? *Deus cordis mei* (3). *Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae, ut inveniam te foris, et deosculer te, et iam me nemo despiciat* (4). *Dilectus meus mihi, et ego illi* (5). *Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur* (6). Tandemque, ne multus fiam, si plura scribo, inquit : *Osculetur me osculo oris sui* (7). Haec eius mens, ipsius hoc studium ; quod dum assequitur, sitibunda quaerit, queritur palabunda. Nec mirere; quia plurimo sole acta, sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita Deum suum desiderat fontem vivum, aquas propinantem in vitam aeternam salientes, quas, qui hauserit, in aeternum non sitiet, quamquam sitiat (8).

166. Ex dictis nota manet congruitas datae definitionis. Dicitur enim via unitiva *Oratio manifestativa Dei,* et in hoc convenit cum viis praecedentibus ; ab iis tamen differt per subsequentes particulas ; quod ut noscas, scire debes ex D. Bernardo, *sermone 52* (9), animam perfectionem inhiantem triplici modo singularissimo ad suum dilectum accedere, quem *osculi* nomine exprimit mellifluus Pater. Primum osculum dicit esse *osculum pedis ;* secundum *osculum manus ;* tertium denique *osculum oris.* Et ipse D. Bernardus, cuius est haec divisio et nominatio, applicans singula singulis ait : quod *osculum pedis* est proprium incipientium, qui peccata sua deplorantes ad pedes Domini procumbunt enixe veniam petentes. Similiter asserit *osculum manus* esse proprium proficientium, qui virtutum splendore aurei, iam intra amicorum classem, vocati e servorum numero, numerantur ; subindeque a pedibus ad manus ascendunt. *Osculum oris,* ait Bernardus, est unio illa divina,

(1) *Ps.* 72, v. 28 ; ed. Hetzenauer, p. 524 : *Mihi autem adhaerere Deo bonum est : ponere in Domino Deo spem meam.*
(2) *Ps.* 72, v. 25 ; *ib.* : *Quid enim mihi est in caelo ? et...*
(3) *Ps.* 72, v. 26.
(4) *Cant.,* c. VIII, v. 1.
(5) *ib.,* c. II, v. 16.
(6) *ib.,* c. I, v. 12.
(7) *ib.,* c. I, v. 1.
(8) cf. *Ps.* 41, v. 1 ; *Ioan.,* c. IV, v. 13 et 14.
(9) *Serm. IV in Cantica ;* Migne, P. L., t. 183, col. 796-798.

qua supremus omnium Dominus animae copulatur ; non iam ut Dominus cum servis incipientibus ; nec ut amicus cum amicis proficientibus ; sed ut pientissimus sponsus cum sua dilectissima sponsa, quae deliciis affluens innixaque super dilectum suum (10) fortiter illum apprehendit tenetque, nec dimittet (11), quia aquae multae non poterunt extinguere hanc ferventissimam caritatem (12), nec flumina obruent illam ; est enim fortis ut mors dilectio haec (13).

167. Unde particulae illae per *aestuantissimum studium ad osculum oris ipsius* non incongrue huius viae naturam declarant ; in ea siquidem considerari debet terminus et medium per quod in illum terminum itur. Terminus est unio ipsa ; medium vero est totum illud spatium, in quo anima est ab ingressu in statu perfectorum usquedum Deo unitur. In cuius spatii progressu unionem tametsi non habeat, ambit sub nomine *osculi oris* dicens : *osculetur me osculo oris sui* (14). Quare tradita definitio per propriissima definiti eius naturam ostendit.

LECTIO SECUNDA

168. Omnibus huic sacratissimae unioni inhiandum est et praecipue iis, quorum est in perfectionem ire et die ac nocte in orationibus vigilare. Quamobrem, carissimi, estote fortes in bello et pugnate vigiles cum antiquo serpente (15) vos veneno suae invidiae ab hac felicitate retrahere sollicitante. Nec vos deterreat asperum certamen, quod aggredimini ; sed introspicite fastigium, in quod vocamini. Durissimi sunt, fateor, labores, quos ambientes hanc felicitatem perpetiuntur, si absolute aut in seipsis considerentur ; sed disparent futilissimi, si cum fine quem apprehendunt, conferantur. Audite divinum oraculum apud *Isaiam*, cap. LV (16), dicens : *Omnes sitientes venite ad aquas, et qui non habetis argentum properate, emite et comedite. Venite, emite absque argento, et absque ulla commutatione vinum, et lac.* Quod sic exponit D. Thomas ibi (17) : *Haec mystice exponuntur de aqua divinae sapientiae, quae gratis sitientibus datur.*

169. Quibus verbis omnes et speciatim eos qui eius angelico magisterio gloriamur, invitat Angelicus Magister ad hanc felicissimam unionem, eamque sub nomine scientiae proponit ut nos in illam alliciat. Quippe homo insignitur naturali appetitu ad scientias in easque maiori pondere debet ferri, quae appetibiliores sunt; unde cum nulla alia sapientia sit magis aut aeque appetibilis ac haec, quae nos cum Deo summo bono intime unit in ipsumque nos transformat ; propterea hanc ipsam sapientiam nobis desiderare debemus eam omnibus divitiis et deliciis praeferentes.

170. Si autem roges quo labore haec sapientia addiscitur ? Respondebo : illo ipso, quo aqua bibitur ; ideo Isaias illam dicit aquam : *Venite ad aquas.* Est tamen considerandum quod aqua potest vel ad sitientes referri, vel ad non sitientes comparari. Si ad sitientes comparatur, avide et facile bibitur, quamquam in sordido vasculo propinetur. Non sitientes vero aquam vel limpidissimam renuunt. His labor est aqua ; illis vero deliciae ; proptereaque Isaias non quoscumque ad has aquas vocat, sed solum sitientes invitat : *Omnes sitientes;* ut noscas, quod tibi sitienti aqua haec vel in augustiis contenta, contemptum non provocat, sed amorem ; tibi autem non sitienti nauseam offert, non delicias.

(10) *Cant.*, c. VIII, v. 5.
(11) *ib.*, c. III, v. 4.
(12) *ib.*, c. VIII, v. 7.
(13) *ib.*, c. VIII, v. 6.
(14) *ib.*, c. I, v. 1.
(15) *I Petri*, c. V, v. 8 et 9.
(16) v. 1.
(17) Ed. Vivès, t. XIX, p. 37a : *Haec autem mystice...*

Unde si illam sitires, minime pressuras, quas, dum premeris, pateris, patereris. Habet sitis haec vim divinam transmutandi : illa, veluti virga Moysi ostensa, aquae *Mara* dulcescunt (18) et sine illa vel ipsam dulcedinem amarissimam reputabis.

171. Si ulterius inquiras quo pretio haec sapientia comparatur ? Respondet Isaias : nullo, *absque argento,* et D. Thomas, *gratis* ; ut nemo ab acquisitione huius sapientiae excusetur, offertur gratis. Unde quotquot ad illam venire recusant inexcusabiles sunt. Vellem certe omnes semper in conspectu habere opusculum LXI et LXIII D. Thomae (19), ut noscerent huius unionis altitudinem pulchritudinemque et quomodo in ipsam debent toto conatu tendere.

172. Verum est, quod citatus D. Thomas, praesertim opusculo LXIII, loquitur de unione, qua in beatitudine Deo copulantur beati ; ast etiam verum est ex ipso Angelico Praeceptore, quem adducit noster Philippus a Sanctissima Trinitate iam citandus, hanc unionem esse in hac vita animae felicitatem et beatitudinem inchoatam. De quo videatur dictus noster Philippus tertia parte *Theologiae mysticae,* tract. I, art. 5 (20) ; nostrum *Mysticum directorium,* tract. IV, disp. 1, sect. 5 (21).

LECTIO TERTIA

173. Aliqua diximus lectione praecedenti, quae practice voluntatem moveant ad appetendam efficaciter hanc unionem, quae vitae unitivae meta est. Modo vero illam scholastice proponam, ut illam ex omni parte intellectus cognoscat indidemque moveat prorsus voluntatem.

174. Solet mystica unio vel solo suo nomine non capientes terrere, cum certe non sit adeo arduum eius naturam percipere. Igitur unio haec est duplex, scilicet intellectualis et affectiva. Prima est qua intellectus media fide seu dono aliquo Spiritus Sancti Deo unitur. Affectiva est qua voluntas unitur ipsi Deo media caritate. Hoc et nihil aliud est ista mystica unio. Anima siquidem ut Deo uniatur, uti debet his duabus potentiis et ipsarum actibus. Quiaque intellectus et voluntas, si nude accipiantur, nequeunt enti supernaturali uniri ; propterea requirunt formam elevantem, quae etiam sit principium actus supernaturalis, quo actu actu fiat unio haec. Haec forma in intellectu est fides aut aliud donum altius ; in voluntate vero est caritas. Verum istae potentiae ita uniuntur, ut una non possit mystice uniri sine alia. Voluntas non potest uniri quin uniatur intellectus ; et hoc tam mystice quam absolute ; quia cum unio voluntatis nihil aliud sit quam amare, debet praesupponi cognitio intellectus, voluntas enim solummodo in bonum cognitum tendit ; unde qui cognitionem aufert, aufert et volitionem. Intellectus licet possit uniri, hoc est cognoscere, quin voluntas amet ; hoc non erit unio mystica, de qua loquimur, ad quam requiritur quod idipsum quod intelligit intellectus, amet voluntas.

175. Quod ut penitius calleas, scire debes multipliciter posse Deum uniri creaturae. Primo sicut cognitum cognoscenti ; quae unio licet maxima sit, ut ex Aristotele et D. Thoma ostendunt nostri Complutenses, libro tertio *De anima,* disp. 17, quaest. 4 (22), non tamen est ad rem nostram, siquidem haec unio est valde generalis cuicumque cogno-

(18) *Exod.,* c. XV, v. 23-25.

(19) scil. Opusculum *De dilectione Dei et proximi,* in ed. Vivès opusc. LIV, t. XXVIII, pp. 324-394 ; et opusculum *De Beatitudine,* in ed. Vivès opusc. LVI, t. XXVIII, pp. 404-425.

(20) *Summa theologiae mysticae,* P. III, tr. I, disc. 1, art. 5 ; ed. 1874, t. III, pp. 37-43.

(21) ANTONIUS A SPIRITU SANCTO, *Directorium mysticum,* tr. IV, disp. 1, §. 5 ; ed. 1904, pp. 445-447.

(22) i. e. COMPLUT. ABBREV. seu IOANNES AB ANNUNTIATIONE, ed. Lugduni, 1670, t. IV, pp. 289 sqq. — COMPLUT., *De anima,* disp. 18, q. 4 ; ed. Lugduni, 1637, pp. 468 sqq.

scenti. Secundo unitur creatura Deo ut Deus est et hoc adhuc multipliciter ; nam potest uniri unione naturali et unione supra naturam. Unione naturali unitur Deus tripliciter creaturae. Primo per essentiam in quantum substantia Dei est intime in creatura. Secundo per praesentiam quatenus omnia sunt in conspectu eius aperta. Tertio per potentiam quatenus ipsius dominio omnia subsunt. Haec unio etiam communissima est, illa siquidem unitur Deus omnibus rebus.

176. Unio supernaturalis alia est substantialis et accidentalis alia. Prima est qua Deus substantialiter unitur creaturae ; et haec est propria et singularis Christi Domini, cuius humanitati sanctissimae unitus fuit substantialiter Deus, quae unio non est mystica, sed hypostatica. Unio accidentalis est quae fit medio dono aliquo accidentali ; quae adhuc duplex est, scilicet habitualis et actualis. Prima fit medio habitu supernaturali, nempe gratia et caritate ; et haec in pueris, in dormientibus et amentibus reperitur.

177. Actualis vero supernaturalis unio fit mediis actibus supernaturalibus ab iis habitibus ortis ; de qua unione loquimur ; dicimusque non posse intellectum media hac unione Deo copulari quin voluntas pariter copuletur. Haec enim unio est experimentalis. Unde non potest intellectus uniri Deo profundissima in ipso contemplando quin voluntas, illius obiecti bonitate allecta, ipsi etiam medio amore uniatur. Videatur Magister Vallgornera, quaest. III, disp. 2, art. 3, num. 2 (23).

178. Haec harum potentiarum unio dividitur in formalem et obiectivam. Obiectiva est conformitas potentiae cum obiecto. Formalis vero est conformitas duarum potentiarum in ordine ad idem obiectum. Unde tunc intellectus est obiective unitus, cum obiectum cognoscit secundum quod est in se, verbi gratia dum cognoscit Deum ut est ens per essentiam ut unum trinumque; tunc vero est unitus unione formali, quando ipse et alia potentia cognoscitiva conformantur in cognoscendo obiectum, sive illud ut est in se, sive aliter cognoscant ; verbi gratia duo intellectus creati vel intellectus divinus creatusque uniuntur formaliter, quando conformantur in cognoscendo Deum esse unum vel angelum esse accidens ; quia cum unio formalis consistat in proprio cuiusque actu (hic enim est medium, quo intellectus illi conformantur in obiecti cognitione, sicut in unione obiectiva actus est id, quo potentia unitur obiecto), propterea cum datur talis conformatio in actibus, datur unio.

179. Quae proportionabiliter de voluntate intellige cum hoc tamen discrimine, quod in potentiis cognoscitivis ut detur unio formalis, sufficit conformitas in cognitione obiecti *quod,* quidquid sit de aliis. Ast ut duae voluntates formaliter uniantur, debent ultra hoc, quod est idem obiectum diligere, convenire in fine volitionis ; aliter contrariae erunt, non conformes eae voluntates. Ut si duo velint eundem librum, sed non eidem, sed unus vult illum Francisco, alius vero Ioanni. Unus vult librum ut devoret, alius ut legat ; tunc enim tametsi eundem librum velint, non conformantur ; immo opponuntur voluntates illae. Unde, sicut antea diximus quod absolute potest intellectus uniri obiecto quin voluntas uniatur ; eodem modo dicimus quod, attenta natura unionis obiectivae et formalis, potest voluntas uniri obiective et non formaliter. Non tamen potest mystice uniri obiective quin formaliter uniatur ; quia si Deum amat et non ut debet, contrariatur divinae voluntati. Unde et debet amare Deum, et ut oportet, ut sic mystice obiective cum Deo uniatur et cum ipsius voluntate conformetur.

180. Unio haec dividitur in activam et passivam. Activa est quam per ordinariam gratiam habitusque fidei et caritatis potest homo pro libito exercere.

(23) i. e. *Mystica theologia ;* 3 ed., 1911, q. 3, disp. 2, art. 3, nº 565 ; t. I, p. 399.

Passiva est quam homo omnino gratuito recipit a Deo, etiam supposita gratia et aliis comprincipiis supernaturalibus ; quippe in eius receptione non se habet ut agens, sed ut patiens. Verum haec omnia ex dicendis cum de oratione unionis agam, magis aperientur.

LIBER SECUNDUS

De Signis.

Qui dialecticantur, dicunt signum esse *quod praeter speciem, quam ingerit sensibus, aliquid aliud facit in cognitionem venire* (1). Quam definitionem, prout iacet, admittimus pro signis mysticis, eaque ut inferiora praecontenta in ratione illa superiori definita cognoscimus, de iisque agere incipimus.

SYNTAGMA UNICUM

De signis mysticis.

Signorum notitia multum ardua dialecticis, est pene insuperabilis mysticis. Quia etsi multa scientia polleant virtutibusque praediti sint ; si Deus specialiter non adest lucem conferens, labuntur multoties, ut experientia testatur. In sequentibus lectionibus multiplicitatem signi mystici proponam, qua potuero brevitate simul et claritate.

LECTIO PRIMA

1. Tam arcana est via spiritus, tam diversae res quae passim in ea offeruntur, ut impossibile sit signa omnia adducere ; et hoc non solum respectu omnium animarum, sed etiam respectu unius. Continuo enim adeo diversa in eadem anima conspiciuntur, ut nec numerari valeant, nec cognosci. Unde semper recurrendum nobis est ad orationem, ad lectionem, ad consultationem cum expertis, ut sic possit veritas aliqualiter haberi. Scientes quod licet fumus sit signum ignis, multoties aquas fumigare videmus ; et discernere inter fumum superni ignis montes sanctitatis tangentis ac fumigare facientis (2), et inter vaporem abyssi animas devorare conantis, hoc opus, hic labor est et inextricabilis labyrinthus non nisi gratiae filo superandus, ut omnes vel gigantes sub aquarum catalysmo gementes confitentur.

2. Igitur signum mysticum dividimus primo in materiale et formale. Signum materiale voco id, quod provenit ab eo, quod habet rationem materiae, utpote ab individuali cuiusque complexione, quae certe plura parit, quae signant hominis ingenium et classem, ad quam pertinent multa quae in oratione eveniunt. Unde si harum rerum principium non attenditur, periculo manifesto subsunt discipulus et magister. Multa enim quae sunt certissimae pusillanimitatis effectus, sub larva divinae communicationis proponuntur; ut saepe evenire in patientibus deliquia materialia infra videbimus. Quare introspiciendum est, an ea quae spirituali eveniunt, signent pusillanimem conditionem, ut sic lapsus non infrequentes caveantur.

3. Signum formale est quod provenit

(1) Complut. Abbrev., *Artium Cursus, Logica,* Summulae, lib. II, cap. 1; ed. Lugduni, 1670, t. I, p. 13a. — Complutenses, *Artium Cursus, Logica,* Summulae, lib. I, cap. 1 ; ed. Francofurti, 1629, t. I, p. 8a. — S. Augustinus, *De Doctrina Christiana libri quatuor,* lib. II, cap. 1 ; Migne, P. L., t. 34, col. 35 : *Signum est enim res, praeter speciem quam ingerit sensibus, aliud aliquid ex se faciens in cogitationem venire.*

(2) *Ps.* 103, v. 32.

a spiritu ; quod subdividitur in illud, quod est a spiritu superiori et ab inferiori. Spiritus inferior est anima corpus informans hominemque constituens. Qui quidem spiritus attente considerari debet, ut qua arte, quibus exercitiis in perfectionem tendat, videatur. Non omnibus eadem exercitia prosunt, immo obsunt ; nec possunt omnes eadem regula regulari ; sicut nec possunt eadem mensura demetiri ; nec, quamquam eodem morbo graventur, eisdem medicaminibus mederi.

4. Spiritus superior ille est, qui supra hominis spiritum est ; eoque signum ab ipso proveniens partitur sicut ipse ; unde subdividitur signum spiritus superioris in bonum et malum. Malum est quod provenit a spiritu malo, nempe a daemone, qui tanta in via spiritus operatur, ut multo sale opus sit, ut eius mentita lux a luce veritatis separetur. Opplentur paginae innumerabiles, ut lamentabiles huius proditoris fallaciae dignoscantur ; nec possunt, nec valerent, quamvis litterae in paginas mutarentur.

5. Signum bonum subdividitur in increatum et creatum ; hoc provenit a principio creato, nempe ab angelo lucis ; et illud a principio increato, scilicet a Deo Optimo Maximo. In hac ultima divisione notandum est quod, sive signum sit a Deo, sive a bono angelo, semper bonum est animaeque proficuum. Unde in eorum distinctione non est immorandum ; sed circa alia dividentia ad aliqua pro praxi dicenda transeundum.

LECTIO SECUNDA

6. Circa signa materialia quae timiditatem individualem concernunt, nonnulla dicam libro sequenti, Syntagma 2, numeris 27 et 30. Modo vero dico quod magister notet, si discipulus melancholicus sit, vehemens, curiosus, inquietus, nec ulli cedere volens, et alias ipsius individuales proprietates consideret, ut possit dictamen prudens formare.

7. In primis mores praeteritos noscat media generali confessione, quae non solum sit ut peccata subiiciantur, verum ipsa peccata sumuntur ut signa, ut ex vitae praeteritae actibus aperiatur confitentis propensio. Eos qui multum peccavere, in mortificatione exerceat ; praesertim in iis, quae culpis praeteritis (servatis tamen servandis) contrariantur. Materia meditationis istorum sit propriae vilitatis consideratio et etiam novissimorum ; ut sic spes gloriae erigat, quem deprimit mortis, iudicii et tartarorum terror. Meditentur etiam vitam mortemque nostri indulgentissimi Redemptoris ; quod licet *Lucernae mysticae* (3) displiceat, omnibus tamen aliis mysticis placet, quo enim medicato bolo uti poterit aptiore, ut saevientem labendi consuetudinem valeat strangulare ? Cruore siquidem Dei Reparatoris offa efficitur, qua cancerberus sopitur et anima roboratur.

8. Si parum peccavit et praesertim si peccata potius fragilitatem quam malitiam et propensionem vitiosam exprimunt, ea, quae illi alii, meditetur ; licet magis in Redemptoris vita et morte quam in novissimorum consideratione exercendus sit. Et iste citius quam illi ad contemplationem accedat.

9. Si inquietus sit vivacisque ingenii, non proficiet in arcana solitudinis quiete pacificoque exercitio. Unde in piis considerationibus suum profectum quaerat, nec multum in discursibus propriae vivacitatis divagetur ; sed adepta meta discursus, in ea ut ut possit conquiescat. Si tamen vivacitas dicta associetur cum indole pacifica et tranquilla, signum est animae multum profecturae ; quia vivacitas ingenii deservit ad mysteriorum

(3) LOPEZ EZQUERRA (Ioseph), *Lucerna mystica pro directoribus animarum*, tract. I, cap. 8, num. 79, p. 18 ; Bassani, 1782, in-8°.

penetrationem, et genii tranquillitas ut lumen divinum felicius in anima radicetur. Unde isti ad quietam contemplationem dirigendi sunt.

10. Alii sunt pacifici et affectuosi, sed in operando tepidissimi, quibuscum maxima cura habenda est ; quia expositi sunt falaciis daemonis ; immo a seipsis falluntur, dum iudicant se in sublimi et arcana contemplatione positos. Et quies, qua tunc isti funguntur, non est simplex intuitus veritatis, sed genialis ipsorum tepiditas vel tepiditatis suae aspectus simplex ; quare hi in meditatione exercendi sunt, nec nisi post frequentia et repetita signa debent in contemplatione collocari.

11. Sunt alii ad ea solum quae secum voluptatem afferunt, proni, qui nimium confitentes et vitae laxitati dediti, sunt in operando intrepidi et inconsiderati. His applicanda est consideratio mortis, iudicii infernique, ut terror inde haustus eos ad mortificationem inclinet et ad rectitudinem vitae. Alii sunt inquieti, sed scrupolosi et melancholici ; et hi ad pacificam quietem parum apti sunt, tametsi in activa perfectione exerceri possint. Horum meditatio sit vita et passio Redemptoris, fidei mysteria et alia huiusmodi, quae scrupulos et melancholiam non foveant.

12. Videbis et alios inquietos, impatientes et adeo instabiles, ut a quocumque vento circumferantur. Isti penitius inepti ex se sunt ad contemplationem ; unde in virtutum exercitio manere debent et in meditatione vitae et passionis Domini. In quo per totam vitam permaneant, nisi evidentissime constet Deum eos in contemplationem vocare, quod si ita est, mutabit prius eorum genium ; quo in casu iam alia signa dabunt.

13. Sunt alii velut mortui et insensibiles, qui nec ad bonum, nec ad malum inclinantur. Isti inepti sunt ad contemplationem ; si namque in illa exercerentur, inciderent in otium turpe et illusiones ; eoque proprium eorum exercitium debet esse meditatio novissimorum. Alii denique sunt aridi, inaffectuosi, aliqualiter melancholici, sed nimium patientes et taciturni ; et hi aptissimi sunt ad contemplationem ; nam operantur per internum et abstractum a sensibus exercitium ; unde profundi, solitarii, abstracti et sine ulla adhaesione sunt ; eoque valde idonei ut Deum contemplentur.

LECTIO TERTIA

14. Multa quae ab eo, quod est materiale in homine, ortum ducere videntur, praetermitto ; ut ad signa quae animam ipsam magis concernunt, accedam. Quapropter, si post fervidam meditationem anima inclinatur ad exercitium activum, nempe ad proximorum salutem, vel ministrando infirmis, vel praedicando, vel alia huiusmodi pietatis opera exercendo; hoc signum est Deum velle hanc animam in exercitio externo operum misericordiae propriam quaerere perfectionem. Et quamquam non raro quiete contemplationis fruatur, frequentius per opera externa dirigetur ; et illa ipsa quies, qua aliquando fungetur, erit ut fortius ferventiusque activo exercitio intendat. Quod si in affectibus meditationis delicietur quieti pacique inclinata, exercitiumque activum, etsi vocata, non amat ; sed in illud non exit vel si exeat, citius ad suavem quietem redit ; haec profecto contemplativa erit ; eoque velut in contemplationem vocata duci debet.

15. Si autem ad exercitia activa vocata, dum illa exercet, quietae recollectioni inhiat ; deinque ei meditatio displicet ; haec certe vocatur ad exercitium mixtum ex actione et contemplatione ; quod notare debet director, ut obsequens lumini lucide illam dirigat et secundum quod viderit praevalere in vocatione, manuducat. Unde si vocatio ad activa est aequa-

lis vocationi ad interna, aequaliter iuxta utrumque munus dirigenda est ; si vero inaequalis est, inaequaliter dirigatur semper illam, quae praevalet, praeferendo.

16. Aliorum animae activa exercitia inutilissima anhelant ; ut sunt exteriores devotiones, cultus affectatus huic vel illi imagini ; qui, si videant patientis Redemptoris effigiem aut puerum Iesu in praesepio iacentem, illico in fletus exeunt, in eiulatus erumpunt. Quos et eiusdem furfuris alios belle excarpit Extaticus noster Parens D. Ioannes a Cruce, libro III *Ascensus,* cap. 27 et 34 (4). Isti, nisi moderentur, contemplativi non erunt ; est enim contemplatio valde seria, nec haec ridicula patitur. Quamobrem director eos qua potuerit prudentia dirigat, amictus patientia sicut vestimento ; quia frequenter conspiciet animam suam nauseare super gente ista levissima.

17. Denique aliae animae sunt, quae peracta meditatione statim in Deo quiescunt, quem ita fortiter tenent ut nullatenus dimittant, volentes illum introducere in domum matris et in cubile genetricis earum (5). Harum amor eo perfectior est quo nullum sensibilem experiuntur saporem, sed solitariae et quietae Domino suo adhaerent ; istae, si alias obedientes sunt et mortificatae, sunt aptiores aliis ad contemplationem. Quod si ultra hoc, quod est carere consolationibus, illas quoquo modo oblatas reiiciant ; istae adhuc meliores sunt ; quia per viam inviam et desertam et inaquosam(6) sanctum Deum suum in veritate quaerunt. Hi fortissimi lectulum Salomonis ambiunt, non ut in illo decumbant, sed ut lectuli delicias, eo validiores quo praesentiores, ad bella doctissimi, donec exsilium exsulet, calcent, iisdem in beatitudine redimiendi.

18. Plura alia signa, quae observare expedit, praetereo ; quia ex dictis poterit director colligere, quae necessaria sunt pro praxi sui ministerii, et Numinis ope opes aggregabit, quas, dum opus fuerit, dexter conferat.

LECTIO QUARTA

19. Emensis signis inferioribus, signa spiritus superioris occurrunt, eorumque aspectu veni in altitudinem maris veritus ne tempestas demergat me ; laborabo tamen clamans, dum spero in Deum vivum (7), qui illuminat abscondita tenebrarum (8). Ad rem ergo. Favores, quos anima patitur, sunt signa vel signa continent, de quibus loquimur. Hos Deus animae confert ut illam ad suam unionem elevet, ut ait mysticus noster Parens D. Ioannes a Cruce, libro II *Ascensus,* cap. 17 (9). Verum quia satanas satagit istam felicitatem impedire ; propterea fingit favores divinis similes, quibus animam specie bonitatis seducat. Nec moratur ; sed multoties vera profert et ad virtutem inclinat ovina pelle indutus ut falsum aliquod vitiumve suggerat lupus rapax ; et haec est summa omnium difficultas, scilicet discernere inter signa spiritus superioris boni et mali. Ad malum spiritum reducimus quidquid mundus et caro adversum spiritum concupiscunt ; tum quia foederati sunt, tum quia diabolus alios animat ut armentur.

20. Hi supernaturales favores plurimi sunt ; ad quatuor tamen classes reduci possunt cum laudato Parente nostro(10). Unde dantur visiones, locutiones, revelationes et spirituales sensationes. De quibus infra in propriis sedibus loquemur. Modo vero de illis et raptibus aliis-

(4) Ed. crit., t. I, p. 352-356 ; 372-375.
(5) *Cant.*, v. III, v. 4.
(6) *Ps.* 62, v. 3.
(7) *Ps.* 68, v. 3-4.
(8) *I. Cor.*, c. IV, v. 5.
(9) Ed. crit., *Subida del Monte Carmelo,* lib. II, cap. 15 ; t. I, p. 175.
(10) *Subida del Monte Carmelo,* lib. II, cap. 9 ; ed. crit., t. I, pp. 135-136.

que pluribus hos favores aut comitantibus, aut consequentibus solummodo agimus, quatenus signa offerunt quibus ipsorum origo dignoscatur.

21. Ad quod, caeleste sane est documentum D. Iacobi in sua *Epist.*, cap. III (11). Ubi locutus de divina sapientia, quae his favoribus animam fortiter et suaviter dirigit in suum finem, ait : *Quae autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est : deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, et fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione.* Has omnes conditiones favores qui habuerint, a bono spiritu sunt ; qui autem his omnibus vel earum aliquibus caruerit, vel a malo spiritu sunt, vel, ut minus, erunt de bonitate suspecti. Verum de singulis, quamquam breviter, agemus.

LECTIO QUINTA

22. Primum, quod D. Iacobus petit in favore orto a sapientia divina, est quod sit pudicus, hoc est, aiunt nonnulli mystici, *humilis* et cum reverentia. Praecipua nota qua communicatio supernaturalis Dei differt a daemonis illusione, est humilitas. Unde totis viribus videndum est, si hoc charactere fulgeat. Et quia multipliciter potest humilitas deesse, exploretur nedum humilitas communicationis receptae, verum etiam personae recipientis. Si namque haec humilis est, optimum signum habetur ut impressio recepta a bono spiritu credatur, siquidem sapientia divina desiderat cum humilibus habitare ; eoque illis domum construit columnis decoram, convivium parat omni suavitate fulgens ; quippe superbis resistens Deus humilibus dat gratiam suarum caelestium consolationum (12).

23. Facto examine humilitatis personae, sequitur consideratio ipsius consolationis, quae, si a bono spiritu est, relinquit in anima veram humilitatem, quae propriam miseriam intelligere facit, ita ut latere non possit, ut ait Sancta Mater Nostra Theresia, libro *Vitae*, cap. 28 (13) ; haec humilitas, quam in anima causat iste favor, non solum ostenditur in effectu dicto, sed etiam in rubore et confusione, quibus afficitur persona recipiens, si manifestare talem favorem compellatur. Gravissime torquetur quoties de his sermonem facere, vel urgentissime iussa, intendit. Cuius contrarium habet communicatio, quae a daemone fingitur vel a propria imaginatione fabricatur. Siquidem ultima non parit humilitatem et prima superbiam parit paratque ruinam. Quare in omni supernaturali impressione curet director haec expendere, et signum habebit, quo in veritatis cognitionem ducatur.

24. Est etiam *pacifica* caelestis sapientia ; eoque impressio ab ea descendens pacifica est pacisque amorem conciliat. Sic asserit expertissima Theresia, *Mansione* VI, cap. 3 (14), docens signum esse boni spiritus, cum hae communicationes relinquunt in anima magnam quietem, recollectionem devotam et pacificam aptamque ad laudandum Deum. Cuius oppositum causat, cum a malo spiritu proveniunt ; siquidem tunc horrorem, terrorem turbationemque pariunt ; nec Dei laudem respiciunt in malum pronae.

25. Observa tamen praeiactam turbationem provenire vel a superioritate rei insuetaque sive insperata ipsius impressione ; vel a contrarietate seu oppositione versante inter spiritum visum et videntem. Primo modo quidquid superius est, turbationem causat in inferiori ; scimus enim quod angelorum Regina hominumque suffugium, Gabriele nuntiante, *turbata est in sermone eius* (15). Scimus

(11) v. 17.
(12) *Iacob.*, c. IV, v. 6.
(13) Ed. crit., t. I, p. 221.
(14) Ed. crit., t. IV, pp. 115 sqq.
(15) *Luc.*, c. I, v. 29.

etiam vocem Domini confringere cedros Libani et commovere desertum Cades (16). Unde ait D. Thomas *in Iob*, cap. IV, lectione 3 (17): *homines ad insolita pavere consueverunt : unde quando alicui fiunt insolitae revelationes, in principio timorem patitur.*

26. Verum turbationes istae, quas bonus malusque spiritus causant toto caelo distant. Primo quidem, quia turbatio boni spiritus est reverentialis ; alia vero est horroris. Prima expeditionem non aufert potentiarum, ut visum est in turbatione sanctissimae Virginis, quae licet turbata esset ob salutationem Gabrielis, cogitabat tamen *qualis esset illa salutatio* (18). Secunda autem potentiarum expeditionem secum non patitur, sed excaecat. Adverte tamen quod hae communicationes vel fiunt ad annuntiandum aliquod malum grande, vel non ? Et insuper vel fiunt in expertis, vel in virtute provectis ? Si fiant virtuosis et alias nullum grande malum annuntient ; quamquam turbent, non auferunt, sed acuunt expeditionem. Unde relate ad has est certissimum datum signum. Quia nisi ipsa anima velit seipsam decipere, spiritum favores imprimentem cognoscet ; cum certum sit, signa secum trahere, quibus manifestetur. In bono enim signum datum reperitur ; in malo autem alia signa dantur, quae oppositum signant ; siquidem teste Seraphica Doctrice, libro *Vitae*, cap. 25 (19) : *Dexan una grande sequedad en el alma, y una inquietud, que no sabe entender de donde viene ; sino que parece, que resiste el alma, y se alborota, y aflige sin saber de qué ; porque algunas vezes lo que dize no es malo, sino bueno. Pienso si se siente un espiritu á otro : suele dar al principio gustos, y deleytes, mas de otra manera de los que da Dios; y assi aunque puede engañar á los que no los han tenido de Dios; mas no, si estos los han experimentado.* Vel sic: Anima arida et conturbata manet, quin originem suae conturbationis recognoscat. Resistit, commovetur, affligitur; horum tamen causam ignorat ; quia interdum quod audit, bonum est. Forsan unus spiritus alium praesentit. Initio gustus offerre solet ac delicias, diversissimas tamen ab iis, quas Deus concedit. Quocirca quamvis inexpertis dicipere queat ; non tamen decipit eos, qui de divinis favoribus experientiam habent (20).

27. Hisce verbis mirabiliter instruimur, ut sciamus expertos, nisi decipi velint, dubitare non posse a quo spiritu agantur ; tum ob diversitatem effectuum, tum etiam ob illud mirissimum documentum : *Pienso si se siente un espiritu á otro.* Quod latine est dicere : *Forsan unus spiritus alium praesentit* (21). Hoc est iudico animam geniali antipathia ductam spiritum tenebrarum, lucis candorem mentientem, ominare.

28. Si autem communicatio dicta inexperto conferatur non diffiteor turbari anxiarique, nec vires ad aliud habere. Pro his tamen attendantur alia signa

(16) *Ps.* 28, v. 5 et 8.
(17) Ed. Vivès, t. XVIII, p. 31a.
(18) *Luc.*, I. c.
(19) Is locus aliter legitur in editione critica, t. I, p. 195 ; scilicet : *Dejado la gran sequedad que queda, es una inquietud en el alma a manera de otras muchas veces que ha primitido et Señor que tenga grandes tentaciones y trabajos de alma de diferentes maneras ; y aunque me atormente hartas veces, como adelante diré, es una inquietud que no se sabe entender de dónde viene, sine que parece resiste el alma, y se alborota, y aflige sin saber de qué ; porque lo que él dice no es malo sino bueno. Pienso si siente un espiritu a otro. El gusto y deleite que él da, a mi parecer, es diferente en gran manera. Podia él engañar con estos gustos a quien no tuviere u hubiere tenido otros de Dios.*
(20) In I vero ed. sequens versio habetur : « Relinquunt ingentem in anima ariditatem, inquietudinemve ; eiusmodi autem haec est, ut unde veniat scire nequeat, nisi quod anima illi resistere, eaque turbari, et affligi videatur ; nesciat tamen causam, quia quod aliquoties dicit, non malum est, sed bonum. Ipsa mihi persuadeo, se unum alium spiritum sentire ; solet utique in principio gustum, et dulcedinem tribuere, caeterum longe differunt ab eis, quae a Deo impertiuntur ; posset ille his gustibus eum decipere, qui Dei gustus nondum habet, nec habuit, non autem illos Divinorum experientia fruentes ». — Similiter in Neapol. ed. legitur, praeter : « ...eiusmodi autem haec est unde ea veniat scire nequeat... Ipsa mihi persuadeo, quod unus spiritus alium sentiat... ; posset ille his gustibus decipi, qui Dei gustus... »
(21) In prima editione legitur : « Ipsa mihi persuadeo, se unum alium spiritum sentire ». In Neapolitana vero : « Ipsa mihi persuadeo, quod unus alium spiritum sentiat ».

subiicienda, quorum ductu cognoscetur an rei insuetae novitas, an vero spiritus malus causa sit talis effectus. Quod si malum aliquod minatur, tunc etiam in provectis commotionem causat ; verum quae a compassione, ob malum infligendum, provenit ; et hoc etiam est boni spiritus signum, ut patet ex verbis D. Iacobi, in quorum expensione moramur.

29. Denique turbatio boni spiritus est in principio impressionis, postea vero pacem solatiumque conciliat, ut ait praecitatus D. Thomas his verbis : *In principio timorem patitur* (22). Quae vero a malo spiritu est, quo crescit impressio, augetur ; et si per aliquod tempus disparet, postea animam dissipat horrore sui aspectus.

LECTIO SEXTA

30. Itidem divina sapientia est *modesta* et quidquid ab illa descendit modestum est. Modestia dicitur a *modo,* ait D. Thomas, II^a II^{ae}, quaest. 160, art. 1, vel quia per modestiam modum scimus, quem in affectionibus et actionibus observare debemus ; vel quia ipsa modum statuit, quem in dictis teneamus. Quantum ad praesens attinet, communicatio quae modestiam non halat, modestissimae divinae sapientiae non est filia. Et ut sigillatim de pluribus, quae hic occurrunt, loquamur,

31. Scias discipulum et directorem hac modestia indigere. Si namque communicatio recepta modum suggerit, ut recipiens illam cum solo directore communicet ; signum est talem communicationem esse a Deo. Propterea modestia ponitur a D. Thoma citato virtus non specialis, sed generica sub se continens plures alias virtutes, quarum prima cariorque est humilitas. Unde, sicut numero 23 dicebamus humilitatem non habere, qui non torquetur dum favores, quos recipit, cogitur propalare ; sic etiam longe a modestia ire dicimus, quisquis suum secretum sibi non servat. Adeo nexa haec signa sunt.

32. Superest tamen praecipuum, in quo modestia splendere debet. Dicta terminantur ad verba. Sed etiam debet lucere in actionibus, et in his maxime. Unde modum tenere debet, qui favores recipit, ut iis utatur pro illo solo fine, pro quo conceduntur. Quod si observarent omnes, non serperent per viam spiritus tot monstra. Communicationes suas Deus impertitur, ut anima gradus faciens ab inferioribus ad superiores feratur et ab his in ipsum Deum elevetur. Quod certe non facit, qui cortice favoris moratus, nucleo haud usus abutitur.

33. Audiant quotquot perfectionem ambiunt D. Bonaventuram, *Profec. III Religion.* (23), dicentem: *Consolationes, sicut non sunt necessariae saluti, ita etiam suspectae sunt, et saepe falsae, fictae, et deceptoriae : ut visiones, revelationes, prophetiae, sensuales consolationes, oblectationes, miraculorum operationes, maxime modernis temporibus ; licet quandoque reperiantur verae, sed in*

(22) cf. supra num. 25.

(23) *De Profectu religiosorum,* lib. II, cap. 1 ; *Opera omnia S. Bonaventurae,* ed. Peltier, t. XII, p. 363b... *saluti, sic etiam suspectae sunt, et saepe falsae, et fictae, et deceptoriae... ut visiones, revelationes, prophetiae, sensuales oblectationes, miraculorum operationes...* — Hoc opusculum non est S. Bonaventurae, sed Fr. David Augustani. Deest in editione Quaracchi *Operum omnium S. Bonaventurae.* Distinguendum est hoc opusculum a secundo libro *Speculi disciplinae ad novitios,* licet in quibusdam editionibus (v. g. in ed. Veneta anni 1584) hic secundus liber detur sub titulo *De processu Religionis ;* etenim huius ultimi opusculi liber secundus tantum sex capita comprehendit, nec textum de quo hic agitur continet. Ipsum *Speculum disciplinae* enumeratur inter opuscula dubia vel illegitima in editione Quaracchi *Operum omnium S. Bonaventurae* (t. VIII, *Prolegomena,* cap. 2, p. XCV) ; ubi adscribitur eidem Fr. David Augustano ; daturque t. VIII, pp. 583-622 ; in ed. vero Peltier, t. XII, pp. 443-497. Marcellus Viller, S. I., (*Revue d'ascétique et de mystique,* t. III, n° 9 [Janvier, 1922, Toulouse] pp. 45-56) etiam adscribit Fr. David Augustano *Profectum religiosorum* et *Speculum disciplinae ad novitios ;* hoc ultimum opusculum inscribit *Formula novitiorum ;* ibique identificat *Speculum monachorum* (de quo tam usa est *Devotio moderna*) cum prima parte *Formulae novitiorum.*

paucis. Audiant insuper Seraphicam Doctricem apud *Medullam,* folio 308, numero 25 (24), asserentem de his communicationibus : *Que aunque aya algunas almas, que las tengan muy ciertas, y verdaderas, es menester, que se las deshagan, y que hagan, que se repare poco en ellas, como cosa, que vale poco, y que á vezes impiden mas que aprovechan.* Id est, tametsi aliquot animae sint, quae patiuntur revelationes certissimas et verissimas. Debet tamen director eas animas ab iis impressionibus quam citissime expedire. Impedientes reflexionem erga illas, quia revera non multam utilitatem praeseferunt et quandoque potius obsunt quam prosint (25).

34. Ex his deducenda est prudens praxis, immo omnino necessaria. Nam vel isti favores sunt certe a bono spiritu, vel non ? Quod possint non esse patet per allatum Bonaventuram. Ergo dum manet hoc dubium debet anima valde modeste se habere in receptione illius favoris, ne, si a malo spiritu est, perniciem inveniat ubi salutem quaerit. Si vero certo constet a bono spiritu esse, videat quid faciendum praecipit Seraphica Magistra; unde necesse est quod modestia nostra nota sit omnibus revelationibus et favoribus ; ut, si a malo spiritu sunt, per immodestum eorum usum non peccemus. Quae pericula modestia arcet, colligens ex his favoribus quae in Deum ducunt et spernens quae ab ipso Numine avertunt. Unde si bona inspirant, etsi a malo spiritu sint, virtutem amet; si malum suggerit, quamquam a bono spiritu venirent, vitium odisse oportet. Qua regula curas vitabit, quibus plurimi torquentur, terentes pretiosum tempus, dum explorant : an impressio recepta sit huius vel illius conditionis? Melius sibi consulerent, si Deum per securam obscuram fidem sequerentur, et nihil praeter Deum desiderarent, et putarent cum illis locutum Dionysium dum Timotheo dixit (26): *Tu autem, Timothee, circa mysticas visiones forti concertatione sensus derelinque, et intellectuales operationes, et omnia sensibilia, et intelligibilia, et existentia, et non existentia ; eo enim tui ipsius, et omnium irretentibili, et absoluto excessu ad supersubstantialis caliginis radium, cuncta auferens, et ab omnibus absolutus munde et pure sursum age.*

35. Maneat ergo quod impressio, quae menti hanc puritatem non suggerit, est a malo vel quoad substantiam, vel quoad circumstantiam. Si est quoad substantiam, vera communicatio supernaturalis non est, sed ficta a daemone vel a propria imaginatione ; si est quoad circumstantiam, licet impressio sit quoad substantiam a bono spiritu, miscet tamen diabolus substantiae bonae vitium circumstantiae malae, quo animae noceat. Unde debet director haec explorare, ut animabus prosit quas manuducit ; modestiam doceat, monens illud illius : *Frigidus, o pueri, fugite hinc, latet anguis sub herba* (27). Videatur Extaticus noster Doctor, libro II *Ascensus,* cap. 11 et 17 (28).

LECTIO SEPTIMA

36. Notetur etiam si superior communicatio sit *suadibilis et bonis consentiens.* Illa est *suadibilis,* quae inclinat ad obtemperandum directori. Illa est *bonis*

(24) I. e. FRANCISCUS A SANCTO THOMA, *Medula mystica.* — cf. (quoad sensum) S. M. N. THERESIA, *Moradas VI,* cap. 9 ; ed. crit., t. IV, pp. 166-168. — cf. praesertim S. P. N. IOANNES A CRUCE, qui diffuse de hoc disserit *Subida del Monte Carmelo,* lib. II, cap. 10 et sqq ; ed. crit., t. I, pp. 137 et sqq.

(25) Alia versio adest in I et Neapol. editionibus: « Quanvis aliquae sint animae certas verissimasque illas habentes, necessarium est, ut illas dissipent, et faciant, ut parum circa eas advertant, sicuti res parvi momenti, nam aliquando praedictae consolationes, visiones, revelationesque magis impedimentum, quam utilitatem pariunt. »

(26) *Theologia mystica,* cap. 1. Textus graecus, Migne, P. G., t. 3, col. 997 et 1000.

(27) VIRGILIUS, *Bucolica,* Ecloga III, v. 93 ; 23 ed. Benoist-Duvau, Parisiis 1917, p. 54.

(28) Ed. crit., *Subida del Monte Carmelo,* lib. II, cap. 10 et 15 ; t. I, pp. 137 sqq. et 174 sqq.

consentiens, quae aliorum virtutes aemulatur, quibus, ut Domino placeat, decoretur. Et haec sunt duo fortissima signa; quia impressio mali spiritus vel propriae imaginationis non suggerit aliorum imitationem, sed contemptum; iactans cum phariseo : *Non sum sicut caeteri homines* (29). Quae autem a bono spiritu est, secum imbuit illud caeleste monitum : *Aemulamini charismata meliora* (30).

37. Similiter quod magis ab anima arcere diabolus vult, est obedientia, quam vivide imprimit spiritus bonus. Unde communicatio quae consulit obedientiam, admittatur ut caelestis ; quae autem obedientiae adversatur, respuatur ut infernalis. De alia conditione, nempe quod sit plena misericordia, diximus numero 28.

38. Sit etiam *plena fructibus bonis.* Quod dupliciter intelligo. Primo relate ad ipsam communicationem. Et sic reddit hunc sensum, quod communicatio imprimat omnes illos effectus bonos, quos nata est communicare ; quare illa, quae bonis effectibus destituitur, non est a Deo.

39. Secundo intelligo hanc conditionem sic : *Sit communicatio plena fructibus bonis,* hoc est, subiecto imprimatur fructibus bonis abundans. Unde si subiecto virtuoso fiat, signum est a bono spiritu esse ; quas autem conditiones debeat habere subiectum ut datum signum sit verum, videre potes in *Directorio mystico,* tract. III, disp. 5, sect. 8 (31), quia nobis non licet diutius immorari.

40. Scias tamen signum hoc secundo hoc modo acceptum non esse infallibile, cum sciamus perversum Caipham communicationem supernaturalem habuisse a bono spiritu descendentem; et non raro eximios sanctitatis proceres deceptos fuisse, mali spiritus vel proprii discursus partus bono spiritu accensentes. Unde illo primo modo sumpto hoc signo planius pleniusque uteris Iacobi verbis (32). Quia impressio supernaturalis arbor est et certe non infructifera ; unde a fructibus cognoscenda est iuxta Redemptoris dictum (33) ; quiaque arbor bona non potest malos fructus facere, nec e contra (34) ; propterea communicatio quae bonos fructus parit, bona est; sin minus mala est.

41. Etiam sit communicatio *non iudicans;* sunt enim aliquae communicationes, quarum praecipua cura est salus aliorum, quorum defectus iudicat eosque zelo correctionis evulgat. Impressio sic procedens non est a bono spiritu ; quia quae a bono spiritu provenit non in aliorum defectus invehitur, sed in defectus proprios irritatur. Proprium profectum suadere signum est boni spiritus ; sollicitare vero alienum, iudicans servum extraneum, a bono spiritu non est. Quod si illustratio tendat ad emendationem alicuius culpae, servatis his quae ratio dictat et Evangelium statuit, tunc casus ut boni spiritus iudicandus (35) est. Communicetur tamen directori, ut eius ductu sine offensione procedatur.

42. Denique sit *sine simulatione,* hoc est, ait D. Thomas (36), absque hypocrisi. Hypocrisis est, qua superiores communicationes maxime mentiuntur ; ita ut sit summe arduum edisserere quis sub illo sanctitatis schemate occultatur. Quippe satanas, hypocritarum ductor, sub lucis lucido velamine absconditur, lumina suggerens, quibus splendoris mentiti hamo anima obnubiletur et vitiis in cratere falsae sanctitatis haustis farciatur. Insuper quod homo ipse a daemone actus, hos ipsos audeat favores

(29) *Luc.,* c. XVIII, v. 11 ; Hetzenauer, p. 1029: *non sum sicut ceteri hominum.*

(30) *I Cor.,* c. XII, v. 31 ; ib. p. 1119 : *Aemulamini autem...*

(31) i. e. Antonius a Spiritu S., *Directorium mysticum,* tract. III, disp. 5, §. 8 ; ed. 1904, pp. 382-385. — cf. etiam *ib.* a §. 7 ad §. 14, pp. 379-421.

(32) Numero 21 allatis.

(33) *Matth.,* c. VII, v. 16-20.

(34) *Matth.,* l. c.

(35) « *iudicanda* » in antiquis editionibus.

(36) *In epist. canon. B. Iacobi Ap.,* cap. IV ; ed. Vivès, t. XXXI, p. 355a, quoad sensum.

mentiri, non raro accidit ; qui, si interrogetur de effectibus causatis, mira potest respondere ; vel quia ea ab aliis audivit, vel quia legit. Quo casu director facile decipietur ; et multoties visum est adhuc in litteratissimis et sanctissimis viris.

43. Verum quia pientissimus Deus Ecclesiae dilectissimae suae omnia praestat, quibus suos transmittat in caelestem Hierusalem ; non potuit non de remedio providere in hoc maximo periculo. Et praeterquam quod concedit illam suam gratiam, quae dicitur *discretio spirituum,* qua facillime haec pericula superantur ; tamen quia haec gratia non est communis, alia media offert, quibus directores utantur ; de quo lectione sequenti loquar.

LECTIO OCTAVA

44. Remedium pro dicto periculo praeparavit Redemptor noster dicens apud *Matth.,* VII (37): *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intresecus autem sunt lupi rapaces : a fructibus eorum cognoscetis eos.* Quibus verbis ostendit dari hypocritas, qui nostrae saluti insidiantur ; et quid nobis faciendum est ut eos cognoscamus. Primo enim ait : *attendite,* id est, ait ibi D. Thomas (38), *diligenter cavete, quia occulti sunt, et a laqueis occultis cavendum est.* Nec enim sine magna attentione et oratione possumus in tanti mali cognitionem venire.

45. Quid autem attendere debemus ut genus istud pessimum dignoscamus ? Iam ipsa veritas dicit, quod fructus consideremus : *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Unde sive satanas tenebrosus vafer lucibus amiciatur, sive homo vitiosus virtutum velamine occultetur, ut horum caliditas detegatur, considerentur fructus ; hi enim signa sunt, quae arboris conditionem manifestant, cum scriptum sit *Prov.,* XXVII (39): *Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.* Unde sicut qui aquas respiciunt, si hae motae turbataeque sunt, exspectat donec turbatio abeat, et tunc in illis vultum proprium, qui latebat prius, contemplatur ; sic director prudens debet ab effectibus colligere quae qualisque sit persona, quam cognoscere desiderat. Quod sane consequetur hac arte ; quia, ut aiebat Seneca a D. Thoma adductus (40) : *Nemo potest diu fictam ferre personam.* Quare signa hactenus tradita consideret et cum illis fructus arboris conferat, et vel ipsum daemonem larva claritatis fingentem deprehendet.

46. Ast quia homines, qui ad hypocrisim confugiunt ut decipiant, multum sua hypocrisi nocere solent ; quia ex una parte carent illa nativa oppositione, quam nos inter et daemones esse vidimus numero 26 ex Seraphica Doctrice ; et ex alia iactant effectus bonos, qui bonam communicationem comitantur ; difficile cognosci possunt.

47. Verum contra venenum hoc ditavit Deus Ecclesiam suam thesauro sapientiae D. Thomae, cuius luce hypocrisis dissipatur. Sic enim de hypocritarum simulatione locutus, interrogat loco citato (41). *Quaeres qualiter possunt cognosci ?* Et respondet : *Dicendum, quod vix potest hypocrita aliquis esse ita compositus, quin appareat aliquid malitiae vel verbo, vel facto.* Deinde haec tria signa proponit (42). Primo enim ait : *Manifestantur in his, quae subito agenda occurunt ; quia in his, quae cum deliberatione aliquis facit, cavet sibi. Item*

(37) v. 15 et 16.
(38) Ed. Vivès, t. XIX, p. 348a.
(39) v. 19.
(40) l. c., Ed. Vivès, t. XIX, p. 348b.
(41) l. c. p. 348b : *Sed quaeres : Qualiter possunt cognosci? Dicendum, quod potest vix aliquis hypocrita esse ita compositus quin...*
(42) *ib.: In duobus autem maxime manifestantur. In his quae... cum deliberatione quis facit,... Eccli, VI, 8 : Est amicus...*

in tribulationibus, Eccles., VI, est amicus secundum tempus suum, et non permanebit in die tribulationis. Item manifestantur, quando non possunt consequi, quod volunt, vel cum iam consequuti sunt: unde principatus virum ostendit. Haec Praeceptor Angelicus, quibus mirabiliter erudimur.

48. Primum signum est : *Quae subito agenda occurunt ;* unde director subita reprehensione discipulum carpat, censuret, humiliet et contemnat ; ita ut insperata reprehensio non concedat tempus ad deliberandum. Quae dum facit, discipuli vultum caute consideret eiusque primos motus contempletur ; quia in subitis nuda a fictione exit operatio. Ob quod vel inter legistas observantur vox, loquela, mutatio vultus et alia quae veritatem signant, quam inquirunt. Nam ex verbis et signis homo dignoscitur, *L. de minore,* §. plurimum, ff. de quaest (43). Thusch, *conclus.* 444, litt. L., numero 19 (44). Videri possunt Carpzo, *Pract. crimin.,* p. III, quaest. 120 *de indiciis,* numero 77 (45) ; Menoch., libro I *De praesumpt.,* 89, num. 71 (46).

49. Et licet subita reprehensio etiam bonos immutare soleat, est magnum discrimen ; quia boni post reprehensionem humiliantur manentque hilares et pacifici. Mali autem irascuntur, et quamquam multum dissimulent, tandem inveniuntur tristes et melancholici non valentes conceptam amaritudinem obvelare.

50. Secundum signum est modus quem in tribulationibus servant ; quia bonus humiliatur et suis culpis attribuit mala, quae perpetitur ; cum Dei voluntate conformatur dicens: *Fiat voluntas tua* (47). Et etiam : *Si bona suscepimus de manu Domini ; mala autem quare non sustineamus ?* (48). Malus autem haec non facit, sed in superbiam actus, queritur vel de ipso Deo, vel, ut minus, de aliquo aut de aliquibus hominibus male opinatur ; ipsis attribuens mala illa, quibus torquetur.

51. Tertium signum est observare qualiter se habent, dum non assequuntur quae desiderant ; et etiam dum quae desiderant, assequuntur. Quia virtuosi in quocumque eventu constantissimi sunt ; nec prosperitatibus efferuntur, nec adversitatibus deterrentur ; conformes semper vultum animumque uniformem observant. Ast mali tabescentes in adversitate marcescunt ; in prosperitate vero non possunt intra seipsos manere ; eoque omnia commovent ter io canentes.

52. Tria haec D. Thomae signa intelligo relate ad illos, qui purgatione aliqua, maxime spiritus, non premuntur. In illis vero, qui in dicta purgatione sunt, multa ex dictis reperientur, quin hypocritae sint, sed virtuosi ; unde aliter isti, aliter alii medicandi sunt.

53. Haec circa signa in generali dicta sint. Signa vero particularia hic introducere nolui ; quia cum haec sint, quae signant signatum particulare, nempe visionem externam, verbi gratia, nedum ut a revelationibus distinctam, verum etiam ut a visione imaginaria et intellectuali differentem ; non potuerunt hic inseri quin de ipsis visionibus revelationibusque ageretur ; quod omnino impertinens est in praesenti. Unde cum de illis agam, aliqua de signis ipsis dicam; quamquam doctrina data omnia comprehendat ; atque adeo retineri debet etiam pro signis particularibus dignoscendis.

(43) Bartolo, *Commentaria in secundam Digesti novi partem,* libro *De minore,* §. *Plurimum,* num. 3; Lugduni, 1552, t. III, volumine II, folio 214a.

(44) Tusch (alias Tuscus) *Practicarum conclusionum juris in omni Foro frequentantium,* t. V, conclus. 143, littera L, ad vocem *loquendum,* num. 19 ; Romae, 1605, t. V, p. 487b.

(45) Carpzovius, *Practica nova imperialis saxonica rerum criminalium,* Parte III, quaest. 120 de indiciis, num. 77 ; Wittebergae-Francofurti, 1684, t. III, p. 183.

(46) Menochius (Iacob), *De praesumptione, conjecturis signis et indiciis commentaria in sex distincta libros et recens in lucem edita,* lib. I, quaest. 89, num. 71 ; Coloniae Agrippinae, 1628.

(47) *Matth.,* c. VI, v. 10 ; c. XXVI, v. 42.

(48) *Iob,* c. II, v. 10 ; Hetzenauer, p. 458 : *Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus ?*

LIBER TERTIUS

De terminis

1. Terminus est extremum propositionis, ut tenent dialectici ex Arist., I *Priorum* (1), ubi ait : *Terminum autem eum appello, in quem resolvitur propositio, ut praedicatum, et id de quo praedicatur.* Ex quibus habemus primo, ita esse proprium propositionis dialecticae terminum logicalem, ut extra illam non detur, licet detur extra illam id, quod alias habet rationem termini. Secundo habemus totam fabricam huius dialectici artefacti consistere in unione duorum, ex quibus unum habet rationem inferioris, eoque subiicitur alteri, quod habet rationem superioris illud formalisantis speciosumque reddentis. Et haec subiectio ad suum superiorem est eximium quod invenitur in subiecta re. Homo enim, verbi gratia, duplici relationi substat ; quia refertur relatione subiicibilis ad suum superius et relatione praedicabilis ad sua inferiora. Ex quibus subiicibilitas vel est essentia a qua praedicabilitas dimanat, ut tenet Caietanus, cap. *de specie* (2) ; vel licet non habeant inter se illum ordinem essentiae et proprietatis, ut docent nostri Complutenses in *Logica,* disputatione 6, numero 8 (3), tamen *concedimus* (verba sunt dictorum Complutensium) (4) *magis connaturale quodammodo esse naturae fundare relationem ad genus, quam ad individua quia illud respicit, ut quid sibi essentiale ; haec autem, ut quid extra essentiam.*

SYNTAGMA PRIMUM

De termino mystico.

2. Plura in hac mirabili sapientia habent rationem termini. Primo enim et praecipue hoc est proprium Dei et hominis ; sunt enim extrema mysticae unionis. Secundo habent rationem termini aliqua, quae mystae invenerunt ut exprimerent mysticae unionis ineffabilem excellentiam et extremorum immensam maiestatem. De quibus lectionibus sequentibus loquar.

LECTIO PRIMA

3. Homo potest considerari vel relatus ad Deum et ad res spirituales, vel ut refertur ad mundum eiusque vanitatem caducam. Secundo modo superior est, *ut praesit.* Primo vero modo est inferior, quia subiicitur Deo ; quae subiectio est homini magis propria et intranea quam illa superioritas. Primo quia illa subiectio indispensabiliter illum comitatur, nec potest ab illa absolvi. Secundo quia superioritas respectu visibilium fundatur in illa subiectione ; unde ex quo hanc subiectionem rebellis homo negavit, illico, qui supra omnia visibilia erectus principabatur, *comparatus est iumentis, et similis factus est illis* (5).

4. Ceterum quae homo per culpam amisit, per gratiam Christi habet ; quo reparatore et eximium subiectionis exemplar propinante, dum hominibus propter Deum subdebatur et Deo usque

(1) Ed. Didot, *Analytica priora,* lib. I, cap. 1, num. 4 ; t. I, p. 39. Bekk. 24b, 16.

(2) *Super Praedicabilia Porphyrii,* cap. III, part. IV, §. *Hic quarto* et part. V, §. *Hic quinto ;* Venetiis, 1554, fol. 4b et fol. 5c.

(3) *Logica,* disp. 6, q. 1, num. 8 ; ed. Francofurti, 1629, t. I, p. 175.

(4) *ib.,* q. 3, num. 32 ; t. I, p. 181 : *Quodammodo esse magis connaturale, et quasi intrinsecum naturae specificae fundare... haec vero, ut quid extra essentiam.*

(5) *Ps.* 48, v. 13 ; Hetzenauer, p. 511,... *iumentis insipientibus, et...*

ad mortem, mortem autem crucis optemperabat (6), redit subiectio hominis ad Deum et reuniuntur haec extrema adeo per culpam distantia. In hac unione tot mira dantur, quorum expressioni nullus creatus intellectus sufficit; proptereaque succumbens speciose oneri ad terminos investigandum recurrit, quibus utcumque explicet haec arcana. Isti termini ita proprii sunt huius sacrae facultatis, ut formaliter sumpti non possint extra illam reperiri. Horum terminorum primi sunt Creator et creatura rationalis. Haec ut subiectum, quod media unione cum Deo habet totam suam perfectionem et pulchritudinem. Creator vero ut praedicatum creaturam ab ergastulo tenebrarum eripiens et vocans in admirabile lumen.

5. Secundo dividitur terminus mysticus in communem et singularem. Singularis est qui significat aliquod singulare cum nullo alio conveniens nisi in ratione communissima termini mystici ; de quo postmodum. Communis est qui significat pluros terminos in una immediata ratione convenientes. Terminus communis dividitur a mysticis in terminum imperfectum et superperfectum. Imperfectus est ille, qui cum in nobis imperfectionem dicat, positus autem in ente superiori dicit maximam perfectionem, quam nec percipere, nec nominare valemus. Tales sunt illi termini *bos, aquila, leo,* qui hominibus applicati, illico *bos* repraesentat hominem tardum, *aquila* rapacem, *leo* vero ferocem. Verum applicati Deo ipsum nobis patientissimum, activissimum et fortissimum ostendunt. Et apte quidem per hos terminos nobis Dei perfectiones demonstrantur, ut docet D. Thomas, I[a] parte, quaest. 1, art. 9, ad 3, quia de Deo melius sentimus cum cognoscimus quid non est, quam cum aliter procedimus ; et ad hanc cognitionem habendam iuvant termini ipsi *imperfecti.*

6. Theologia ipsa mystica, quae his utitur terminis estque ineffabilis unio nectens creaturam cum Creatore, dicitur a D. Dionysio (7) *irrationalis, amens, nesciaque sapientia.* Quae sane apud eos, quos genium huius arcanae facultatis latet, dici non possent ; sunt enim notissimi dedecoris. Verum hi termini, qui hominibus applicati maximam imperfectionem signant, dicti de re tam sublimi eius perfectionem, ut possunt, declarant. Quippe dicitur *irrationalis,* non quia ratione careat, sed quia est supra omnem humanam rationem. Dicitur *amens,* quia transcendit omnem humanam prudentiam. Dicitur etiam *nescia,* quia est supra omnem humanam scientiam. Et melius exprimitur sublimitas theologiae mysticae his *imperfectis* nominibus, quam si *perfectis* nominibus nominaretur. His enim quaevis alia scientia, etsi multum inferior, nominatur.

7. Termini *superperfecti* sunt quibus ostenditur Deitas superare omnem perfectionem possibilem et omnem conceptum quem de ipso possumus efformare. Ob hoc aufert theologia mystica a Deo omnes terminos *perfectos,* asserens, Doctore Dionysio, cap. 7 *De divinis nominibus* (8), Deum non esse viventem, nec sapientem, nec bonum. Unde hos *perfectos* terminos a Deo relegat et asserit ipsum esse superviventem, supersapientem, superbonum. Quo nobis declarat Deum esse aliud altius, quam iis *perfectis* nominibus possimus considerare, ut ait D. Thomas, I[a] parte, quaest. 13, art. 3, ad 2.

8. Et quod magis mirere, ipse Dionysius, cap. 1 et 5, *De mystica Theologia* (9), nominat Sanctissimam Trinita-

(6) *Philip.*, c. II, v. 8.

(7) *De Divinis Nominibus,* cap. 7, lect. 2; ed. Vivès *operum D. Thomae,* t. XXIX, p. 516a. — Textus graecus apud Migne, P. G., t. 3, col. 868, §. 1, fine.

(8) Ed. Vivès *operum D. Thomae,* t. XXIX, p. 514a sqq. — Textus graec. Migne, P. G., t. 3, col. 865 sq.

(9) cf. antiqua translatio in *operibus B. Alberti Magni ;* ed. Vivès, t. XIV, p. 817 et 858. — Text. graec. Migne, P. G., t. 3, col. 997 et 1048.

tem *superdeam,* Deitatem illi negans, non quia Deus non sit illud ineffabile ens, sed quia conceptus, quem formamus, audito hoc nomine *Deus,* inferior multum est quam res nominata ; unde ut hunc excessum cognoscamus, denegatur illi Deitas et dicitur *superdea.* Quod absdubio damnaret quivis quantumvis sapientissimus, si idioma theologiae mysticae ignoraret.

9. Insuper dividitur terminus communis in *dissimilem et contrarium.* Terminus *dissimilis* ille est, qui de substantiis superioribus nobis exprimit quid non sunt, ut ita minus imperfecte concipiamus id quod sunt. Tale est genium mysticae theologiae, ut terminos *improprios* seu *dissimiles* quaerat, quibus substantias separatas cognoscat melius quam per terminos *proprios* seu *similes ;* hi enim quid sit Deus ostendere conantur nec assequuntur ; illi vero quid non sit Deus exprimunt, ac per hoc perfectioris conceptus causa sunt ; quia, ut ait D. Dionysius, cap. 2 *Caelest. Hierar.* (10): *Aliquando supersubstantialis Deitas ab eisdem laudatur scripturis honestissime ac pene divine, dum in eius laude dissimilibus utuntur signis, his eam appellantes nominibus, quibus non quid sit, sed quid non sit dicitur.*

10. Egregie D. Bonaventura explicavit perfectionem divini amoris eum appellans summam amentiam *Itin. IV aetern.,* dist. 5, art. 2 (11): *Nonne summae amentiae videtur esse, etc.* Et per hunc terminum adeo *contrarium dissimilemque* divinae prudentiae superni amoris, eius naturam vividius expressit, quam si omnes terminos *similes* coacervaret. *Illa sane,* ait laudatus Dionysius (12), *convenientior in rebus invisibilibus erit expressio, quae per dissimilia signa monstratur.*

11. Terminus *contrarius est* qui opponitur ipsi significationi propter quam adducitur ; verum ipsa sua oppositione aptius rem declarat, quam si non opponeretur. Theologiae mysticae Parens Dionysius citatus hoc genium theologiae mysticae aperuit, dum volens ostendere pacificum gaudium, quo substantiae separatae Deo unitae fruuntur, illud appellat *immanem quietem* (13). Nil magis opponitur quieti quam crudelitas et e contra ; verum hac contrarietate optime ostendit Dionysius substantiarum superiorum Deo media unione mystica subiectarum quietem non esse frigidum otium, sed activitatem fervidissimam.

12. In calce huius lectionis observa eundem terminum mysticum esse *contrarium, dissimilem imperfectumque,* ut patet in nuper dicto *immanis quies.* Ast cum ob rationem diversam patiatur dictus terminus varietatem dictarum divisionum ; propterea eas omnes subire potest ; quod idem cernere est in termino dialectico. Secundo observa terminos praeiactos non solum convenire in ratione communi termini mystici, sed etiam in alia inferiori ratione, nempe in ratione illa, quam *communem* diximus ; siquidem omnes illi habent sub se plures alios terminos, relate ad quos communes sunt et superiores ; unde terminus *imperfectus* et *superperfectus,* verbi gratia, postquam concipiuntur ut termini mystici et antequam concipiantur differre per differentias *imperfecti* et *superperfecti,* conveniunt inter se et cum aliis ex dictis in hoc quod quilibet est communis, plures alios terminos sub se habens ; cuius contrarium evenit in termino quem diximus *singularem,* de quo iam loquimur.

(10) §. 3 ; text. graec. Migne, P. G., t. 3, col. 140.

(11) *De septem itineribus aeternitatis,* IV itinere, dist. 5, a. 2 ; ed. Peltier *operum omnium S. Bonaventurae,* t. VIII, p. 451. Editio Quaracchi (t. VIII, *Prolegomena,* cap. 3, art. 2, p. CXI) enumerat hoc opusculum inter *certe spuria,* illudque adscribit Fratri RODULPHO DE BIBRACO, O MINOR., qui floruit circa 1360 (WADDINGEN, *Scriptores Ord. Minor.,* 1650, p. 309, 2a, 210). Cf. etiam BENEDICTUS BONELLI, *Prodromus ad opera omnia S. Bonaventurae,* Venetiis, Bassani, 1767, col. 606. — Hoc opusculum deest in ed. Quaracchi.

(12) *Caelestis Hierarchia,* cap. 2, §. 3 ; text. graec. Migne, P. G., t. 3, col. 141.

(13) *Caelestis Hierarchia,* cap. 2, §. 10, iuxta antiquam translationem quae invenitur in ed. Vivès *operum omnium B. Alberti Magni,* t. XIV, p. 53a. — Text. graec. Migne, P. G., t. 3, col. 141, §. 4.

LECTIO SECUNDA

13. Terminus mysticus *singularis* nihil aliud est quam terminus, quo mystici utuntur ad declarandum aliquem mysticum affectum in particulari. Plures sunt isti termini, de quo videri potest *Catena mystica,* col. 1, prop. 1, r. 3, 4, 5 (14) ; aliquos tamen proponam. Primus est hic terminus *macula,* qui apud mysticos non significat culpam sicut apud scholasticos significat ; sed designat quodcumque impedit plenam Dei communicationem, sive libere positum, sive ex necessitate habitum. Unde habitus vitiosus, quivis appetitus cuiusvis quantumvis minimae imperfectionis animam maculant, ut docet Extaticus Doctor D. Ioannes a Cruce citatus lib. I, num, 65. Verum D. Thomas egregie huius mysticae doctrinae radicem detexit in *De Veritate,* quaest. 13, art. 4 (15), dicens : *Per se impediunt se invicem intellectivae, et sensitivae operationes : tum per hoc quod in utriusque operationibus oportet intentionem esse : tum etiam, quia intellectus quodammodo sensibilibus operationibus admiscetur ; cum a phantasmatibus accipiat ; et ita ex sensibilibus operationibus quodammodo intellectus puritas inquinatur.* Ecce coniunctio sensibilis operationis cum intellectiva, quae omnino necessaria est intellectui quoad vivit, illum maculat, quatenus impedit plenam communicationem Dei.

14. Etiam utuntur his singularibus terminis videlicet : *Liquefactio, languor, fervor, gustus, contactus, amplexus, osculum, mors, annihilatio, transformatio.* Ex quibus *liquefactio* tunc datur, quando anima nimio Dei amore succensa duritiem pristinam relinquit et diffusa tendit in ipsum Deum, quem diligit. Sic D. Thomas *in Psalm* 21 (16), ad illa verba *factum est cor meum tanquam cera liquescens.* Quae hoc glossemate explicat Angelicus Doctor (17) : *Liquefactio etiam est amoris: Cant., V, anima mea liquefacta est. Res antequam liquefiat dura est, et constricta in se ; si liquescit diffunditur et tendit a se in aliud. Timor etiam quandoque indurat, quando scilicet non est magnus : et sic est etiam de amore ; quia quando supervenit amor, tunc homo tendit in aliud, quod in se erat ante. Languor* dicitur illa infirmitas, quae animam amantem, nec suum dilectum invenire potentem, cruciat; secundum illud *Cant.,* V (18) : *Adiurio vos filiae Hierusalem, si inveneritis dilectum, ut nuntietis ei, quia amore langueo.* Absentia enim dilecti languet anima. Dum autem ipsa anima sponsi absentia torquetur, illum invenire desiderans, a se egressa vicos et plateas lustrat ut inveniat. Et his actus, quo a se egreditur, dicitur *fervor.*

15. *Gustus* dicitur notitia illa experimentalis, quam in contemplatione habet anima de Deo, et ad augmentum notitiae crescit gustus ; unde solum in patria erit undequaque perfectus. Sequitur *contactus* et est delicatissima sensificatio, qua Deus animam immediate tangit, et ob hoc dicitur *tactus* seu *contactus,* ut tradit Seraphicus Parens noster D. Ioannes a Cruce. Deus enim *tangit animam, gratiam in ea causando,* ait D. Thomas, *De Veritate,* quaest. 28, art. 3 (19). Hoc contactu manet anima valde locuples, colligens uberem thesaurum substantialis virtutis et fortitudinis, ut docet Seraphicus noster Doctor, lib. II, *Ascensus,* cap. 32 (20).

16. *Amplexus* signat unionem animae

(14) Ioseph a Spiritu Sancto, *Cadena Mystica Carmelitana,* col. I, prop. I. resp. 4 et sqq ; ed. 1678, pp. 4b et sqq ; cf. tota « Propuesta I : *Como se han de entender los terminos, y frases obscuras de que usa San Dionisio, y otros Doctores Mysticos en la doctrina de esta Theologia* ». pp. 1a-10b.

(15) Ed. Vivès, t. XV, p. 6b : *Per se quidem impediunt...* — cf. etiam *De veritate,* q. 12, a. 4, ad 3 ; ed. Vivès, t. XIV, p. 608a.

(16) v. 15.

(17) *In Ps. 12,* v. 15 ; ed. Vivès, t. XVIII, p. 349b :... *quod ante in se erat.*

(18) v. 8 ; Hetzenauer, p. 600 : *Adiuro vos filiae Ierusalem, si inveneritis dilectum meum,...*

(19) Ed. Vivès, t. XV, p. 319a.

(20) Ed. crít., cap. 30, t. I, p. 264-267.

cum Deo ; et *osculum* delicias ex illa unione venientes. *Mors* animae est felicissimus ipsius status, quo sibi et solo mortua, soli caelo caelique Domino vivit, iuxta illud D. Pauli (21) : *Vivo ego iam non ego : vivit vero in me Christus.* Hanc mysticam mortem causat languor ille, de quo modo dicebamus, ut docet D. Thomas, *Cant.*, V (22). *Annihilatio* apud scholasticos est destructio totius entis ; mystici autem vocant annihilationem felicissimum illum statum, in quo anima nec memoriam sui, nec alterius rei praeter Deum habet. Rerum omnium oblita unam petit (23) a Domino et hanc requirit, ut inhabibet in domo Domini omnibus diebus vitae suae (24). Quod assequitur, dum in Deum media hac annihilatione transformatur. Et haec *transformatio* est ultimus ex propositis terminis; consistitque in eo quod anima perfectissime purgata adeo intime Deo unitur, ut divina videatur et ut talis operetur. Quem gradum paucissimi consequuntur. O utinam omnes consequeremur !

SYNTAGMA SECUNDUM

De proprietatibus termini mystici.

17. Sicut ad terminum dialecticum suae sequuntur proprietates, sic ad terminum mysticum. Ex quo enim anima amore Sponsi languet, vel in ipsum transformatur, aut alia subit, quae dictis terminis mysticis explicantur ; res divinissimae sequuntur, quarum praecipua causa est amor. Hic mirabiles effectus causat, quorum explicationi quaecumque mens humana exigua est. Eorum notitiam, ut ut possim, adducam, illam extrahens e proprietatibus termini dialectici.

18. Sex ponunt explicantque Patres Complutenses, libro II *Summularum,* cap. 4 et 5 (1); quae sunt *suppositio, ampliatio, restictio, alienatio, diminutio et remotio.* Quae omnia beneficio amoris in mysticis reperiri, res nostra praesens est ; eaque non iniucundam materiam sequentibus lectionibus dabit ; illas tamen paragraphis distinguemus, ut distinctius procedamus.

§. I

De suppositione mystica

19. Suppositio dialectica est : *positio termini loco alterius* (2) ; nam si loco sui ponatur, suppositio erit inutilis prorsus ad scientiae felicitatem comparandam. Sic homo, et ponitur loco sui, et loco Dei ; loco sui ponitur ab amore sui, cuius manibus miserabiliter perit ; loco Dei ponitur ab amore Dei, cuius flammis divinisatur.

LECTIO PRIMA

20. Tale est divini amoris genium, ut caelum e solo plasmet hominemque in Deum mystice mutet. Quod facit illis suis decem gradibus, quorum meminit D. Thomas, *opusculo* LXI (3), ubi quidquid ad huius amoris intelligentiam con-

(21) *Gal.*, c. II, v. 20 ; Hetzenauer, p. 1133 : *Vivo autem, iam non ego:...*

(22) *In Canticum Canticorum,* cap. V ; ed. Vivès, t. XVIII, p. 586a.

(23) Sic in I et Neapol. Ed.; in IV vero editione legitur « *petiit* ».

(24) *Ps.* 26, v. 4.

(1) i. e. COMPLUT. ABBREV. seu IOANNES AB ANNUNTIATIONE, ed. Lugduni, 1670, t. I, pp. 18ª-23ª. — COMPLUT., *Summulae,* lib. I, cap. 5 et 6 ; ed. Francofurti, 1629, t. I, pp. 13a-15b.

(2) COMPLUT. ABBREV., *Summulae,* lib. II, cap. 4; ed. 1670, t. I, p. 18ª ; *positio termini loco alicuius.* — COMPLUT., *Summulae,* lib. I, cap. 5 ; ed. 1629, t. I, p. 13a : *Est positio, seu usus termini loco alicuius.*

(3) scil. *De dilectione Dei et proximi ;* ed. Vivès, opusc. LIV, t. XXVIII, pp. 324b-394b.

ducit, angelice explicat. Eum imitatur Seraphicus noster Parens D. Ioannes a Cruce, libro II *Noctis,* cap. 19 et 20 (4). Horum ergo graduum primus est : *languere utiliter.* Ex quo enim anima media hac scala amoris Domino, illi innixo, unitur, infirmitatem contrahit qua languet. Primum siquidem quod ut proprietas resultat ex animae ad Deum subiectione, est languor hic.

21. Languet carnali amore percitus, sed in interitum, teste Amnone originis piae impio germine. Languet caelesti amore saucius, sed utiliter ; quippe medio hoc languore veteris hominis sentes amburuntur et exsules paradisi gratiae redonantur. Hoc superno languore dulciter torquebatur sponsa cum dicebat Cant., V (5):*Adiuro vos filiae Hierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei, quia amore langueo.* Quae verba sic explicat D. Thomas ibi (6) : *Bene autem se amore languere dicit. Quanto enim superna desiderare coeperit, tanto magis erga ea, quae mundi sunt, infirmatur et languescit. Nec mirum si tales languere dicuntur, cum Apostolus, Colossens., III, eos mortuos dicat: mortui, inquiens, estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.*

22. Ecce ad unionem languor sequitur, ad hunc mors ; quia languor ille, qui animam in Deum inclinat, propriam voluntatem perimit. Unde infirmitas illa non est ad mortem animae, sed ad ipsius vitam. Pulchre docet hoc D. Thomas, *opusculo citato* (7) dicens : *Verum infirmitas haec non est ad mortem, nisi forte ad mortem mortis scilicet peccati.*

23. Hinc provenit animam hac infirmitate robustam, Deum *quaerere incessanter et operari indesinenter* (8) ; qui sunt alii amoris divini gradus ; quippe cum operari sequatur ad esse, anima quae e tumulo suae mysticae mortis exsurgit pene divina, operationes elicit sibi similes. Sic, cum D. Thoma, noster Frater Ioseph a Iesu Maria, libro II *De ingressu animae,* cap. 2 (9) ; sed pro multis audiatur Seraphicus noster Doctor in *Flam.,* cantione II, v. 6 (10). Loquitur de anima ad hanc vitam novam resurgente et ait : *Todos los afectos del alma, sus potencias, y operaciones de suyo imperfectas, y baxas se buelven como divinas. Y como quiera, que cada viviente viva por su operacion, como dicen los Philosophos, teniendo sus operaciones en Dios por la union, que tienen con Dios, el alma vive vida de Dios, y se ha trocado su muerte en vida.* Omnes animae affectus, potentiae et operationes de se imperfectae inferioresque, velut divinae se vertunt (11). Quomodolibet, quod quisque vivat, ut a philosophis asseritur, habentes suas operationes in Deum per unionem, quam cum ipso tenent, vitam Dei anima vivit et in vitam

(4) Ed. crít., *Noche oscura del espiritu,* canc. II, v. 1, §. 3 et 4 (cap. 19 et 20) ; t. II, pp. 112-119.

(5) v. 8.

(6) Ed. Vivès, t. XVIII, p. 586a : *Bene autem se amore languere dicit : quando enim superna desiderare coeperit, tanta magis erga eaque mundi sunt infirmatur et languescit...* (Ut patet textus a P. Ioseph a Sp. S. allatus melior est).

(7) scil. opusc. *De dilectione Dei et proximi ; De decem gradibus amoris secundum Bernardum,* Primus gradus ; ed. Vivès, opusc. LIV, t. XXVIII, p. 351b :... *scilicet peccati mortalis.*

(8) S. Thomas, l. c., secundus et tertius gradus; ed. Vivès, t. XXVIII, pp. 351b-352a.

(9) *Entrada del Alma al Parayso Espiritual (que es la segunda parte de la Subida del Alma a Dios y Entrada en el Parayso Espiritual),* Part. II, lib. II, cap. 2 ; ed. 1694, pp. 350-354 ; et melius Part. II, lib. I, cap. 28 ; ed. cit., pp. 331-337. — Cf. *Appendix.*

(10) *Llama de amor viva,* canción II, v. 6 ; edic. crít., t. II, p. 426 : *Todos los apetitos del alma y sus potensias según sus inclinaciones y operaciones (que de suyo eran operación de muerto y privación de vida espiritual) se truecan en divinas. Y como quiera que cada viviente viva por su operación, como dicen los filósofos, teniendo el alma sus operaciones en Dios por la unión que tiene con Dios, vive vida de Dios ; y así ha trocado su muerte en vida, que es vida animal en vida espiritual. — Primera Llama de amor viva,* canc. II, v. 6 ; ed. crít., t. II, p. 643 : *Todos los apetitos del alma y sus potencias, y las operaciones de ellas, que eran de suyo operaciones de muerte et privación de la vida espiritual, se truecan en divinas ; y como quiera que cada viviente viva por su operación (como dicen los filósofos), teniendo sus operaciones en Dios, por la unión que tienen con Dios, el alma vive vida de Dios, y se ha trocado su muerte en vida.*

(11) In editione Neapolitana legitur : « *velut in Divinas se vertunt.* »

mors eius conversa est. Unde ad illam divinam vitam, qua fungitur, indefessa sollicitudo indeficiensque operatio sequuntur.

LECTIO SECUNDA

24. Nihil feci, si huius languoris naturam non aperio. D. Bernardus, *Sermone 46 in Cant.* (12), sic eum definit : *Affectio quaedam de absente dilecto amantem conficiens.* Et est duplex : unus proprius proficientium, alius vero perfectorum. Uterque ab eadem causa provenit, sed non eodem modo sumpta ; quare modalis diversitas causae causat diversitatem languorum. Primus provenit a caritate perfecta ; sed quae non plene confert suum effectum subiecto ob huius indispositionem ; non enim est adhuc plene purgatum perfectumque ; atque adeo non dominatur illi caritas ea, qua par est, perfectione. Secundus oritur a caritate afficiente subiectum iam perfectum; unde recipit totum caritatis impulsum ; proptereaque est iste languor perfectior.

25. Convenientia horum languorum in causa facit eos in substantia convenire ; differentia vero in modo facit eos in effectibus discriminari. Primus languor facit quod animae nihil praeter Deum placeat. Quidquid videt, audit sentitque, non placet, immo displicet ; quia in iis non invenit quem languens incessanter quaerit. Et ab hac dilecti absentia provenit, ait Richardus de Sancto Victore, *De grad. viol. caritatis,* fol. 136 (13), quod *anima corpore deficit, corde tabescit, ac languescit, consilium non accipit, sed clamat cum sponsa : nuntiate dilecto, quia amore langueo.*

26. In eodem creatorum taedio et Dei fame consistit secundus languor ; qui cum in subiecto perfectiori sit, perfectius imprimitur ; a qua perfectissima impressione provenit quod animam fortissime inclinet ad quaerendum incessanter et ad operandum indesinenter. Non enim moras patitur vehemens haec flamma suum centrum inquirens.

27. Et quia rei quidditas melius per effectus percipitur, dicam cum nostro Thoma a Iesu, *De oratione divina,* libro III, cap. 9 (14), quod primus ille languor regulariter causat materiales impetus et deliquia. Secundus vero producit impetus spirituales et ferventissimam sitim, quam cum non possint extinguere creaturae ; nec Creator, qui solus illam satiare potest, videatur, languescit anima ; suisque effectibus in se reflexa caelestis febris augetur et causat immedicabile vulnus. De quibus omnibus aliqua dicam.

28. Observa tamen languorem formaliter et metaphysice non consistere in illa sollicita inquisitione, nec in operatione illa continua, nec in impulsibus, nec in siti aut fame. Haec enim potius sunt effectus languoris quam eius quidditas, quae ex tradita definitione venari aliqualiter potest. Siquidem ex quo anima loco Dei posita ab ipso Deo absorbetur et deificatur, ut ait Seraphicus noster Doctor in *Flam.*, cantione II, vers. 6 (15), propter Sponsi absentiam languet ; quippe sustinere non potest hanc absentiam, sciens in Sponso suo habere omnem felicitatem ; quamobrem telo huius absentiae conficitur suspensaque est velut inter caelum et terram ; hanc fastidiens, illud ambiens, neutrumque pro votis evenire deplorans ; quia nec

(12) *Sermo LI in Cantica,* num. 3 ; Migne, P. L., t. 183, col. 1026 : *Quod non est aliud, quam taedium quoddam impatientis desiderii, quo necesse est affici mentem vehementer amantis absente quem amat dum totus in exspectatione, quantamlibet festinationem reputat tarditatem.*

(13) *Tractatus de quatuor gradibus violentae charitatis ;* Migne, P. L., t. 196, col. 1211 : *Si enim eo frui non possit corpore deficit, et corde tabescit. Consilium non recipit, rationi non acquiescit, nullam omnino consolationem admittit.*

(14) Ed. Coloniae Agrippinae, 1684, t. II, p. 273. — Cf. infra *Appendix.*

(15) *Llama de amor viva,* canc. II, v. 6 ; ed. crit., t. II, pp. 425-429. *Primera Llama...,* t. II, pp. 643-645.

terram deserit prout desiderat ; nec Deum reperit, quem sine velaminibus contempletur ; et hoc est, quod illam conficit et sauciat ; et in hac confectione consistit metaphysice languor, ad quem illae aliae affectiones sequuntur.

29. Anima enim haec patiens, quaerit incessanter ut inveniat ; operatur indesinenter ut obtineat ; in impetus prorumpit sitibunda si forte, quem diligit, valeat reperire ; quae sane a languore discerni dignoscuntur, sicut et languor ipse ab amore, qui quidem omnium harum affectionum causa est.

LECTIO TERTIA

30. Ab anima languente resultant dicti impulsus, qui, ut vidimus numero 27, alii sunt materiales, spirituales alii ; quae differentia a subiecto eos patiente venatur ; quia si non est perfecte purgatum, impulsus est materialis ; si autem perfecte purgatum est, datur spiritualis impulsus. Primus dicitur materialis, non quia a causa spirituali non sit, sed quia facit animam in affectus materiales prorumpere et eo materialiores quo minus purgata est. Ad eum plane modum, quo lignum, si perfecte dispositum est, recipit quasi insensibiliter flammam ignis ; si autem non est a contrariis dispositionibus purgatum, effectus sensibiles et materiales producit. Pariformiter dum anima perfecta non est, habet hos materiales effectus vi superni luminis et amoris, quibus, ait sanctissima Theresia in *Vita,* cap. 29 (16), anima mori desideraret, cuius crudelissima poena et suavis gloria ita eam decipere facit, ut nesciens quo se vertat, dum magis vulnerari et conflagrari videtur, in impetus magis extraordinarios explicatur.

31. Impetus isti, ait noster Philippus a Sanctissima Trinitate in *Theologia mystica,* parte III, tractatu 1, disp. 3, art. 4 (17), sunt veluti sagitta a Domino immissa, qua anima excitatur et tota, praesertim in exordio, tremit, ingemiscit et dulcissime se sauciatam sentit. Quod fit mira divini amoris dexteritate ; siquidem Deus, qui communicat hoc lumen et amorem, aufert promptam reflexionem luminis et flammam intensiorem infundit ; unde anima se videt in rogo ardentissimo cremari et vulnerari, quin manum vulnerantem inveniat ; ob quod clamoris vocibus de sic eam vulnerante conqueritur. Videatur Seraphica Theresia, libro *Vitae* suae, cap. 29 (18).

32. Impulsus pure spirituales oriuntur ex dictis lumine et amore ; sunt tamen, ut dictum est, praecedentibus multum perfectiores ; quia cum imprimantur subiecto perfecto suavissimos effectus producunt. Sauciatur anima et ardet, sed adeo suaviter et tranquille ut nullatenus sensibiliter percipiatur ardor iste ; flagrat ardentissimis desideriis poenosis, sed simul dulcibus et pacificis ; et quibus non inquiete, sed tranquille et moderate movetur. Mire haec aperit Sanctissima Mater nostra Theresia, *Mansione* VI, cap. 2 (19).

§. II

De amplicatione et restrictione mysticis

33. Oppositae inter se sunt ampliatio et restrictio apud dialecticos ; siquidem ampliatio est extensio termini ; restrictio vero est ipsius termini coarctatio. Illa facit terminum de minori ad maius elevari ; haec illum facit de maiori ad minus redire (20). Quod etiam in termino mystico dari, nunc declarari oportet.

(16) Ed. crit., t. I, pp. 231 sq.
(17) *Summa theologiae mysticae,* Parte III, tractatu I, discursu 3 (et non « tomo I, disp. 3. » ut legitur in antiquis editionibus Isagogae), art. 4 ; ed. Bruxellis, 1874, t. III, pp. 98 et 99.
(18) Ed. crit., l. c.
(19) Ed. crit., t. IV, pp. 107 sq.
(20) Complutenses, *Summulae,* lib. I, cap. 6 ; ed. Francofurti, 1629, t. I, p. 15. — Complut. Abbrev., *Summulae,* lib. II, cap. 5 ; Lugduni, 1670, t. I, p. 22.

LECTIO PRIMA

34. Divinus ille amor, qui scala est, qua ad caelum itur, animam, quam loco Dei positam habet, roborat ne ipsius Dei absentia et continua defatigatione pereat. Unde idem amor et morbum secum affert et medicamen. Quod patet in 4, 5 et 6 *Caelestis scalae* gradibus. Horum primus est *sustinere infatigabiliter*. Secundus est *appetere impatienter*. Tertius vero est *currere velociter* (21). Ne ergo velocitas cursus et desiderium impatiens amantem animam perimant, amor ipse eam sufferentia infatigabili ornat, qua tolerare valeat impatientiae cursusque laborem. Et sane si ipso amore fatigante non recrearetur, periret.

35. Vehementissimus est iste amor, eiusque vi anima ampliatur seipsam super se elevans, ut palmae fructus, qui sponsus est, apprehendere possit ; quod quia non consequitur, restringitur, humiliter se coarctando ad centrum suae parvitatis. Clarissime hanc ampliationem et restrictionem in anima hac febre laborante recognoscit Extaticus noster Parens, libro secundo *Noctis*, cap. 19 (22), ubi ait : *En este grado tanta es la vehemencia, que el amante tiene por aprehender al amado, y unir se con él; que toda dilacion, por minima que sea, se le haze muy larga, molesta, y pesada ; y siempre piensa, que halla al amado, y quando vé frustrado su deseo, (lo qual es casi á cada paso) desfallace en su codicia, segun hablando en este grado lo dize el Psalmista : Codicia,* (ecce ampliationem) *y desfallece* (ecce restrictionem) *mi alma á las moradas del Señor*. Quam utilissimam sententiam sic legere vales : In hoc gradu tanta est vehementia, qua amans ardet ut amatum apprehendat seque illi intime uniat ; quod quaevis mora, etiam minima, sibi valde diuturna, gravis et importuna videatur. Continue iudicat se suum dilectum reperisse; et cum spem suam delusam videt (quod frequentissime evenit) deficit et tabescit. Sicuti in hoc ipso gradu locutus Psalmista dicit : *Concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini* (23).

36. Hoc ipsum explicat D. Thomas, *opusculo citato* (24), sic : anima, quae hoc amore percussa deliciatur, *bolismum patitur summi boni, hiat, et inhiat, concupiscit, et deficit*. Paucissimis rem totam comprehendit Angelicus Doctor. Asserens enim bolismum pati hanc animam ampliationis et restrictionis meminit, quas penitius explicat, dum addit : *Hiat, et inhiat, concupiscit et deficit*. Siquidem dum inhiat et concupiscit, ampliatur seu extenditur beneficio amoris ; dum autem hiat et deficit, restringitur seu coarctatur industria humilitatis. Unde inter hos duos terminos occupata infatigabiliter sustinet, quod dilectum, quem appetit impatienter et post quem currit velociter, facie ad faciem videre non possit. Ceterum sive a propria pusillitate in Dei magnitudinem elevetur, sive ab huius magnitudinis fastigio, bolismum passa, in propriam pusillitatem regrediatur, arcem sibi in caelis construit, quam deliciis affluens habitet in aeternum. Pulcherrime hoc docet D. Thomas (25) hac opportuna elegantique phrasi : *Directus est autem cursus a*

(21) D. THOMAS, opusc. *De Dilectione Dei et proximi : De decem gradibus amoris secundum Bernardum;* ed. Vivès, opusc. LIV, t. XXVIII, p. 351a.

(22) Ed. crit., *Noche del Espiritu*, canc. II, v. 2 ; t. II, pp. 115-116 : *En este grado el amante tanta es la vehemencia que tiene por aprehender al Amado... lo dice el Salmista diciendo : Concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini. Codicia y desfallece mi alma á las moradas del Señor* (*Ps.* 83, 9).

(23) I vero editione legitur : « In isto siquidem gradu tanta est vehemens vis ab amante habita, ut apprehendat amatum, secumque illum uniat, quod omnis mora (quantumvis minima sit) illi prolixa, molesta, et ponderosa maxime sit ; et semper cogitat amatum reperire, et dum videt suum frustratum desiderium (quod quasi passim evenit) deficit in sua expetitione, sicut de isto gradu alloquendo dicit Psalmista : Concupiscit (ecce ampliationem) et deficit (ecce restrictionem) anima mea in atriis Domini. — Similiter in Neapol. ed., praeter : «... secumque illum uniat.... »

(24) gradu 5 ; ed. Vivès, t. XXVIII, p. 353a.

(25) gradu 6 ; ed. Vivès, t. XXVIII, p. 353b :... « *Exultavit* » *enim quidem* « *ad currendam viam, a summo caeli egressio ejus et occursus ejus* ».

summo deorsum (haec est humilitatis restrictio) *vel ab imo sursum* (haec est amoris ampliatio) *exultavit quidem ad currendam viam a summo caelo egressio eius, et occursus eius, usque ad summum eius.* Quo nil proprius pulchriusve.

LECTIO SECUNDA

37. Aliter hanc mysticam ampliationem et restrictionem explicat Seraphicus noster Doctor, libro II *Noctis,* cap. 13 (26), ubi ait : *La hambre, y sed, que tiene de lo que le falta, que es la union, y las fuerzas, que ya el amor ha puesto en la voluntad, con que la ha apassionado ; la haga ser ossada, y atrevida, segun la voluntad inflammada : aunque segun el entendimiento por estar á escuras, se siente indigna, y miserable.* Hoc est : Fames sitisque qua anima percita amore torquetur, quia unione, pro qua suspirat, caret ; et insuper robur, quod amor in ipsam impressit, sanctis audaciam illi conferunt secundum voluntatem ; quamquam attenta obscuritate, qua intellectus procedit, propriam indignitatem ac miseriam recognoscit (27). Haec expertissimus sanctus de anima impatiente hoc amore percussa. Ubi perspicue ostendit animam istam media sua inflammata voluntate ampliari ; medio vero intellectu restringi.

38. Nec praetereas Doctorem sanctum appellare hunc impatientem amorem famen sitimque ; et eundem a Seraphica Matre nostra D. Theresia (28) dici sagittam ; quae nomina intensionem huius amoris ostendunt. Quippe dicitur sagitta ob velocitatem, qua ferit divinus hic amor fulgetris longe ocior. Repente enim animam invadit simul percutiens et sanans. Sanans amoris proprii vestigia et percutiens adeo intime animam, ut nihil ipsius remaneat impercussum. Propterea D. Thomas illum dicit acutum in III *Sent.,* dist. 27, quaest. 1, art. 1, ad 4 (29) his verbis : *Acuti est ad intima rei dividendo devenire ; et similiter amatum penetrat amor ad interiora eius perveniens.*

39. Acuta haec amoris sagitta adeo fortiter rapit in Deum animam ; ut haec solius Dei meminerit, sui penitus oblita nisi ad contemptum. Egregie Seraphica Doctrix sagitta hac vulnerata, hoc asserit cap. 29 suae *Vitae* (30) dicens : *Hincan una saeta en lo mas vivo de las entrañas, y corazon á las vezes, que no sabe el alma qué ha, ni qué quiere. Bien entiende que quiere á Dios, y que la saeta parece traía yerva para aborrecerse á si por amor de este Señor, y perdería de buena gana la vida por él.* Id est : Interdum in intimiori fundo viscerum et cordis sagitta configitur, cuius vulnere anima penitus absorbetur, quid habeat aut quid velit ignorans. Probe scit se Deum diligere ; et quod spiculum, forsitan herba conditum, odium sui secum affert et amorem Dei ; ob quem felix iste patiens ultroneus martyr occumberet (31). Ex quibus habes sagit-

(26) Ed. crít., *Noche oscura del espiritu,* canc. I, v. 2 ; t. II, p. 95... *por estar á oscuras y no illustrado se siente indigna y miserable.*

(27) In I ed. legitur : « Fames, et sitis, quam habet de illo, quod sibi desit, quod est unio, et fortitudines, quas amor in voluntate posuit, cum quibus illam passam reddidit ; audacem, et confidentem facit, prout voluntas inflammata est : quanvis secundum intellectum, quia in caligine est, se indignam miserabilemque sentiat ». — In Neapol. ed. vero : « Fames, et sitis, quam habet de unione, quae sibi deest : viresque, quas amor in voluntate posuit, quibus illam inflammatam reddidit ;... » (cetera ut in I ed.).

(28) *Vida,* cap. 29 : ed. crít., t. I, pp. 232 et 233.

(29) Ed. Vivès, t. IX, p. 421b : *Acuti enim est dividendo ad intima rei devenire ; et similiter amatum penetrat amantem, ad interiora ejus perveniens.* — In antiquis editionibus erronee ponitur « *dist. 17* ».

(30) Ed. crít., t. I, pp. 232-233.

(31) In I ed. legitur : « Intimis in visseribus (sic), aliquandoque in corde sagittam transfigunt, ut ubi sit, et quo affectum tendat, anima nescit. Bene autem intelligit, quod Deum vult, et quod sagitta secum herbam duxisse videtur, ut ex istius Domini affectu odio se habeat, et libenter pro illo vitam perdidisset ». — In Neapolitana : « Intimis in visceribus, ac in praecordiis aliquando sagittam infigunt; tuncque ubi ipsa sit : vel quo affectum tendat anima nescio, intelligit utique se velle Deum : et quod sagitta haec (veluti herba prodigiosa illita) ex Domini amore, et ad seipsam odio habendam : et vitam libentissime pro dilecto profundendam vehementer accendit ».

tam hanc amoris animam ampliare usque ad Deum et ipsam usque ad sui contemptum restringere.

40. Dicitur etiam impatiens hic amor *fames ;* quia sicut famelicus appetit impatienter satiari ; ita animae hoc amore vulneratae famen ut canes patiuntur et circumeunt sanctam civitatem, si forte videant qua aeterna tabernacula ingrediantur. Est quippe Deus proprius animae cibus, quo vivit, movetur et est ; unde anima usque dum hunc cibum apprehendat, famen patietur ; nec satiabitur, donec appareat gloria Domini.

41. Ob simile motivum dicitur *sitis ;* quia sicut qui siti laborat, nihil cogitat nisi potum et vel dormiens fontes lustrat; sic iste amor facit animam intensissime sitire ; proptereaque *sitis* appellatur. Et apte, quia sicut sitis materialis ex nimio potu et viscerum adustione provenit ; sic haec spiritualis sitis oritur ex frequenti potatione animae, quae de torrente voluptatis in via bibens (32) et nimia caritate flagrans, ipsam caelestem aquam, quam in via bibit, in patria gustare sitit. Quippe exsulibus haec potatio sitim non exstinguit, sed auget ; eoque currunt in siti cum Davide ut in flumine illo, cuius impetus laetificat civitatem Dei (33), de exstincta sua siti glorientur.

42. Huius sanctissimae hydropisis varii sunt effectus, de quibus haud difficulter potest iudicium facere director. Quod autem solet aliquam divisionem inter magistros causare, est desiderium impatiens, quo isti sitibundi corripiuntur, petendi a Deo labores, quibus velut imbre tellus refrigerentur in siti, qua fatigantur. In quo dissidium aliquod est inter directores. Alii enim iudicant perfectius esse postulare a Deo illos ipsos labores, qui sitiuntur. Per labores enim conformes fiunt imagini Filii sui (34), qui, vel opprobriis saturatus, adhuc maiora sitiebat. Alii vero per oppositum affirmant melius esse divinae voluntati se conformare: sitire labores, sed non petere, nisi quod fiat voluntas Dei.

43. Perfectae hae viae sunt et in praxi securae ; etsi relate ad hoc vel illud subiectum attendantur, iam unam, iam alia sequenda erit pro genii, status et aliarum circumstantiarum diversitate. Ast si secundum se inspiciantur, secunda praeferenda est. Siquidem non recusat labores, qui se conformat Deo, e cuius manu eodem vultu aerumnas suscipit ac delicias. Sic enim labores inspiciuntur sub altiori motivo, auferturque errandi occasio ; quia qui in omnibus desiderat quod Dei voluntas impleatur, errare minime potest. Et sic etiam melius conformamur imagini Filii Dei (35), qui licet passionem ambiret, suo patiendi desiderio Dei voluntatem praeposuit dicens : *Non sicut ego volo, sed sicut tu* (36). Qui actus tantum Deo placuit, ut in capite libri scriberet hanc promptam resignationem.

§. III

De mystica alienatione

44. Terminus dialecticus solet a sua propria significatione extrahi et alienari, ut patet in hoc dicto : *Vicit leo de Tribu Iuda* (37) ; ubi ille terminus *leo,* qui puram creaturam ex se significat, alienatur a sua hac significatione et significat Creatorem (38). Nullibi vividius exprimitur industria divini amoris, cuius proprium genium est has transformationes formare. Amore Verbum

(32) *Ps.* 35, v. 9.
(33) *Ps.* 45, v. 5.
(34) *Ad Rom.,* c. VIII, v. 29.
(35) *ib.*
(36) *Matth.,* c. XXVI, v. 39.
(37) *Apoc.,* c. V. v. 5.
(38) cf. COMPLUTENSES, *Summulae,* lib. I, cap. 6; ed. Francofurti, 1629, t. I, p. 15b. — COMPLUT. ABBREV., *Summulae,* lib. II, cap. 5 ; ed. Lugduni, 1670, t. I, p. 22b.

caro factum est ; quia propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos (39), Deus filium suum misit (40), et habitavit in nobis (41). Et industria huius amoris factum est ut terminus *homo,* qui significat purum hominem, et nomen *Deus,* quod solum Deum significabat, transierint ad significandum *homo* verum Deum et *Deus* hominem. Quod in nostra mystica theologia evenit ; siquidem creatura, quae exercitio huius facultatis decoratur, ipsius beneficio transit mystice in Creatorem, secundum illud mystici Doctoris nostri, cantione V, vers. 5 (42): *Amada en el amado transformada* (43). In hocque collimat annihilatio, quae huius facultatis propria est, ut patet ex supradictis. De hac ergo alienatione, quam amor causat, nunc agimus.

LECTIO PRIMA

45. In praetactis gradibus scalae amoris anima distat a Deo, ut notat D. Thomas opusculo citato. Nunc vero in septimo gradu, qui facit *audere vehementer* (44), desiderat ipsius Dei praesentiam, pertaesa distantiam ; unde ait: *osculetur me osculo oris sui* (45). *Id est,* explicat D. Thomas (46), *per se ipsum mihi loquatur.* Quod assequitur in gradu octavo amoris, qui facit *stringere indissolubiliter.* Ubi D. Thomas ait (47) : *Omnia praecedentia fieri possunt in distantia, verum hic primum est coniunctio amantis cum amato.*

46. Hanc coniunctionem, qua fulget anima in hoc octavo gradu, in septimo vehementer audens appetit, nolens internuntios etiam angelicos ; sed Deum suum, quem diligit, sine mediationis taedio habere. Egregie hanc sanctissimam audaciam exprimit Seraphicus noster Parens in *Epithalam.,* cantione VI (48), ubi suspirat :

Ay quien podrá sanarme !
Acaba de entregarte ya de vero,
No quieras inviarme
De oy mas ya mensagero,
Que no saben decirme lo que quiero (49).

Similia precatur cantione XI, in cuius declaratione vers. 1 (50) ait, animam deliquium pati, extra se ferri rapique efficacia huius intensissimi amoris. Haec sunt Sanctissimi Doctoris verba : *Hace tal efecto en el alma, que le hace codiciar, y desfallecer en deseo de aquello que siente.* Quae latinitati donata est dicere (51) : Talem affectum in anima causat, quod facit illam concupiscere et deficere in desiderio illius quod sentit. Et subdit (52) : *Y por esso con mas fuerza es atraida, y arrebatada el alma de este bien, que ninguna cosa natural de su centro.* Quocirca hoc summum bonum potentiori efficacia animam ad se attrahit et rapit, quam ceterae res aliae a suo centro attrahantur (53).

47. Haec Extatici Doctoris verba movent ut non loquamur in praesenti de omnibus illis sensationibus, quae mysticae alienationes sunt ; sed solum de illis, quae in his duobus gradibus amoris iuxta dicta eveniunt ; de aliis vero alibi loquemur.

(39) *Ad Ephes.,* c. II, v. 4.
(40) *Ioan.,* c. III, v. 17 ; *ad Galat.,* c. IV, v. 4 ; *Ioan.,* c. IV, v. 9.
(41) *Ioan.,* c. I, v. 14.
(42) Ed. crit., *Subida del Monte Carmelo,* t. I, p. 28 ; *Noche oscura,* t. II, p. 2.
(43) In editione Neapolitana additur : *l'amata nell' amato trasformata.*
(44) cf. D. Thomas, opusc. citato *De Dilectione Dei et proximi : De decem gradibus amoris...* grad. 7 ; ed. Vivès, t. XXVIII, p. 359b.
(45) *Cant.,* c. I, v. 1.
(46) *In Cant. Cant.* ; ed. Vivès, t. XVIII, p. 557b.
(47) Opusc. cit., grad. 8; ed. Vivès, t. XXVIII, p. 361b: *Omnia quidem praecedentia...*
(48) *Cantico Espiritual,* cancion VI ; ed. crit., t. II, p. 164 vel 496.
(49) In editione Neapolitana additur :
Ahi, Chi potrà sanarmi !
Deh datti omai in tutto, e daddovero
Non volere inviarmi
D'oggi in poi messaggiero
Che non mi sanno dir, quello che chiedo.
(50) Ed. crit., t. II, p. 215 : *hacen tal efecto... Tota « canción XI »* et eius « *Declaración* » desunt in « *El Primer Cántico espiritual* ».
(51) « *Quae latinitati donata est dicere* » desunt in prima editione ac in Neapolitana.
(52) Ed. crit., t. II, p. 216 *...es atraida el alma y arrebatada de este bien...*
(53) In I et Neapolitana ed. legitur : « Propter quod maiori vi abstracta, raptaque est anima ab isto bono, quam nulla res creata a suo centro ».

LECTIO SECUNDA

48. Harum sensationum prima est deliquium, quod vulgo dicitur *arrobamiento* (54). Evenitque cum sensuum alienatione ; quae oritur ex eo quod anima exteriora deserens ad interiora confugit divina virtute vocante, vi cuius omnes suas vires ita colligit, ut nullus suppetat calor pro animandis confovendisve sensibus. Sic Seraphica Mater nostra, libro *Vitae,* cap. 20 et *Mansione* VI, cap. 5 (55).

49. Ex cuius caelesti doctrina, loco citato ex libro *Vitae* suae (56), habemus mysticas alienationes idem inter se esse. Verba ipsius sunt : *Arrobamiento, ó elevamiento, ó buelo, que llaman de espiritu... digo, que estos diferentes nombres todo es una cosa: y tambien se llama extasis.* Latine vero sic dicas : Raptus, elevatio, volatus, quod aiunt, spiritus est eadem res diversis nominibus significata, quae etiam exstasis nominatur (57). Unde, ut asserit noster Philippus a Sanctissima Trinitate, III parte *Theologiae mysticae,* tract. 1, disc. 3, art. 3 (58) :*Oratio raptus idem omnino est apud Doctores mysticos, ac volatus, seu elevatio spiritus et extasis.* Haec licet ita esse non diffitear, differunt tamen dictae sensationes, ut ex sequentibus constabit ; quare licet ex parte luminis et quoad substantiam sint idem, quod adductae auctoritates convincunt, quoad aliqua accidentalia discriminantur.

50. Causa ergo deliquii est illa, quam numero 48 dedi ; ultra eam alias quinque assignat *Lucerna mystica* (59), sed quas, si ad praeiactam non reducas, haud probabo.

51. Deliquium hoc est duplex ; aliud perfectum, imperfectum aliud. Utrumque cum alienatione evenit, et ex hac parte est proprium huius loci. Deliquium perfectum est idem ac raptus ; unde quae de raptu postea dicemus, dicta pro deliquio seu, ut vulgo loquar, *arrobamiento* (60) intellige. Similiter cum audieris ab aliquibus alicuius notae doctoribus celebrari hoc deliquium, eos deliquium pro raptu sumere observa.

52. Deliquium imperfectum, licet ex parte luminis illud causantis non differat a perfecto, tamen quia hoc lumen imprimitur animabus non purgatis et in materialia propensis, propterea imperfectum est ; unde, ut breviter rem absolvam, si hoc perfectissimum lumen imprimitur animae iam purgatae, causat deliquium perfectum ; si vero animae imprimatur imperfectae, sausat imperfectum deliquium. Vide dicta numeris 30 et 32.

53. Haec deliquia alia sunt supernaturalia, alia vero non. Supernaturalia sunt, quae a lumine supernaturali intellectui impresso proveniunt, de quibus dictum est modo. Non supernaturalia dividuntur in mere naturalia et praeternaturalia. Mere naturalia sunt, quae proveniunt a naturali complexione ea habentium ; quod verificatur in feminis et in effeminatis, qui ex aliqua sensuum apprehensione, ita hiat eorum animus, ut viribus destituti, a sensibus alienati in deliquia explicentur. Quod ipsum evenit in iis, qui cerebri debilitate laborant aut imprudenter vigiliis et paenitentiis se tradunt. Ob quod solet illis in remedium applicari cibi somniique usus prudens, quo solo deliquia et alii affectus, quos spirituales reputant, evanescunt.

54. Ut autem cognoscatur si deliquium est naturale, inspiciatur, si tempore, quo evenit, mens sit in Deum aut aliud spiri-

(54) In editione Neapolitana additur : « *Ratto* ».
(55) Ed. crit., t. I, p. 146 ; t. IV, pp. 131 sq.
(56) Ed. crit., t. I, p. 145.
57) In ed. prima et Neapol. legitur : « Raptum, vel elevationem, seu volatum, quod de spiritu vocant... dico, esse tria differentia nomina, attamen rem eandem esse : etiamque extasis appellatur ».
(58) Ed. 1874, t. III, p. 90.
(59) LOPEZ EZQUERRA (Ioseph), *Lucerna mystica pro directoribus animarum,* tract. V, cap. 19, num. 188-195 ; ed. Bassani, 1782, p. 107.
(60) In editione Neapolitana additur : « *Ratto* ».

tuale obiectum erecta in ipsoque vivaciter occupata, ita ut naturali cognitione illuc perveniri non posse dignoscatur ; tunc enim deliquium infusum est. Si vero tunc temporis sit mens debilis, torpida et iacens humi, non est deliquium infusum, sed mere naturale.

55. Deliquia praeternaturalia causantur a daemone, qui bene potest in sensus agere et eos alienare. Signum ergo (praeter dicta libro de signis) ut hoc cognoscatur, petendum est ex parte effectus, tum etiam ex parte causae. Ex parte quidem effectus attendatur, si vires interiores animae sunt in Deo profunde occupatae ; quia si hoc evenit, deliquium a Deo est. Si vero spiritus, dum est a sensibus alienatus, manet otiosus, negligens et obscurus ; tunc deliquium non est a Deo, sed a malo spiritu. Ex parte vero luminis, quod est deliquii causa, advertendum est quod lumen, quod a principe tenebrarum communicatur, sapit eius conditiones ; unde horrososum est et tenebrosum, languidum et insuave ; illoque anima non quiescit, sed fatigatur ; aliosque non bonos effectus parit, qui illico malum spiritum auctorem esse clamant.

56. Ex quibus patet quod, cum ex una parte sit tam periculosa haec materia, et ex alia sit valde nociva nedum saluti corporali, verum et spirituali propter inanem gloriam et remotionem a fide, quam hae exterioritates, adhuc cum bonae sunt, gignunt ; debet anima Seraphicam Matrem nostram sequi et petere a Deo quod ipsa sanctissima petiit hisce verbis in libro *Vitae,* cap. 20 (61) ; *Suplique mucho al Señor, que no quisiesse ya darme mas mercedes, que tuviessen muestras exteriores ; porque yo estaba cansada ya de andar con tanta quenta, y que aquella merced no podia su Magestad hacermela sin que se entendiesse. Parece ha sido por su bondad servido de oirme, que nunca mas hasta aora la he tenido.* Hoc est : Enixe ad Dominum exclamans petii quod in me modum imponeret suis beneficiis quae exterius cognosci possent. Mihi quippe molestissimum iam erat modos quaerere, quibus illa dissimularem. Et, ni fallor, exaudita est deprecatio mea. Quandoquidem ab illo tempore usque ad praesens eae exterioritates cessavere (62). Quod valde observare debes, non solum pro deliquiis imperfectis ; sed etiam pro omnibus alienationibus mysticis, quae exterius percipiuntur, de quibus certe loquitur Seraphica Doctrix.

LECTIO TERTIA

57. Est et alia sensatio,quae dicitur extasis, et ex doctrina D. Thomae, I^{a} II^{ae}, quaest. 28, art. 3, ad 1 (63) definitur sic, est *elevatio mentis in Deum cum alienatione a sensibus ex magnitudine ipsius elevationis procedens.* Per hoc quod extasis fiat *cum alienatione* convenit cum deliquio, a quo differt per hoc, quod alienatio in deliquio oritur non a lumine recepto, sed a recipientis imperfectione; in extasi vero provenit ex perfectione ipsius luminis, quo anima in se recolligitur et tota in Deo occupata a sensibus alienatur.

58. Nec intelligas, quod lumen extasim causans perfectius ex se est quam lumen deliquium patientis. Hoc enim non positive asseritur ; unde multoties lumen est aequale ; ast in subiecto imperfecto non operatur secundum perfectionem ipsius, sed pro capacitate subiecti impotentis

(61) Ed. crit., t. I, p. 147.

(62) In I ed. legitur : « Instantissime Dominum rogabam, ut iam non amplius gratias mihi daret, quae aliquam exteriorem apparentiam haberent, nam taediosum iam mihi erat ubique, et semper ita me circumspecte gerere, cum hanc Maiestas eius mihi gratiam dare non posset, quin aliis notam esse. Et meas ipse preces ob suam benignitatem exaudisse videtur : nam exinde usque in praesenti non amplius id mihi contigit ». — In Neapolitana vero omnia ut in I ed., praeter sequentia : « Instantissime Domino rogabam... quin aliis nota esset...

(63) cf. etiam *Comment. in psalm. XXX* ; ed. Vivès, t. XVIII, p. 394b ; et II^{a} II^{ae}, quaest. 175, art. 2, ad 1.

effectus, in quos ex se lumen inclinat, recipere. In subiecto vero purgato, quale est extasim patiens, impresso lumine, sequuntur effectus, in quos ex se inclinat ipsum lumen. Eadem est lux solis, et in visu perfecto causat illum confortans visionem perfectissimam, in noctua autem tenebras parit et confusionem. Pariformiter ergo eadem caelestis lux perfectum extra se evehit, extasim faciens ; imperfectum vero a sensibus alienat, deliquium causans ; sed taliter quod illa extasis non a subiecti dispositione proveniat, sed a lumine ; et deliquium non a lumine sit, sed ob imperfectionem subiecti. Sicut claritas in visu perfecto non est a visu, sed a sole ; in imperfecto vero obscuritas non est a sole, sed a visu.

59. Discriminantur etiam in eo quod in deliquio sensus externi patiuntur ; unde in eo sensuum alienatio potest dici vehementissima passio ; siquidem vere patiuntur et conquassantur. In extasi autem nihil patiuntur. Et radix huius discriminis ex ipsa alienationis causa petenda est ; siquidem alienatio deliquii venit a lumine impresso subiecto indisposito et materialibus assueto, eoque causat illam passionem ; ut videre est in ligno viridi, quod a calore impetitum pugnam concitat, vel videntibus iniucundam. Alienatio vero extasis non oritur a lumine ; quia cum subiectum dispositum sit, non est cur ex hac parte alienationem patiatur. Provenit autem alienatio in extasi ex eo, quod anima, luminis claritate ducta, efficacissime absorbetur in contemplatione illius obiecti, quod medio lumine attingit ; uti observat Dionysius Cartusianus, *Theologiae mysticae* libro III, art. 17 (64) ; unde sensus hic non patiuntur, quamquam propter recessum animae alienentur. Ut cernere est in iis, qui valde dediti sunt speculabilibus ; hi enim absopti in speculatione a sensibus alienantur ita ut nec videant, nec sentiant, ut de Socrate refert Caietanus, II^{a} II^{ae}, quaest. 175, art. 1 (65).

60. Cum autem extasis sit extra se poni, dupliciter accidit extasis ; quia dupliciter ponitur homo extra se, uti docet D. Thomas, I^{a} II^{ae}, quaest. 28, art. 3 (66), scilicet secundum vim apprehensivam et appetitivam. Primo modo evenit extasis, quando quis ponitur extra cognitionem sibi propriam ad superiorem evectus ; ut cum elevatur ad comprehendenda aliqua, quae sunt supra sensum et rationem ; hic enim dicitur extasim pati, quatenus extrahitur a connaturali modo cognoscendi, qui est per rationem et sensum. Secundum vim appetitivam evenit, quando appetitus alicuius in alterum fertur, exiens quodammodo extra seipsum. Primam extasim, ait praecitatus D. Thomas, facit amor dispositive quatenus facit meditari de amato ; intensa enim meditatio unius alienat ab aliis. Secundam vero facit amor directe ; simpliciter quidem amor amicitiae, amor autem concupiscentiae secundum quid. Videatur Angelicus Doctor.

61. Ex dictis habes extasis naturam, quantum patitur materia praesens, explicatam tum simpliciter ex parte causae ; tum ex parte subiecti ; tum etiam ex parte divisi et distinctionis, quam habet respectu aliorum, ut ex dictis de deliquio patet et clarius ex dicendis de raptu supernaturali constabit.

LECTIO QUARTA

62. Raptum pertinere ad hunc gradum amoris, quo anima post vehementem ausum indissolubiliter stringit, convincit Theodidacti Parentis nostri auctoritas citata numero 46, ibi : *Por esso con mas fuerza es atraida, y arrebatada el alma.* Hoc est : Propter quod maiori vi atracta raptaque est anima (67). Raptus

(64) *De contemplatione libri tres*, lib. III, art. 17 ; ed. Monstrolii-Tornaci, 1912, t. XLI, p. 278.

(65) Ed. Leonina *operum omnium D. Thomae*, t. X, p. 404b, num. II.

(66) In antiquis editionibus erronee ponitur : « *quaest. 82* ».

(67) In ed. I et Neapol. « *Hoc est* » deest et loco « *atracta* » legitur « *abstracta* ».

ergo ex D. Thoma, II^a II^{ae}, quaest. 175, art. 1 (68), definitur sic: est *motio spiritualis, qua anima subito fertur in obiectum superius modo sibi non naturali cum sensuum alienatione et violentia quadam.* Ex qua definitione constat maxima propinquitas, quam dicit raptus cum extasi ; ob quam multi non propinquitatem, sed identitatem ponunt. Falluntur tamen ; quia licet in pluribus conveniant, discriminantur in aliis. Quippe extasis non causat passionem in sensibus, ut dictum est ; raptus vero illam causat ; non quia subiectum sit indispositum, ut de deliquio dicebamus; sed quia subito movetur spiritus, qui antea erat vel distractus, vel licet Deum meditaretur, erat sub modo naturali, nempe cum ministerio sensuum et conversione ad phantasmata. Hunc ergo spiritum vel distractum, vel modo sibi naturali occupatum invadit subito motio divina et illum in Deum rapit. Ex quo sequitur alienatio cum passione in sensibus.

63. Hincque oritur discrimen aliud extasim inter et raptum; quia in extasi nulla violentia datur, sed magnitudine elevationis ducta fertur anima suavissimo modo, sicut avis quae blande aera pectens sidera scandit ; unde non simul a sensibus alienatur, sed nunc ab uno, postea ab aliis. Item illum ipsum sensum a quo abstrahitur, non totum instantanee deserit, sed successive ; unde prius aliquid, postea minus ac postmodum nihil sentit. Ut asserit expertissima Theresia, cap. 20 suae *Vitae* (69).

64. In raptu autem non hac suavitate alienatur ; nam licet non semper ligentur in illo omnes sensus, uti et in extasi evenit ; illi tamen, a quibus alienatur, violenter ligantur. Quam violentiam angelice explicat sanctus Thomas citatus (70) dicens, quod res dupliciter violentiam patitur ; primo quando fertur vi superioris agentis seu impulsus extra suum terminum, ut cum lapis iaculatur sursum ; tunc enim violentia invenitur. Secundo quando res licet in terminum sibi connaturalem a superiori sibi virtute moveatur, movetur tamen modo non connaturali ; ut cum lapis vi magna in centrum mittitur, tendit quidem in terminum naturalem, ast non naturali modo tendit, sed violento ; quia lapis ille naturae suae relictus in centrum sane descenderet, non autem adeo velociter.

65. Sic ergo in raptu ita subito movetur anima, ut licet in terminum sibi connaturalissimum tendat, rapi dicatur propter velocissimam motionem, qua agitatur. Audiatur citatus D. Thomas, art. 2, ad 1 (71) : *Extasis importat simpliciter excessum a se ipso, secundum, scilicet, quod aliquis extra suam ordinationem ponitur ; sed raptus super hoc addit violentiam quamdam.*

66. Hanc ipsam violentiam insinuat Sanctissima Theresia loco allegato (72), ubi haec habet : *Pues quando esta en este arrobamiento, el cuerpo queda como muerto, sin poder nada de si muchas veces, y como le toma, se queda siempre, si sentado, si las manos abiertas, si cerradas, etc...* Id est : Toto ergo tempore, quo sic rapta est anima, corpus est veluti mortuum, sibi frequenter non sufficiens. Et eo ipso modo remanet ac erat cum caelestis ille impulsus in ipsum irruit (73).

---

(68) scil. quoad sensum. Alia definitio datur a D. Thoma, *Comment. in epist. II ad Corinthios*, cap. XII, lect. 1 ; ed. Vivès, t. XXI, p. 153b : *Raptus est ab eo quod est secundum naturam in id quod est supra naturam, in vi superioris naturae, elevatio.*

(69) Ed. crit., t. I, p. 146.

(70) II^a II^{ae}, q. 175, art. 1.

(71) In editione Leonina, t. X, p. 403b, legitur : *Nam extasis importat simpliciter excessum a seipso, secundum quem scilicet aliquis extra suam ordinationem ponitur : sed raptus supra hoc addit violentiam quandam.*

(72) Ed. crit., t. I, p. 153.

(73) In I editione vero et Neapol. legitur : « Cum ergo in isto raptu est, corpus quasi mortuum manet multotiesque de se nihil potest, in eoque statu ubi illud arripit, semper manet, si sedens, sedens ; si manus eius apertae, apertae remanent; si clausae, clausae relinquuntur, etc. ».

LECTIO QUINTA

67. Raptus evenit animabus perfectis; quae nihil facere debent in his favoribus, sed audire quid loquatur in ipsis Dominus Deus quoniam loquetur pacem. Longe enim est a spiritu nequam, immo et ab angelo lucis verum raptum in anima causare ; quia non possunt agere in spirituales potentias, in quas solus ille agere potest, qui potentiarum et animae Dominus et Creator est.

68. Nec negamus posse daemonem raptus fingere, quibus seducat. Verum hoc facit in animabus imperfectis et quae exercitium mixtum ex sensibilibus et spiritualibus formis habent. Harum enim sensus violenter rapere potest et eis offerre visiones valde sublimes, quibus animas earumque directores decipiat. Quomodo autem discerni possit pretiosum raptum Dei a daemonis vili raptu, docent ea, quae libro de signis dedimus. Praeter quae alia particularia signa pro raptu dabimus.

69. Primum sit, quod in vero raptu habet anima maximam certitudinem se a divino spiritu raptam esse ; ita ut nec dubium, nec timor de hoc sit. In raptu autem diaboli est pavor et timor. Et quamquam secum afferat aliquam securitatem, sicut et bonus raptus timorem ; hoc autem non est valde arduum discernere ; quia illa mali raptus securitas adiuncta est cum propria aestimatione, et pavor inde secutus inquietus est et indevotus. Timor autem qui cum securitate boni raptus invenitur, est timor humilis, resignatus ortusque ex consideratione vilitatis propriae, qua anima se indignam reputat recipiendi hunc favorem ; unde timor hic securitatem non minuit ; quin potius, quia anima secura est se a Deo rapi, timet suam indignitatem videns.

70. Secundum signum sit status animae raptum patientis ; quae si imperfecta est, licet possit a Deo rapi, caute tamen procedendum est ne lateat anguis sub herba. Si vero perfecta sit et in via spiritus experta, clare cognoscet, si raptus, quos patitur, sunt a Deo.

71. Hinc divisos doctores invenio. Alii enim dicunt quod verum raptum fere semper visio imaginaria comitatur ; alii vero asserunt quod nunquam. Quae sane immediate contrariantur. Ast utriusque sententiae auctores conciliabimus, si observemus raptus nomine etiam intelligi deliquim, quod supra monuimus, et similiter quod visio imaginaria est duplex ; alia fit per species sensibiles, licet obiecta spiritualia sint ; alia, quae fit per species spirituales, quamquam obiecta sint materialia. Quo notato, dico quod doctores asserentes dari in raptu visiones imaginarias, vel sumunt raptum pro deliquio, vel loquuntur de iis visionibus, quae per species spirituales fiunt ; sic enim compatitur visio imaginaria cum raptu. Ceterum visio imaginaria quae fit mediis speciebus sensibilibus, non compatitur cum raptu proprie tali ; etsi cum raptu qui est idem ac deliquium, compatiatur. De quo agendum serio a nobis est in ultimo praedicabili ; videatur interim *Lucerna mystica* (74).

72. In vero raptu etiam audiuntur verba, ut experientia testatur D. Paulus. Quae verba divinissima sunt effectusque sibi similes producunt. De illis aliqua dicemus, cum de verbo locuti fuerimus.

§. IV

De diminutione et remotione mysticis.

73. Ultimae proprietates termini mystici sunt diminutio et remotio ; quae sunt etiam proprietates termini dialectici. Diminutio est detractio partis. Remo-

(74) LOPEZ EZQUERRA (Ioseph), *Lucerna mystica*, tract. V, cap. 21, num. 226-228 ; ed. Bassani, 1782, p. 112.

tio autem est detractio totius suppositionis ; unde ille ipse terminus, a quo per diminutionem pars suppositionis aufertur, tota illa per remotionem privatur (75). Has ergo termini dialectici proprietates cum sponsalitio et matrimonio mysticis, mystici termini affectionibus, comparabo. Est enim sponsalitium mysticum assimilatio termini inferioris cum superiori ; verum haec assimilatio partialis est, non totalis ; hoc quippe mystico matrimonio reservatur ; quod lectionibus sequentibus aperitur.

LECTIO PRIMA

74. Postquam anima ausa est dilecti praesentiam sollicitare, et ascendit ad gradum amoris qui facit *stringere indissolubiliter* (76), ab ipso dilecto suo ornatur, ut cum eo feliciter desponsetur; quam felicitatem assequitur, cum evehitur ad nonum gradum amoris, qui facit *ardere suaviter* (77). In quo gradu celebratur mystica desponsatio, ut tenet *Disceptio Mystica* (78) ; estque expressa doctrina Extatici Parentis D. Ioannis a Cruce, libro *Cantionum,* in XIII, versu 1 (79), ubi inter alia ait : *En este dichoso dia se le acaban á el alma las ansias vehementes y querellas de amor que antes tenía ; mas quedando adornada de los bienes, que digo, comienza á gozar de un estado de paz, y deleyte, y de suavidad de amor : y conociendo estas grandezas de su amado, de que goza por la union del desposorio, ya no dize cosas de ansias, y penas, como antes, sino comunicacion de dulce, y suave amor.* Est dicere : In hac felici die finiuntur animae vehementes impetus et impetuosae amoris querelae, quibus prius anxiabatur. Caelestibus bonis cumulata ingreditur fruitionem status pacifici deliciosissimi ac suavissimi amoris. Comprehendensque haec omnia sibi contulisse caelestem desponsationem ; iam non impatienter explicatur sicut ante, sed communicatione dulcis ac suavis amoris (80).

75. Hunc suavem ardorem seu desponsationem mysticam egregie explicat Seraphica Theresia (81) comparatione duplicis cerei ardentis et valde uniti. Horum lux una quidem est, verum ipsi, quamquam valde uniti, distinguuntur et facile separantur. Ecce suavitatem ardoris et mysticam diminutionem. Ab unione cereorum provenit *ardere suaviter ;* quia ex quo anima adeo intime Deo suo unitur, suaviter ardet. Ab ipsa unione habet anima quod sit idem mystice cum Deo ; at non totaliter, sed quoad lucem;

(75) cf. Complutenses, *Summulae,* lib. I, cap. 6; ed. Francofurti, 1629, t. I, p. 15b. — Complut. Abbrev., *Summulae,* lib. II, cap. 5 ; ed. Lugduni, 1670, t. I, pp. 22b-23a.

(76) cf. D. Thomas, opusc. *De dilectione Dei et proximi ; de decem gradibus amoris secundum Bernardum,* gradus 8 ; ed. Vivès, t. XXVIII, p. 361b.

(77) D. Thomas, l. c., gradus 9 ; ed. Vivès, t. XXVIII, p. 362b.

(78) Antonius ab Annuntiatione, C. D., *Disceptatio mystica,* tract. III, quaest. 4 ; ed. 1683, p. 272.

(79) *Cántico Espiritual* (de la escritura segunda), canciones XIV y XV, anotación; ed. crít., t. II, p. 233: *Y en este dichoso dia no solamente se le acaban al alma sus ansias vehementes y querellas de amor que antes tenia, mas quedando adornada de los bienes que digo, comiénzale un estado de paz y deleite y de suavidad de amor, según se da á entender en las presentes Canciones, en las cuales no hace otra cosa sino contar y cantar las grandezas de su Amado, las cuales conoce y goza en él por la dicha unión del desposorio. Y asi en las demás Canciones ya no dice cosas de ansias y penas como antes hacia, sino comunicación y ejercicio de dulce y pacifico amor con su Amado, porque ya en este estado todo aquella fenece.* Eadem lectio invenitur in *El primer Cántico Espiritual,* l. c. ; ed. crít., t. II, pp. 532-533, praeter : *...de el desposorio. Y ansi en las demás Canciones siguientes ya no dice cosas de penas ni ansias, como ántes... fenesce.*

(80) In I vero ed. legitur : « In ista foelici die absunt ab anima vehementes anxietates, et querimoniae amoris, quas ante habebat ; caeterum ornata manens bonis, quos refero, gaudere incipit statu pacis voluptatis, et suavitatis amoris : recognoscensque magnalia haec sui amati, quibus per unionem desponsationis fruitur, iam non alloquitur de rebus anxietatum, et poenarum sicut antea, sed communicationem dulcis, et suavis amoris ». — Similiter in Neapolitana ed. praeter : « ...iam non loquitur de anxietatibus, et poenis sicut antea, sed de communicatione dulcis, et suavis amoris ».

(81) *Castillo interior ó Las Moradas,* Moradas VII, cap. 2 ; ed. crít., p. 187.

quia multiplicitas illa, quae inter ipsos cereos remanet, obest perfectae assimilationi ; est quippe detractio assimilationis perfectae multiplicitas illa.

76. Si autem roges : In quo consistat haec mystica desponsatio ? Respondeo tripliciter Deum animae desponsari : primo media fide et gratia in baptismo ; secundo media absoluta et spontanea traditione ; quod proprie fit per traditionem voluntariam, qua anima se Deo tradit illum in omnibus secutura ; proprius fit per sacrorum ordinum susceptionem ; et propriissime per religiosam professionem.

77. Ultra hos duos modos est tertius, in quo Deus animae desponsatur per altissimam communicationem, qua illam sibi mystice unit, spondens se illam ducturum et in hac vita per matrimonium inchoatum, et per matrimonium perfectum in futura. Et haec est desponsatio, de qua hic loquimur ; quae sane in sublimi unione animae cum Deo consistit ; verum quia multipliciter anima unitur cum Deo, videndum nobis est, quae unio hanc desponsationem constituat.

78. Dupliciter unitur voluntas Deo, ait D. Thomas, Ia IIae, quaest. 28, art. 1, scilicet, realiter et affective. Tunc realiter unitur, cum amans est praesens amato illumque sua praesentia decorat. Tunc affective unitur, quando tota propensione praesentiam dilecti sollicitat. Primam unionem causat amor formaliter ; quia ipse est vinculum amantem cum dilecto uniens. Secundam causat ipse amor effective ; quia ipse est, qui impellit amantem ut amatum quaerat.

79. Utroque modo animam Deo uniri certum est ; nam media gratia et caritate unitur realiter Deo, cuius naturam habet media gratia ; et quia gratia et caritas faciunt animam appetere intuitivam Dei visionem ; propterea iis mediis unitur etiam affective. Hoc tamen commune est omnibus iustis ; qui magis vel minus uniti Deo sunt secundum quod magis vel minus de gratia et caritate habent. Unde in hac unione nequit consistere singulare desponsationis mysticae privilegium.

80. Quare ultra hanc habitualem unionem, quae fit media gratia, datur alia perfectissima unio, qua Deus unitur intellectui et voluntati contemplantis per illapsum in has potentias ; non quia intuitive cognoscatur, sed solum experimentaliter et per indicia ; non per fidem, sed per donum sapientiae. Quae unio sic fit. Postquam anima gratia ornata est, habet media, quibus perfecte cognoscat ametque Deum. Qua cognitione crescente, crescit amor et hoc magis radicatur gratia ; qua perfectissime radicata, perfectissima cognitio dilectioque dantur ; et cum anima ita Deo adhaeret, ut iam non solum indissolubiliter stringat, sed etiam suaviter ardet, celebratur inter Deum et animam felicissima unio, quae si permanens sit et per modum habitus, fundat matrimonium spirituale, de quo postea. Si vero actualis sit et per modum transeuntis, fundat mysticum sponsalitium.

LECTIO SECUNDA

81. Unde, ut vides, consistit desponsatio haec in unione fruitiva perfectissima, qua animae potentiae uniuntur Deo ; intellectus veluti intuitive contemplando, voluntas vero suaviter ardendo ; quae tamen unio actualis est et vix ad mediam horam perdurans, uti asserit Seraphica Theresia, libro *Vitae*, cap. 8 (82). Verum tanta dulcedine opplet animam, ut haec sit sensibus privata, pene emortua ; atque adeo, quin discernere sciat gratiam, qua fruitur, toto

(82) Ed. crit., t. I, p. 134.

tempore quo sponsalitium celebratur. Quod certe non evenit in matrimonio, in quo anima nec a sensibus alienatur, nec absorbetur ; sed in his, quae proprii muneris sunt, plena advertentia occupatur. Sic docet experientia sanctissimae Theresiae, *Mansione* VII, cap. 1 (83). Et haec est prima differentia, quae datur inter mysticam desponsationem et mysticum matrimonium.

82. Radix huius discriminis ea est (et sit secunda differentia) quod gratiae in sponsalitio concessae animae mediis sensibus recipiuntur ; unde non potest anima illas recipiens a sensibus non alienari. In matrimonio autem quidquid gratiae anima recipit, in eius centro recipitur; quiaque centrum animae est subiectum ex se nobilius et iam supponitur mediis purgationibus aptum, propterea recipit hos favores quin advertentiam amittat.

83. Tertium discrimen est illud, cuius iam meminimus ; nempe quod sponsalitium consistit in unione faciliter amissibili. Illa enim suavitas ardoris cito transit ; eoque manet anima clamans ad dilectum, quem indissolubiliter stringit, ut illam osculo oris sui iterum osculetur (84). Proptereaque comparatur sponsalitium duplici illi cereo ardenti, quos facile separabis (85) ; quod ideo est, ait *Mysticum Directorium,* tract. IV, disp. 4, numero 368 (86), quia in sponsalitio non fit totalis transformatio animae cum Deo, sed solum partialis ; unde dicitur mystica diminutio. Matrimonium vero consistit in unione, quae licet amitti absolute possit, tamen non amittitur de facili. Unde comparatur a Seraphica Theresia (87) duplici luci per duas fenestras ingredienti, quae ante ingressum duae certe sunt, post ingressum tamen ita uniuntur, ut separari non possint.

LECTIO TERTIA

84. Lucis exemplum proxime positum exprimit naturam matrimonii spiritualis. Quod celebratur cum anima acendit ad decimum gradum amoris, qui facit *assimilari totaliter* (88). Scias tamen hanc assimilationem totalem esse duplicem seu dupliciter intelligi posse ; scilicet totalitate essentiali et totalitate status. Assimilatio totalis totalitate essentiali illa est, quae assimilat quantum ex se nata est assimilare. Et hoc modo nemo, quantumvis perfectus, Deo totaliter assimilatur dum viator est ; quia huiusmodi assimilatio non datur nisi in gloria ; siquidem visio beatifica est quae facit hanc totalem assimilationem, ut asserit Extaticus noster Parens D. Ioannes a Cruce, libro II *Noctis,* cap. 2 (89).

85. Assimilatio totalis totalitate status est illa, quae habet tantum de assimilatione, quantum status patitur. Et haec in praesenti vita datur, in eaque consistit mysticum matrimonium inchoatum ; quia matrimonium consummatum, quod a perfectissima assimilatione provenit, non celebratur usque ad patriam.

86. Igitur cum anima ad perfectissimum gradum amoris de Libano vocata venit, medio hoc perfectissimo amore Deo totaliter assimilatur, cum quo matrimonium init, in illum penitus transformata. Unde patet notabile discrimen, quod est inter haec tria : scilicet sponsalitium ratum et consummatum. Primum consistit in unione actuali, sed quae cito transit, ut lectione praecedenti dicebamus ; quare sic uniti dicuntur hospites in domo Dei. Secundum con-

(83) Ed. crit., t. IV, pp. 181 sq.
(84) *Cant.*, c. I, v. 1.
(85) S. Theresia, *Las Moradas,* Moradas VII, cap. 2 ; ed. crit., t. IV, p. 187.
(86) Antonius a Spiritu Sancto, C. D., *Directorium mysticum,* tract. IV, disp. 4, §. 1, num. 368 ; ed. 1904, p. 552.
(87) l. c.
(88) cf. D. Thomas, l. c. gradus 10 ; ed. Vivès, t. XXVIII, p. 351b et 364a.
(89) Sic in antiquis editionibus. — cf. *Cántico Espiritual,* canciones XXXVI-XL ; ed. crit., t. II, pp. 344-369 ; *El primer Cántico Espiritual,* canciones XXXV-XXXIX ; ed. crit., t. II, pp. 594-613 ; *Llama de Amor viva,* canc. I, v. 5 y 6 ; ed. crit., t. II, pp. 402-409 y 629-633.

sistit in unione habituali, atque adeo multum duranti ; unde sic uniti non sunt iam hospites et advenae in domo Dei, sed sunt domestici ipsius (90). Tertium denique consistit in unione actuali, sed inamissibili. Primum est perfectum, secundum perfectius, tertium vero perfectissimum. Unio primi est perfecta, quia est actualis ; ast quia cito transit excediturab unione secundi, quae et permanens est et pro libito actualis fit. Unio tertii est perfectissima, et quia actualis est, et inamissibilis. Primum et secundum sunt propria viatorum ; tertium vero est proprium comprehensorum.

87. Quare, tertio ad patriam relicto, ubi quod in hac valle auditur, in supernо illo monte contemplatur. Matrimonium ratum clare cognoscitur ex iis, in quibus vidimus a sponsalitio discriminari. Praecipue tamen differunt in eo quod, si sponsalitium, ut vidimus, est mystica diminutio, quia terminum inferiorem partim assimilat superiori, partim vero non ; matrimonium comparatur remotioni, quia est totalis assimilatio termini inferioris cum Deo. Ardet quippe anima matrimonium contrahens amore faciente *totaliter assimilari.*

88. Et praeterquam quod rei proprietas ostendit matrimonium mysticum esse mysticam remotionem ; sic illud nominant magni nominis mystae. *Directorium mysticum,* agens de hoc spirituali matrimonio, ait tractatu IV, disp. 4, sect. 4, num. 438 (91), ex D. Thoma in III *Sent.,* dist 27, quaest. 1, art. 1, ad 2 (92) : *Proprium est naturae unionis, quod res inter se unitae una ab altera participet id, quod est alterius, et sic amans quodammodo habet amatum, et veluti in eum transformatur. Hoc tamen non debet intelligi de transformatione propriae naturae in divinam ; hoc enim est impossibile ; sed per remotionem propriae naturae in perfecta participatione divinae naturae.* Et eodem modo loquitur noster Frater Phillipus a sanctissima Trinitate in discursu prooemiali, art. 6, §. *Sexta est* (93).

89. Angelicus Doctor egregie elucidat hoc ipsum pluribus in locis et praecipue in III *Sent.,* dist. 27, quaest. 1, art. 1, ad 4 (94), ubi ait : *Ex hoc enim quod amor transformat amantem in amatum facit amantem intrare ad interiora amati, et e contra ; ut nihil amati amanti remaneat non unitum, sicut forma pervenit ad intima formati,... sed quia nihil potest in alterum transformari, nisi secundum quod a sua forma quodammodo recedit, quia unius una est forma : ideo hanc divisionem penetrationis praecedit alia divisio, qua amans a se ipso separatur in amatum tendens.* Hactenus D. Thomas, qui profunde huius perfectissimi amoris naturam aperit, ipsiusque contactum remotionem esse ostendit, dum eo medio animam in Deum asserit transformari, et a seipsa recedere separarique ; quod affatim declarat exemplum materiae et formae, quo utitur ; quia sicut forma causat in materia remotionem formae praeexistentis et nativae confusionis, sic divinus iste contactus facit animam a proprio esse quodammodo removeri et in Deum mystice transformari.

90. Ob quae non miraberis mirissimos effectus huius caelestis matrimonii ; quia cum hi correspondere debeant statui animae desponsatae, perfectio sublimis huius status ostendit sublimitatem effectuum. Illos proponit sanctissima Theresia, *Mansione* VII, cap. 3 (95), quae videri debet et etiam *Lucerna Mystica* (96), ut arcana haec materia aliqualiter comprehendatur.

(90) *ad Ephes.*, c. II, v. 19.

(91) ANTONIUS A SPIRITU SANCTO, C. D., *Directorium mysticum ;* ed. 1904, p. 582. Prima pars huius textus (*Proprium... transformatur*) invenitur ad sensum apud D. Thomam, l. c., ; secunda vero pars (*Hoc tamen... divinae naturae*) ex *Summa Theol. myst.* Philippi a SS. Trin. (loco infra citando) sumpta est.

(92) Ed. Vivès, t. IX, p. 421a. — In antiquis editionibus erronee ponitur « *dist.* 37 ».

(93) *Summa theologiae mysticae...* ; ed. 1874, ed. 1874, t. I, p. 43.

(94) Ed. Vivès, t. IX, p. 421b ...*ad intima formati, et e converso...*

(95) Ed. crit., t. IV, pp. 193-199.

(96) LOPEZ EZQUERRA (Ioseph), *Lucerna mystica pro directoribus animarum,* tract. V, cap. 28 ; ed. 1782, pp. 122-124.

LIBER QUARTUS

De oratione, nomine et verbo.

Liber hic propriissimus est ; siquidem noster labor ad aperiendam orationis naturam terminatur.

SYNTAGMA PRIMUM

De oratione.

1. Orationem dialecticam tam proprie, quam improprie definiunt sui professores (1). Et certe eius definitio videtur pro mystica oratione fabricata. Quippe oratio mystica est *vox,* qua anima sive mente, sive lingua cum Deo loquitur ; ut enim ait Ioannes Cassianus, *Collatione* 10 : *Oratio cum Deo loquitur, cum iudice fabulatur.* Est etiam *significativa* interioris desiderii ; et adeo significativa est, ut caelos penetret virtus eius, ut ait Augustinus, *in Psalmum* 65 : *Orationis purae magna est virtus, et velut fidelis nuntius mandatum peragit, et penetrat, quo caro non pervenit.* Insuper est *ad placitum ;* siquidem ad placitum orantis res eveniunt. Deo vim infert oratio ut petita concedat. Sic idem Augustinus in *Serm.* dicens : *Oratio Deum ungit ; sed lachryma pungit : haec lenit, illa cogit.* Idem asserit D. Ioannes Climacus, *De luct.,* grad. 28 (2), his verbis : *Oratio pie Deo vim infert.* Unde oratio ad suum placitum habet claves feriendi et furendi, quia pro suo placito sinit aut non sinit benignissimum Deum contra homines furere ipsosque ferire, secundum illud ipsius Dei : *Desine ut irascatur furor meus* (3). Denique partes mysticae orationis separatae significant, ut videre est in lectione, meditatione et aliis, quae ad invicem separatae significant. Unde Aristoteles, I *Periherm.,* cap. 4 (4), definiens modo dicto orationem, non tam videtur naturam orationis dialecticae declarasse, quam mysticam orationem definisse. Verum ne a communi placito in re tanti momenti recedamus, communiter receptam mysticae orationis definitionem trademus.

LECTIO PRIMA

2. Dupliciter orationem capiunt mystae : primo improprie seu in generali quadam acceptione ; secundo proprie et metaphysice ; et pro duplici hac consideratione duplicem definitionem conficiunt. Primo enim definitur oratio per hoc, quod sit *elevatio mentis in Deum* (5). Haecque definitio est propria orationis impropriae seu generaliter dictae, eaque exprimitur orationem consistere in illo actu, quo mens assurgit in Deum. Unde quaecumque pars huius orationis oratio est ; sive enim homo ad orandum disponatur, sive gratias agat, sive meditetur, mentem in Deum elevatam habet atque ideo orat.

3. Huius orationis sex partes communiter assignantur, videlicet : praeparatio, lectio, meditatio, gratiarum actio, sui

(1) COMPLUTENSES, *Summulae,* lib. II, cap. 2 ; ed. 1629, t. I, pp. 18a-19a : *Oratio... est vox significativa ad placitum, cuius aliqua pars separata significat.* — COMPLUT. ABBREV., *Summulae,* lib. III, cap. 2 ; ed. 1670, t. I, pp. 26a-28a.

(2) *Scala Paradisi,* gradus 28 ; *Opera omnia,* ed. Lutetiae Parisiorum, 1633, p. 429.

(3) *Exod.,* c. XXXII, v. 10 ; Hetzenauer, p. 73 : *Dimitte me, ut irascatur furor meus.*

(4) num. 1 ; ed. Didot, t. I, p. 26 ; Bekk., 16b, 26.

(5) IOANNES DAMASCENUS, *De fide orthodoxa,* lib. III, cap. 24 (in princip.) ; text. graec., Migne, P. G., t. 94, col. 1089 (Parisiis, 1860) ; text. lat., ib. col. 1090 : *oratio est ascensus mentis in Deum ;* sicque etiam refertur a D. Thoma, II^{a} II^{ae}, q. 83, a. 1, ad 2.

oblatio et petitio. Cuius divisionis sufficientia adeo unanimi omnium consensu probatur, ut solus ille sufficiat. Praeparatio duplex est, alia proxima et remota alia ; haec consistit in fuga eorum quae tempore orationis quietem mentis perturbare queunt, et in sollicita Dei praesentia et in hac maxime ; quia, qui Deum praesentem habent, omni puritate conservant conscientiam suam: *Qui enim in sancto hoc exercitio fideles sunt, divinum quid in intuendo, in loquendo, in modestia, in negotiorum tractatione praeseferunt : satis enim ostendunt se a spiritu divino regi,* ait noster Venerabilis Ioannes a Iesu Maria in *Schola,* tractatu de praesentia Dei (6).

4. Praeparatio proxima est quae fit vel immediate post, vel immediate ante lectionem. Illaque, medio actu contritionis, impedientia removet oraturus ; quo a defectibus liber liberum aditum ad Deum ipsius benignitate reperiat.

5. Lectio est secunda orationis pars definiturque a D. Bernardo (7) sic : *Est sedula scripturarum cum animi attentione inspectio.* Ubi innuitur lectionem debere esse attentam et quae non ad instruendum intellectum dirigatur, sed quae ad inflammandam voluntatem ordinetur. Liber praecipuus in quo legere debemus, est sacra Scriptura ; minus principalis sunt alii doctrinam continentes inde haustam.

6. Sequitur meditatio, quae est *discursus quo intellectus ex una consideratione in aliam transit.* Sive una consideratio sit causa alterius, sive non ; quae est differentia proprii et improprii discursus ; verum haec differentia de materiali se habet ad meditationem ; quae formaliter consistit in hoc, quod discursus ex una consideratione transeat in aliam, quaerens margaritam devotionis, qua voluntatem moveat ad amandum Deum ; qui amor huius spiritualis progressus meta est.

7. Triplici parte constat meditatio. Hae sunt: repraesentatio, ponderatio et attentio quieta. Prima est actus memoriae, quae, peractis lectione et praeparatione proxima, repraesentat intellectui id quod meditandum est; et in hoc parum temporis insumendum est. Repraesentato meditationis puncto, sequitur meditatio; ad quam sequitur primo ponderatio rei meditatae, in qua plus temporis impendatur quam in repraesentatione. Ultimo sequitur quieta attentio, qua media intellectus sine strepitu proprio ponderationis, omni pace et quiete videt vel ingratitudinem hominis peccantis, vel benignitatem Domini patientis, aut ipsius pietatem miserentis. In quo plus adhuc quam in ponderatione spatietur. Et inde ad alias orationis partes transeat; nisi speciali motione, a directore approbata, videatur affectus; tunc enim in illa operosa otiositate permaneat, nec certum pro non certo relinquat.

LECTIO SECUNDA

8. Sicut gratitudo seu gratiarum actio est specialis virtus distincta ab aliis, ex D. Thoma, II^{a} II^{ae}, quaest. 106 (8), ita est specialis orationis pars definiturque

(6) *Schola de oratione et contemplatione...*, tractatus *De praesentia Dei,* num. 16 ; *Opera omnia,* ed. 1650, t. II, p. 565 ; ed. 1771-1774, t. II, p. 525a : *...in negotiorum tractatione praeferunt : satis enim ostendunt sese a spiritu divino regi.*

(7) *Scala Claustralium sive Tractatus de modo orandi,* cap. I, num. 1 ; Migne, P. L., t. 184, col. 476 et t. 40, col. 997. Apud Migne legitur « *intentione* » *pro* « *attentione* ».

Hic tractatus bis refertur apud Migne : 1) inter *spuria* S. Bernardi [P. L., t. 184, col. 475-484 (Parisiis, 1854)] et 2) inter *spuria* S. Augustini [P. L., t. 40, col. 997-1004 (Parisiis, 1841)] sub titulo « *Scala Paradisi* », sed absque prologo et epilogo. At vero hic tractatus neque S. Bernardi, neque S. Augustini est, sed est epistola Domini Guigonis Cartusiensis ad fratrem Gervasium, de vita contemplativa. Quae epistola debetur Guigoni I (1083-1137), quinto priori maioris Cartusiae et non Guigoni II (+ 1188 vel 1193), nono priori eiusdem maioris Cartusiae. Cf. ANDRÉ WILMART, O. S. B., *Les écrits spirituels des deux Guiges* in *Revue d'Ascétique et de Mystique,* t. V, num. 17 (Janvier 1924), pp. 59-79 ; cf. praesertim pp. 75-79. Altera pars huius articuli mox in lucem prodibit.

(8) art. 1.

a D. Bernardo in *Ad Fratres de Monte Dei* (9) sic: *Est indeficiens et indefessa intentio bonae voluntatis in Deum ex cognitione gratiae Dei.* Videns enim homo beneficia, quae meditatus est, liberaliter et gratuito sibi a Deo collata, in gratias explicatur. Et hoc est quod a nobis Deus exigit pro beneficiis consessis. Ut enim ait D. Thomas, *Super Matthaeum: Fructus, quem a nobis expectat Deus est gratitudo, ad quam nos semper invitat.* Quare si inferni poenas meditatus es, gratias age Deo, quia ab illis te proprio suo sudore redemit ; et sic de aliis, quorum consideratio obvia cuique est.

9. Dupliciter homo gratias agit Deo, nempe verbo et opere. Primus modus dicitur communi vocabulo gratiarum actio, de quo numero praecedenti. Agit insuper opere gratias homo suiipsius oblatione. Videns enim se a Deo ditatum talibus bonis, debet illi offerre in eorum retributionem quidquid est, et valet valeretque, quamquam infinitus foret. Debet in omnibus se Deo subiicere, in cuius testimonium omnibus maximeque praelatis et directoribus submittatur, nolens quidquam facere sine eorum ductu; promittat seipsum in omnibus abnegare, aliquam specialem mortificationem facere, ut ieiunare tali vel tali die, tanto tempore silentium observare; aliave huiusmodi offerat, ut sic non appareat vacuus in conspectu Dei, a quo tot accepit beneficia.

10. Tale est divinae benignitatis pium genium, ut gratitudo exhibita ab homine pro uno beneficio sit medium ut aliud denuo consequatur; unde ad gratiarum actionem verbo et opere factam sequitur petitio, quae est ultima orationis pars et in qua orationis quidditas proprie consistit, ut mox dicam.

11. Multa a Deo petere debemus, quia bona quibus indigemus, sunt in multiplici differentia. Alia enim sunt spiritualia et alia temporalia. Spiritualia alia sunt comprehensorum et alia viatorum. Temporalia alia sunt spiritualia, alia corporalia ; quorum aliae subdivisiones possunt fieri, quae parum referunt et ex particulari dicendorum expensione constabunt.

12. Omnia dicta bona a Deo petenda sunt; ast non eodem modo ; nam bona supernaturalia sive viatorum, sive comprehensorum, ut sunt gratia, gloria et auxilia virtutesque, petenda absolute sunt; sumus enim certi Deum sic haec nos petere velle. Ex quo enim in finem supernaturalem sumus elevati, sequitur voluntas conferendi nobis ipsum finem, qui est gloria, et etiam media quibus consequitur, quae sunt gratia, virtutes et auxilia quibus consequitur gloria.

13. Unde licet sciamus Deum omnibus dare auxilia sufficientia et non semper conferre efficacia ; debemus tamen utrumque genus auxiliorum semper petere. Primum quidem, quia licet Deus decreverit illud dare, decrevit tamen dare illud media oratione, secundum illud *Postula a me, et dabo tibi* (10). Auxilium autem efficax etiam petere semper debemus; quia nostra voluntas conformanda est cum voluntate antecedenti Dei seu voluntate signi; cui certe placet quod petamus idipsum, quod voluntas consequens non concedit.

14. Bona omnia naturalia possunt sumi vel secundum se, vel prout conducunt ad supernaturalia. Hoc secundo modo petenda absolute sunt ut ipsa supernaturalia bona. Primo modo non absolute petenda sunt, sed sub conditione si conveniens sit illa habere. Ratio horum omnium ea est: quia cuicumque licet petere consecutionem finis, ad quem creatus fuit; et mediorum quibus ille finis con-

(9) lib. I, cap. 14, num. 44; Migne, P. L., t. 184, col. 337: *Porro gratiarum actio est in intellectu, et cognitione gratiae Dei bonae voluntatis indefi'ciens ad Deum et indefessa intentio.* Haec epistola Guigonem I Cartusiensem auctorem habuit. cf. Migne, l. c., col. 297-308 ; cf. etiam ANDRÉ WILMART, l. c. (cf. supra, nota 7), p. 62.

(10) *Ps.* 2, v. 8.

sequitur, postulatio licet. Cum autem homo creatus sit ad gloriam, debet petere eius consecutionem; et quia bona alia tam naturalia quam supernaturalia conducunt ad gloriam: haec ut media proportionata, illa vero ut improportionata; propterea illa omnia debet petere. Quod si certus sit Deum velle id, quod petit, petat absolute; si vero de hoc non constet, petat sub conditione.

LECTIO TERTIA

15. Oratio metaphysice sumpta dicitur *petitio decentium a Deo*. Sic eam definit Damascenus (11), quam definitionem probat D. Thomas (12) universalisque theologorum consensus. Unde quidditas orationis in hoc quod sit petitio, consistit formaliter, licet praesuppositive requirantur alia, de quibus lectionibus praecedentibus egimus. Quatenus ut recte aliquid a Deo petatur, praerequiritur seria praeparatio, lectio attenta, meditatio devota et sic de aliis; quae omnia ad petitionem ut ad finem ordinantur.

16. Quod in oratione vocali clarum est. In ea quippe dantur psalmi, antiphonae, lectiones et alia huiusmodi, quae sane orationes sunt; et insuper datur id, quod proprie et antonomatice dicitur et est oratio, in qua per Dominum nostrum Iesum Christum petimus a Deo Patre bona quibus indigemus.

17. His definitionibus affatim aperitur natura orationis; quae prima sui divisione dividitur in mentalem et vocalem. Mentalis est quae mente perficitur ; vocalis vero quae ore explicatur. Vocalis subdividitur in publicam et privatam. A quibus manum levo, quia moralistarum sunt, non mysticorum. Videatur Suarez, II *De religione* (13).

18. Oratio mentalis dividitur secundum illos tres status, de quibus egimus supra (14); nam alia est propria incipientium, alia proficientium et alia perfectorum. Et haec diversitas non solum attenditur secundum materiam ipsius orationis, quia pro diversis statibus diversa meditanda seu contemplanda sunt; sed etiam secundum orationem ipsam, quia licet non negemus multoties Deum gratiam contemplationis concedere imperfectis et denegare perfectis; illis ut accendantur, istis vero ut humilientur; cum hoc tamen stat quemvis perfectionis statum modum seu gradum orationis sibi proprium habere, uti ostendit divinum illud opus *Mansionum* (15), quo Seraphica Mater nostra Theresia Ecclesiam Sanctam ditavit.

19. Hinc ergo oratio mentalis dividitur in naturalem et supernaturalem; naturalis est illa, quae dicitur oratio discursus, et est propria incipientium. Dicitur haec oratio propria incipientium, quia, ut ex Seraph. Theresia supra diximus (16), ad incipientes pertinet huiusmodi oratio ; cum quo compatitur ipsos aliquando contemplationem habere, sicut et perfectos meditationem. De quo agemus tomo sequenti, in primo praedicabili, disputatione I.

20. Oratio supernaturalis est idem ac contemplatio definiturque ex D. Thoma, II^a II^{ae}, quaest. 180, art. 3, sic: *Est simplex intuitus divinae veritatis*. Quae definitio egregie naturam contemplationis declarat ; quia licet ad contemplationem plures actus praerequirantur, plures comitantur, ut docet D. Thomas citatus; qui quidem actus dicuntur contemplatio in lata quadam significatione; attamen contemplatio proprie et formaliter sumpta consistit in illo simplici actu, quo veri-

(11) l. c. (cf. supra num. 2); sicque refertur a D. Thoma locis infra citandis. Apud Migne, l. c., versio latina sonat : *aut eorum quae consentanea sunt postulatio a Deo*.

(12) IIa IIae, q. 83, a. 1; IV *Sent.*, dist. 15, q. 4, a. 1; ed. Vivès, t. X, pp. 414b sqq.

(13) *De religione Tractatus quartus ; Opera omnia*, ed. Vivès (1859), t. XIV, p. 4-437.

(14) scil. lib. I, a numero 25 usque ad finem libri.

(15) *Castillo interior ó Las Moradas;* ed. crit., t. IV, pp. 1-210.

(16) Lib. I, num. 112.

tas intuetur. Quis autem actus ex pluribus quibus attingit intellectus veritatem, sit in quo formaliter contemplatio consistit, postmodum disputabitur.

LECTIO QUARTA

21. Contemplatio dividitur in philosophicam et evangelicam. Contemplatio philosophica est *simplex intuitus veritatis propter perfectionem ipsius contemplantis;* unde manet intra intellectum, quin extendatur ad inflammandam voluntatem. Contemplatio evangelica non intuetur veritatem propter ipsam veritatem, sed propter amorem Dei; atque adeo voluntatem inflammat. Relicta ergo gentilica illa contemplatione,

22. Contemplatio evangelica subdividitur in activam et passivam seu, quod idem est, in acquisitam et infusam. Acquisita est quam, supposito lumine fidei vel ipso formaliter influente, propria industria comparamus ; eo enim dicitur acquisita contemplatio haec, quia licet fides modo dicto ad eam requiratur, tamen fide supposita et aliis quibus adest Deus, possumus illam habere quoties volumus; cum sit in nostra manu habitibus uti, ut tenet commune effatum. Cuius contrarium evenit in infusa, de quo postea.

23. Contemplatio acquisita dividitur in eam quae est per affirmationem, et in eam quae est per negationem. Prima est in qua Deum contemplamur sub iis perfectionibus, quae in creaturis reperiuntur; quia cum Deus sit totius boni et perfectionis origo, nulla perfectio dabilis est in creaturis, quae in Deo modo excellentiori non resplendeat. Unde ex iis perfectionibus quae in creaturis videntur, assurgit mens ad contemplandum Creatorem, eas ipsas de illo affirmans seclusis tamen imperfectionibus. Negativa est quae negat Deo omnes perfectiones quas cognoscimus ; quia cum Deus sit summe perfectus, negat contemplatio haec in ipso reperiri posse creaturarum perfectiones.

24. Harum contemplationum illa quae est per negationem, potior est; quia, ut docet D. Thomas, I[a] parte, quaest. 3, in prologo: *De Deo scire non possumus quid sit, sed quid non sit: non possumus considerare de Deo quomodo sit, sed potius quomodo non sit.*

25. Insuper contemplatio acquisita dividitur in eam quae est per ascensum, et in eam quae est per descensum. Illa est per quam ex creaturis ascendit mens in earum primam causam ; quod dupliciter fit, ait D. Dionysius (17) exemplo pictoris et sculptoris: siquidem contemplatio ascendit vel superponens Deo perfectiones creaturarum, vel illas removens. Primum facit contemplatio affirmativa ; secundum vero negativa. Contemplatio per descensum est quae ex Deo, creaturarum causa, venit in ipsius creaturas, in quibus Creatoris perfectiones contemplatur.

26. Rursus dividitur in rectam, obliquam et circularem. Recta est per quam anima ex consideratione creaturarum transit ad contemplationem Dei ibique sistit. Obliqua est qua ex Dei consideratione transit anima ad ipsius effectus contemplandos; ex quibus iterum ad ipsum Deum contemplandum regreditur. Circularis denique est quae Deum vel revelatum per lumen infusum, vel naturaliter per ipsius effectus inventum uniformiter contemplatur; quae contemplatio facit animam in Deo veluti in centro quiescere. Et observa quod licet in quocumque statu possit quaevis ex dictis contemplationibus haberi; prima tamen est propria incipientium, secunda proficientium et ultima perfectorum.

(17) *De Mystica Theologia,* cap. 2; Migne, P. G., t. 3, col. 1025.

LECTIO QUINTA

27. Contemplatio infusa est *simplex intuitus veritatis a principio supernaturali procedens.* Sic ex D. Thoma (18) eam definit noster Frater Philippus (19). Cuius definitionis bonitas ostenditur. Per hoc quod sit *simplex intuitus veritatis* convenit contemplatio infusa cum acquisita, a qua differt per subsequentes particulas ; quia licet contemplatio acquisita proveniat a principio supernaturali, scilicet, ab habitu fidei vel ab alio ; attamen hoc principium relate ad contemplationem acquisitam non dicitur supernaturale; quia licet in se sit supernaturale, quoad modum tamen naturale est; utimur enim illo quoties volumus, cum contemplationem, quam causat, nostra industria habeamus. Contemplatio autem infusa provenit a principio supernaturali non solum entitative, sed etiam quoad modum; non enim possumus illo pro nostro libito uti, sed tantum cum et quomodo Deus vult, qui misericorditer illam gratiam contemplationis concedit.

28. Nec intelligas, actum ipsum contemplationis infusum esse; hoc enim est impossibile; quia cum actus ille sit vitalis, debet esse a potentia intrinsece se movente ; dicitur tamen infusus, et quia est a principio infuso, et quia solum habetur cum a Deo misericorditer impertitur.

29. Ex dictis constat bonitas traditae definitionis et in quibus conveniat discrimineturque a contemplatione acquisita. Verum alia, in quibus conveniunt differuntque, audire oportet.

30. Ultra dicta conveniunt istae contemplationes in eo, quod habent tres conditiones, quas perfectae contemplationi desiderat Aristoteles, *X Ethic.*, cap. 8 et 9 (20). Prima, quod sit actus potentiae altissimae; secunda, quod sit in habitu nobilissimo; tertia in obiecto dignissimo. Sunt siquidem hae contemplationes actus potentiae nobilissimae; quia sunt actus intellectus, qui est nobilissima potentia. Secunda conditio etiam datur: quia utraque requirit et habitum fidei et caritatis: illum pro principio eliciente et istum pro forma valorante. Et quamquam possit contemplatio acquisita elici ab habitu theologiae, praerequirit tamen fidem; praeterquam quod etiam theologia est nobilissimus habitus. Tertio denique utraque respicit obiectum dignissimum, nempe Deum. Est quippe Deus utriusque contemplationis obiectum *quod.*

31. Ceterum in his in quibus conveniunt, etiam diversae sunt; quia quamvis Deus sit obiectum *quod* utriusque, est sub diversa ratione; nam contemplatio acquisita respicit Deum sub ratione investigabilis per meditationem affectivam. Infusa vero, cum habeat diversos gradus, attingit sub diversis rationibus suum obiectum. Et sane cum ex parte potentiae eliciatur a diversis conprincipiis, ut notum est, nil mirum quod intellectus, ut informatus dono sapientiae, verbi gratia, tendat in Deum sub diversa ratione ac ut informatus dono intellectus, aut scientiae, aut fide, aut etiam lumine gloriae. Supremus autem gradus huius contemplationis, qui dicitur *theologia mystica,* respicit Deum sub ratione gustati ab anima; eoque appellatur sapida scientia, ad quam donum sapientiae concurrit (21).

32. In secunda conditione etiam differunt; quia licet utraque contemplatio proveniat a fide, infusa habet altiora principia; siquidem ab ipso lumine gloriae povenire potest. Adde quod adhuc quando proveniunt a principio in esse entis eodem, principium contemplationis infusae perfectius est formaliter in esse

(18) IIa IIae, q. 180, a. 3.

(19) *Summa theologiae mysticae,* Part. II, tract. III, disc. 1, art. 1; ed. 1874, t. II, p. 282:.... *divinae veritatis.....*

(20) cap. 7 et 8 in editione Didot, t. II, pp. 124 sq.; Bekk., 1177 sq.

(21) cf. ANTONIUS AB ANNUNTIATIONE, C. D., *Disceptatio mystica*, tract. III, quaest 3, a. 1, num. 4; ed. 1683, pp. 239-240.

principii, ut patet ex numero 27. Ex quo deducitur differentia in prima consideratione; quia intellectus maiorem perfectionem exprimit dum informatur principio perfectiori. In aliis pluribus etiam differunt, sed nobis dicta sufficiant. Qui alia videre voluerit adeat Magistrum Vallgorneram (22), *Mysticum Directorium* (23) et communiter nostrates. Iuxta quos locuti fuimus. Nostrum vero iudicium infra patebit.

LECTIO SEXTA

33. Plures aliae divisiones contemplationis sub nomine orationis supernaturalis circumferuntur, de quibus plurima diximus in antecedentibus; quare illas sub nomine dividentium adducere non debemus. Ut autem quae omitti non possunt, afferantur: oratio supernaturalis dividitur in orationem unionis, quietis, recollectionis et impulsus. Oratio unionis est quaedam specialis oratio, quae animam cum Deo unit specialissimo modo. Licet enim sit proprium orationis unire, haec tamen, de qua loquimur, ob singularem modum, quo animam Deo unit, dicitur antonomastice oratio unionis.

34. Haec est duplex, activa scilicet et passiva. Activa est quam proprio studio acquirere possumus et consistit in generali et absoluta conformitate voluntatis cum Divina. Quae conformitas ut acquiratur et ut habita conservetur, debemus saepius dicere: *Fiat voluntas tua sicut in coelo, et in terra* (24). *Domine, quid me vis facere?* (25). Et alia huiusmodi, quibus anima, adhaerens Deo, unus spiritus fit cum eo.

35. Oratio unionis passivae est pretiosissimum donum, quo Deus in ipso animae centro illi se praesentem et assistentem clarissima luce ostendit. In hac perfectissima oratione non solum anima est unita Deo, sed et omnes eius potentiae sunt intime unitae et feliciter occupatae, ut docet sancta Mater nostra Theresia, libro *Vitae,* cap. 16 et 17 (26), quae tam loco citato, quam *Mansione* V per plura capita (27), egregie de hac oratione loquitur. Vide, quae diximus cum de mystica unione ageremus (28).

36. Oratio recollectionis etiam dividitur in activam et passivam. De prima loquitur D. Thomas, II^{a} II^{ae}, quaest. 83, art. 12 et Seraphica Theresia in *Via perfectionis,* cap. 28 (29). Haec oratio habetur, cum anima intra seipsam Deum considerat, quin illum per vicos et plateas quaerat. Tunc enim intra seipsam Deum suum invenit et amplectitur.

37. De secunda agit eadem sanctissima Doctrix, *Mansione* IV, cap. 3 (30); hanc gratiam concedit Deus illis, qui se a visibilibus segregant et fideliter in activa recollectione exercentur. Signum huius recollectionis est, quod anima illa affecta mundana omnia arbitratur ut stercora, etiam illa quae prius in deliciis habebat; quare omnia propter Deum contemnit.

38. Oratio quietis nascitur ex recollectione, ut asserit sanctissima Mater nostra in *Via perfectionis,* cap. 31 (31), ubi hanc orationem describens ait : Ex interiori recollectione oritur aliquando in anima quies et pax interna, et deliciosa quies adeo dulcis, ut sibi nihil ultra desiderandum appareat.

39. Quies ista est suavitas quaedam voluntatis nihil aliud quaerentis praeter-

(22) *Mystica theologia Divi Thomae,* q. III, disp. I, art. 4; ed. 1911, t. I, pp. 358-362.
(23) Antonius a Spiritu Sancto. *Directorium mysticum,* tract III, disp. I, §. 8; ed. 1904, pp. 239-242.
(24) *Matth.,* c. VI, v. 10.
(25) *Act. Apost.,* c. IX, v. 6.
(26) Ed. crit., t. I, pp. 117-127.
(27) *Las Moradas* V, cap. 1 et sq.; ed. crit., t. IV, pp. 69 sq.
(28) Lib. I, syntag. IV; et alibi passim.
(29) Ed. crit., t. III, pp. 129 sq.
(30) Ed. crit., t. IV, pp. 59 sq.
(31) Ed. crit., t. III, p. 144.

quam perseverare in Deo. Est quippe anima iuxta Deum, immo Deum intra se videt, a quo ut filia carissima amatur singulariterque ab eo protegitur; et hac gratiarum abysso absorpta quiescit veluti in centro sui desiderii.

40. Oratio impulsus est illa, in qua anima a Deo recipit aliquos vehementes impetus, quibus excitata in Deum ipsum totis viribus fertur. Impulsus hic est veluti sagitta animam vulnerans adeo fortiter ut pene mortuam relinquat; sed adeo suaviter ut nunquam ab illo vulnere sanari velit. De hoc non pauca in superioribus dicta sunt (32), sicut etiam de praecedentibus gradibus orationis; quamobrem nihil addam, remittens lectorem ad nostros Auctores mysticos, qui de his omnibus copiosissime agunt ex sanctissima Theresia Matre nostra, quae in declarandis his orationis gradibus suum profundissimum magisterium ostendit.

SYNTAGMA SECUNDUM

De nomine et verbo.

41. De nomine nihil proponam, nisi remissive; non enim possum de omnibus specialiter agere. Qui enim nomina Dei scire vult, quantumque et quomodo ad meditationem et contemplationem deserviat eorum notitia et consideratio, legat *Catenam mysticam* a folio 41 usque ad 43 (1); unde solum agam de verbis; breviter tamen, quia longa mihi restat via.

LECTIO PRIMA

42. Verba sunt in triplici differentia; nam alia sunt corporea, alia imaginaria et alia spiritualia. Corporea sunt quae aure percipiuntur; imaginaria quae immediate ab imaginativa habentur sine auditus ministerio; spiritualia sunt quae immediate recipiuntur ab anima sine sensuum exteriorum interiorumque interventu. Nam quamvis verum sit, quod nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu, hoc tamen intelligendum est de intellectione, quam a rebus habet anima; non autem de illa, quam causa superior in illa ponit.

43. Huius doctrinae fundamentum ex ipsa naturali cognitione desumitur. Certum enim est, quod ut anima intelligat verbum sibi ab homine dictum, non pervenit verbum istud usque ad animam nisi mediante sua specie, quam mittit ad sensus interiores et inde a materialibus nuda transit ad intellectum; unde intellectus non intelligit per speciem prout in imaginatione; nec imaginatio per verbum ut in auditu; nec iste cognoscit per ipsum ut in ore proferentis; sed requiritur ut auditus cognoscat quod proferatur verbum, et ut cognoscat imaginatio, requiritur species ab auditu accepta; similiterque intellectus. Et haec est ratio ob quam non potest aliter nisi hoc processu intellectus intelligere.

44. Verum potest, et quidem facile, causa superior imprimere in imaginatione speciem propriam alicuius verbi non prolati; et tunc auditus non audiet ob defectum verbi, ast imaginatio, cum speciem verbi habeat, cognoscit. Similiter potest causa superior eandem eiusdem verbi speciem spiritualisare et gravare illam in intellectu; tuncque nec auditus ob defectum verbi audiet, nec imaginatio ob defectum speciei materialis cognoscet. Ceterum intellectus intelliget; quia ut intelligat, requiritur et sufficit illa species, undecumque illam habeat.

45. Quamobrem dum Deus aut ange-

(32) Lib. III, num. 31-44.

(1) IOSEPH A SPIRITU SANCTO, *Cadena mystica carmelitana*, Col. I, prop. 6, resp. 5, 6 y 7; ed. 1678, pp. 41b-43b.

lus bonus vel malus ponunt in alicuius imaginatione species aliquas verborum, quae in auditu non fuere, tunc datur verbum seu locutio imaginaria; si vero in intellectu ponantur, datur locutio intellectualis. Si autem verba proferant, quae aures feriant, dabitur locutio corporea. Unde manet bonam esse divisionem verbi seu locutionis traditam. Et similiter ob eandem rationem dividitur visio in corpoream, imaginariam et intellectualem.

46. Ex his verbis, corporea sunt valde exposita daemonis fallaciae sicut et imaginaria; quia cum daemon habeat supra omnes sensus virtutem, potest fingere et loqui ac si Dominus foret, cum Dominus non sit locutus. Quare maxima sollicitudine uti debet director, ne ipse et discipulus in foveam cadant. Et discipulus credat se urgentissime teneri ad exhibendam suo directori quamcumque locutionem, etiamsi de illius bonitate constet. Solet enim diabolus bonis incautos aliquos inescare, suadens circa illa, utpote indubitate bona, non debere directorem adire; et sic illos paulatim seducit ut nihil consulant.

47. Circa locutiones imaginarias, ultra dicta, videndum etiam est ne sint melancholicae imaginationis effectus. Verum pro omnibus his habenda prae oculis sunt quae diximus, cum de signis loquebamur (2).

LECTIO SECUNDA

48. Verba intellectualia subdividuntur in successiva, formalia et substantialia. Cuius divisionis meminit Seraphicus noster Doctor, libro secundo *Ascensus,* cap. 31 et aliis in locis (3), estque receptissima inter omnes mystas.

49. Verba successiva illa sunt, quae spiritus recollectus sibiipsi loquitur ac si ab aliquo dicerentur. Est mutuum colloquium, quod secum anima habet, in quo ipsa seipsam interrogat et sibiipsi respondet; verum tanta dulcedine procedit ut non iudicet se, sed alium interrogare; quod faciliter accidere posse, non est dubium; siquidem anima recollecta solet aliquam veritatem intueri, et ex illa tales discursus deducere taliaque ex impulsu superiori percipere, qualia nunquam sibi relicta haberet. Unde cum haec omnia considerat, ab alio se putat audire verba, quae ipsamet loquitur.

50. Horum verborum triplex est causa, iuxta Extaticum nostrum Doctorem, loco citato, cap. 29 (4). Prima est Spiritus Sanctus. Secunda propria imaginatio. Tertia denique daemonis astutia. Tunc proveniunt a Spiritu Sancto, quando hic Spiritus divinus animam bene occupatam movet mediis suis donis, ut conceptam veritatem perfecte calleat; virtuteque huius illustrationis plurima noscit, quae per seipsam non discurreret ; et cum haec seipsam interrogando et respondendo percipiat, putat se colloquium cum alio habere.

51. Secunda causa est propriae imaginationis inquieta vivacitas, cuius acumen res novas et subtiles deducit; et ex hac deductione oritur intellectualis interrogatio et responsio.

52. Tertia causa est diabolus, qui tempore recollectionis subtiles conceptus media phantasia intellectui offert, quibus animam decipiet, nisi caute procedat.

53. Verba successiva, a quacumque causa proveniant, renuntianda esse, docet Seraphicus noster Doctor, loco citato (5), ubi ait : *Quedemos pues con esta*

(2) Lib. II.
(3) *Subida del Monte Carmelo,* lib. II, cap. 26-29; ed. crit., t. I, pp. 248-263.
(4) Ed. crit., cap. 27, t. I, pp. 251-257.
(5) Ed. crit., t. I, p. 256:... *caudal de nada de ellas.*

necessaria cautela assi en las unas, como en las otras, para no ser engañados, ni embarazados; que no hagamos caudal de ellas. Id est: Maneat alta mente reposita haec cautela admodum necessaria. Verba successiva, quaecumque illa sint, contemnantur; qui enim illa flocci non facit, periculo deceptionis exponitur (6). Videbis totum illud capitulum 29 (7) et quidquid potest dici circa haec verba successiva, circa eorum causas et signa quibus dignoscantur, reperies.

54. Verba formalia dicuntur spiritui, sive recollectus sit, sive non. In quo differunt a successivis; haec enim semper dicuntur spiritui recollecto et sunt circa illud, in quo tunc spiritus occupatur. Formalia autem etiam spiritui nihil de Deo cogitanti dicuntur; vel si sit recollectus, non sunt de illa materia quam cogitat, sed de aliis valde diversis. Differunt adhuc in eo, quod verba formalia clare cognoscit spiritus ab alio secum loquente provenire sine ulla suiipsius opera; quod in successivis non sic evenit, ut dictum est. Et ideo appellantur formalia: *Porque formalmente siente el espiritu se las dice tercera persona, sin poner él nada en ello.* [Quia formaliter spiritus sentit sibi a tertia persona dictas esse, sine eo quod ipse aliquid in illo ponat, ait citatus noster Parens, cap. 30 (8).]

55. Haec verba non sunt multum proficua animae; quia eorum finis est animam docere circa aliquam rem determinatam, ad quam solum speculative docendo et dirigendo concurrunt. Possunt a daemone fingi. Signaque ut cognoscantur, an a daemone dicta sint, tradit Seraphica Doctrix, libro *Vitae*, cap. 25 (9); ex qua illa signa exscribit *Lucerna mystica*, tract. V, cap. 10, a numero 93 (10).

56. Cum a Deo sunt haec verba, semper operantur effectum illum, ad quem dantur; quia animam reddunt promptam ad faciendum idipsum quod inspirant. Licet cum hoc stet, quod non auferant ab anima repugnantiam et difficultatem; ut docet Parens noster D. Ioannes a Cruce, qui toto illo capite 30 (11) de his verbis loquitur.

57. Verba substantialia formalia sunt, licet non e contra. Unde differunt a successivis in iis, in quibus vidimus formalia discriminari. Et a formalibus differunt per hoc, quod ista verba non solum docent ut formalia, sed etiam operantur id quod docent. Ob quod mystici dicere solent, quod verba formalia sunt pure speculativa; ast substantialia sunt speculativa et practica; quia idipsum, quod speculative docent, practice operantur. Clarius expertissima Theresia unico verbo hoc explicat in libro *Vitae*, cap. 25 (12), ubi ait: *Estas palabras, que habla el Señor son palabras, y obras.* Id est: Haec verba substantialia sunt etiam opera (13). Quia, ut inquit Seraphicus noster Doctor citatus, cap. 31 (14): *Con estas palabras substanciales lo obra Dios en ella, y con ella, lo qual es diferente en las formales, y successivas.* Hoc est: His substantialibus verbis operatur Deus in anima et cum anima; quod non sic evenit in formalibus et successivis (15). Videatur totum illud caput, in

(6) In I editione legitur: Mancamus ergo in ista necessaria cautione, tam circa unas, quam in alteras, ut non simus decepti, neque impediti; igitur parvi praetio illas habeamus. — In Neapolitana vero: « Maneamus in ista necessaria cautione, circa dicta verborum genera, ne simus decepti, vel involucrati: haud igitur illa habeamus in praetio ».

(7) Ed. crit., cap. 27, t. I, pp. 251-257.

(8) Ed. crit., cap. 28, t. I, p. 258: *Porque formalmente al espiritu parece que se las dice...* — Haec versio latina deeest in editione quarta (Hispali, 1730). In I et Neapol. ed. legitur: « Quia formaliter spiritus sensit... ».

(9) Ed. crit., t. I, pp. 191-201.

(10) LOPEZ EZQUERRA, *Lucerna mystica...* a num. 93-95; ed. 1782, pp. 95-96.

(11) Ed. crit., cap. 28, t. I, pp. 258-260.

(12) Ed. crit., t. I, p. 192.

(13) In I et Neapol. ed. legitur: « Verba haec Domini simul sunt dicere, et operari ».

(14) Ed. crit., cap. 29, t. I, p. 262: *No tiene* (el alma) *que hacer en obrar lo que ellas dicen, porque estas palabras substanciales nunca se las dice Dios para que ella las ponga por obra, sino para obrarlas en ella; lo cual es diferente en las formales y sucesivas.*

(15) In I et Neapol. ed. vero legitur: « Cum verbis istis substantialibus Deus operatur in illa, et cum illa; quod differens est in formalibus, et successivis ».

quo mira de his substantialibus verbis continentur.

58. O utinam hisce substantialibus verbis nobis loquatur Dominus, ut illum servi audientes, loquentem pacem in plebem suam audiamus, et regnum perfectionis intra nos esse, a nobis, favente Numine, nactum gloriemur.

LIBER QUINTUS

De arte inveniendi medium.

1. Ut recte dialecticarentur, excogitavere doctores artem qua medium invenirent, ut scopum attingerent, in quem dirigerent mentem suam. Hanc artem ob sui difficultatem, *pontem asinorum* dixere; et recte quidem, quia difficultate pressi tirones calcitrant, de quo dialectici (1). In mystica scientia nostra etiam gravamur onere quaerendi medium, ut quae hactenus diximus, exsequantur. Nihil enim fecimus, dicentes gradum perfectionis ad quem anima potest ascendere, si medium non habemus, quo anima disponatur ut talem gradum lucretur. Quare huius libri scopus erit hanc artem quaerere, quaesitam invenire, inventam proponere, ut omnibus prosit quod est pro salute omnium exquisitum.

SYNTAGMA PRIMUM

De arte mystica inveniendi medium ad unionem.

2. Unica ars, eaque difficillima, ut inveniatur medium, quo anima metam perfectionis obtineat, est purgatio ipsius animae. Sine hac purgatione non potest haberi perfectio; pugnat enim cum perfectionis venustate imperfectionum et miseriarum turba, quam ignis purgationum extirpat. Quamobrem scientia mystica, quae animam praeparat ad unionem, hanc artem proponit, qua habilitetur ad unionem ipsam. Multiplex est purgatio haec, ac de omnibus aliqua sequentibus lectionibus dicam.

LECTIO PRIMA

3. Mysticam purgationem possumus describere per hoc, quod sit remotio eorum, quae ab intima unione cum Deo removent. Removent quippe ab hac intima unione sensus omnes tam interni, quam externi male disciplinati ; removent appetitus; removet propria voluntas; removet quidquid terrenum est et corruptae naturae conditiones sapit. Horum omnium sic male a Deo removentium remotio activissima est purgatio mystica, quae animam ab omnibus hisce inquinamentis denudans pulchram reddit, et faciens illam per ignem et aquam transire, vertit in adamantem lucidissimum.

4. Purgatio haec dividitur in activam et passivam. Activa est quam nos auxilio gratiae operamur. Passiva est quam Deus in nobis mirabiliter operatur. Rursus utraque dividitur in purgationem sensus et spiritus. Insuper purgatio tam activa, quam passiva dividitur in purgationes partis cognoscitivae et affectivae pro diversitate potentiarum quae mundantur.

5. Purgatio activa, quaecumque illa

(1) COMPLUTENSES, *Summulae*, lib. III, cap. ultim. (8); ed. 1629, t. I, pp. 50b-52b. — COMPLUT. ABBREV.: *Summulae*, lib. IV, cap. 8; ed. 1670, pp. 62b-64a.

sit, pertinet ad incipientes. proptereaque definivimus supra (2) viam purgativam per ordinem ad istam purgationem. Similiterque purgatio passiva pertinet ad proficientes, ut ex definitione quam supra (3) pro via illuminativa dedimus, constat. Sollicitudo enim incipientium sita praecipue est in hoc, quod artem exerceant, qua sensus et potentias mundent; et hoc est totum exercitium totius viae purgativae. Quo peracto in purgatione activa partis spiritualis, finitur via purgativa et sequitur illuminativa, in qua iam proficiens incipit exercere contemplationem minus perfectam, hoc est, acquisitam.

6. Postquam autem in illa se aliquod tempus exercuit, ingreditur purgationem passivam sensus, quae est dispositio ad contemplationem infusam. Post tempus vero a Patre praedefinitum, volens pientissimus Dominus animam secum unire, illam disponit ad hanc felicitatem media rigorosissima purgatione passiva spiritus. Qua finita, dilectam suam iam venuste dealbatam de Libano Sponsus vocat, de tenebrosis cubilibus leonum, de montibus senticosis pardorum, de furiis tartareae catoblepae, ut victrix coronetur (4).

7. Ex quibus constat purgationem activam durare toto illo spatio, quo anima est in statu incipientis. Ceterum purgatio passiva non durat quantum via illuminativa; siquidem incipitur haec via per contemplationem acquisitam, mediatur per purgationem passivam sensus, ad quam sequitur contemplatio infusa, et terminatur per purgationem passivam spiritus, per quam habilitatur anima ut viam unitivam ingressa dilecto suo uniatur.

LECTIO SECUNDA

8. Purgatio ergo activa sensus consistit in mortificatione ipsorum sensuum, non solum eos ab illicitis removendo, verum etiam in permissis mortificando. Hic spatiantur auctores numerum et naturam sensuum explicantes, et modum quo purgentur, usque ad satietatem tradentes. De primo nihil dicturus sum propter dicta libro I, numero 44, de secundo solum praecisa tradam ob motiva saepius inculcata.

9. Noscis, ut numero dicto supposui, naturam cuiuscumque sensus tam externi, quam interni, et obiecta ad quae omnes illi terminantur. Per ordinem ad haec obiecta illos mortificare debes ; quod facies, si oculos avertis ne videant vanitatem (5) ; sicque in via perfectionis vivificaveris. Si auditum cohibes mundo dicens quod dicitur per *Amos*, cap. V (6) : *Aufer a me tumultum carminum tuorum, et cantica lyrae tuae non audiam*. Auditum frena ne bis audias, iterum delicti comes: *Quia audisti vocem uxoris tuae, et comedisti de ligno, ex quo praeceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo* (7). *Qui habet aures audiendi, audiat* (8). Id est, consideret. Et eodem modo reliquos exteriores sensus mortificet et sic colliget virtutum praeciosissimos fructus.

10. Simili studio procedere debet in mortificatione sensuum internorum ; unde sensum communem mortificet, avertendo se ab iis nocivis speciebus, quas a sensibus externis accepit et conservat. Cum phantasia seu imaginativa nulla humana sollicitudo sufficiens est. Est enim vile mancipium quietem animae perturbans; est etiam necessarium orationi; quia oportet intelligentem phantasma speculari ; unde est onus gravissimum quietem desideranti; quare debet anima fundere coram Deo preces, ut

(2) Lib. I, syntag. II, num. 42 sqq.
(3) Lib. I, syntag. III, num. 123.
(4) *Cant.*, c. IV, v. 8.
(5) *Ps.* 118, v. 37.
(6) v. 23.
(7) *Gen.*, c. III, v. 17.
(8) *Marc.*, c. IV, v. 9.

imaginationem frenet ne noceat. Similiter cum cogitativa se gerat ne rete (9) specierum, quas habet, capiatur.

11. Praecipue curandum est ut memoria purgetur; plurimum enim nocent animae species memoriae non purgatae. Unde vir spiritualis debet semper ferri in destructionem omnium eorum, quae occupant suam memoriam; quin sint vel ipse Deus, vel species in Deum inclinantes. Heu quanti manibus memoriae periere! Curet ergo qui ad perfectionem tendit, memoriam praeteritorum extirpare; praeterquam ut doleat, si sunt mala; vel ut gratias Deo referat, si sunt bona. Curet a parentibus et consanguineis, a divitiis et deliciis; et, ut unico verbo rem nimis prolixam absolvam, ab omni eo quod non est Deus, nec in Deum secundum proprium statum dirigit, seipsum avertere.

12. Ulterius debet intellectus purgari tum ab inquisitione veritatis, tum a proprio iudicio circa res agendas. Peccat enim intellectus in inquisitione veritatis, cum sollicitat plus sapere quam oportet sapere, nolens sapere ad sobrietatem (10). In quo peccatur quoad substantiam et quoad modum. Quoad substantiam peccatur, quando illa veritas inquiritur, quae virum spiritualem non constituet. Quomodo enim intellectum iuvabunt ad mysticam unionem epigrammatarii dicteria, lyrici scurrilitates, satyrici morsus, foetida artificia vulgaris, bellorum eventus, gentium novitates, aliaque innumera quibus plures etiam e religiosa militia dediti sunt? Scio qualiter haec nedum excusent, verum etiam ut necessaria pipiant eorum cultores. Sed an suis discursibus sarti tectique sint, aqua quam non dubito hiaturos dum hient in hora extrema, signabit; factum, si posset, abolitura.

13. Quoad modum peccatur in veritatis inquisitione, quando idipsum, quod addiscis, addiscis ut scias vel ut sciaris. Scire enim propter scire, turpis curiositas est, aiebat D. Bernardus (11). Scire, ut sciaris et ut sapiens venereris, gravis superbia est. Unde, ut bene agas, scito quae oportet et prout oportet. Sic enim scies quae conducunt ut in Deum feraris; et scies, non ut superbias, sed ut Domino famuleris.

14. Etiam a proprio iudicio purgandus est intellectus; in quo peccant qui tenaciter proprio dictamini adhaerent. De quo multa nostrum *Mysticum Directorium* hic (12); nos vero nihil dicemus, cum supra (13) dixerimus, virum spiritualem debere prudentem directorem habere, cuius iudicio iudicium proprium summittat.

15. Et ex hoc ipso colligitur modus purgandi propriam voluntatem; quia qui satagit directoris voluntati subesse, propriam voluntatem non habet; unde haec est summa omnium eorum, quae in praesentiarum dici solent. Pareat directori conditiones supra positas habenti et propria voluntate carebit, secutus veritatem ipsam de se dicentem *Ioann.*, VI (14): *Descendi de Coelo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me Patris.*

16. Hac arte, hoc studio conficitur totum opus purgationis activae tam sensus, quam spiritus; tam partis cognoscitivae, quam affectivae. Et quamquam de parte affectiva sensus nihil dixerimus, ex dictis tum hic, tum lib. I, num. 43 et 93 facile est colligere quae dicenda sunt.

(9) « *recte* », in antiquis editionibus.

(10) *ad Rom.*, c. XII, v. 3.

(11) *Sermo 36 in Cant.*, num. 3; Migne, P. L., t. 183, col. 968: *Sunt namque qui scire volunt eo fine tantum, ut sciant; et turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt, ut sciantur ipsi; et turpis vanitas est.*

(12) Antonius a Spiritu S., *Directorium mysticum*, Tract. II, disp. 3, §. 3; ed. 1904, pp. 115-117.

(13) Lib. I, syntag. II, lect. 3, num. 58-63.

(14) *Ioan.*, c. VI, v. 38; apud Hetzenauer, p. 1047, vox « *Patris* » deest.

LECTIO TERTIA

17. Magnum opus aggredior, dum ad purgationes passivas ingredior. Quotquot dicta sunt, possunt deliciae nominari relate ad ea, quae in his purgationibus eveniunt. Earum prima est purgatio partis sensitivae, quae quadruplici causa constat; scilicet materiali, formali, efficienti et finali.

18. Causa materialis est ipsa pars sensitiva secundum illas portiones, quae purgantur: nempe secundum partem cognoscitivam, quae sensibus externis et internis constat; et secundum partem affectivam (15), quae est potentia concupiscibilis et irascibilis.

19. Causa formalis est subtractio gratiae sensibilis; cui assuetus vir spiritualis, adeo cum eius subtractione cruciatur ut dolores inferni perpeti sibi persuadeat. Si ad Deum recurrit, requiem invenire non potest; quia in eo non Patris benignitatem, sicut prius, intuetur; sed Iudicis severissimi rigorem inexorabilem contemplatur. Si ad anteactos discursus sibique familiarem contemplationem acquisitam regredi vult, tempus terere iudicat; quia nullum discursum efformare valet, quo levetur.

20. Quod acrius crutiat est carentia reflexionis, qua affligitur; non enim reflectere supra seipsam potest et considerare infirmitatem illam non esse ad mortem, sed ut in ipsa glorificetur Deus, qui tunc animam torquet ut torque caritatis postmodum ditet; viam illam sanctorum esse, quorum nullus illam non lustravit; arctissimam illam viam et angustissimam (16) portam deliciosissimae arcis ingressum esse. Nil horum considerat, suspendente Domino suum concursum ad exercitium, qua suspensione uti reflexione non potest. Unde solum habet vires, ut fabricet discursus melancholicos; se a Domino derelictam lamentatur et ad ignem inferni destinatam. Unde anhelat, sudat, fatigatur.

21. Causa finalis huius purgationis est perfecta subordinatio et conformitas partis inferioris cum superiori. Pars sensitiva nata est ut rationali obediret, sicut ait D. Thomas, II^a II^{ae}, quaest. 158, art. 8. Hanc obedientiam a transgressione primi praecepti negavit; ut autem ad illam redeat, hanc purgationem patitur, qua, ut potest, proportionatur cum parte rationali; sicque non impedit divinas communicationes; quin potius igni purgationis decora et a gratia sensibili separata, in qua pabulum solet invenire concupiscentia, mutuo foedere parti rationali iuncta non impedit, sed impellit ad mysticam unionem. In quo adimpletur illud, quod de Deo ait *Isaias*, cap. XXVIII (17): *Quem docebit scientiam, et quem intelligere faciet auditum?* Et respondet: *Ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus.* Quod sic explicat inibi D. Thomas (18): *Quoscumque bonos separatos a lacte concupiscentiae.*

LECTIO QUARTA

22. Causa efficiens est Deus ipse, qui, licet iratus videatur, pietate tamen commotus animam eripere vult a puerili illo statu gratiae sensibilis et illam in fortium ac robustorum classe collocare; quamobrem illam probat auferendo devotionem, se illi iratum et austerum monstrando; et insuper illam torquet iactura bonorum, ut sunt salus, divitiae, honores, dignitates, amici, consanguinei et huiusmodi alia, quibus spiritualem privat ut torqueat.

23. Ultra dictam causam efficientem, quae principalis est, dantur aliae instrumentales: hae sunt daemon et ho-

(15) « *effectivam* », in antiquis editionibus.
(16) « *augustissimam* », in antiquis editionibus.
(17) v. 9.
(18) Ed. Vivès, t. XVIII, p. 788a.

mines. Isti tum praeter intentionem, tum a consilio virtuosum persequuntur, addentes super dolorem vulnerum ipsius (19). Ex quorum persecutione iusti corona laboratur.

24. Ille autem iusti perfectionem praedivinans tota vi sollicitat inceptum iter vel impedire, vel, ut minus, retardare ; propterea tentationibus contra castitatem ferit, suiipsius horrorosis visionibus terret, totamque suam malitiam auxiliatricem vocat ut vincat.

25. Omnium dictorum exemplum est beatus Iob a Deo afflictus, a daemone verberatus, ab amicis persecutus, bonorum omnium iacturam passus, salutis, filiorum et honorum. Sic enim homines e vili materia compactos in caelestes mutat superni artificis manus. Hae sunt causae, quae concurrunt ad purgationem passivam partis sensitivae, eo fine ut terreas affectiones relinquens e pulvere ipso tribulationum exsurgat argentum igne examinatum, probatum Domino terrae, purgatum septuplum (20). O utinam sic examinemur, ut in ipso tribulationum examine fideles inveniamur!

LECTIO QUINTA

26. Ars mystica, quae medium nobis invenit, ut pars inferior conformetur superiori; etiam invenit medium, quo pars superior Deo conformetur. Et sicut illud medium est purgatio illius partis, quae est conformanda; sic medium hoc est purgatio illius partis, quae Deo est unienda. Quare finita illa prima purgatione exercetur anima in contemplatione infusa, et cum tempus accedit quo ad fastigium unionis evehenda est, illam Deus examinat fortissimo igne purgationis passivae intellectivae partis.

27. Causa efficiens est Deus ipse, qui suam benignissimam pietatem sub velo severitatis dissimulans illam constituit in terra deserta, et invia, et inaquosa (21), ut possit mediis ineffabilibus angustiis ineffabilem felicitatem obtinere.

28. Causa finalis est dicta unio cum Deo. Causa materialis est ipsa anima secundum suas potentias rationales. Formalis vero est clarissima lux contemplationis infusae, quam Deus animae imprimit, qua animae manifestantur vel minimi sui defectus. Quibus consideratis in concursu gratiarum, quas a Deo accipit, et cognita vilitate personae offendentis et offensi Numinis maiestate, sic vexatur, sic angitur, sic torquetur, ut mirum certe sit vel quod non expiret, vel quod non desperet. Misericors tamen Deus, qui illud examen dirigit ad commodum animae patientis, illi specialissime assistit abscondita manu, ut perseveret.

29. Plurima sunt, quae in hac horrorosa purgatione tolerantur. Tormenta quae ex pluribus capitibus iisque gravissimis, anima perpetitur, incipiunt narrare mystici, nec perficiunt. Mihi vero, qui non ex professo discutere haec possum, sat sit lectorem ad nostrates remittere, ubi haec, quantum materia sinit, explanata videbit. Moneo tamen quod patiens hanc spiritus et anteactam sensus purgationem debet in omnibus ductum sui directoris sequi. Director autem debet etiam omne suum studium collocare in sic patientis assistentia ; et ut suo muneri satisfacere possit, attente legat duos illos mirabiles libros *Noctis obscurae sensus et spiritus,* (22) quos Extaticus noster Parens D. Ioannes a Cruce scripsit in communem utilitatem. In illis siquidem mirabilem doctrinam pro his dificillimis rimandis seraphice propinatam videbit. Et haec pro hac arte inveniendi medium quo anima Deo uniatur, dicta sufficiant; immo et pro tota hac prima parte nostri mystici operis in Dei laudem scripti; nostrorumque scholasticorum profectui dicati.

(19) *Ps.* 68, v. 27.
(20) *Ps.* 11, v. 7.
(21) *Ps.* 62, v. 3.

(22) *Noche oscura del sentido; Noche oscura del espiritu;* ed. crit., t. II, pp. 1-134.

INDEX

LOCORUM SACRAE SCRIPTURAE

quae in Prolegomenis et Mystica Isagoge continentur et explicantur.

Numerus pinguior paginam designat, alius vero numerum marginalem.

EX VETERI TESTAMENTO

EX LIBRO GENESIS

Cap. I, v. 6: *Fiat firmamentum in medio aquarum et dividat aquas ab aquis.* . . . . . **10**, 37.
26: *Et praesit piscibus maris,* etc... . . . . **68**, 3.
III, 17: *Quia audisti vocem uxoris tuae, et comedisti de ligno, ex quo praeceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo* . . . . . **100**, 9.
XXIV, 63: *Egressus fuerat ad meditandum in agro* . . . . . **6**, 21.

EX LIBRO EXODI

Cap. XXXII, v. 10: *Dimitte me, ut irascatur furor meus.* **89**, 1.

EX LIBRO PRIMO REGUM

Cap. XVII, v. 51: *Videntes autem Philisthiim, quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt.* . . **31**, 66.

EX LIBRO II ESDRAE

Cap. IV, v. 17: *Una manu sua faciebat opus, et altera tenebat gladium* . . . . . **8**, 30.

EX LIBRO IOB

Cap. II, v. 10: *Si bona suscepimus de manu Domini; mala autem quare non suscipiamus.* . . . **67**, 50.
XXII, 14: *Nubes latibulum eius* . . . . . **20**, 6.

EX LIBRO PSALMORUM

Psalm. 2. v. 8: *Postula a me, et dabo tibi.* . . . . . **91**, 13.
6, 7: *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis strutum meum rigabo* . . . . . **24**, 29.
21, 15: *Factum est cor meum tamquam cera liquescens* . . . . . **71**, 14.
24, 4: *Vias tuas Domine demonstra mihi, et semitas tuas edoce me* . . . . . **26**, 38.
9: *Diriget mansuetos in iudicio.* . . . . . **41**, 106.
33, 15: *Diverte a malo, et fac bonum, inquire pacem, et persequere eam* . . . . . **26**, 38.

Psalm 48, 13: *Comparatus est iumentis, et similis factus est illis* . . . . . **68**, 3.
49, 16-17: *Peccatori autem dixit Deus: quare tu enarras iustitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero, odisti disciplinam, et proiecisti sermones meos retrorsum* . . . . . **1**, 1.
50, 5: *Et peccatum meum contra me est semper* . . . . . **24**, 29.
72, 25, 26 et 28: *Quid enim mihi est in Coelo, et a te quid volui super terram?... Deus cordis mei... Mihi autem adhaerere Deo bonum est, ponere in Domnio Deo spem meam* . . . . . **53**, 165.
76, 20: *In mari via tua, et semitae tuae in aquis multis: et vestigia tua non cognoscentur* . . . . . **4**, 12.
102, 7: *Notas fecit vias suas Moysi.* . . . . . **26**, 38.

EX LIBRO PROVERBIORUM

Cap. XXVII, v. 19: *Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus* . . . . . **66**, 45.

EX LIBRO ECCLESIASTES

Cap. VIII, v. 5: *Qui custodit praeceptum, non experietur quidquam mali* . . . . . **16**, 61.

EX CANTICO CANTICORUM

Cap. I, v. 1: *Osculetur me osculo oris sui* . . **53**, 165; **54**, 167; **79**, 45.
12: *Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur* . . . . **53**, 165.
II, 16: *Dilectus meus mihi, et ego illi* . . . . . **53**, 165.
III 3: *Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem* . . . . . **31**, 62.
V, 8: *Adiuro vos, filiae Hierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei, quia amore langueo* . . . . **71**, 14; **73**, 21.
Cap. VIII, v. 1: *Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae, ut inveniam te foris, et deosculer, et iam me nemo despiciat?* . . . . . **6**, 20; **53**, 165.

EX LIBRO ISAIAE

Cap. XXVIII, v. 9: *Quem docebit scientiam et quem intelligere faciet auditum? Ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus* . . . . . **102**, 21.
XLV, 15: *Vere tu es Deus absconditus* . . . . . **20**, 5.
L, 4: *Mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum* . . . . . **30**, 60.
LV, 1: *Omnes sitientes venite ad aquas, et qui non habetis argentum properate, emite, et comedite. Venite, emite absque argento, et absque ulla commutatione vinum, et lac* . . . . . **54**, 168.

EX LIBRO BARUCH PROPHETA

Cap. III, v. 31: *Non est qui possit scire vias eius, neque qui exquirat semitas eius* . . . . . **4**, 12.

EX OSEE PROPHETA

Cap. II, v. 14: *Ducam eam in solitudinem, et ibi loquar ad cor eius* . . . . . **6**, 20.

EX LIBRO AMOS

Cap. V, v. 23: *Aufer a me tumultum carminum tuorum, et cantica lyrae tuae non audiam.* . . . **100**, 9.

EX NOVO TESTAMENTO

EX EVANGELIO D. MATTHAEI

Cap. VI, v. 6: *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio, ora ad Patrem tuum, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi* . . . . . **5**, 19.
10: *Fiat voluntas tua, sicut in coelo, et in terra* . . . . . **67**, 50; **95**, 34.
13: *Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo* . . . . . **24**, 29.
VII, 15-16: *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoscetis eos.* . . . . **66**, 44.
XI, 15: *Qui habet aures audiendi, audiat.* . . . . **100**, 9.
XXIII, 10: *Magister vester unus est, Christus* . . . . **30**, 60.
XXVI, 39: *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* . . . . **78**, 43.

EX EVANGELIO D. LUCAE

Cap. I, v. 29: *Turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista salutatio.* . . **61**, 25; **62**, 26.
X, 16: *Qui vos spernit, me spernit.* . . . . . **36**, 81.
XVIII, 11: *Non sum sicut caeteri hominum.* . . . **65**, 36.

EX EVANGELIO D. IOANNIS

Cap. VI, v. 38 et 39: *Descendi de Coelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me... Patris* . . . . . **101**, 15.

EX ACTIBUS APOSTOLORUM

Cap. IX, v. 6: *Domine, quid me vis facere?* . . . . . **95**, 34.
XVII, 23: *Inveni et aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO* . . . . . **20**, 5.

EX EPISTOLA B. PAULI AD ROMANOS

Cap. VIII, v. 25: *Quod non videmus, speramus* . . . . . **50**, 153.

EX EPISTOLA PRIMA AD CORINTHIOS

Cap. IV, v. 5: *Et tunc laus erit unicuique a Deo.* . . . . **37**, 89.
XII, 31: *Aemulamini autem charismata meliora.* . . . **65**, 36.

EX EPISTOLA AD GALATAS

Cap. II, v. 20: *Vivo autem, iam non ego; vivit vero in me Christus* . . . . . **72**, 16.

EX EPISTOLA AD EPHESIOS

Cap. II, v. 14: *Ipse enim est pax nostra* . . . . . **26**, 38.

EX EPISTOLA AD HEBRAEOS

Cap. XI, v. 1: *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium* . . . . . **50**, 153.

EX EPISTOLA B. IACOBI

Cap. III, v. 17: *Quae autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est : deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, et fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione* . . . . . **61**, 21.

EX APOCALYSI B. IOANNIS APOSTOLI

Cap. V, v. 9: *Vicit leo de tribu Iuda* . . . . . **78**, 44.

INDEX

RERUM NOTABILIUM

Numerus pinguior paginam designat, alius vero numerum marginalem.

A

ACEDIA

Non raro in incipientibus invenitur. . . . . **38**, 92.
Eius remedium . . . . . ib.

ACTUS

Voluntatis nullam mutationem causant in corpore. . . . . **38**, 95.
Potentiarum omnium tam rationalis, quam sensitivae partis ex se tantummodo dicunt suam entitatem. . . . . **46**, 134.
Dicunt vero rectitudinem aut deformitatem quatenus procedunt a potentia aliquo habitu informata. . . . . ib.
Appetitus sensitivi passiones dicuntur. . . . . **46**, 135.
Intellectus vero et voluntatis operationes nominantur. . . . ib.
Diversi, tam intellectus, quam voluntatis proponuntur directoribus, ut sobrie suum ministerium impleant. . . . . **46-47**, 136-141.
Diversi, tam intellectus, quam voluntatis se invicem correspondentes in consecutione finis, practice proponuntur. . . . **48**, 142-145.
Contemplationis infusae non est infusus. . . . . **94**, 28.

ALIENATIO

Dialectica et mystica explicantur. . . . . **78**, 44.
Mysticae: *deliquium* videlicet, *extasis et raptus* causantur ab amore divino . . . . . **80**, 48-49.

AMOR

Appetitus sensitivi, sive *concupiscibilis*, est radix passionum omnium . . . . . **40**, 100.
Prima scilicet concupiscibilis passio, potest esse inordinatus ex parte obiecti et ex parte modi. . . . . **40**, 102-103.
Eius duplex remedium practicum. . . . . ib.
Unitivus diversam cognitionem experimentalem causat in incipientibus, proficientibus et perfectis . . . . . **22**, 20.
Divinus *summa amentia* dicitur; huiusque termini explicatio. . **70**, 10.
Divinus habet decem gradus, quorum primus est *languere utiliter*, et explicatur . . . . . **72-73**, 20-22.
Eius secundus gradus est *quaerere incessanter*. Tertius est *operari indesinenter;* eorumque elucidatio. **73**, 23
Gradus quartus *sustinere infatigabiliter*. Quintus *appetere impatienter*. Sextus *currere velociter*, et explicantur. . . . **76**, 34-36.

Hi causant in anima morbum et medicamen. . . . . ib.
Divinus causat in anima ampliationem et restrictionem mysticas. . **76**, 35-36.
Divinus dicitur *fames, sitis et sagitta;* et quare. . . . . **77-78**, 38-41.
Divinus causat alienationem mysticam. . . . . **78**, 44.
Eius gradus septimus est *audere vehementer.* Octavus *stringere indissolubiliter;* qui eorumque effectus explicantur . . . . **79**, 45-46.
Divinus, cum ad duos immediate praeiactos gradus venit, causat mysticas alienationes seu sensationes: *deliquium* videlicet, *extasim et raptum* . . . . . **80**, 48-49.
Eius gradus nonus et *ardere suaviter.* . . . . . **85**, 74.
Gradus decimus est *assimilari totaliter.* . . . . . **87**, 84.
In hoc celebratur matrimonium spirituale . . . . . ib.
Assimilatio totalis huius ultimi gradus est duplex. . . . . **87**, 84-85.

AMPLIATIO

Dialectica explicatur . . . . . **75**, 33.
Mystica elucidatur . . . . . **76**, 35-36.
Mystica aliter explicatur. . . . . **77**, 37.

ANIMA

Inhians perfectioni, triplici osculo ad suum dilectum accedit. . . **53**, 166.
Debet valde modeste se gerere in receptione cuiuscumque favoris, sive a bono, sive a malo spiritu proveniat. . . . . **64**, 34.
Unitur Deo realiter et affective media gratia et caritate. . . **86**, 79.

APPETITUS

Sensitivus dividitur in concupiscibilem et irascibilem. . . . **38**, 93.
Concupiscibilis distinguitur realiter et specifice ab irascibili. . ib.
Irascibilis praestantior est concupiscibili . . . . . ib.
Est subiectum virtutis moralis . . . . . **51**, 158.

ARS

Dialectica inveniendi medium dicitur *pons asinorum* ob suam magnam difficultatem . . . . . **99**, 1.
Mystica est purgatio ipsius animae. . . . . **99**, 2.

ATRIUM

Vitae spiritualis est via purgativa. . . . . **31**, 64.

AVARITIA

Definitur . . . . . **36**, 83.
Maculat incipientes . . . . . ib.

B

BONA

Petenda a Deo sunt in multiplici differentia. . . . . **91**, 11.
Supernaturalia absolute petenda sunt . . . . . **91**, 12-13.
Naturalia, prout conducunt ad supernaturalia, absolute petenda sunt . . . . . **91**, 14.
Considerata secundum se, conditionate postulanda sunt . . . ib.

C

CARMELITA

Debet prae omnibus inhiare mysticae unioni . . . . . **56**, 168-169.
Convincitur ad eam aggrediendam. . . . . ib.

CAUSA

Materialis purgationis passivae partis inferioris explicatur. . . **102**, 18.
Formalis declaratur . . . . . **102**, 19-20.
Finalis elucidatur . . . . . **102**, 21.
Efficiens principalis affertur. . . . . **102**, 22.
Duplex instrumentalis proponitur . . . . . **102-103**, 23-25.
Materialis purgationis passivae partis superioris explicatur. . . **103**, 28.
Formalis declaratur . . . . . ib.
Finalis elucidatur . . . . . ib.
Efficiens explanatur . . . . . **103**, 26-27.

CARITAS

Definitur **51**, 156
Nunquam dari potest sine virtutibus infusis. . . . . **51**, 159.
Requiritur ut virtutes acquisitae in statu perfecto sint. . . . ib.

COGNITIO EXPERIMENTALIS

Diversa est in incipientibus, proficientibus et perfectis. . . . **22**, 20.

COMPLEXUS

Amoris unitivi diversimode causant experimentalem cognitionem in incipientibus, proficientibus et perfectis. . . . **22**, 20.

CONFESSIO GENERALIS

Debet fieri in ingressu viae spiritus. . . . . **29**, 54-55.
Omitti debet a scrupulosis . . . . . **29**, 56.
Est prima columna, super quam via purgativa primo consurgit. . **31**, 64.

CONTEMPLATIO

In communi definitur . . . . . **92**, 20.
Multipliciter dividitur . . . . . **92-93**, 20-26.
Est propria proficientium . . . . . **52**, 163.
Exigit omnes virtutes tam theologales, quam morales in subiecto. . ib.
Acquisita et infusa habent tres conditiones, in quibus conveniunt. . **94**, 31-32.
Diverso tamen modo, in quo differunt . . . . . ib.
Infusa definitur definitionisque bonitas ostenditur. . . . . **94**, 27.
Huius actus non est infusus . . . . . **94**, 28.

D

DAEMON

Potest raptus falsos fingere **84**, 68

DEFINITIO

Modi sciendi dialectici appropriatur theologiae mysticae . . . **19-20**, 4-5.
Theologiae mysticae diversimode ab aliquibus circumfertur . **21**, 11-13.
Theologiae mysticae unica debet esse et quare . . . . . **21**, 14-18.
Multiplex a pluribus doctoribus ad theologiam mysticam definiendam adinventa traditur . . . . . **22**, 19.
Proprior proponitur et explicatur . . . . . **22**, 21-24.
Viae purgativae traditur et explicatur . . . . . **27**, 43-44.
Superbiae affertur . . . . . **33**, 73.
Avaritiae proponitur . . . . . **36**, 83.
Viae illuminativae traditur et explanatur . . . . . **44**, 123-125.
Virtutis ut ambit tam acquisitas, quam infusas, affertur et elucidatur . . . . . **49**, 147-149.
Fidei proponitur et explicatur . . . . . **50**, 153.
Spei affertur . . . . . **51**, 155.
Caritatis traditur . . . . . **51**, 156.
Viae unitivae proponitur et elucidatur . . . . . **53**, 165.
Termini dialectici affertur et declaratur. . . . . **68**, 1.
Suppositionis dialecticae traditur . . . . . **72**, 19.
Adaptaturque mysticae suppositioni . . . . . ib.
Languoris affertur et explicatur . . . . . **74**, 24-26.
Extasis proponitur et elucidatur . . . . . **81**, 57.
Raptus affertur et declaratur . . . . . **82**, 62.
Orationis dialecticae traditur . . . . . **89**, 1.
Appropriaturque mysticae orationi . . . . . ib.
Orationis mysticae impropriae proponitur . . . . . **89**, 2.
Lectionis affertur . . . . . **90**, 5.
Gratitudinis seu gratiarum actionis traditur et explicatur. . . **90**, 8.
Petitionis seu orationis proprie et metaphysice sumptae ostenditur . . . . . **92**, 13.
Contemplationis in communi proponitur . . . . . **92**, 20.
Contemplationis infusae affertur **94**, 27
Huius bonitas ostenditur . . . . . ib.

DELIQUIUM

Eius causae assignantur **80**, 48-50
Est quoad substantiam idem cum extasi et raptu. **80**, 44-49
Est diversum ab eis quoad accidentia consideratum. . . . ib.
Est et perfectum et imperfectum, et explicatur . . . . . **80**, 51-52.
Supernaturalia, naturalia et praeternaturalia, eorum causae, effectus et remedia proponuntur . . . . . **80-81**,53-56.
In subiecto imperfecto causatur a lumine causante extasim in subiecto perfecto . . . . . **81**, 58.
Causat passionem in externis sensibus et quare . . . . . **82**, 59.

DESPONSATIO MYSTICA

Celebratur dum anima pervenit ad gradum nonum divini amoris. . **85**, 74.
Explicatur . . . . . **85-87**, 75-81.
Est triplex et explanatur . . . . . **86**, 76-77.
Fit per illapsum . . . . . **86**, 80.
Differt tripliciter a mystico matrimonio . . . . . **86-87**, 81-83.
Hoc triplex discrimen aperitur . . . . . ib.

DEVOTIO

Causatur a meditatione in incipientibus. . . . . **42**, 113.

DEUS

Est superignotum obiectum thoelogiae mysticae. . . . . **20**, 8.
Est Director praecipuus in via spiritus. . . . . **30**, 60.
Unitur multipliciter creaturae tam ex parte intellectus, quam ex parte voluntatis . . . . . **55-57**, 175-180.
Desponsatur animae tripliciter . . . . . **86**, 76-77.

DIMINUTIO

Dialectica et remotio etiam dialectica explicantur. . . . . **84**, 73.
Comparatum cum sponsalitio et matrimonio mysticis. . . . **84**, 73; **88**, 87.

DIRECTOR

Debet cognoscere inclinationes discipuli . . . . . **29**, 56-57.
Sit unus e multis . . . . . **30**, 58.
Exigitur necessario ad viam spiritus peragrandam . . . . **30-31**, 59-63.
Praecipuus est Deus . . . . . **30**, 60.
Debet necessario explorare tria signa in discipulis antequam e meditatione in contemplationem ingrediantur; et quae. . **42-43**, 115-119.
Debet cognoscere vires animae ad recte instruendum discipulum in acquisitione virtutum . . . . . **44**, 126.
Debet vigilare omni sollicitudine in discernendo virtutes veras a vitiis. . . . . **48**, 146.
Iudicat prudenter discipulum esse constitutum in statu proficientium, dum videt discipulum elicere prompte actus virtutum. . **52**, 162
Notet signa diversa, quae proponuntur, ut recte agnoscat, rectoque tramite gregem suum dirigat . . . . . **58-59**, 6-13.
Mandet memoriae signa plura provenientia ab anima, ut eam recte manuducat; et proponuntur . . . . . **59-60**, 14-18.
Debet esse modestus . . . . . **63**, 31.
Collocet omne studium in assistendo discipulo residenti in purgationibus . . . . . **103**, 29.

DISCIPULUS

Patiens purgationem passivam spiritus et sensus, sequatur in omnibus ductum directoris . . . . . **103**, 29.

DISCRETIO SPIRITUUM

Est gratia specialissima ad hypocrisim cognoscendam. . . . **66**, 43.

DIVISIO

Modi sciendi mystici traditur . . . . . 23, 25-26.
Explicatur amplius . . . . . **23-24**, 27-28.
Modi sciendi mystici in viam purgativam, illuminativam et unitivam est recta . . . . . 26, 39.
Haec non est entitative diversa, sed eadem secundum diversos status; et quomodo . . . . . **26**, 39-41.
Virtutis moralis quoad statum in polyticam, purgatoriam et purgati animi traditur et explicatur . . . . . **49-50**, 150-151.
Dividitur virtus intellectualis . . . . . **51**, 157.
Dividitur signum mysticum in materiale et formale . . . . **57**, 2-3.
Subdividitur formale . . . . . **58**, 4-5.

Dividitur terminus mysticus . . . . . 68, 4.
Dividitur in communem et singularem . . . . . 69, 5-7.
In imperfectum et superperfectum . . . . . ib.
In dissimilem et contrarium . . . . . 70, 9-11.
Dividitur oratio multipliciter . . . . . 92, 17-19.
Dividitur contemplatio multipliciter . . . . . 93, 21-26.
Dividitur oratio supernaturalis multipliciter . . . . . 95-96, 33-40.
Divisio purgationis mysticae proponitur . . . . . 99, 4.

E

EXERCITIUM

Theologiae mysticae arduitatem ingentem secum affert . . . 20, 10.
Aliarum scientiarum est dulce et familiare . . . . . ib.
Traditur quod ad incipientes attinet . . . . . 23, 27.

EXTASIS

Definitur eiusque definitio declaratur . . . . . 81, 57.
Est quoad substantiam idem cum deliquio et raptu . . . . 80, 48-49.
Quoad accidentia ab eis discriminatur . . . . . ib.
Causatur in subiecto perfecto ab eodem lumine, a quo in imperfecto subiecto deliquium . . . . . 81, 58.
Non causat passionem in sensibus externis; et quare. . . . 82, 59.
Evenit secundum vim apprehensivam et appetitivam; et quomodo. . 82, 60.
Discriminatur a raptu . . . . . 83, 63-66.

F

FAVOR

Sive a bono, sive a malo spiritu proveniat est signum spiritus superioris . . . . . 60-61, 19-21.
Utriusque discrimen . . . . . ib.
Qui descendunt a spiritu superiori ad quatuor reducuntur classes. . 60, 20.
Descendentes a divina Sapientia habent diversa signa; et quae. . 61-66, 22-42.
Relinquens in anima veram humilitatem et confusionem provenit a bono spiritu . . . . . 61, 23.
Et relinquens animam pacificam . . . . . 61, 24.
Et relinquens modestiam . . . . . 63, 30.
Et relinquens in recipiente modestiam tam in verbis quam in factis . . . . . 63, 31-32.
Et inclinans ad obtemperandum directori . . . . . 64-65, 36-37.
Et suadens aemulationem virtutum . . . . . ib.
Et abundans fructibus bonis tam ex parte sui, quam ex parte recipientis . . . . . 65, 38-39.
Et suadens proprios profectus et defectus . . . . . 65, 41.
Omnes alii saepe falsi sunt; quandoque vero et in paucis veri sunt . . . . . 63, 33.
Quod fiant subiecto pleno fructibus bonis, non signat tales favores esse a bono spiritu; nec e contra. . . . . 65, 40.
Relinquens hypocrisim in recipiente non est a bono spiritu. . . 65, 40.

FIDES

Definitur eiusque definitio explicatur . . . . . 50, 153.
Non est virtus intellectualis . . . . . 50, 154.

G

GAUDIUM

Pacificum, quo substantiae separatae Deo unitae fruuntur, appellatur *immanis quies* . . . . . **70**, 11.
Huius termini explicatio . . . . . ib.

GRATITUDO
seu
GRATIARUM ACTIO

Definitur . . . . . **90**, 8.
Fit verbo et opere . . . . . **91**, 9.
Exhibita pro uno beneficio est medium ad aliud consequendum. . **91**, 10.

GULA

Spiritualis valde torquet incipientes . . . . . **37**, 90.

H

HOMO

Insignitur naturali appetitu ad scientias . . . . . **54**, 169.
Relatus ad mundum est terminus superior . . . . . **68**, 3.
Relatus ad Deum est terminus inferior. . . . . ib.
Ei est magis propria ista inferioritas . . . . . ib.
Qua amissa, superioritas illa amittitur . . . . . ib.
Recuperavit per gratiam Christi subiectionem ad Deum, quam per culpam amisit . . . . . **68**, 4.

HUMILITAS

Eius gradus duodecim appositi gradibus superbiae afferuntur. . **34-36**, 76-82.
Personae quae recipit favorem, signat favorem esse a bono spiritu . . . . . **61**, 22.

HYPOCRISIS

Relicta ex favore signat favorem esse a malo spiritu . . . . **65**, 42.
Est, qua homo a daemone actus non raro superiores communicationes mentitur . . . . . ib.
Cognoscetur a fructibus hypocritae et a modo quem servat in subitaneis, in tribulationibus et in assecutione vel non assecutione sui desiderii . . . . . **66-67**, 44-51.

I

IMPULSUS

Materiales et spirituales a languore mystico provenientes; eorumque effectus explicantur . . . . . 75, 30-32.
Materiales sagittae comparantur . . . . . 75, 31.

INCIPIENS

Potest considerari et absolute, et respective in qualibet via spiritus . . . . . **28**, 49.
Appellatur, qui patitur purgationem passivam tam sensus, quam spiritus; et quomodo . . . . . **28**, 48-51.
Debet deplorare propriam miseriam et implorare misericordiam divinam . . . . . **29**, 52-54.
Agat confessionem generalem in initio viae spiritus . . . . **29**, 54-55.
Omittat, si est scrupulosus . . . . . 29, 56.
Debet manifestare inclinationes directori . . . . . **29-30**, 56-57.
Seligat ex multis directorem . . . . . **29-30**, 56-57.
Non potest aggredi viam spiritualem sine directore . . . . **30-31**, 59-63.
Irretitur communiter superbiae vitio . . . . . , **33**, 73-74.
Maculatur avaritia . . . . . **36**, 83.
Verberatur frequentissime a luxuria . . . . . **36-37**, 85-86.
Cruciatur triplici motivo a luxuria . . . . . **37**, 87-88.
Irretitur ab ira triplici laqueo eorumque remedium . . . . **37**, 89.
Torquetur maximopere a gula spirituali . . . . . **37**, 90.
Laqueatur ab invidia; eiusque remedium . . . . . **38**, 91.
Angitur non raro ab acedia; eiusque remedium. . . . . **38**,92.
Debet evacuare peccata . . . . . **40**, 101.
Debet eradicare vitia . . . . . ib.
Debet regulare passiones . . . . . ib.
Debet dicare se mortificationi . . . . . **42**, 109-110.
Et meditationi . . . . . **42**, 112-113.

INTELLECTUS

Potest uniri absolute, quin voluntas uniatur . . . . . 55, 174.
Non autem mystice . . . . . ib.

INVIDIA

Laqueat incipientes; eiusque remedium . . . . . **38**, 91.

IRA

Laqueat tripliciter incipientes . . . . . **37**, 89.

IRASCIBILIS

Eius passiones a diversis virtutibus moderantur. . . . . **41**, 104-107.

L

LANGUOR

Definitur . . . . . **74**, 24.
Dividitur et explicatur . . . . . **74**, 25-26.
Causat in proficientibus regulariter impetus materiales. . . . **74**, 27.
Producit in perfectis impetus spirituales . . . . . ib.
Sumptus metaphysice explicatur . . . . . **74-75**, 28-29.
Eius materiales et spirituales impulsus; eorumque effectus elucidantur . . . . . **75**, 30-32.

LECTIO

Pars orationis definitur. . . . . **90**, 5.

LOCUTIO

Corporea, imaginativa et intellectualis visionesque his similes explicantur . . . . . **96**, 45.
Omnis exhibenda est directori . . . . . **97**, 46.

LOGICA

Est ianua omnium scientiarum . . . . . **19**, 1.
Est modus sciendi . . . . . ib.

LUXURIA

Est frequentissime verber incipientium . . . . . **36-37**, 85-86.
Eius vitatio non est privative propria incipientium. sed etiam perfectorum **36**, 84
Cruciat incipientes triplici motivo . . . . . **37**, 87-88.
Eius triplex remedium . . . . . ib.

M

MATRIMONIUM MYSTICUM

Differt tripliciter a mystica desponsatione; et explicatur. . . . **86-87**, 81-83.
Celebratur, dum anima ascendit ad decimum gradum amoris divini . . . . . **87**, 84.
Ratum, consummatum et mysticum sponsalitium discriminantur; et quomodo . . . . . **87**, 86.
Ratum est mystica remotio; et quare . . . . . **88**, 88-89.
Ratum habet mirissimos effectus; qui citantur . . . . . **88**, 90.

MEDITATIO

Definitur . . . . . **90**, 6.
Constat triplici parte . . . . . **90**, 7.
Est proprium exercitium incipientium . . . . . **42**, 112-113.
Et necessarium . . . . . ib.
Eius materia sunt quatuor novissima . . . . . **42**, 114.
Et peccata . . . . . ib.
Et mysteria Redemptoris Nostri . . . . . **ib.**
Relinquenda est et transeundum ad contemplationem tribus signis diligenter exploratis; et quae talia signa sint. . . . **42-43**, 115-119.

MODESTIA

Dicitur a modo . . . . . **63**, 30.
Non est virtus specialis . . . . . **63**, 31.
Splendescens in verbis et factis signat communicatam esse a bono spiritu . . . . . **63**, 31-32.
Habenda est prae oculis in favoribus, sive a malo, sive a bono spiritu proveniant . . . . . **64**, 34.

MODUS

Sciendi est triplex . . . . . **23**, 25-26.
Explicatur . . . . . **23-24**, 27-28.

MORTIFICATIO

Vitiorum et passionum moderatio pandit valvas orationi. . . **41**, 108.
Est duplex; et exterior et interior . . . . . **42**, 109-110.
Utraque est necessaria incipientibus . . . . . ib.
Utraque est relate ad illicita. . . . . **42**, 111.
Et relate ad licita . . . . . ib.
Eius necessitas suadetur . . . . . ib.

N

NOMEN

Nomina Dei ad meditationem et contemplationem deservientia citantur . . . . . **96**, 41.

O

OBIECTUM

Intellectus, voluntatis, concupiscibilis et irascibilis proponuntur. . **46**, 132.
Theologiae mysticae est ei superignotum . . . . . **20**, 8.

OBLATIO

Pars orationis practice proponitur . . . . . **91**, 9.

ORATIO

Dialectica definitur . . . . . **89**, 1.
Appropriatur orationi mysticae . . . . . ib.
Mystica habetur mortificatione vitiorum . . . . . **41**, 108.
Persequitur passiones et vitia . . . . . ib.
Propria incipientium est meditatio; et quare . . . . . **42**, 112-113.
Sumpta improprie definitur . . . . . **89**, 2.
Habet sex partes . . . . . **89-90**, 3-4.
Omnes tam in mentali, quam in vocali oratione ad petitionem ordinantur . . . . . **92**, 15-16.
Multipliciter dividitur . . . . . **92**, 17-19.
Unionis affertur . . . . . **95**, 33.
Quietis proponitur . . . . . **95**, 38-39.
Recollectionis elucidatur . . . . . **95**, 36-37.
Impulsus affertur . . . . . **96**, 40.
Activa et passiva unionis proponitur . . . . . **95**, 34-35.
Activa et passiva recollectionis elucidantur . . . . . **95**, 36-37.
Hae omnes explicantur . . . . . **95-96**, 33-40.

OSCULUM

Triplex proponitur, quo anima accedit ad suum dilectum. . . **53**, 166.

P

PASSIO

Definitur . . . . . **38-39**, 94-97.
Est tripliciter . . . . . **38**, 96.
Omnes concupiscibilis sunt sex . . . . . **39**, 98-99.

Omnes iracibilis sunt quinque . . . . . ib.
Omnes radicantur in amore concupiscibilis . . . . . **40**, 100.
Omnes appetitus ex se nec bonae, nec malae sunt . . . . **40**, 101.
Omnes concupiscibilis regulantur virtute temperantiae. . . . **40**, 103.
Prima concupiscibilis, *amor* scilicet, potest esse inordinatus ex parte obiecti . . . . . **40**, 102-103.
Et ex parte modi . . . . . ib.
Eius duplex remedium practicum proponitur . . . . . ib.
Omnes irascibilis moderantur a diversis virtutibus . . . . **41**, 104-107.

PECCATUM

Pertinet diversimode ut terminus *a quo* ad vias purgativam, illuminativam et unitivam . . . . . **24**, 29-34.

PERFECTIO

Non potest obtineri sine directore . . . . . **30-31**, 59-63.

PERFECTUS

Potest considerari et absolute et respective in qualibet via spiritus . . . . . **28**, 49.

PETITIO

Pars ultima orationis est post gratiarum actionem . . . . **89**, 1.
Definitur . . . . . **92**, 15.
Praerequirit tam in mentali, quam in vocali oratione, quod ceterae orationis partes ad eam ordinentur . . . . . **92**, 15-16.

POTENTIA

Rationalis, quae et quomodo recipiat virtutem . . . . . **45**, 129.
Rationalis sunt intellectus et voluntas . . . . . **45**, 130-131.
Et recipiunt virtutes . . . . . ib.
Sensitivae aliae sunt cognoscitivae . . . . . ib.
Aliae sunt appetitivae . . . . . ib.
Omnes recipiunt habitum . . . . . ib.
Cognoscitivae ut habitum tantum . . . . . ib.
Appetitivae vero et ut virtutem . . . . . ib.

PROFICIENS

Potest considerari et absolute et respective in qualibet via spiritus . . . . . **28**, 49.
Eius exercitium est acquisitio virtutum . . . . . **44-45**, 126-128.

PURGATIO

Pertinet diversimode ad vias purgativam, illuminativam et unitivam . . . . . **24**, 30; **25**, 35.
Activa sensus attinet ad viam purgativam . . . . . **28**, 47.
Et activa spiritus . . . . . ib.
Passiva sensus attinet solum per accidens ad viam purgativam. . **28**, 51.
Et passiva spiritus . . . . . ib.
Est ars mystica ad inveniendum medium . . . . . **99**, 2.
Describitur . . . . . **99**, 3.
Eius materia circa *quam* affertur . . . . . ib.

Multipliciter dividitur . . . . . 99, 4.
Activa, quaecumque sit, pertinet ad incipientes . . . . . 99, 5.
Passiva vero ad proficientes . . . . . 100, 5.
Activa et passiva tam sensus, quam spiritus servant ordinem. . 100, 6-7.
Activa sensus in quo consistat ? . . . . . 100, 8.
Activa sensuum externorum et internorum practice proponitur. . 100-111, 9-11.
Et activa intellectus et voluntatis . . . . . 101, 12-15.
Et activa partis affectivae sensuum 27, 43; 38, 93;
Sensitiva est medium ut pars inferior conformetur cum superiori. . 103, 26.
Et superioris partis purgatio ut cum Deo conformetur. . . . ib.

R

RAPTUS

Definitur . . . . . 82, 62.
Discriminatur ab extasi . . . . . 82-83; 62-66.
Verus evenit solum animabus perfectis. . . . . 84, 67.
Causatur solummodo a Deo . . . . . ib.
Fictus potest causari a daemone . . . . . 84, 68.
Qui est proprie talis non compatitur cum visione imaginaria, quae fit mediis speciebus sensibilibus . . . . . 84, 71.
Compatitur cum visione, quae fit mediis speciebus spiritualibus. . ib.

REMOTIO

Dialectica et dialectica diminutio explicantur . . . . . 84, 73.
Comparantur cum sponsalitio et matrimonio mysticis . . . . ib.

RESTRICTIO

Dialectica explicatur . . . . . 75, 33.
Mystica explicatur . . . . . 76, 35-36.
Mystica aliter explicatur . . . . . 77, 37.

S

SAPIENTIA MYSTICA

Est non spiritualibus obscura . . . . . 22, 23.
Est spiritualibus clara . . . . . ib.
Est scientia amoris . . . . . 54, 170.
Comparatur gratis . . . . . 55, 171.

SCIENTIA

Omnis praeter theologiam mysticam perficit solummodo intellectum, et quare . . . . . 20, 9.
Eius exercitium est dulce et familiare . . . . . 20, 10.
Appetitur naturaliter ab homine . . . . . 54, 169.

SIGNUM

Triplex a directoribus explorandum antequam transferant discipulos ad contemplationem, proponitur . . . . . 43, 115-119.
Quod signat purgationem activam perfectam fuisse, signat transeundum in illuminativam viam . . . . . 43, 121.

Aliud ut director cognoscat vitia discipuli esse repressa, proponitur . . . . . 52, 162.
Diversa conspiciuntur passim in eadem anima . . . . . 57, 1.
Eius divisio in materiale et formale affertur. . . . . 57, 2-3.
Formale aliud est bonum. aliud malum . . . . . 58, 4-5.
Formale bonum aliud est creatum, aliud increatum . . . . ib.
Multiplex materiale proponitur ad recte dirigendum animas. . . 58-59, 6-13.
Multiplex proveniens ab anima notatur. . . . . 59-60, 14-18.
Proponuntur ea, quae signant favorem esse a sapientia divina. . 61-66, 22-42.
Explanantur ea, quae signant turbationem occurentem inter favores supernaturales esse vel non a bono, vel malo spiritu. . 61-63, 25-29.
Proponuntur ea, quae signant favorem esse a bono spiritu. . . 64-65, 36-37.
Aliud ad cognoscendum favorem esse a bono spiritu affertur. . 65, 38-39.
Aliud explanatur . . . . . 65, 41.
Proponuntur quae signant seu manifestant hypocritas . . . . 66-67, 44-51.
Relate ad quae subiecta, haec immediate dicta intelligantur. . 67, 52.
Proponuntur, quae deserviunt ad cognoscendum deliquia supernaturalia, naturalia et praeternaturalia . . . . . 80-81, 53-55.
Alia ad discernendum falsum a vero raptu . . . . . 84, 69-72.

SITIS MYSTICA

Causat varios effectus . . . . . 78, 42.
Causat desiderium laborum . . . . . ib.

SPES

Definitur . . . . . 51, 155.

SPONSALITIUM

Mysticum discriminatur a matrimonio mystico rato et consummato . . . . . 87, 86.

SUPERBIA

Definitur . . . . . 33, 73.
Fatigat plurimum incipientes . . . . . 33, 73-74.
Habet quatuor species . . . . . 33, 74.
Habet duodecim gradus . . . . . 33, 75.
Proponuntur . . . . . 34-36, 76-82.
Habet triplex remedium . . . . . 36-82.

SUPPOSITIO

Dialectica definitur . . . . . 72, 19.
Adaptatur suppositioni mysticae . . . . . ib.

T

TEMPERANTIA

Regulat omnes passiones concupiscibilis . . . . . 40, 103.

TEMPUS

Insumendum in omnibus viis transeunter designatur . . . . 23-24, 27-28.
Eius longum spatium non est signum ad meditationem relinquendam . . . . . 43, 120.

TERMINUS

Dialecticus definitur . . . . . **68**, 1.
Mystici praecipui in unione mystica sunt Deus et homo. . . **68**, 2.
Mysticus alius *Creator*, alius creatura rationalis . . . . . **68**, 4.
Mysticus dividitur in communem et singularem . . . . . **69**, 5-7.
Communis in imperfectum et superfectum . . . . . ib.
Communis iterum dividitur in dissimilem et contrarium . . . **70**, 9-11.
Omnes praedicti habent sub se plures alios terminos. . . . **70**, 12.
Termini *macula, liquefactio, languor, fervor, gustus, contactus, amplexus, osculum, mors, anihilatio et transformatio* explicantur . . . . . **71-72**, 13-16.
Mysticus habet proprietates quasdam . . . . . **72**, 17.
Et proponuntur quae conveniunt termino dialectico. . . . . **72**, 18.

THEOLOGIA
in
COMMUNI

Dicitur sacra; et quare . . . . . **20**, 7.

THEOLOGIA MYSTICA

Est ianua caelestis academiae . . . . . **19**, 2.
Ducit nos in cognitionem rei summe ignotae. . . . . **19**, 3.
Est ianua scientiarum beatorum . . . . . **19**, 2-3.
Aequiparatur modo sciendi dialecticorum . . . . . **19-20**, 4-5.
Est et dicitur sacra, sancta et arcana . . . . . **20**, 6-7.
Est sacratior et ocultior omnibus theologiae partibus . . . . **20**, 8.
Perficit intellectum et voluntatem . . . . . **20**, 9.
Eius exercitium affert arduitatem ingentem . . . . . **20**, 10.
Eius definitio diversimodo ab aliquibus circumfertur . . . . **21**, 11-13.
Debet definiri unica definitione . . . . . **21**, 14-18.
Eius diversae definitiones proponuntur . . . . . **22**, 19.
Eius proprior definitio traditur et explicatur. . . . . **22-23**, 21-24.
Dicitur *irrationalis, amens, nesciaque sapientia;* et explicatur. . **69**, 6.

TORMENTA

Quae in purgationibus patiuntur, citantur . . . . . **103**, 29.

TRINITAS SANCTISSIMA

Dicitur *superdea;* et explicatur . . . . . **69**, 8.

TURBATIO

Provenit in communicatione supernaturali aliquando a superioritate spiritus . . . . . **61-63**, 25-29.
Aliquando a spiritus contrarietate . . . . . ib.
Quando ab uno, quando ab alio proveniat, declaratur . . . . ib.

V

VERBA

Corporea, imaginaria et spiritualia traduntur . . . . . **96-97**, 42-45.
Proveniens a causa superiori potest intelligi, quin prius fuerit in sensu . . . . . **96**, 42-44.

Non autem proveniens a causa inferiori . . . . . ib.
Corporea et imaginaria sunt valde exposita daemonis fallaciae. . **97**, 46.
Successiva, formalia et substantialia explanantur. . . . . **97-99**, 48-58.
Successivorum triplex causa affertur . . . . . ib.
Omnium horum effectus proponuntur . . . . . ib.
Et causae . . . . . ib.
Et signa . . . . . ib.
Et differentiae inter ea versantes . . . . . ib.

VIA

Purgativa, illuminativa et unitiva adumbrantur in Moyse. . . **25-26**, 36-38.
Purgativa ostendit hominis naturam . . . . . **27**, 42.
Purgativa est modus sciendi mysticus . . . . . ib.
Comparatur *definitioni*, quae modus sciendi particularis est apud dialecticos . . . . . ib.
Definitur . . . . . **27**, 43-44.
Includit purgationem activam tam sensus, quam spiritus . . **28**, 47.
Includit solum per accidens passivam purgationem utriusque. . 28, 51.
In ea deploranda est propria miseria . . . . . **29**, 52-54.
Et imploranda divina misericordia . . . . . ib.
Et facienda est confessio generalis . . . . . **29**, 54-55.
Est atrium vitae spiritualis . . . . . **31**, 64.
In ea ingrediens debellet primo vitium, quod magis viget. . . **31**, 66.
Illuminativa aequiparatur *divisioni*, quae est modus particularis sciendi apud dialecticos . . . . . **44**, 122.
Definitur . . . . . **44**, 123-125.
Eius exercitium est virtutum acquisitio. . . . . **44-45**, 126-128.
Unitiva est perfectior inter omnes vias . . . . . **52**, 164.
Aequiparatur *argumentationi* dialecticae . . . . . ib.
Definitur et explicatur . . . . . **53-54**, 165-167.
Omnes tres praedictae viae servant inter se ordinem . . . . **99-100**, 5-7.

VIRTUS

Pertinet diversimode ad vias purgativam, illuminativam et unitivam . . . . . **24**, 31; **25**, 35.
Nullatenus compatitur in patria cum vitiis . . . . . **32-33**, 69-71.
Compatitur in via cum vitiis quoad substantiam tantum . . . ib.
Omnis, quae moderat passionibus irascibilis, affertur. . . . . **41**, 104-107.
Eius acquisitio est proficientium exercitium. . . . . **44-45**, 126-128.
Potest recipi solummodo in intellectu, voluntate, concupiscibili et irascibili . . . . . **45-46**, 131.
Perficiens in ordine ad verum subiectatur in intellectu. . . . **46**, 133.
Perficiens in ordine ad bonum subiectatur in appetitu. . . . ib.
Unica sufficit in voluntate pro qualibet actuum serie. . . . **47**, 141.
Non autem in intellectu. . . . . ib.
Ut ambit tam acquisitas, quam infusas definitur. . . . . **49**, 147-149.
Moralis quoad statum dividitur . . . . . **49-50**, 150-151.
Omnis theologalis designatur . . . . . **50**, 152.
Intellectualis dividitur . . . . . **51**, 157.
Moralis a more dicitur . . . . . **51**, 158.
Huius subiectum est appetitus . . . . . ib.
Omnis infusa connectitur semper cum caritate . . . . **51**, 159.
Et omnis acquisita in statu perfecto . . . . . ib.
Omnis pertinet ad omnes tres status viae perfectionis. . . . **52**, 161.
Omnis tamen ut purgatoria pertinet ad viam illuminativam. . ib.

Eam elicere suum actum sine pugna vitiorum contrariorum, est signum status proficientium . . . . . **52**, 162.
Omnis tam theologalis, quam moralis exigitur in subiecto proficiente contemplationi dicato . . . . . **52**, 163.

VISIO

Moysis, Exod, XIX, signat vias purgativam, illuminativam et unitivam . . . . . **25-26**, 36-38.
Corporea, imaginaria et intellectualis explicantur . . . . **96**, 45.

VITIUM

Pertinet diversimode ut terminus *a quo* ad vias purgativam, illuminativam et unitivam . . . . . **24-25**, 29-34.
Eius extirpatio attinet ad viam purgativam . . . . **31**. 65-66.
Quod magis viget, primo extirpandum est. **31**, 66,
Eius numerus est maior, quam virtutum numerus. . . . **31**, 67.
Omne ad septem capita reducitur . . . . . ib.
Tandiu animam foedat, quandiu in eius expulsione moratur. . **32**, 68.
Nullatenus compatitur cum virtutibus quae radicantur in gratia consummata . . . . . **32-33**, 69-71.
Consideratum in esse habitus non compatitur cum virtutibus viae . . . . . ib.
Consideratum autem in esse qualitatis compatitur . . . . ib.
Superbiae vitium habet triplex remedium . . . . . **36**, 82.

UNIO MYSTICA

Debet intendi ab omnibus et praecipue a Carmelitis. . . . **54**, 168-169.
Est animae felicitas inchoata . . . . . **55**, 172.
Est et intellectualis et affectiva . . . . . **55**, **174**.
Una sine alia non potest dari . . . . . ib.
Diversae dantur tam ex parte intellectus, quam ex parte voluntatis; et explicantur . . . . . **55-57**, 175-180.
Formalis cognoscitiva quando detur . . . . . **56**, 179.
Affectiva vero quando ? . . . . . ib.
Tam realis, quam affectiva, quae fit media gratia et caritate, est communis omnibus iustis . . . . . **86**, 79.
Quae fit per illapsum, fundat mysticum sponsalitium . . . . **86**, 80.

VOLUNTAS

Nec absolute, nec mystice unitur, quin intellectus uniatur. . . **55**, 174.

Catalogus Auctorum

annotatis operum editionibus quae citantur.

ABULENSIS Cf. Tostatus.

AGUIRRE (Joseph Saenz-), O. S. B. (1630-1699) *S. Anselmi, archiepiscopi Cantuarensis,... theologia commentariis et disputationibus, tum dogmaticis, tum scholasticis illustrata.* Romae, ex typ. Dominici Antonii Herculis, 1688-1690. 3 t. in-fol.

ALBERTUS MAGNUS (B.-), O. P. (1193-1280). *Opera omnia.* Parisiis, L. Vivès, 1890-1899. 38 t. in-8°.

AMBROSIUS (S.-), Episc. Medion. (†397). *Opera omnia.* Migne, P. L.., t. 14-17; Parisiis, 1845.

ANTONIUS AB ANNUNTIATIONE, C. D. (†1714). *Disceptatio mystica de oratione et contemplatione.* Compluti, Franciscus Garcia Fernandez, 1683. in-8°.

ANTONIUS A SPIRITU SANCTO, C. D. Episc. Angulensis. (1618-1674). *Directorium mysticum in quo tres difficillimae viae, scilicet Purgativa, Illuminativa et Unitiva undique elucidantur.* Ed. cura P. Bernardi a Ss. Sacramento, C. D. Parisiis, apud L. Vivès, 1904. in-8°

ARISTOTELES. (384-322 ante Chr.) *Aristotelis opera edidit Academia regia Borussica.* Berolini. 1831-1870; 5 t. in-4°, quorum duo primi *Aristoles graece ex recensione Immanuelis Bekkeri* (Berolini, apud Georgium Reimerum, 1831).
Aristoteles opera omnia graece et latine, cum indice nominum et rerum absolutissimo. Parisiis. Firmin-Didot et Soc., 1848-1874. 5 t. in-8°.

AUGUSTINUS (S.-), Episc. Hippon. (354-430). *Opera omnia.* Migne, P. L., t. 32-47. Parisiis, 1841-1849.

BALMA (Hugo, alias Henricus de -), O. Min. (XIII s.). *De mystica Theologia.* in « *Opera omnia S. Bonaventurae* », ed. Peltier, t. VIII, pp. 1-54. Parisiis, L. Vivès, 1866.

BARTOLO. (1313-1357). *Opera.* Lugduni, 1552. 12 vol. in 5 tomos in-fol.

BEKKER (Immanuel-) cf. Aristoteles.

BERNADOT (M. V.-), O. P. *Le texte authentique du Cantique spirituel de saint Jean de la Croix.* in *La Vie Spirituelle,* t. VII, n° 6 (Mars 1923), pp. [154]-[161].

BERNARDUS (S.-). (1091-1153). *Opera omnia.* Migne, P. L., t. 182-185. Parisiis, 1854-1855.

Biblia sacra vulgatae editionis Sixti V Pont. Max. iussu recognita et Clementis VIII auctoritate edita. Ed. critica. P. Michaelis Hetzenauer, O. Min. Cap. Editio altera emendatior. Ratisbonae et Romae, Fr. Pustet, 1922. in-8°.

Biblia sacra cum glossa ordinaria a STRABO FULDENSI *Monacho Benedict. collecta... et Postilla* NIC. LIRANI FRANC. *cum additionibus* PAULI BURGENSIS EPISC. *ac* MATTHIAE THORINGI *replicis Theolog. Duacensium studio emendatis.* Antverpiae, apud Ioannem Meursium, 1634. 6 t. in-fol.

BONAVENTURA (S.-), O. S. Min., Cardinalis. (1221-1274). *Opera omnia.* Ad Aquas claras (Quaracchi), 1882-1902. 10 t. in-fol.

— *Opera omnia.* Editio accurate recognita... cura et studio A. C. Peltier. Parisiis, L. Vivès, 1864-1871. 15 t. in-4°.

BONELLI (Benedictus-). *Podromus ad opera omnia S. Bonaventurae.* Venetiis, Bassani, 1767.

Bullarium Capucinorum, cf. Michael Helveticus Tugiensis.

Bulletin Hispanique, t. XXIV (1922). Bordeaux, Feret & Fils.

CAIETANUS (Thomas de Vio-), O. P., Cardinalis. (1469-1534). *Commentaria in Summam theologiae S. Thomae Aquinatis.* in-fol. t. IV-XII *Operum omnium S. Thomae Aq.* editionis Leoninae. Romae, typ. polyglotta, 1888-1906.

— *Super praedicabilia Porphyrii et Aristotelis Praedicamenta ac Posteriorum analyticorum libros et opusculum S. Thomae De Ente et Essentia praeclarissima commentaria, annotationes ac quaestiones,* etc. Venetiis apud Hieronymum Scotum, 1554. in-fol.

CARPZOVIUS (Benedictus-). *Practica nova imperialis Saxonica rerum criminalium in partes III divisae.* Wittebergae, sumpt. Haered. D. Tobiae Mevii et Eberti Schumacheri; Francofurti, typ. Balthas. Christophori Wustii, Sen., 1684. 3 t. in-fol.

CASSIANUS (Ioannes-). (†450). *Opera omnia.* Migne, P. L., t. 49-50; Parisiis, 1846.

CHEVALIER (Fr. Ph.-), O. S. B. *Le cantique spirituel de saint Jean de la Croix a-t-il été interpolé ?* in *Bulletin Hispanique,* t. XXIV, n° 4 (oct.-déc., 1922). Bordeaux, Feret & Fils.

CICERO (Marcus Tullius-). (106-43 ante Chr.) *Opera uno volumine comprehensa ex recensione Ioannis Augusti Ernestii studiose recognita edidit Car. Frid. Aug. Nobbe.* Lipsiae, ex off. Caroli Tauchnitii, 1827. in-4°.

COMPLUTENSES. (XVII s.). seu *Collegium Complutense philosophicum Discalceatorum Fratrum Ordinis B. M. de Monte Carmeli.* Artium Cursus. Francofurti ad Moenum, sumpt. Gasparis ab Rath, 1629. 4 t. in-4°. — Lugduni, sumpt. Ioannis-Amati Candy, 1637, 4 t. in-4°.

COMPLUTENSES ABBREVIATI cf. Ioannes ab Annuntiatione.

CONCILIA cf. Labbeus.

Constitutiones Fratrum Discalceatorum Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo Primitivae observantiae Congregationis Hispaniae a SS. D. N. Alex. Papa VII confirmatae die 3 Iulii anno MDCLVIII Pontificatus su[i] anno quarto. Matriti, ex off. Haeredum Antonii a Roman, 1701, in-8°.

— *Constitutiones Fratrum Discalceatorum Congregationis Sancti Eliae Ordinis Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo.* Romae, typographia Menicanti, 1847. in-12°.

CORNELIUS A LAPIDE (Petrus-, alias van der Steen), S. I. (1566-1637). *Commentaria in Scripturam Sacram.* Parisiis, L. Vivès, 1857-1861. 23 t. in-8°.

DAVID AUGUSTANUS, O. Min. (†1271 vel 1272). *De profectu religiosorum.* (Opusculum falso S. Bonaventurae adscriptum.) In editione Peltier *Operum omnium S. Bonaventurae,* t. XII, pp. 327-442; Parisiis, L. Vivès, 1864-1871. Deest in editione Quaracchi.

— *Speculum disciplinae ad novitios.* (Opusculum falso S. Bonaventurae adscriptum.) In ed. Peltier, t. XII, pp. 443-497. In ed. Quaracchi (1898), t. VIII, pp. 583-622.

DENZIGER (Henricus-) -BANNWART (Clemens-), S. I. *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum de rebus fidei et morum.* Editio 10. Friburgi Brisgoviae, sumptibus Herder, 1908. in-8°.

DIONYSIUS AREOPAGITA (Pseudo-). (V s.). *Opera omnia.* Argentorati, 1503,

— *Opera omnia.* Ed. Corderii (graece et latine); Migne, P. G., t. 3-4. Parisiis, 1857.

— *Translatio antiqua (latina),* quae datur apud B. Albertum Magnum, O. P., tomo XIV *Operum omnium,* ed. L. Vivès, Parisiis, 1892.

DIONYSIUS CARTUSIANUS (alias-van Ryckel). (1402-1471). *Opera omnia.* Monstrolii-Tornaci, typis Cartusiae S. M. de Pratis, 1896-1912. 41 t. in-4°.

FLORENCIO DEL NINO JESUS, C. D. *Reparos a la crítica de un crítico.* in *Mensajero de Santa Teresa,* t. I, num. 6, 9, 10, 11, etc. (1923-1924), pp. 170-177; 284-289; 323-328; 361-367; etc.

FRANCISCUS A S. THOMA, C. D. (†1707). *Medula Mystica, sacada de las divinas letras, de los santos Padres, y de los mas classicos doctores mysticos, y escolasticos.* Segunda impression, añadida por su autor. Madrid, Manuel Ruiz de Murga, 1702.

GELLIUS (Aulus-). *Noctium atticarum commentarius.* Lugduni Batavorum, apud Hieronymum de Vogel, 1644. in-12°.

GERARDO DE SAN JUAN DE LA CRUZ, C. D. (†1922). cf. Ioannes a Cruce.

GERSON (Ioannes Charlier-), (1363-1429). *Opera omnia.* Antwerpiae, sumptibus Societatis, 1706. 5 t. in-fol.

GREGOIRE DE S. JOSEPH, C. D. cf. Theresia (S.-)

GREGORIUS MAGNUS (S.-), Papa (540-604). *Opera omnia.* Migne, P. L., t. 75-79. Parisiis, 1849.

GUIBERTUS (Abbas de Novigento). (†1124). *Sermo in verba Sapientiae.* Migne, P. L., t. 184, col. 1031-1044.

GUIGO I (V prior maioris Cartusiae). (1083-1137). *Epistola seu tractatus ad fratres de Monte Dei.* Migne, P. L., t. 184, col. 307-364; Parisiis, 1854.

— *Scala claustralium sive tractatus de modo orandi.* Migne, P. L., t. 184, col. 475-484 (Parisiis, 1854); et t. 40, col. 997-1004 (Parisiis, 1841), ubi inter *spuria* S. Augustini datur sub titulo « *Scala Paradisi* », sed absque prologo et epilogo.

HENRICUS DE BALMA, cf. Balma.

HETZENAUER (Michael-) cf. *Biblia Sacra.*

HUGO DE BALMA. cf. Balma.

IOANNES AB ANNUNTIATIONE, C. D. (†1701) *Collegii Complutensis Fr. Discalceatorum B. M. de Monte Carmeli* ARTIUM CURSUS *ad breviorem formam collectus, et novo ordine atque faciliori stylo dispositus.* Lugduni, Petrus Chevalier, 1670. 5 t. in-4°.

IOANNES CLIMACUS. (VI-VII s.). *Opera omnia.* Interprete Matthae Radero, S. I. (graec. et lat.) Lutetiae Parisiorum, sumptibus Sebastian' Cramoisy, 1633. In-fol.

IOANNES A CRUCE, (S.-), C. D. (1542-1591). *Obras del Místico Doctor san Juan de la Cruz.* Edición crítica... con introducciones y notas del P. Gerardo de S. Juan de la Cruz, C. D. Toledo, V^a é Hijos de J. Pelaez, 1912-1914. 3 t. in-8°.

IOANNES DAMASCENUS. (†c. 749). *Opera omnia.* Migne, P. G., t., 94-96. Parisiis, 1860.

IOANNES A IESU MARIA (Ven.-), C. D. (1564-1615). *Opera omnia.* Coloniae Agrippinae, apud Iodocum Kalcovium, 1650. 4 t. in-fol.

— *Opera omnia,* Florentiae (typis variis), 1771-1774. 3 t. in-fol. Cura P. Ildephonsi a S. Aloysio, C. D.

IOSEPH A IESU MARIA (QUIROGA), C. D. *Subida del alma á Dios y Entrada en el Parayso Espiritual...* En la imprenta de Maria Estevez, viuda. Año de 1694. In-8° (20-15 cm.), pp. 520, sine indicatione loci editionis; probabiliter est secunda editio Salmanticensis, cum licentia Ordinarii concessa fuerit Salmanticae, die 17 maii 1694 : *« Para que pueda dar y dé á la estampa é impresion segunda vez el libro... »* — Hoc volumen quo opera continet: 1) *Subida del alma á Dios que aspira á la divina union,* pp. 1-210; et 2) *Entrada del alma al Parayso Espiritual (que es la segunda parte de la Subida del alma á Dios y Entrada en el Parayso Espiritual),* pp. 211-480 Tabla de autoridades y Indice pp. 481-510; 511-520.

IOSEPH A SPIRITU SANCTO (Lusitanus), C. D. (1609-1674). *Cadena mystica Carmelitana de los autores Carmelitas Descalzos, Por quien se ha renovado en nuestro siglo la Doctrina de la Theologia mystica... Formada en metodo de las Colaciones Espirituales del Carmelo Heremitico.* Madrid, Antonio Gonçalez de Reyes. 1678. In-fol.

LABBEUS (Philippus-), S. I. (1594-1680) — COSSARTIUS Gabriel-), S. I. *Sacrosancta Concilia ad regiam editionem exacta quae olim quarta parta prodiit auctior.* Venetiis, 1728-1733. 21 t. in-fol.

LOPEZ EZQUERRA (Ioseph-). *Lucerna mystica pro directoribus animarum.* Bassani, 1782, sed prostant Venetiis apud Remondini. In-8°.

LYRA (seu Nicolaus Lyranus). (†1340). Cf. *Biblia sacra cum glossa ordinaria...*

MAGISTER SENTENTIARUM cf. Petrus Lombardus.

MARIE-AMAND DE S. JOSEPH, C. D. *Remarques sur l'édition critique des œuvres de s. Jean de la Croix. in « La Vie Spirituelle »*, t. IX, n° 2 (Novembre, 1923), pp. [43]-[47].

MARO cf. Virgilius.

MENOCHIUS (Iacobus-) *De praesumptione, Coniecturis, signis et indiciis commentaria in sex distincta libros et recens in lucem edita.* Coloniae Agrippinae, apud Antonium Hierat, 1628. In-fol.

Mensajero de Santa Teresa. Madrid, 15 de Marzo, 1923 sqq.

MIGNE (Iacobus Paulus-). (1800-1875). *Patrologiae cursus completus:* Series I latina, 222 t. in-4°, Parisiis, 1841 sqq.;-Series II graeca, 166 t. in-4°, Parisiis, 1857 sqq.

ORIGENES (185-253). *Opera omnia.* Migne, P. G., t. 11-17. Parisiis, 1857-1860.

PETRUS LOMBARDUS (Magister Sententiarum), Episc. Paris. (†1160). *Libri quatuor sententiarum.* cf. tom. VII-XI *Operum omnium D .Thomae Aquinatis editionis* L. Vivès, Parisiis, 1871-1876.

PHILIPPUS A SS. TRINITATE, C. D. (1603-1671). *Summa theologiae mysticae.* Ed. cura P. Bertholdi-Ignatii a S. Anna, C. D. Bruxellis, Alfredus Vromant, 1874. 3 t. in-8°.

PORPHYRIUS (232 vel 233-304). *ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΑΦΟΡΜΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΝΟΗΤΑ (Porphyrii Philosophi Sententiae ad intelligibilia ducentes).* Graece et latine inveniuntur pp. XXXI-XLVIII in opere *ΠΛΩΤΙΝΟΣ. Plotini Enneades* cum Marsilii Ficini interpretatione castigata iterum ediderunt Frid. Creuzer et Georg. Henricus Moser. Primum accedunt *Porphyrii et Procli Institutiones et Prisciniani Philosophi Solutiones* ex codice sangermanensi edidit et annotatione critica instruxit Fr. Dübner. Parisiis, Ambr. Firmin-Didot, 1855.

Revue d'Ascétique et de Mystique. Toulouse-Paris, 1920 et suiv.

RICHARDUS A S. VICTORE, (†1173). *Opera omnia.* Migne, P. L., t. 196. Parisiis, 1855.

RODULPHUS DE BIBRACO, O. Min. (c. 1360). *De septem itineribus aeternitatis.* cf. *Opera omnia S. Bonaventurae,* ed. Peltier (Parisiis, L. Vivès, 1864-1871), t. VIII, pp. 393-482. Deest in ed. Quaracchi.

RUPERTUS (Hieronymus-), O. S. B. (†1135). *Opera omnia.* Migne, P. L., t. 167-170. Parisiis, 1854.

SALMANTICENSES (XVII-XVIII s.). *Collegii Salmanticensis Carmelitarum Discalceatorum Cursus theologicus Summam theologicam Ang. Doct. D. Thomae complectens.* (i. e. Cursus Dogmaticus). Parisiis, V. Palmé, 1870-1882. 20 t. in-8°.

Schola Veritatis

SILVERIO DE SANTA TERESA, C. D. cf. Theresia (S.-).

SOLINUS (Iulius-). *Ioannis Camertis Minoritani, Artium et sacrae Theologiae Doctoris, in*

CIVLII Solini ΠΟΛΥΪΣΤΩΡΑ *Ennarationes.* Viennae Austriae, per Ian. Singrenium impensis honesti Lucae Alante, 1520. In-fol.

SUAREZ (Franciscus-), S. I. (1548-1617). *Opera omnia.* Parisiis, L. Vivès, 1856-1878. 28 t. in-8°.

THERESIA (S.), C. D. (1515-1582). *Obras de Sta Teresa de Jesûs* editadas y anotadas por el P. Silverio de santa Teresa, C. D. Burgos, « El Monte Carmelo », 1915-1919. 6 t. in-8°. (Desunt epistolae).

— *Lettres de Sainte Thérèse* traduites par le R. P. Grégoire de S. Joseph, C. D. 2e ed., Rome, Pustet, 1905. 3 t. in-8°.

THOMAS A IESU (Ven.-), C. D. (1564-1627). *Opera omnia.* Coloniae Agrippinae, apud Ioan. Wilhelmum Friessem iuniorem, 1684. 2 t. in-fol.

THOMAS A KOTTZING vel KOCZEN (XV s.) *Tractatus de Elevatione mentis in Deum cui titulus est Alphabetum divini amoris.* cf. *Opera omnia Ioannis Gerson,* t. III, col. 769-800; Antwerpiae, sumptibus Societatis, 1706.

THOMAS AQUINAS (S.-), O. P. (1225-1274). *Opera omnia iussu impensaque Leonis XIII P. M. edita.* Romae, typ. polyglotta, 1882-1918. (Hucusque 13 t. in-fol.; editio nondum est completa).

— *Opera omnia.* Parisiis, L. Vivès, 1871-1876. 31 t. in-8°.

TOSTATUS (Alphonsus-), Episc. Abulensis, (1400-1455). *Opera omnia.* Coloniae Agrippinae, sumpt. Ioan. Gymnici et Anton. Hierati, 1613. 13 t. in-fol.

TUSCH (alias TUSCUS) *Practicarum conclusionum iuris in omni Foro frequentantium.* Romae, ex typ. Stephani Pauli, 1605. 8 t. in-fol.

VALERIUS MAIMUS (Is.). *Dictorum Factorumque Memorabilium libri IX.* Antverpiae, apud Hieronymum Verdussen, 1678.

VALLGORNERA (Thomas a-), O. P. (1595-1665). *Mystica theologia divi Thomae utriusque Theologiae scholasticae et mysticae Principis.* Editio terta. (J. J. Berthier). Augustae Taurinorum, P. Marietti, 1911. 2 t. in-8°.

La Vie Spirituelle Ascétique et Mystique. Saint-Maximim (Var), Octobre 1919 et suiv.

VILLER (Marcellus-), S. I. *Le « Speculum Monachorum » et la « Dévotion Moderne ».* Cf. *Revue d'Ascétique et de Mystique,* t. III, num. 9 (Janv. 1922), pp. 45-56.

— *Nider est-il l'auteur de l'« Alphabetum Divini Amoris » ?* cf. ib., t. IV, num. 16 (Oct. 1923), pp. 367-381.

VIRGILIUS (Publius Maro-) (70-19 a. Chr.) *Opera.* Nouvelle édition publiée par E. Benoist-M. Duvau. 23e éd., Paris, Hachette, 1917. (Petit. in-8°).

Œuvres complètes. Collection Nisard. Paris, J. J. Dubochet, 1843.

WADDINGEN (Lucas-), O. Min. (1588-1657). *Scriptores Ordinis Minorum.* Romae, 1650. In-fol.

WILMART (André-), O. S. B. *Les écrits spirituels des deux Guiges.* in *Revue d'Ascétique et de Mystique,* t. V, num. 17 (Janvier 1924), pp. 59-79.

Index onomasticus auctorum

Numerus pinguior paginam designat, alius vero numerum marginalem.

ABULENSIS cf. Tostatus.
AGUIRRE (Ioseph Saenz-). **1**.
ALBERTUS MAGNUS. **3**, 7-8.
AMBROSIUS (S.-). **20**, 6.
ANTONIUS AB ANNUNTIATIONE. **1**; **27-28**, 46; **85**, 74; **94**, 31.
ANTONIUS A SPIRITU SANCTO. **38**, 94; **40**, 100; **55**, 172; **65**, 39; **87**, 83; **88**, 88; **95**, 32; **101**, 14.
ARISTOTELES. **19**, 1; **41**, 105; **46**, 135; **49**, 147; **55**, 175; **68**, 1; **89**, 1; **94**, 30.
AUGUSTINUS (s.-). **51**, 158; **57**; **89**, 1; **90**, 5.
BALMA (Hugo, alias Henricus de -). **44**, 123.
BARTOLO. **67**, 48.
BERNADOT. **7**, 26.
BERNARDUS (S.-). **17**, 61; **30**, 61;; **33-35**, 75-81; **52**, 162; **53**, 166; **74**, 24; **90**, 5; **91**, 8; **101**, 13.
BOETIUS. **10**, 36.
BONAVENTURA (S.-). **29**, 52; **36**, 84; **44**, 123; **63**, 33; **64**, 34; **70**, 10.
BONELLI. **44**, 123; **70**, 10.
BULLETIN HISPANIQUE. **7**, 26.
CAIETANUS. **26**, 41; **46**, 132; **50**, 151 **68**, 1; **82**, 59.
CARPZOVIUS. **67**, 48.
CASSIANUS. **31**, 61; **89**, 1.
CHEVALIER. **7**, 26.
CICERO. **8**, 29.
COMPLUTENSES. **19**; 27, 42, 44; **45**, 130; **47**, 137; **51**, 157; **55**, 175; 57; **68**, 1; **72**, 18, 19; **75**, 33; **78**, 44; **85**, 73; **89**, 1; **99**, 1.
COMPLUTENSES ABBREVIATI cf. Ioannes ab Annuntiatione.
CONCILIA. **24**, 29.
CONSTITUTIONES O. N. Congr. Hisp. **9**, 34; **30**, 59.
CORNELIUS A LAPIDE. **8**, 32.
DAVID AUGUSTANUS. **63**, 33.
DENZIGER-BANNWART. **24**, 29.
DIONYSIUS AREOPAGITA (Pseudo-). **2**, 6; **3**, 6-8; **4**, 14; **7**, 25; **20**, 8; 25, 36; **64**, 34; **69**, 6-8; **70**, 9-11; **93**, 25.
DIONYSIUS CARTUSIANUS. **22**, 19; **28**, 47; **82**, 59.
FLORENCIO DEL NINO JESUS. **7**, 26.
FRANCISCUS A S. THOMA. **28**, 47, 49, 51; **64**, 33.
GELLIUS (Aulus-). **8**, 29.
GERARDO DE SAN JUAN DE LA CRUZ. **7**, 26.
GERSON. **22**, 19.
GREGOIRE DE S. JOSEPH. **24**, 24.
GREGORIUS MAGNUS (S.-). **23**, 24; **33**, 74; **42**, 111; **48**, 146.
GUIBERTUS. **17**, 61.
GUIGO I. **90**, 5; **91**, 8.
ILDEPHONSUS A S. AUGUSTINO. **5**, 16.

IOANNES A ANNUNTIATIONE. **19**; **27**, 42; **45**, 130; **51**, 157; 55, 175; 57; **72**, 18-19; **75**, 33; **78**, 44; **85**, 73; **89**, 1; **99**, 1.
IOANNES CLIMACUS. **89**, 1.
IOANNES A CRUCE. **3**, 10; **4**, 10-13; **5**, 17, 20; **6**, 21, 23; **7**, 26; **15**, 54; **23**, 24; **26**, 37; **28**, 48-50; **30**, 60; **31**, 62, 65; **33**, 73; **34-36**, 75-81; **36**, 83, 85; **37**, 87-90; **43**, 115-116; **60**, 16, 19, 20; **64**, 33, 35; **71**, 13, 15; **73**, 20, 23; **74**, 28; **76**, 35; **77**, 37; **79**, 44, 46; **82**, 62; **85**, 74; **87**, 84; **97**, 48, 50, 53; **98**, 53-54, 56-57; **103**, 29.
IOANNES DAMASCENUS. **89**, 2; **92**, 15.
IOANNES A IESU MARIA (Ven.-). **5**, 18; **51**, 160; **90**, 3.
IOSEPH A IESU MARIA (Quiroga). 5, 18; **73**, 23.
IOSEPH A SPIRITU SANCTO (Lusitanus). **5**, 18; 28, 49; **50**, 151; **71**, 13; **96**, 41.
LABBEUS (Philippus-). **24**, 29.
LOPEZ EZQUERRA. **58**, 7; **80**, 50; 84 71; **88**, 90; **98**, 55.
LYRANUS (Nicolaus-). **6**, 21; **8**, 30-31.
MARIE-AMAND DE S. JOSEPH. **7**, 26.
MENOCHIUS. (Iacobus-). **67**, 48.
MENSAJERO DE SANTA TERESA. **7**, 26.
NIDER. **22**, 19.
ORIGENES. **6**, 21.
PETRUS LOMBARDUS. **49**, 147; **51**, 156.
PHILIPPUS A SS. TRINITATE. **5**, 18; **88**, 94; **40**, 100; **55**, 172; **75**, 31; **80**, 49; **88**, 88; **94**, 27.
PORPHYRIUS. **12**, 42.
REGULA O. N. **9**, 34.
REVUE D'ASCETIQUE ET DE MYSTIQUE. **22**, 19; **13**, 33; **90**, 5; **91**, 8.
RICHARDUS A S. VICTORE. **74**, 25.
RODULPHUS DE BIBRACO. **70**, 10.
RUPERTUS (Hieronymus-). **2**, 4.
SALMANTICENSES. **11**, 41; **17**, 61; **47**, 137, 141; **49**, 147; **51**, 155, 160.
SCHOLA VERITATIS. **5**, 16.
SENECA. **66**, 45.
SOLINUS (Iulius-). **10**, 36.
SUAREZ. **92**, 17.
THERESIA (S--). **5**, 17; **8**, 31; **9**, 34; **10**, 36; **24**, 29; **26**, 41; **30**, 58; **31**, 62, 65; **42**, 112; **43**, 120; **44**, **61**, 23-24; **62**, 26-27; **64**, 33; **66**, 46; **75**, 30-32; **77**, 38-39; **80**, 48-49; **81**, 56; **83**, 63, 66; **85**, 75; **86**, 81; **87**, 81, 83; **88**, 90; **92**, 18-19; **95**, 35-38; **98**, 55, 57.
THOMAS A IESU (Ven.-). **5**, 18; **74**, 27.
THOMAS A KOTTZING seu KOCZEN. **22**, 19.
THOMAS AQUINAS (S.-). Loci e S. Thomae operibus deprompti non indicantur, quia nimis numerosi sunt.
TOSTATUS. **10**, 37.
TUSCH. **67**, 48.
VALERIUS MAXIMUS. **8**, 29.
VALLGORNERA. **22**, 19; **27**, 46; **56**, 177; **95**, 32.
VIE SPIRITUELLE (LA-). **7**, 26.
VILLER (Marcellus-). **22**, 19; **63**, 33.
VIRGILIUS. **64**, 35.
WADDINGEN. **70**, 10.
WILMART (André-). **90**, 5; **91**, 8.

Index synopticus

Pag.

Ratio huius novae editionis VII

TOTIUS OPERIS PROLEGOMENA

Prolegomenon I *Quis est, qui hoc mysticum opus scribit?* 1
Prolegomenon II *De materia quae in hoc opere continetur* 2
Prolegomenon III *De loco in quo scripta est haec mystica theologia* 5
Prolegomenon IV *Quo tempore cursus iste elaboratus est?* 7
Prolegomenon V *De fine cuius gratia hoc opus scriptum est* 9
Prolegomenon VI *De modo quo cursus noster scribitur* 10
§. I. De nomine ac divisione huius operis 10
§. II. De nomine quo prima pars insignitur ac de aliis huc spectantibus. . . 12
§. III. Disputationum prooemialium ratio 13
§. IV. Forma ac distributio eorum quae quatuor tomos complent . . . 13
§. V. De methodo in secundo, tertio, quarto et quinto tomo observanda . . . 15
Prolegomenon VII *Quibus auxiliis opus hoc factum est* 16

MYSTICA ISAGOGE

LIBER PRIMUS

DE MODO SCIENDI MYSTICO

Continet quatuor Syntagmata.

SYNTAGMA I

De modo sciendo mystico in communi.

Continet IV Lectiones.

LECTIO I Theologia mystica ducit nos in cognitionem Dei summe ignoti. . 19
LECTIO II Proponuntur diversae definitiones theologiae mysticae et seligitur proprior 21
LECTIO III Modus sciendi mysticus dividitur 23
LECTIO IV Praedicta divisio auctoritate firmatur 25

SYNTAGMA II

De via purgativa, quae est modus particularis sciendi Deum.

Continet IX Lectiones.

LECTIO I Definitur et dividitur via purgativa 27
LECTIO II Proponitur primum incipientium exercitium 29
LECTIO III Cum quo confessio generalis, quam aggredientes viam spiritus facere debent, facienda sit 30
LECTIO IV De extirpatione vitiorum 31

LECTIO V De superbia et de gradibus humilitatis ad hoc capitale vitium extirpandum 33
LECTIO VI De aliis vitiis capitalibus et eorum remediis 36
LECTIO VII De divisione appetitus sensitivi in concupiscibilem et irascibilem, de horum obiectis et de definitione passionis 38
LECTIO VIII De passionibus et de earum remediis 40
LECTIO IX De mortificatione, meditatione et tempore in ea persolvendo . . 41

SYNTAGMA III

De via illuminativa, quae est secundus modus Deum in particulari sciendi.

Continet VII Lectiones.

LECTIO I De definitione viae illuminativae, et de exercitio eorum qui in illa morantur, et de potentiis rationalibus et sensitivis 44
LECTIO II De obiectis dictarum potentiarum et de actibus sensitivarum . . . 46
LECTIO III De actibus intellectus et voluntatis 46
LECTIO IV De ordine actuum intellectus et voluntatis 48
LECTIO V De definitione virtutis in communi 48
LECTIO VI De divisione virtutis 49
LECTIO VII Proponuntur signa ad cognoscendum discipulum profecisse in acquisitione virtutum 52

SYNTAGMA IV

De via unitiva, quae est tertius modus particularis Deum sciendi.

Continet III Lectiones.

LECTIO I De definitione viae unitivae 53
LECTIO II De sollicitudine qua inhianda est unio cum Deo 54
LECTIO III De divisione unionis 55

LIBER SECUNDUS

DE SIGNIS

Continet unicum syntagma.

SYNTAGMA UNICUM

De signis mysticis

Continet VIII Lectiones.

LECTIO I De difficultate quae invenitur in discernendo spiritus et de divisione signi mystici 57
LECTIO II De multiplici signo materiali 58
LECTIO III De multiplici signo formali 59
LECTIO IV De signis a superiori spiritu provenientibus et de conditionibus ad dignoscendum 60
LECTIO V De prima et secunda conditione quas favor spiritus superioris secum affert 61
LECTIO VI De tertia conditione 63

LECTIO VII De aliis conditionibus 64
LECTIO VIII De remediis ad dignoscendum hypocritas ex Christi Domini verbis et D. Thomae auctoritate depromptis 66

LIBER TERTIUS

DE TERMINIS

Continet II Syntagmata.

SYNTAGMA I

De termino mystico.

Continet II Lectiones.

LECTIO I Dividitur multipliciter terminus mysticus 68
LECTIO II De terminis singularibus 71

SYNTAGMA II

De proprietatibus termini mystici.

Continet quatuor §§.

§. I.

De suppositione mystica.

Continet III Lectiones.

LECTIO I De triplici gradu amoris quo anima divinisatur 72
LECTIO II De definitione languoris, qui est primus amoris gradus, ex D. Bernardo desumpta 74
LECTIO III De impulsibus materialibus et spiritualibus qui ab anima languente resultant 75

§. II.

De ampliatione et restrictione mysticis.

Continet II Lectiones.

LECTIO I De gradu 4, 5 et 6 amoris quo anima mystice ampliatur et restringitur. 76
LECTIO II Explicantur aliter ampliatio et restrictio mysticae auctoritate N. Extatici Doctoris 77

§. III.

De mystica alienatione.

Continet V Lectiones.

LECTIO I De gradu 7 et 8 amoris quo anima mystice alienatur 79
LECTIO II De deliquio 80
LECTIO III De extasi 81
LECTIO IV De raptu 82
LECTIO V De aliquibus signis ad dignoscendos veros raptus eorumque causas. 84

§. IV.

De diminutione et restrictione mysticis.

Continet III Lectiones.

LECTIO I De mystica desponsatione et de modis quibus celebratur . . . 85
LECTIO II De triplici differentia quae inter mysticam desponsationem et matrimonium mysticum versatur 86
LECTIO III De tempore quo celebratur mysticum matrimonium et de modis quibus fit tam in via quam in patria 87

LIBER QUARTUS

DE ORATIONE, NOMINE ET VEBRO

Continet II Syntagmata.

SYNTAGMA I

De oratione.

Continet VI Lectiones.

LECTIO I De definitione orationis improprie acceptae et de eius tribus prioribus partibus 89
LECTIO II De definitione gratitudinis, quae est quarta orationis pars, de oblatione sui et petitione; et de his quae petenda sunt a Deo, et de modo ea petendi 90
LECTIO III De definitione metaphysica orationis, de huius divisione et de definitione contemplationis 92
LECTIO IV De contemplatione evangelica et philosophica, de huius definitione et de illius divisione 93
LECTIO V De definitione contemplationis infusae eiusque discrimine ab acquisitia. 94
LECTIO VI De aliis divisionibus contemplationis seu orationis supernaturalis. 95

SYNTAGMA II

De nomine et verbo.

Continet II Lectiones.

LECTIO I De verbis seu locutionibus corporeis, imaginariis et spiritualibus. . 96
LECTIO II De verbis seu locutionibus successivis, formalibus et substantialibus, de earum causis, et effectibus, et differentia 97

LIBER QUINTUS

DE ARTE INVENIENDI MEDIUM

Continet unicum syntagma.

SYNTAGMA UNICUM

De arte mystica inveniendi medium ad unionem.

Continet V Lectiones.

LECTIO I Describitur purgatio mystica in communi, dividitur tempusque in ea insummendum designatur 99

LECTIO II De purgatione sensuum exteriorum et interiorum, et potentiarum rationalium, et de modo in tali purgatione observando 100
LECTIO III De purgatione passiva partis sensitivae eiusque causis materiali, formali et finali 102
LECTIO IV De causis efficientibus principali et instrumentalibus purgationem passivam sensus causantibus 102
LECTIO V ET ULTIMA De ultimo medio artis mysticae seu de purgatione passiva partis rationalis et de eius causis materiali, formali, efficienti et finali. 103

INDICES

Index locorum Sacrae Scripturae 105
Index rerum notabilium 109
Catalogus auctorum annotatis operum editionibus quae citantur 125
Index onomasticus auctorum 130
Index synopticus 132

D. O. M.

HONOR ET GLORIA

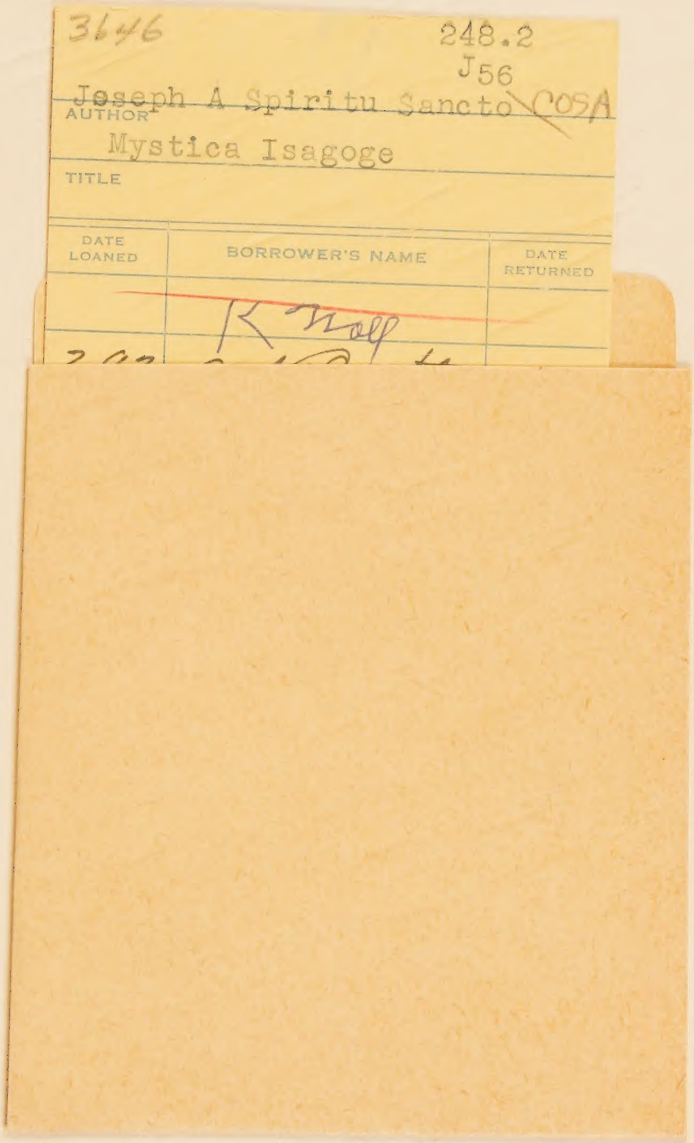
3646

248.2
J56

Joseph A Spiritu Sancto COSA
AUTHOR

Mystica Isagoge
TITLE

DATE LOANED	BORROWER'S NAME	DATE RETURNED
	R Wolf	